

NARODNE NOVINE

SLUŽBENI LIST REPUBLIKE HRVATSKE

GODIŠTE CLXXXVII, BROJ 154, ZAGREB, 19. PROSINCA 2025. ISSN 0027-7932

S A D R Ž A J

STRANICA

STRANICA

2298	Odluka o razrješenju člana i izboru članice Odbora za prostorno uređenje i graditeljstvo Hrvatskoga sabora..	1
2299	Odluka o razrješenju i izboru članice Savjeta za robne zalihe.....	2
2300	Uredba o visini naknade i načinu financiranja jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na čijem području se uspostavlja ili nalazi Centar za zbrinjavanje radioaktivnog otpada.....	2
2301	Odluka o preraspodjeli sredstava planiranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2025. godinu radi osiguranja sredstava za sanaciju štete od potresa na području Grada Zagreba, Sisačkomoslavačke županije, Zagrebačke županije i Karlovačke županije	4
2302	Odluka o donošenju Akcijskog plana provedbe Nacionalnog plana razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027. godine, za razdoblje do 2027. godine.....	6
2303	Naredba o mjerama kontrole za suzbijanje afričke svinjske kuge u Republici Hrvatskoj.....	7
2304	Naredba o poduzimanju i sufinanciranju mjera za sprječavanje širenja i suzbijanje zlatne žutice vinove loze (Grapevine flavescence dorée) koju uzrokuje fitoplazma »Candidatus <i>Phytoplasma vitis</i> «.....	16
2305	Odluka o iznosu tarifnih stavki za transport plina.....	19
2306	Odluka o cjeniku nestandardnih usluga operatora terminala za ukapljeni prirodni plin.....	20

2307	Odluka o cjeniku nestandardnih usluga operatora transportnog sustava	21
2308	Odluka o iznosu tarifnih stavki za prihvati i otpremu ukapljenog prirodnog plina	23
2309	Odluka o izmjeni Odluke o naknadi za priključenje na plinski distribucijski ili transportni sustav i za povećanje priključnog kapaciteta	23
2310	Pravilnik o plaćanju naknada za obavljanje poslova Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti.....	24
2311	Pravilnik o natječajima iz područja arhitekture i urbanizma.....	30
2312	Odluka o naknadi za razvoj trgovačkog društva Ličke vode d.o.o. za vodoopskrbu i odvodnju.....	49
2313	Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3330/2023 i dr. od 16. prosinca 2025.	50
2314	Presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske poslovni broj: Uoz-172/2024-11 od 26. studenoga 2025.	86

HRVATSKI SABOR

2298

Na temelju članka 81. Ustava Republike Hrvatske i članka 46. i 94. Poslovnika Hrvatskoga sabora, Hrvatski sabor na sjednici 15. prosinca 2025. donio je

ODLUKU

O RAZRJEŠENJU ČLANA I IZBORU ČLANICE
ODBORA ZA PROSTORNO UREĐENJE I
GRADITELJSTVO HRVATSKOGA SABORA

I.

Razrješuje se član Odbora za prostorno uređenje i graditeljstvo Hrvatskoga sabora DARIO ZUROVEC.

II.

Za članicu Odbora za prostorno uređenje i graditeljstvo Hrvatskoga sabora bira se dr. sc. MARIJA SELAK RASPUDIĆ.

III.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu danom donošenja.

Klasa: 021-04/25-03/47

Zagreb, 15. prosinca 2025.

HRVATSKI SABOR

Predsjednik
Hrvatskoga sabora
Gordan Jandroković, v. r.

2299

Na temelju članka 81. Ustava Republike Hrvatske i članka 7. Zakona o strateškim robnim zalihama (»Narodne novine«, br. 141/22.) Hrvatski sabor na sjednici 15. prosinca 2025. donio je

ODLUKU

O RAZRJEŠENJU I IZBORU ČLANICE SAVJETA ZA
ROBNE ZALIHHE

I.

Razrješuje se članica Savjeta za robne zalihe iz reda zastupnika Hrvatskoga sabora SANDRA BENČIĆ.

II.

Za članicu Savjeta za robne zalihe iz reda zastupnika Hrvatskoga sabora bira se DRAŽENKA POLOVIĆ.

III.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu danom donošenja.

Klasa: 021-04/25-06/17

Zagreb, 15. prosinca 2025.

HRVATSKI SABOR

Predsjednik
Hrvatskoga sabora
Gordan Jandroković, v. r.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

2300

Na temelju članka 10. stavka 7. Zakona o Fondu za financiranje razgradnje i zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva Nuklearne elektrane Krško (»Narodne novine«, br.

107/07. i 21/22.), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 17. prosinca 2025. donijela

UREDBU

O VISINI NAKNADE I NAČINU FINANCIRANJA
JEDINICE LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE)
SAMOUPRAVE NA ČIJEM PODRUČJU SE
USPOSTAVLJA ILI NALAZI CENTAR ZA
ZBRINJAVANJE RADIOAKTIVNOG OTPADA

Članak 1.

Ovom Uredbom utvrđuje se visina i namjena naknade, način financiranja jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na čijem području se uspostavljaju ili nalaze građevine za zbrinjavanje radioaktivnog otpada koje su vlasništvo Fonda za financiranje razgradnje i zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva Nuklearne elektrane Krško te koje predstavljaju Centar za zbrinjavanje radioaktivnog otpada, ustrojstvenu jedinicu Fonda.

Članak 2.

Pojedini pojmovi u smislu ove Uredbe imaju sljedeće značenje:

1. *Centar za zbrinjavanje radioaktivnog otpada* (u daljnjem tekstu: Centar) je ustrojstvena jedinica Fonda za financiranje razgradnje i zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva Nuklearne elektrane Krško (u daljnjem tekstu: Fond), a uključuje postrojenja za predobradu, obradu, kondicioniranje, rukovanje, dugoročno skladištenje i odlaganje radioaktivnog otpada i iskorištenih izvora podrijetlom s teritorija Republike Hrvatske, uključujući i središnje skladište te radioaktivnog otpada koji nije nastao na teritoriju Republike Hrvatske, a čija obveza zbrinjavanja proizlazi iz bilateralnih ugovora sklopljenih prije dana stupanja na snagu Zakona o radiološkoj i nuklearnoj sigurnosti (»Narodne novine«, br. 141/13., 39/15., 130/17., 118/18., 21/22. i 114/22.)

2. *dugoročno skladište za nisko i srednje radioaktivni otpad iz Nuklearne elektrane Krško* je građevina za skladištenje radioaktivnog otpada, a čija obveza zbrinjavanja proizlazi iz Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju nuklearne elektrane Krško (»Narodne novine – Međunarodni ugovori«, broj 9/02.)

3. *središnje skladište* je građevina za skladištenje radioaktivnog otpada i/ili iskorištenih izvora nastalih na teritoriju Republike Hrvatske za potrebe cjelokupnog teritorija Republike Hrvatske.

Članak 3.

Naknadu za zbrinjavanje radioaktivnog otpada jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave na čijem području se uspostavlja ili nalazi Centar (u daljnjem tekstu: jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave) plaća Fond u visini, na način i u rokovima utvrđenim ovom Uredbom.

Članak 4.

(1) Jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave pripada naknada za zbrinjavanje radioaktivnog otpada u godišnjem iznosu od 1.600.000,00 eura.

(2) Naknadu iz stavka 1. ovoga članka, Fond plaća na sljedeći način:

– 70 % iznosa naknade plaća se jedinici lokalne samouprave na čijem se području nalazi Centar

– 30 % iznosa naknade plaća se jedinici područne (regionalne) samouprave na čijem se području nalazi Centar.

(3) Naknada iz stavka 1. ovoga članka plaća se jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave od 2026. godine pa sve do zatvaranja središnjeg skladišta za radioaktivni otpad i iskorištene izvore koji su nastali na teritoriju Republike Hrvatske te dugoročnog skladišta za nisko i srednje radioaktivni otpad iz Nuklearne elektrane Krško.

(4) Ovom Uredbom se utvrđuje dodatni iznos naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada u 2026. i 2027. godini jedinici lokalne samouprave na čijem se području nalazi Centar od 560.000,00 eura godišnje.

(5) Ovom Uredbom se utvrđuje dodatni iznos naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada u 2026. i 2027. godini jedinici područne (regionalne) samouprave na čijem se području nalazi Centar od 4.240.000,00 eura godišnje.

(6) Naknadu iz stavaka 4. i 5. ovoga članka, Fond će platiti istodobno s iznosom iz stavka 1. ovoga članka.

(7) Visina naknade iz stavka 1. ovoga članka može se uskladiti s prosječnom stopom inflacije svake tri godine.

Članak 5.

Fond je obavezan, u proračun jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, nakon ishođene suglasnosti iz članka 7. stavka 1. podstavka 1. ove Uredbe, uplatiti do kraja siječnja cjelokupni iznos naknade za tekuću kalendarsku godinu sukladno članku 4. ove Uredbe.

Članak 6.

(1) Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave naknadu za zbrinjavanje radioaktivnog otpada smije koristiti na području jedinice lokalne samouprave za financiranje:

– povećanja iznosa roditeljskih naknada i dječjeg doplatka, stipendiranja učenika i studenata i financiranja njihovog besplatnog prijevoza te besplatnih udžbenika

– javnih potreba u školstvu, zdravstvu, socijalnoj skrbi, kulturi, sportu, vatrogastvu i civilnom sektoru

– unaprjeđenja komunalne infrastrukture

– jačanja kapaciteta, opremljenosti i operativne spremnosti policije, zdravstvenih ustanova, hitnih medicinskih službi i drugih kvalificiranih zdravstvenih djelatnika te sanitetskog prijevoza

– jačanja kapaciteta, opremljenosti i operativne spremnosti temeljnih operativnih snaga sustava civilne zaštite

– unaprjeđenja socijalne infrastrukture kroz osiguranje stacionarnih kapaciteta za odrasle osobe kroz socijalnu uslugu smještaja što uključuje dugotrajnu i palijativnu skrb u skladu s nacionalnim operativnim planom za dugotrajnu skrb

– poticanja razvoja turističke djelatnosti i razvoja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, kao i subvencioniranje njihovih djelatnosti

– pripreme i provedbe projekata održivog razvoja koji nude sinergijski učinak, potiču suradnju, i kojima je moguće ostvariti multiplikativni učinak korištenjem EU i ostalih fondova i

– aktivnosti ublaženja i prilagodbe klimatskim promjenama, uključujući ulaganja u mjere povećanja energetske učinkovitosti.

(2) Naknada za zbrinjavanje radioaktivnog otpada se ne može koristiti za isplatu plaća i naknada službenika i namještenika zaposlenih u upravnim tijelima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno za isplatu plaća i naknada zaposlenika javnih

ustanova i drugih pravnih osoba čiji su osnivači jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao niti za pokrivanje financijskih gubitaka gospodarskih subjekata.

(3) Naknada za zbrinjavanje radioaktivnog otpada se smatra namjenskim sredstvom u smislu Zakonu o proračunu (»Narodne novine«, broj 144/21.) te je njezino korištenje, nadzor ostvarenja i trošenje regulirano tim Zakonom.

Članak 7.

(1) Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna je svake godine:

– do kraja mjeseca studenog izraditi Plan korištenja prihoda od naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada za iduću kalendarsku godinu u skladu s člankom 6. ove Uredbe i dostaviti ga tijelu državne uprave nadležnom za poslove energetike na suglasnost

– do kraja mjeseca veljače izraditi Izvješće o potrošnji sredstava naknade u prošloj kalendarskoj godini.

(2) Prilikom izrade Plana korištenja prihoda od naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna je osigurati sudjelovanje građana objavom nacrtu plana i mogućnosti predlaganja načina korištenja sredstava naknade na svojim službenim mrežnim stranicama.

(3) Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna je svake godine do 15. siječnja dostaviti Fondu Plan korištenja prihoda od naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada za tekuću godinu zajedno s ishođenom suglasnosti tijela državne uprave nadležnom za poslove energetike na taj Plan.

(4) Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna je svake godine do 31. ožujka dostaviti Fondu i tijelu državne uprave nadležnom za poslove energetike Izvješće o potrošnji sredstava naknade u prethodnoj godini.

Članak 8.

(1) U slučaju da jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave propusti ishoditi suglasnost tijela državne uprave nadležnog za poslove energetike na Plan korištenja prihoda od naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada do 15. siječnja, tijelo državne uprave nadležno za poslove energetike će Fondu naložiti obustavu isplate naknade do ishođenja suglasnosti tog tijela.

(2) Nakon ishođene suglasnosti tijela državne uprave nadležnog za poslove energetike Fond je dužan naknadu platiti u roku od 30 dana od dana ishođene suglasnosti.

(3) U slučaju da jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave naknadu koristi nenamjenski odnosno protivno članku 6. ove Uredbe i/ili protivno Planu korištenja prihoda od naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada tijelo državne uprave nadležno za poslove energetike Fondu će naložiti obustavu isplate dijela naknade u visini nenamjenski iskorištenih sredstava iz prethodnog razdoblja odnosno u visini sredstava iskorištenih protivno Planu korištenja prihoda od naknade za zbrinjavanje radioaktivnog otpada u prethodnom razdoblju.

Članak 9.

Ova Uredba stupa na snagu osmoga dana od objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 022-03/25-03/53

Urbroj: 50301-05/14-25-9

Zagreb, 17. prosinca 2025.

Predsjednik

mr. sc. Andrej Plenković, v. r.

2301

Na temelju članka 11. stavka 4. Zakona o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije, Zagrebačke županije, Sisačko-moslavačke županije i Karlovačke županije (»Narodne novine«, broj 21/23.), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 17. prosinca 2025. donijela

ODLUKU

O PRERASPODJELI SREDSTAVA PLANIRANIH U DRŽAVNOM PRORAČUNU REPUBLIKE HRVATSKE ZA 2025. GODINU RADI OSIGURANJA SREDSTAVA ZA SANACIJU ŠTETE OD POTRESA NA PODRUČJU GRADA ZAGREBA, SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE, ZAGREBAČKE ŽUPANIJE I KARLOVAČKE ŽUPANIJE

I.

Ovom Odlukom Vlada Republike Hrvatske preraspodjeljuje sredstva u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2025. godinu (»Narodne novine«, br. 149/24. i 134/25.) unutar razdjela 055 Ministarstvo kulture i medija i razdjela 076 Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine u svrhu pravovremenog izvršavanja dospjelih obveza prema dobavljačima vezano za troškove potresa na području Grada Zagreba, Sisačko-moslavačke županije, Zagrebačke županije i Karlovačke županije gdje je proglašena katastrofa.

II.

Sredstva iz točke I. ove Odluke preraspodijelit će se prema tablici kako slijedi:

		Izvorni plan 2025.	Tekući plan 2025.	Smanjenje	Povećanje	Novi plan 2025.
SVEUKUPNO		1.367.326.522	1.385.260.585	20.318.200	20.318.200	1.385.260.585
- 055	MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA	658.321.396	656.336.129	14.700.000	14.700.000	656.336.129
- 05505	Ministarstvo kulture i medija	390.637.260	391.295.188	14.700.000	14.700.000	391.295.188
- A565010	PROGRAMI DJELATNOSTI ZAŠTITE, OČUVANJA I ODRŽIVOG UPRAVLJANJA KULTURNOM BAŠTINOM	203.029.100	202.048.424	14.700.000	14.700.000	202.048.424
- 11	Opći prihodi i primici	104.985.472	106.004.796	14.700.000	14.700.000	106.004.796
36	Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	59.683.622	56.783.622	14.700.000		42.083.622
38	Rashodi za donacije, kazne, naknade šteta i kapitalne pomoći	45.284.378	49.203.702	0	14.700.000	63.903.702
- 076	MINISTARSTVO PROSTORNOGA UREĐENJA, GRADITELJSTVA I DRŽAVNE IMOVINE	709.005.126	728.924.456	5.618.200	5.618.200	728.924.456
- 07605	Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine	508.838.932	530.318.468	5.618.200	5.618.200	530.318.468
- A538087	SANACIJA ŠTETA UZROKOVANIH ZAGREBAČKIM POTRESOM (OŽUJAK 2020.)	104.523.053	105.883.575	2.619.598	530.000	103.793.977
- 11	Opći prihodi i primici	68.023.053	67.383.575	2.619.598	530.000	65.293.977
32	Materijalni rashodi	260.000	260.000	30.000		230.000
35	Subvencije	600.000	600.000	50.000		550.000
37	Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	35.830.984	35.191.506	2.339.598		32.851.908
38	Rashodi za donacije, kazne, naknade šteta i kapitalne pomoći	29.832.069	29.832.069	0	530.000	30.362.069

		Izvorni plan 2025.	Tekući plan 2025.	Smanjenje	Povećanje	Novi plan 2025.
45	Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	1.500.000	1.500.000	200.000		1.300.000
- A576007	ADMINISTRACIJA I UPRAVLJANJE MINISTARSTVOM	40.202.501	40.321.961	330.000		39.991.961
- 11	Opći prihodi i primici	40.201.301	40.320.761	330.000		39.990.761
31	Rashodi za zaposlene	29.109.111	28.828.571	330.000		28.498.571
- A576256	UNAPREĐENJE STANOVANJA I KOMUNALNOG GOSPODARSTVA	13.160.711	13.152.826	30.000		13.122.826
- 11	Opći prihodi i primici	12.360.711	12.352.826	30.000		12.322.826
32	Materijalni rashodi	157.711	149.826	30.000		119.826
- A761076	STAMBENO ZBRINJAVANJE ŽRTAVA NASILJA U OBITELJI	430.000	440.000	85.000		355.000
- 11	Opći prihodi i primici	430.000	440.000	85.000		355.000
42	Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	100.000	95.000	85.000		10.000
- A761078	PROGRAM SUZBIJANJA ENERGETSKOG SIROMAŠTVA – NPOO C7.2. II	22.279.458	26.279.458	8.602		26.270.856
- 11	Opći prihodi i primici	136.550	136.550	8.602		127.948
45	Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	36.727	36.727	8.602		28.125
- A915012	UPRAVLJANJE I RASPOLAGANJE NEKRENTINAMA U VLASNIŠTVU REPUBLIKE HRVATSKE	13.970.485	13.942.884	100.000		13.842.884
- 11	Opći prihodi i primici	13.970.485	13.942.884	100.000		13.842.884
32	Materijalni rashodi	552.024	524.423	100.000		424.423
- A915013	UNAPREĐENJE SUSTAVA PROSTORNOGA UREĐENJA, GRADITELJSTVA I DRŽAVNE IMOVINE KROZ DIGITALIZACIJU – NPOO C2.3.R3-17	5.010.000	5.005.000	95.000		4.910.000
- 11	Opći prihodi i primici	100.000	95.000	95.000		0
36	Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	100.000	95.000	95.000		0
- A915037	STAMBENO ZBRINJAVANJE ZAŠTIĆENIH NAJMOPRIMACA I ISPLATA SOLIDARNE NAKNADE VLASNICIMA – STATILEO	22.415.648	22.395.648	80.000		22.315.648
- 11	Opći prihodi i primici	22.415.648	22.395.648	80.000		22.315.648
38	Rashodi za donacije, kazne, naknade šteta i kapitalne pomoći	400.000	380.000	80.000		300.000
- K576116	PRAĆENJE STANJA U PROSTORU I PODRŠKA RAZVOJA ISPU	369.200	369.200	50.000		319.200
- 11	Opći prihodi i primici	369.200	369.200	50.000		319.200
36	Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	320.000	320.000	50.000		270.000

		Izvorni plan 2025.	Tekući plan 2025.	Smanjenje	Povećanje	Novi plan 2025.
- K761063	STAMBENO ZBRINJAVANJE	9.913.368	10.405.108	550.000		9.855.108
- 11	Opći prihodi i primici	9.913.368	10.405.108	550.000		9.855.108
42	Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	4.165.200	3.956.940	550.000		3.406.940
- K761064	UPRAVLJANJE I GOSPODARENJE DRŽAVNOM IMOVINOM NAMIJENJENOJ ZA STAMBENO ZBRINJAVANJE	2.073.194	2.083.194	40.000		2.043.194
- 11	Opći prihodi i primici	2.073.194	2.083.194	40.000		2.043.194
42	Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	50.000	50.000	40.000		10.000
- K761080	OBNOVA I IZGRADNJA NAKON POTRESA U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ I KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI OBJEKTA U DRŽAVNOM VLASNIŠTVU	20.881.322	20.881.322	0	774.200	21.655.522
- 12	Sredstva učešća za pomoći	4.442.750	4.442.750	0	774.200	5.216.950
45	Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	4.403.885	4.403.885	0	774.200	5.178.085
- K761082	SANACIJA ŠTETA UZROKOVANIH PETRINJSKIM POTRESOM (PROSINAC 2020.)	99.701.874	99.701.874	1.630.000	4.314.000	102.385.874
- 11	Opći prihodi i primici	99.701.174	99.701.174	1.630.000	4.314.000	102.385.174
32	Materijalni rashodi	117.500	117.500	80.000		37.500
37	Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	22.866.661	22.866.661	1.550.000		21.316.661
38	Rashodi za donacije, kazne, naknade šteta i kapitalne pomoći	66.861.063	66.861.063	0	4.184.000	71.045.063
42	Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	100.000	100.000	0	130.000	230.000

III.

Preraspodjela sredstava iz točke II. ove Odluke sastavni je dio Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2025. godinu.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u »Narodnim novinama«.

Klasa: 022-03/25-04/555

Urbroj: 50301-05/16-25-3

Zagreb, 17. prosinca 2025.

Predsjednik
mr. sc. Andrej Plenković, v. r.

ODLUKU

O DONOŠENJU AKCIJSKOG PLANA PROVEDBE
NACIONALNOG PLANA RAZVOJA JAVNE UPRAVE
ZA RAZDOBLJE OD 2022. DO 2027. GODINE, ZA
RAZDOBLJE DO 2027. GODINE

I.

Donosi se Akcijski plan provedbe Nacionalnog plana razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027. godine, za razdoblje do 2027. godine (u daljnjem tekstu: Akcijski plan).

Akcijski plan se nalazi u prilogu ove Odluke i objavljuje se na mrežnim stranicama Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije.

II.

Zadužuje se Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije da o donošenju ove Odluke izvrjesti sva tijela uključena u provedbu Akcijskog plana.

III.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u »Narodnim novinama«.

Klasa: 022-03/25-04/447

Urbroj: 50301-04/12-25-5

Zagreb, 17. prosinca 2025.

Predsjednik

mr. sc. Andrej Plenković, v. r.

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

2303

Na temelju članka 7. stavka 6., članka 36. stavka 6. i članka 40. Zakona o zdravlju životinja (»Narodne novine«, br. 152/22 i 154/22), ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva donosi

NAREDBU

O MJERAMA KONTROLE ZA SUZBIJANJE
AFRIČKE SVINJSKE KUGE U REPUBLICI
HRVATSKOJ

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Radi suzbijanja i sprječavanja pojave i širenja afričke svinjske kuge na području cijele zemlje naređuju se sljedeće mjere:

1. držanje svinja dozvoljeno je isključivo na objektima na kojima se provode sve propisane biosigurnosne mjere, a subjekti su dužni osigurati potpunu i kontinuiranu provedbu biosigurnosnih mjera propisanih naredbom donesenom u skladu s člankom 7. stavkom 4. Zakona o zdravlju životinja te provedbu dodatnih preventivnih biosigurnosnih mjera za smanjenje opasnosti od unošenja virusa uzročnika afričke svinjske kuge u objekte u kojima se drže svinje propisanih ovom Naredbom

2. zabranjeno je korištenje napoja koji sadrži kuhinjski otpad životinjskog podrijetla u hranidbi svinja

3. zabranjen je prijevoz i kretanje svinja izvan objekta radi prirodnog pripusta u drugim objektima

4. zabranjen je ulazak rasplodnih svinja u druge objekte radi pripusta

5. zabranjeno je premještanje svinja u svrhu sudjelovanja na izložbama i drugim manifestacijama na kojima se izlažu životinje

6. zabranjeno je premještanje svježeg mesa svinja i proizvoda od mesa svinja, uključujući ovitke, izravno iz objekta na kojem se drže svinje, sukladno odredbama propisa o higijeni hrane

7. naređuje se prijava veterinaru bez odgađanja:

– svih svinja koje pokazuju znakove bolesti

– svakog pobačaja

– svih uginulih domaćih svinja

– promjena u proizvodnim karakteristikama: unos vode i/ili hrane, prirast i dr.

– svih nađenih lešina divljih svinja,

u svrhu uzorkovanja te pretraživanja uzoraka na afričku svinjsku kugu sukladno programu nadziranja afričke svinjske kuge donesenim u skladu s člankom 7. stavkom 4. Zakona o zdravlju životinja

8. subjekti su dužni prijavljivati premještanje i svaku promjenu brojnog stanja (uginuće, prasenje, premještanje, klanje na vlastitom objektu i dr.) samostalnim unosom u aplikaciju e-Posjednik, putem ovlaštene veterinarske organizacije ili područnih ureda Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu (HAPIH), najkasnije u roku od 3 dana od nastale promjene

9. zabranjeno je pašno držanje svinja i ispuštanje svinja na otvoreni prostor, osim ako se svinje drže u prostoru ograđenom dvostrukom ili čvrstom zidanom ogradom koji je kao takav registriran u skladu s člankom 51. Zakona o zdravlju životinja i ako je takvo držanje odobreno od strane nadležnih inspektora Državnog inspektorata Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Državni inspektorat) nadzorom kojim je utvrđeno da se na predmetnom objektu, ovisno o broju držanih svinja, primjenjuju sve propisane mjere biosigurnosti i da ograda odgovara propisanim uvjetima te da je postavljena prije ispuštanja svinja na otvoreni prostor

10. subjekti moraju osigurati da sve svinje koje se drže na način iz točke 9. ovoga članka budu označene identifikacijskom oznakom, a označavanje mora biti provedeno najkasnije prije njihovog ispuštanja u otvoreni prostor

11. subjekti moraju osigurati da se svinje na svim objektima drže na način kojim je u potpunosti onemogućen svaki izravan i neizravan kontakt držanih svinja s divljim životinjama te drugim životinjama koje ne potječu s vlastitog objekta

12. subjekti moraju osigurati neškodljivo zbrinjavanje nusproizvoda nastalih tijekom klanja svinja za vlastite potrebe u skladu s posebnim propisima

13. svinje se mogu prevoziti samo u prijevoznim sredstvima koja su odgovarajuće oprana, očišćena i dezinficirana nakon što su u njima prevožene životinje

14. obavezna je provedba dodatnih mjera biosigurnosti na svim objektima na kojima se drže svinje:

– objekt mora biti ograđen s kontroliranim ulazom

– na ulazima u krug objekta mora biti dezbarijera za vozila i ljude koju je potrebno redovito održavati i o tome voditi evidenciju

– provođenje redovitog čišćenja, pranja i dezinfekcije nastambi gdje se drže svinje u skladu s tehnološkim zahtjevima, korištenjem odobrenog dezinficijensa u propisanoj koncentraciji

- provođenje primjerenih higijenskih mjera
- pri svakom ulazu i izlazu iz nastambi gdje se drže svinje provođenje dezinfekcije ruku i obuće ili korištenje jednokratne zaštitne obuće koja se nakon uporabe neškodljivo uklanja
- upotreba posebne odjeće i obuće prilikom boravka u nastambi u kojoj se drže svinje ili korištenje jednokratne odjeće i obuće koja se nakon uporabe neškodljivo uklanja
- provođenje deratizacije i dezinsekcije u skladu s tehnološkim zahtjevima
- propisano zbrinjavanje krutoga gnoja, gnojevke i otpadnih voda nastalih tijekom držanja svinja na način da se spriječi svako otjecanje gnojevke i otpadnih voda izvan objekta
- članovi domaćinstva koji su bili u kontaktu s bolesnim ili sumnjivim svinjama, njihovim dijelovima ili proizvodima obvezni su o tome odmah obavijestiti ovlaštenog veterinaru
- vođenje odgovarajuće evidencije osoba i prijevoznih sredstava koji ulaze u objekt u kojem se drže svinje
- prostori i nastambe na objektu u kojem se drže svinje moraju:
 - i. biti izgrađeni na način da druge životinje koje bi mogle prenijeti virus afričke svinjske kuge ne mogu ući u te prostore ili nastambe ili doći u kontakt s držanim svinjama ili njihovom hranom i stjelom; posebice, struktura i nastambe objekta moraju biti takve da držane svinje ne dolaze u kontakt s divljim svinjama
 - ii. imati mogućnost pranja i dezinfekcije ruku
 - iii. prema potrebi, imati mogućnost čišćenja i dezinfekcije prostora i nastambi
 - iv. imati odgovarajuće prostore za presvlačenje odjeće i obuće na ulazu u prostore i nastambe u kojima se drže svinje
 - v. imati odgovarajuću zaštitu od štetnika
- zaštitne ograde za životinje barem oko prostora u kojima se drže svinje te oko zgrada u kojima se drži hrana za životinje i stela, kako bi se osiguralo da držane svinje i njihova hrana i stela ne dolaze u kontakt s neovlaštenim osobama i s drugim životinjama
- 15. na objektima na kojima se drži 5 i više rasplodnih svinja ili više od 50 svinja ukupno te na svim objektima u zonama ograničenja s kojih se svinje premještaju, uz mjere propisane naredbom donesenom u skladu s člankom 7. stavkom 4. Zakona o zdravlju životinja i ovom Naredbom, mora biti izrađen i u primjeni pisani plan biosigurnosti koji mora obuhvaćati barem:
 - određivanje »čistih« i »prljavih« područja za osoblje ovisno o tipu objekta, primjerice garderobe, tuševi, prostor za prehranu osoblja itd.
 - određivanje i, prema potrebi, ažuriranje logističkih mjera za ulazak novih držanih svinja u objekt
 - postupke za čišćenje i dezinfekciju prostora, prijevoznih sredstava i opreme te osobnu higijenu
 - pravila za osoblje o hrani u objektu i zabranu osoblju da drže svinje
 - ciljani periodični program informiranja osoblja objekta
 - određivanje i, prema potrebi, ažuriranje logističkih mjera za osiguravanje primjerenog odvajanja različitih epidemioloških jedinica te za sprečavanje dolaska svinja u izravan ili neizravan kontakt s nusproizvodima životinjskog podrijetla i drugim jedinicama u objektu
 - postupke i upute za primjenu mjera biosigurnosti tijekom gradnje ili popravka prostora ili nastambi

– interne revizije ili samoprocjenu provedbe biosigurnosnih mjera

16. zabranjeno je premještanje živih divljih svinja

17. lovoovlaštenici i šumoposjednici dužni su, bez odgađanja, prijaviti nadležnim ovlaštenim veterinarskim organizacijama svako neuobičajeno ponašanje divljih svinja, pojavu znakova bolesti na živim ili odstrijeljenim divljim svinjama te svaku uginulu divlju svinju uključujući i divlje svinje stradale u prometu i lešine divljih svinja u stanju raspadanja te lokaciju pronalaska, u svrhu otpreme lešine, odnosno uzorkovanja za laboratorijsko pretraživanje radi isključivanja afričke svinjske kuge

18. lovoovlaštenici su dužni prije, tijekom i nakon lova na divlju svinju osigurati provedbu biosigurnosnih mjera iz Dodatka I ove Naredbe

19. osim lovoovlaštenika i šumoposjednika iz točke 17. ovoga članka, svaka fizička osoba koja pronađe lešinu divlje svinje, uključujući i divlje svinje stradale u prometu i lešine divljih svinja u stanju raspadanja, dužna je prijaviti lokaciju pronalaska divlje svinje najbližoj ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji ili nadležnoj inspekciji Državnog inspektorata, za što joj pripada naknada u skladu s člankom 9. ove Naredbe, ukoliko se lešina divlje svinje nađe na prijavljenoj lokaciji

20. lovoovlaštenici i šumoposjednici, dužni su, bez odgađanja, prijaviti nadležnoj inspekciji Državnog inspektorata pojavu svinja koje fenotipski odgovaraju domaćim svinjama izvan registriranih objekata, u svrhu omogućavanja njihovog odstrela sukladno Naredbi o smanjenju brojnog stanja pojedine vrste divljači (»Narodne novine«, br. 101/25, 126/25, 129/25 i 135/25)

21. prijava iz točaka 17., 19. i 20. ovoga članka, uzorkovanje i dostava uzoraka podrijetlom od divlje svinje, provodi se u skladu s programom nadziranja afričke svinjske kuge donesenim u skladu s člankom 7. stavkom 4. Zakona o zdravlju životinja

22. svaka divlja svinja nađena uginula, odstrijeljena bolesna ili zdrava podliježe obaveznom testiranju na afričku svinjsku kugu u skladu s programom nadziranja afričke svinjske kuge donesenim u skladu s člankom 7. stavkom 4. Zakona o zdravlju životinja

23. za objekte koji su prije stupanja na snagu ove Naredbe bili kategorizirani u kategoriju 0, 1 i 2 i koji su ispražnjeni zbog neudovoljavanja uvjetima ili na njima nije bilo svinja, subjekti nadležnoj inspekciji Državnog inspektorata podnose zahtjev za ponovnu dopremu svinja (repopulaciju) na obrascu iz Dodatka II ove Naredbe

24. po provedenom inspeksijskom nadzoru iz točke 23. ovoga članka kojim se utvrdi da objekt u potpunosti udovoljava svim uvjetima biosigurnosti i drugim propisanim uvjetima za držanje svinja, nadležna inspekcija Državnog inspektorata donosi rješenje o dozvoli za repopulaciju

25. u skladu s rješenjem iz točke 24. ovoga članka, po isteku 30 dana od dana repopulacije, nadležna inspekcija Državnog inspektorata provodi kontrolu izvršenja rješenja kojim se utvrđuje udovoljavanje svim propisanim uvjetima, odnosno, postupka sukladno članku 10. stavku 4. ove Naredbe

26. s objekata na kojima se drže svinje nije dozvoljeno otpremati svinje na objekte koji su prije stupanja na snagu ove Naredbe bili kategorizirani u kategoriju 0, 1 i 2, osim ako odredišni objekt ne posjeduje rješenje iz točke 24. ovoga članka

27. ovlašteni veterinari provode popis objekata s ciljem provjere brojnog stanja svinja na objektima koji su evidentirani u bazi podataka, a nisu dostavili brojno stanje u skladu s točkom 8. ovoga članka

dinamikom i na način kako je propisano uputom Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (u daljnjem tekstu: Ministarstva).

28. ovlašteni veterinarci su dužni pisanim putem izvijestiti nadležnu inspekciju Državnog inspektorata o svakom objektu za koji se utvrdi da se subjekti ne pridržavaju propisanih uvjeta

29. subjekti odgovorni za pošiljke svježeg mesa i mesnih proizvoda, uključujući ovitke, dobivenih od svinja držanih u zonama ograničenja I ili II te pošiljke mesnih proizvoda, uključujući ovitke, dobivenih od svinja držanih u zonama ograničenja I, II ili III, koji su podvrgnuti odgovarajućem postupku obrade za umanjivanje rizika, osim pošiljaka označenih posebnom oznakom u skladu s člankom 9. stavcima 2. ili 3. ili člankom 10. stavcima 2. ili 3. Pravilnika o oznakama zdravstvene ispravnosti, identifikacijskim oznakama i posebnim oznakama hrane životinjskog podrijetla te utvrđivanju popisa objekata za umanjivanje rizika od afričke svinjske kuge (»Narodne novine«, br. 76/23), dužni su osigurati da takve pošiljke prati certifikat iz TRACES NT sustava u kojem se obavezno navode potvrde o sukladnosti sa zahtjevima utvrđenima Provedbenom uredbom (EU) 2023/594, sukladno odredbama članka 19. stavaka 1. i 2. predmetne Uredbe

30. organizatori manifestacija na kojima se izlaže i/ili konzumira meso svinja i proizvodi od mesa svinja izvan registriranih ili odobrenih objekata, dužni su isto najaviti u roku od najmanje 14 dana prije planiranog dana održavanja nadležnoj inspekciji Državnog inspektorata uz dostavu podataka o subjektima koji će izlagati i/ili usluživati proizvode od mesa svinja te o podrijetlu odnosno proizvođačima/dobavljačima istog.

II. DODATNE ODREDBE ZA PODRUČJA POD OGRANIČENJEM ZBOG POJAVE AFRIČKE SVINJSKE KUGE

Članak 2.

(1) Zbog pojave afričke svinjske kuge u divljih ili držanih svinja, u skladu s člankom 36. stavkom 5. Zakona o zdravlju životinja određuju se područja pod ograničenjem koja uključuju sljedeće zone ograničenja: zonu zaštite, zonu nadziranja, zaraženu zonu, zonu ograničenja I, zonu ograničenja II i zonu ograničenja III, u kojima se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Delegirane uredbe (EU) 2020/687 i Provedbene uredbe (EU) 2023/594.

(2) U zonama ograničenja iz stavka 1. ovoga članka uz primjenu općih mjera iz članka 1. ove Naredbe, sukladno Delegiranoj uredbi (EU) 2020/687 i Provedbenoj uredbi (EU) 2023/594 zabranjeno je:

- premještanje svinja u, unutar i izvan zona ograničenja
- klanje svinja u klaonici
- klanje svinja na objektu za vlastite potrebe
- držanje svinja na otvorenom, uključujući i pašno držanje svinja te privremeno ispuštanje svinja na otvoreni prostor i u vanjske ispuste, osim ukoliko se svinje drže u objektima s odobrenjem za držanje svinja na otvorenom izdanim od nadležnog veterinarskog inspektora prije uspostave zone ograničenja
- premještanje unutar i izvan zona ograničenja zametnih proizvoda dobivenih od svinja držanih unutar zona ograničenja
- premještanje unutar i izvan zona ograničenja nusproizvoda životinjskog podrijetla dobivenih od svinja držanih u zonama ograničenja
- premještanje unutar i izvan zona ograničenja svježeg mesa i mesnih proizvoda, uključujući ovitke, dobivenih od svinja držanih u zonama ograničenja te mesa divljih svinja (svježe meso, mesni proi-

zvod i svi drugi proizvodi životinjskog podrijetla dobivenih od divljih svinja te tijela divljih svinja koja su namijenjena prehrani ljudi)

– ulazak neovlaštenih osoba u objekte na kojima se drže svinje, uključujući prostore i nastambe u kojima se drže svinje, osim članova domaćinstva ili osoblja objekta, osoblja službi neophodnih za održavanje i funkcioniranje objekta, ovlaštenih veterinaraca, nadležnih inspektora Državnog inspektorata te drugih službenih i ovlaštenih osoba

– odvoziti kruti gnoj, gnojevku i otpadne vode s objekata na kojima se drže svinje

– hranidba svinja svježom travom i sijenom prikupljenim s poljoprivrednih površina u zonama ograničenja

– unošenje stelje i slame prikupljene s poljoprivrednih površina u zonama ograničenja u objekte na kojima se drže svinje

– izlazak iz kruga objekta na kojima se drže svinje u zaštitnoj odjeći i obući i njihovo iznošenje

– unošenje i iznošenje pribora, alata ili opreme s objekata na kojima se drže svinje, osim u svrhu održavanja i popravaka pod uvjetom da je pribor, alat ili oprema nakon i prije upotrebe oprana, očišćena i dezinficirana sukladno tehnološkim zahtjevima

– unošenje hrane za ljude, osobito svinjskog mesa i proizvoda podrijetlom od svinjskog mesa, u objekte na kojima se drže svinje

– u zonama zaštite i nadziranja održavanje manifestacija na kojima se izlaže i/ili konzumira meso svinja i proizvodi od mesa svinja

– sudjelovanje u lovu na divlje svinje ili obavljanje ikakvih aktivnosti vezano za žive ili mrtve (uginule ili odstrijeljene) divlje svinje, za sve članove domaćinstva i osoblja na objektima na kojima se drže svinje.

(3) U skladu s odredbama Delegirane uredbe (EU) 2020/687 i Provedbene uredbe (EU) 2023/594, ovisno o vrsti zone ograničenja i pošiljke te razlogu premještanja, moguća su izuzeća od zabrana propisanih stavkom 2. ovoga članka uz obavezno ispunjavanje uvjeta propisanih ovom Naredbom.

(4) Na objekte smještene u zonama ograničenja, koji su bili ispraznjeni zbog sumnje ili potvrde afričke svinjske kuge ili zbog neudovoljavanja uvjetima za držanje svinja, nije dozvoljeno ponovo uvoditi svinje sve do ukidanja predmetnih zona.

(5) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, na objekte koji su u potpunosti udovoljavali svim biosigurnosnim i drugim uvjetima za držanje svinja, a koji su bili ispraznjeni zbog sumnje ili potvrde afričke svinjske kuge i na kojima je provedeno završno čišćenje i dezinfekcija, svinje se mogu ponovno uvesti u skladu s odredbama članka 57. stavaka 1. i 2. te članka 59., 60. i 61. Delegirane uredbe (EU) 2020/687 po odobrenju i pod nadzorom nadležne inspekcije Državnog inspektorata.

(6) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, za objekte koji nisu udovoljavali svim biosigurnosnim i drugim uvjetima za držanje svinja, a koji su u međuvremenu unaprijeđeni, subjekti mogu nadležnoj inspekciji Državnog inspektorata podnijeti zahtjev za repopulaciju najranije po isteku 3 mjeseca od preliminarnog čišćenja i dezinfekcije odnosno od uklanjanja svinja, na obrascu iz Dodatka II ove Naredbe.

(7) Po provedenom inspeksijskom nadzoru kojim se utvrdi da objekt iz stavka 6. ovoga članka u potpunosti udovoljava svim biosigurnosnim i drugim uvjetima za držanje svinja, nadležna inspekcija Državnog inspektorata donosi rješenje za repopulaciju u skladu s odredbama članka 57. stavaka 1. i 2. te članka 59., 60. i 61. Delegirane uredbe (EU) 2020/687.

(8) Objekti iz stavaka 5. i 6. ovoga članka ostaju pod mjerama kontrole najmanje 30 dana od dopreme svinja u kojem razdoblju se provodi nadziranje afričke svinjske kuge i klinički pregledi svinja u skladu s odredbama članka 59., 60. i 61. Delegirane uredbe (EU) 2020/687.

(9) U zonama ograničenja provode se aktivnosti popisa i pregleda objekata na kojima se drže svinje te klinički pregled i uzorkovanje svinja sukladno uputi Ministarstva odnosno koordiniranim aktivnostima lokalnog kriznog stožera.

(10) Subjekti na čijim objektima se potvrdi afrička svinjska kuga imaju obvezu provođenja svih mjera za smanjenje rizika širenja virusa afričke svinjske kuge na druge objekte i u okoliš kao i aktivno sudjelovanje u mjerama iskorjenjivanja bolesti na predmetnom objektu, po rješenju nadležnog veterinarskog inspektora, a što uključuje osiguravanje uklanjanja usmrćenih ili uginulih svinja te pranje i čišćenje objekta u svrhu provedbe dezinfekcije.

(11) Dodatno na obaveze subjekta iz stavka 10. ovoga članka, jedinice lokalne i/ili regionalne samouprave osiguravaju pomoć za provedbu aktivnosti vezane za mjere kontrole u skladu s koordiniranim aktivnostima od strane lokalnog kriznog stožera.

(12) U lovištima obuhvaćenim zonama ograničenja provode se sljedeće mjere:

- zabranjen je ulazak neovlaštenim osobama
- lovne aktivnosti, šumski i drugi radovi te ulazak ovlaštenih osoba, ovlaštenih veterinaru, nadležnih inspektora Državnog inspektorata i drugih službenih osoba, u područje lovišta mogu se odvijati isključivo uz pojačane mjere biosigurnosti i obavezu dezinfekciju obuće i vozila prije izlaska iz područja lovišta
- lovoovlaštenici u lovištima moraju osigurati redovno aktivno traženje uginulih divljih svinja uz obavezu prijavu ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji pronađenih lešina u svrhu uzimanja uzoraka i neškodljivog uklanjanja
- lovci koji provode lovne aktivnosti dužni su provesti dezinfekciju obuće, opreme i vozila ili koristiti jednokratnu zaštitnu opremu koju se nakon uporabe neškodljivo uklanja
- uginule divlje svinje ili njihovi dijelovi neškodljivo se uklanjaju kao materijal kategorije 1 u objektu za preradu nusproizvoda životinjskog podrijetla kategorije 1
- s trupovima odstrijeljenih divljih svinja postupa se sukladno odredbama članka 52. Delegirane uredbe (EU) 2023/594 i ove Naredbe

– u iznimnim slučajevima, ukoliko iz objektivnih i tehničkih razloga nije moguće neškodljivo ukloniti uginule divlje svinje ili njihove dijelove sukladno podstavku 5. ovoga stavka, nakon provedenog uzorkovanja po uputi ovlaštenog veterinaru te uz njegovu suglasnost, dozvoljeno je njihovo zakapanje na mjestu pronalaska tako da mesojedi ili svedjedi ne mogu doći do njih, odnosno gdje je rizik za zdravlje ljudi i životinja te za okoliš, moguće svesti na najmanju moguću mjeru ili na način kako je predviđeno planom biosigurnosti za predmetno lovište.

(13) U lovištima obuhvaćenim zonom zaštite, zonom nadziranja i zaraženom zonom lov divlje svinje dopušten je isključivo pojedinačnim lovom.

Uvjeti za odobravanje izuzeća

Članak 3.

(1) Izuzeća od zabrana iz članka 2. stavka 2. ove Naredbe mogu se primijeniti ako su ispunjeni opći i posebni uvjeti sukladno Pro-

vedbenoj uredbi (EU) 2023/594 ili, ovisno o vrsti zone ograničenja, Delegiranoj uredbi (EU) 2020/687, određeni u ovome članku.

(2) Na objektu na kojem se drže svinje nakon uvrštavanja u zonu ograničenja mora biti provedena najmanje jedna službena kontrola tijekom razdoblja od 12 mjeseci nadležne inspekcije Državnog inspektorata kojom se odobrava pisani plan biosigurnosti za taj objekt te provjerava primjena mjera biosigurnosti u skladu s Prilogom III Provedbene uredbe (EU) 2023/594 i kojom nisu utvrđene nesukladnosti

(3) Objekt nakon službene kontrole iz stavka 2. ovoga članka mora biti podvrgnut redovitim pregledima najmanje jednom u tri mjeseca od strane ovlaštenog veterinaru kojim se provjerava udovoljavanje uvjetima biosigurnosti, vođenje evidencije, provedba nadziranja na afričku svinjsku kugu te zdravstveno stanje svinja na objektu.

(4) Svinje koje se premještaju moraju boraviti na objektu s kojeg se premještaju najmanje 30 dana prije premještanja, ili od rođenja ako su mlađe od 30 dana te u to vrijeme na objekt ili odvojenu epidemiološku jedinicu nisu uvedene svinje iz objekata smještenih u zonama ograničenja, osim iz zone ograničenja I.

(5) 24 sata prije premještanja obavezan je klinički pregled svinja s povoljnim rezultatima u pogledu afričke svinjske kuge od strane ovlaštenog veterinaru.

(6) Za prijevoz svinja koristi se vozilo registriranog prijevoznika, osim u slučaju prijevoza svinja s vlastitog objekta unutar iste zone ograničenja koja ne prelazi 65 km računajući od mjesta polaska do mjesta odredišta, koje je prije utovara oprano, očišćeno i dezinficirano o čemu postoji potvrda ovlaštene veterinarske organizacije.

(7) Ovlašteni veterinar nakon provjere udovoljavanja uvjetima iz ovoga članka izdaje svjedodžbu o zdravstvenom stanju u skladu s člankom 70. Zakona o zdravlju životinja u kojoj se, osim propisanih podataka, obavezno navodi zona ograničenja iz koje se svinje otpremaju, razlog premještanja te da svinje udovoljavaju odgovarajućim uvjetima za premještanje.

(8) Preglede objekata i kliničke preglede ovlašteni veterinari dužni su provoditi sukladno uputi Ministarstva.

(9) Svinje koje su dopremljene iz objekata smještenih u zonama ograničenja, moraju se najmanje 15 dana držati odvojeno od drugih svinja na odredišnom objektu i u tom razdoblju ne smiju se premještati iz odredišnog objekta.

(10) Za svinje koje potječu iz objekata smještenih u zoni ograničenja III, ali ne ispunjavaju uvjete iz stavaka 2., 3. i/ili 4. i nisu obuhvaćene stavkom 14. ovoga članka, a ispunjavaju sve ostale uvjete, izuzeće od zabrane premještanja može se primijeniti isključivo u svrhu otpremanja svinja na klanje u klaonice određene od Ministarstva u svrhu prerade, sukladno Prilogu VII. Delegirane uredbe 2020/687.

(11) Za svinje koje ne ispunjavaju uvjete iz stavaka 2., 3. i/ili 4. ovoga članka i potječu iz objekata smještenih u zoni ograničenja I, II i zaraženoj zoni, a ispunjavaju sve ostale uvjete, izuzeće od zabrane premještanja može se primijeniti isključivo u svrhu otpremanja svinja na klanje u klaonice određene od Ministarstva za stavljanje na tržište svježeg mesa svinja, mesnih proizvoda, uključujući ovitke u Republici Hrvatskoj sukladno članku 5. ove Naredbe.

(12) Držane svinje koje potječu iz objekata izvan zona ograničenja dozvoljeno je klati u klaonicama određenim od Ministarstva na području zona ograničenja, pod uvjetom da pošiljke svježeg mesa i mesnih proizvoda, uključujući ovitke pri otpremi iz tih klaonica,

prati certifikat iz TRACES NT sustava sukladno odredbama članka 19. stavka 3. Provedbene uredbe (EU) 2023/594.

(13) Subjekti s čijih se objekata premještaju svinje dužni su podnijeti zahtjev nadležnoj inspekciji Državnog inspektorata za provedbu službene kontrole iz stavka 2. ovoga članka najmanje 30 dana prije isteka 12 mjeseci od prethodne službene kontrole na obrascu iz Dodatka III ove Naredbe.

(14) Iznimno od odredbe stavka 2. i 13. ovoga članka, iz objekata smještenih u zoni ograničenja III na kojima je provedena jedna službena kontrola nakon uvrštavanja u zonu ograničenja, uz ispunjavanje odgovarajućih uvjeta iz ovoga članka, dozvoljeno je premještanje svinja unutar zone ograničenja III izravno na klaonice određene od Ministarstva za stavljanje na tržište svježeg mesa svinja, mesnih proizvoda, uključujući ovitke u Republici Hrvatskoj sukladno članku 5. ove Naredbe.

Premještanje držanih svinja iz objekata smještenih u zonama ograničenja

Članak 4.

(1) Ovisno o vrsti zone ograničenja iz koje potječu svinje koje se premještaju u okviru primjene izuzeća iz članka 3. stavka 1. ove Naredbe, premještanje držanih svinja uz primjenu odgovarajućih uvjeta moguće je u sljedećim slučajevima:

1. u objekte smještene u zoni ograničenja I, II, III i zaraženoj zoni mogu se uvoditi svinje iz objekata smještenih izvan zona ograničenja bez ograničenja

2. svinje iz objekata smještenih u zoni ograničenja I mogu se premještati u objekte i klaonice na području Republike Hrvatske, u druge države članice EU i treće zemlje uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ove Naredbe

3. svinje iz objekata smještenih u zoni ograničenja II mogu se premještati u objekte i klaonice određene od strane Ministarstva na području Republike Hrvatske te u objekte smještene u zoni ograničenja II i III u drugim državama članicama EU uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ili stavka 11. ove Naredbe

4. svinje iz objekata smještenih u zoni ograničenja III mogu se premještati:

i. u objekte u istoj zoni ograničenja III uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ove Naredbe

ii. u objekte smještene u zoni ograničenja II koji pripadaju istom lancu opskrbe u slučaju ugrožene dobrobiti radi dovršetka ciklusa proizvodnje uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ove Naredbe

iii. u klaonice određene od Ministarstva na području Republike Hrvatske uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ili stavka 10. ove Naredbe

5. u objekte smještene u zoni zaštite i zoni nadziranja unutar zone ograničenja III, koji imaju zatvoren ciklus uzgoja i otpreme svinja, Ministarstvo može dozvoliti premještanje svinja iz objekata smještenih u ili izvan zona ograničenja nakon zaprimanja obrazloženog zahtjeva od strane subjekta uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ove Naredbe te provedene procjene rizika koja je pokazala da je rizik širenja afričke svinjske kuge zanemariv

6. svinje iz objekata smještenih u zoni nadziranja mogu se uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ove Naredbe premještati u objekte koji pripadaju istom lancu opskrbe i koji se nalaze u zoni nadziranja ili izvan nje, radi dovršetka ciklusa proizvodnje prije klanja, u skladu s odredbama članka 45. stavka

2. Delegirane uredbe (EU) 2020/687, po odobrenju Ministarstva i pod uvjetom da se na određišnom objektu, smještenom izvan zone nadziranja, primjenjuju mjere kontrole istovjetne mjerama kontrole za objekte u zoni nadziranja, sve dok traju mjere kontrole bolesti u zoni nadziranja iz koje životinje potječu te se svinje po dovršetku ciklusa proizvodnje otpremaju u klaonice određene od strane Ministarstva u svrhu prerade kako je određeno Prilogom VII. Delegirane Uredbe 2020/687 u objektu klanja ili objektu za preradu određenom od strane Ministarstva

7. Ministarstvo, u skladu s odredbama članka 56. Delegirane uredbe (EU) 2020/687 može, nakon zaprimanja obrazloženog zahtjeva od strane subjekta, u posebnim slučajevima koji nisu obuhvaćeni odstupanjima iz točke 5. i 6. ovoga stavka, nakon isteka razdoblja utvrđenog u Prilogu XI. Delegirane uredbe (EU) 2020/687, nakon provedene procjene rizika koja je pokazala da je rizik širenja afričke svinjske kuge zanemariv dozvoliti premještanje svinja iz objekata smještenih u zoni zaštite i zoni nadziranja uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. i stavka 9. ove Naredbe

8. svinje iz objekata smještenih u zoni zaštite i zoni nadziranja uz ispunjavanje uvjeta iz članka 3. stavaka 2. – 7. ove Naredbe mogu se premještati u klaonice određene od strane Ministarstva pod uvjetom da meso podrijetlom od tih svinja bude podvrgnuto postupku prerade kako je određeno Prilogom VII. Delegirane Uredbe 2020/687 u objektu klanja ili objektu za preradu određenom od strane Ministarstva

9. svinje iz objekata smještenih u zaraženoj zoni mogu se premještati u skladu s odredbama točke 3. ovoga stavka.

(2) Izuzeća predviđena ovim člankom dozvoljena su isključivo na objektima na kojima nisu određene mjere kontrole zbog sumnje ili potvrde afričke svinjske kuge.

Premještanje i korištenje svježeg mesa svinja i proizvoda od mesa svinja, uključujući ovitke

Članak 5.

(1) Ovisno o vrsti zone ograničenja iz koje potječu svinje od kojih je dobiveno svježe meso i proizvodi od mesa svinja, uključujući ovitke, njihovo premještanje dozvoljeno je na sljedeći način:

1. svježe meso i proizvodi od mesa, uključujući ovitke, dobiveni od svinja držanih u zoni ograničenja I ili II premještenih u klaonicu u skladu sa člankom 4. stavkom 1. točkama 2. i 3. ove Naredbe koje ispunjavaju sve propisane uvjete iz članka 3. ove Naredbe, mogu se staviti na tržište Republike Hrvatske i drugih država članica bez ograničenja

2. svježe meso i proizvodi od mesa, uključujući ovitke, dobiveni od svinja držanih u zoni ograničenja I i II premještenih u klaonicu u skladu sa člankom 3. stavkom 11. ove Naredbe mogu biti stavljeni isključivo na tržište Republike Hrvatske i moraju biti označeni posebnom oznakom u skladu s člankom 10. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe

3. proizvodi od mesa iz točke 2. ovoga stavka mogu se staviti na tržište izvan Republike Hrvatske ako su podvrgnuti postupku prerade u skladu s Prilogom VII. Delegiranoj uredbi (EU) 2020/687.

4. svježe meso, proizvodi od mesa, uključujući ovitke, dobiveni od svinja držanih u zoni ograničenja III premještenih u klaonicu u skladu sa člankom 4. stavkom 1. točkom 4. podtočkom iii. ove Naredbe, mora biti označeno posebnom oznakom u skladu s člankom 10. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe i može biti stavljeno isključivo na tržište Republike Hrvatske

5. proizvodi od mesa iz točke 4. ovoga stavka dobiveni od svježeg mesa označenog posebnom oznakom u skladu s člankom 9. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe, mogu se staviti na tržište izvan Republike Hrvatske nakon postupka prerade u skladu s Prilogom VII. Delegiranoj uredbi (EU) 2020/687

6. svježe meso i proizvodi od mesa, uključujući ovitke, dobiveni od svinja držanih u zoni zaštite i zoni nadziranja premještenih u klaonicu u skladu s člankom 4. stavkom 1. točkama 6., 7. i 8. ove Naredbe, moraju biti označeni posebnom oznakom u skladu s člankom 9. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe i podvrgnuti postupku prerade u skladu s Prilogom VII. Delegiranoj uredbi (EU) 2020/687

7. svježe meso i proizvodi od mesa, uključujući ovitke, dobiveni od svinja držanih u zaraženoj zoni mogu se stavljati na tržište sukladno odredbama točke 1., 2. ili 3. ovoga stavka

8. pošiljke svježeg mesa i proizvoda od mesa, uključujući ovitke, osim pošiljaka označenih posebnom oznakom u skladu s člankom 9. stavcima 2. ili 3. ili člankom 10. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe, mora pratiti certifikat iz TRACES NT sustava sukladno odredbama članka 19. stavaka 1., 2. i 3. Provedbene uredbe (EU) 2023/594.

9. premještanje svježeg mesa i proizvoda od mesa, uključujući ovitke, iz ovoga članka provodi se ne dovodeći u pitanje odredbe propisa o higijeni hrane.

(2) Klanje svinja za vlastite potrebe na objektu na kojem se drže svinje dozvoljeno je na objektima u zonama ograničenja I, II, III i zaraženoj zoni koji udovoljavaju svim uvjetima biosigurnosti i drugim propisanim uvjetima za držanje svinja te ako se na objektu provodi nadziranje afričke svinjske kuge i ako kliničkim pregledom provedenim od strane ovlaštenog veterinaru unutar 24 sata prije klanja nisu utvrđene promjene zdravstvenog stanja svinja na objektu i svinja namijenjenih klanju.

(3) Subjekti su dužni ovlaštenom veterinaru najaviti klanje za vlastite potrebe najmanje 48 sati prije klanja.

(4) Svježe meso i proizvodi od mesa, uključujući ovitke, podrijetlom od svinja zaklanih za vlastite potrebe na objektu na kojem se drže svinje, ne smiju biti stavljeni u javnu potrošnju, sukladno propisima o higijeni hrane.

Premještanje mesa divljih svinja (svježe meso, mesni proizvodi i svi drugi proizvodi životinjskog podrijetla dobivenih od divljih svinja te tijela divljih svinja koja su namijenjena prehrani ljudi) iz zona ograničenja

Članak 6.

(1) Meso divljih svinja može se premještati unutar i izvan zone ograničenja I te unutar i izvan zone nadziranja na području Republike Hrvatske pod sljedećim uvjetima:

– provedeni su testovi za dokazivanje patogena afričke svinjske kuge s negativnim rezultatom za svaku divlju svinju prije premještanja i

– meso divljih svinja premještaju lovci za osobnu uporabu u domaćinstvu ili izravnu opskrbu krajnjih potrošača ili lokalnih maloprodajnih objekata koji izravno opskrbljuju krajnje potrošače malim količinama mesa slobodnoživućih divljih svinja u skladu s člankom 27. Pravilnika o registraciji i odobravanju objekata te registraciji subjekata u poslovanju s hranom (»Narodne novine«, br. 123/19 i 3/21), ili

– meso divljih svinja se premješta iz objekta određenog od Ministarstva u kojem se označava posebnom oznakom u skladu s člankom 10. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe ili

– označava se posebnom oznakom u skladu s člankom 9. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe u svrhu premještanja u objekt za preradu određen od Ministarstva radi podvrgavanja jednom od postupaka obrade za umanjivanje rizika iz Priloga VII. Delegirane uredbe (EU) 2020/687.

(2) Meso divljih svinja podrijetlom iz zone ograničenja II, zone ograničenja III, zone zaštite i zaražene zone, može se premještati samo unutar tih zona na području Republike Hrvatske pod sljedećim uvjetima:

– provedeni su testovi za dokazivanje patogena afričke svinjske kuge s negativnim rezultatom za svaku divlju svinju prije premještanja

– namijenjeno je za osobnu uporabu u domaćinstvu, ili

– premješta se u objekt određen od Ministarstva u kojem se označava posebnom oznakom u skladu s člankom 9. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe radi podvrgavanja jednom od postupaka obrade za umanjivanje rizika iz Priloga VII. Delegirane uredbe (EU) 2020/687

– iz objekta određenog od Ministarstva iz podstavka 3. ovoga stavka meso divljih svinja označeno u skladu s člankom 9. stavcima 2. ili 3. Pravilnika iz članka 1. točke 29. ove Naredbe može se premještati u objekt za preradu određen od Ministarstva, unutar iste zone ograničenja ili što bliže njoj u plombiranim spremnicima.

(3) Proizvodi od mesa divljih svinja iz stavka 1. podstavka 4. i stavka 2. podstavka 4. ovoga članka, nakon završetka postupka prerade prema Prilogu VII. Delegiranoj uredbi (EU) 2020/687 mogu se staviti na tržište Republike Hrvatske, drugih država članica ili trećih zemalja.

Premještanje zametnih proizvoda iz zona ograničenja

Članak 7.

(1) Zametni proizvodi prikupljeni u zoni ograničenja I mogu se iz odobrenih objekata za zametne proizvode premještati na području Republike Hrvatske i drugih država članica u skladu s općim uvjetima za premještanje zametnih proizvoda.

(2) Zametni proizvodi prikupljeni, proizvedeni, obrađeni i pohranjeni u odobrenim objektima za zametne proizvode u zonama ograničenja II i III, ovisno o vrsti zone ograničenja iz koje potječu, mogu se premještati samo ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

– odobreni objekt za zametne proizvode udovoljava svim uvjetima navedenim u članku 3. stavcima 2. i 3. ove Naredbe te ovisno o vrsti zone ograničenja iz koje potječu i uvjetima iz Provedbene uredbe (EU) 2023/594 navedenim u članku 32., 33. ili 34.

– na odobrenom objektu za zametne proizvode provodi se nadziranje afričke svinjske kuge u skladu s programom nadziranja afričke svinjske kuge donesenim na temelju članka 7. stavka 4. Zakona o zdravlju životinja te su sve držane svinje jednom u 12 mjeseci, a svinje donori jednom u 6 mjeseci, podvrgnute laboratorijskom ispitivanju na afričku svinjsku kugu s povoljnim rezultatima

– svinje donori drže se u odobrenom objektu za zametne proizvode od rođenja ili tijekom razdoblja od najmanje tri mjeseca prije prikupljanja zametnih proizvoda, u koji tijekom razdoblja od najmanje 30 dana prije prikupljanja nisu uvedene druge držane svinje iz zona ograničenja

– da se tijekom redovitih pregleda navedenih u članku 3. stavku 3. ove Naredbe provodi klinički pregled svih svinja držanih u odobrenom objektu otpreme s povoljnim rezultatima u pogledu afričke svinjske kuge.

(3) Zametni proizvodi koji ispunjavaju uvjete iz stavka 2. ovoga članka mogu se premještati na sljedeći način:

– zametni proizvodi prikupljeni u zoni ograničenja II mogu se premještati na području Republike Hrvatske i u zone ograničenja II i III drugih država članica EU

– zametni proizvodi prikupljeni u zoni ograničenja III mogu se premještati na području Republike Hrvatske.

(4) Zametni proizvodi prikupljeni u zoni zaštite i nadziranja mogu se premještati tek nakon što su ukinute sve mjere kontrole bolesti u tim zonama te je:

– na svim držanim svinjama u odobrenom objektu za prikupljanje sjemeni proveden klinički pregled i uzorkovanje za laboratorijsko ispitivanje da bi se isključila prisutnost afričke svinjske kuge

– na uzorku uzetom od svinje donora najranije sedam dana nakon razdoblja praćenja od 30 dana računajući od datuma prikupljanja zametnih proizvoda provedeno laboratorijsko ispitivanje koje je dalo povoljne rezultate.

(5) Zametni proizvodi prikupljeni u zaraženoj zoni mogu se premještati u skladu sa stavkom 3. podstavkom 1. ovoga članka.

(6) U slučaju premještanja zametnih proizvoda iz zona ograničenja II i III izvan tih zona u drugu državu članicu EU, pošiljke mora pratiti certifikat o zdravlju životinja s odgovarajućom potvrdom o udovoljavanju uvjetima u skladu s člankom 20. Provedbene uredbe (EU) 2023/594.

Premještanje nusproizvoda iz zona ograničenja

Članak 8.

(1) Ovisno o vrsti zone ograničenja iz koje potječu držane svinje, premještanje od njih dobivenih nusproizvoda životinjskog podrijetla u okviru primjene izuzeća od zabrana iz članka 2. stavka 2. podstavka 6. ove Naredbe, dozvoljeno je u sljedećim slučajevima:

1. nusproizvodi životinjskog podrijetla, pošiljke stajskog gnoja i gnojevke, uključujući stelju i korištenu stelju dobiveni od svinja držanih u zoni ograničenja I mogu se premještati na području Republike Hrvatske i u druge države članice EU bez ograničenja, u skladu s propisima o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi

2. premještanje nusproizvoda materijala 3 dobivenih od držanih svinja u zonama ograničenja II i III, izvan tih zona, dozvoljeno je iz objekata navedenih u članku 4. stavku 1. točki 3. i točki 4. podtočki (iii) ove Naredbe:

a) unutar Republike Hrvatske, kada pošiljke prati komercijalni dokument iz aplikacije Nusproizvodi

b) u drugu državu članicu, kada pošiljke prati:

– certifikat o zdravlju životinja iz članka 22. stavka 5. Delegirane uredbe (EU) 2020/687 koji je utvrđen u Prilogu VIII. Uredbi (EU) br. 142/2011

– komercijalni dokument iz poglavlja III. Priloga VIII. Uredbe Komisije (EU) br. 142/2011

3. premještanja pošiljaka nusproizvoda kategorije 2 (lešine svinja), dobivenih od držanih svinja u zonama ograničenja II i III, izvan tih zona dozvoljeno je samo unutar Republike Hrvatske u odobreni objekt za prerađu nusproizvoda kategorije 1, radi neškodljivog uklanjanja, kada pošiljke prati komercijalni dokument iz aplikacije Nusproizvodi, prijevoznim sredstvima koncesionara za zbrinjavanje nusproizvoda životinjskog podrijetla

4. premještanja pošiljaka nusproizvoda kategorije 2 (lešine svinja), može se odvijati preko odobrenog sabirališta za privremeno skladištenje nusproizvoda kategorije 1, koje se nalazi što bliže objektu otpreme

5. premještanje pošiljaka nusproizvoda materijala kategorije 3 dobivenih od držanih svinja u zonama ograničenja II i III izvan tih zona unutar Republike Hrvatske i u drugu državu članicu EU, dozvoljeno je uz uvjete iz podstavka 2. ovoga stavka te sljedeće uvjete:

a) da su ispunjeni opći uvjeti utvrđeni u članku 43. stavcima 2. do 7. Delegirane uredbe (EU) 2020/687

b) da su materijali kategorije 3 dobiveni od držanih svinja u zoni ograničenja II koje su zaklane u zoni ograničenja II ili izvan te zone, u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkama 1. i 2. ove Naredbe

c) da su materijali kategorije 3 dobiveni od držanih svinja u zoni ograničenja III koje su zaklane u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom 4. ove Naredbe

d) da su prijevozna sredstva opremljena satelitskim navigacijskim sustavom za određivanje, prienos i bilježenje njegova položaja u stvarnom vremenu koji može omogućiti nadziranje kretanje prijevoznih sredstava u stvarnom vremenu te čuvanje elektroničke evidencije o tom kretanju najmanje dva mjeseca od datuma premještanja pošiljke

e) da se pošiljke materijala kategorije 3 premještaju iz klaonice ili drugih objekata subjekata u poslovanju s hranom određenih u skladu s člankom 5. stavkom 1. ove Naredbe izravno u:

– odobreni objekt za prerađu nusproizvoda kategorije 3 radi prerađu dobivenih proizvoda iz Priloga X. i XIII. Uredbe (EU) br. 142/2011

– odobren objekt za proizvodnju prerađene hrane za kućne ljubimce iz poglavlja II. točke 3. podtočke (a) i točke 3. podtočke (b) podpodtočaka i., ii. i iii. Priloga XIII. Uredbe (EU) br. 142/2011

– odobreni objekt za proizvodnju bioplina ili komposta, odobren za pretvorbu nusproizvoda životinjskog podrijetla u bioplin ili kompost u skladu sa standardnim parametrima pretvorbe iz poglavlja III. odjeljka 1. Priloga V. Uredbi (EU) br. 142/2011

6. premještanje pošiljaka nusproizvoda životinjskog podrijetla dobivenih od držanih svinja izvan zona ograničenja II i III i zaklanih u klaonicama koje se nalaze u zonama ograničenja II i III, može se odvijati pod uvjetom da su ti nusproizvodi životinjskog podrijetla u objektima i tijekom prijevoza strogo odvojeni od nusproizvoda životinjskog podrijetla dobivenih od držanih svinja u zonama ograničenja II i III.

7. nusproizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od držanih svinja u zoni zaštite i nadziranja, mogu se premještati izvan tih zona:

a) kao materijal kategorije 2 (lešine svinja) isključivo u svrhu neškodljivog uklanjanja, u odobreni objekt za prerađu nusproizvoda materijala kategorije 1

b) kao materijal kategorije 3 u odobreni objekt za prerađu nusproizvoda materijala kategorije 3 te u odobreni objekt za proizvodnju konzervirane i/ili prerađene hrane za kućne ljubimce na području Republike Hrvatske

c) iznimno od odredbe podtočke b) ove točke, u slučaju nemogućnosti prerađu u objektu za prerađu nusproizvoda materijala kategorije 3 ili nemogućnosti proizvodnje konzervirane i/ili prerađene hrane za kućne ljubimce na području Republike Hrvatske, dozvoljeno je premještanje nusproizvoda materijala kategorije 3 s istom namjenom, u drugu državu članicu, pod uvjetom da je nadležno tijelo odredišta odobrilo prerađu i/ili uporabu tih nusproizvoda za konzerviranu i/ili prerađenu hranu za kućne ljubimce u skladu s člankom 29. stavkom 4. podstavkom 2. Delegirane uredbe (EU) 2020/687

d) kao materijal kategorije 3 u odobreni objekt za prerađu nusproizvoda materijala kategorije 3, kada se radi o materijalu katego-

rije 3 iz članka 10. točke (f) Uredbe (EZ) br. 1069/2009 (proizvodi životinjskog podrijetla ili hrana koja sadrži proizvode životinjskog podrijetla koji više nisu namijenjeni prehrani ljudi iz komercijalnih razloga ili zbog poteškoća tijekom proizvodnje ili pogreške na ambalaži, ili zbog prisutnosti drugih nedostataka koji ne predstavljaju rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja).

(2) Premještanje pošiljaka nusproizvoda životinjskog podrijetla od divljih svinja dozvoljeno je:

1. unutar i izvan zona ograničenja na područje Republike Hrvatske pod uvjetima:

a) da se prikupljaju, prevoze i odlažu u skladu s Uredbom (EZ) br. 1069/2009

b) prati ih komercijalni dokument iz aplikacije Nusproizvodi

c) da je prijevozno sredstvo opremljeno satelitskim navigacijskim sustavom za određivanje, prijenos i bilježenje njegova položaja u stvarnom vremenu te prijevoznik može omogućiti nadziranje kretanja prijevoznih sredstava u stvarnom vremenu i čuvanje elektroničke evidencije o tom kretanju najmanje dva mjeseca od datuma premještanja pošiljke

2. premještanje pošiljaka dobivenih proizvoda od divljih svinja unutar i izvan zona ograničenja I, II i III, zona nadziranja i zaraženih zona na područje Republike Hrvatske i u druge države članice, dozvoljeno je pod uvjetom da su podvrgnuti postupku obrade za umanjivanje rizika kojim se osigurava da dobiveni proizvodi ne predstavljaju rizik od širenja afričke svinjske kuge.

(3) Premještanje pošiljaka stajskog gnoja i gnojevke, uključujući stelju i korištenu stelju, dobivenog od držanih svinja u zoni nadziranja, u okviru primjene izuzeća od zabrana iz članka 2. stavka 2. podstavka 9. ove Naredbe, dozvoljeno je radi odlaganja na drugu lokaciju u istoj zoni nadziranja, nakon izdane suglasnosti nadležne inspekcije Državnog inspektorata po zaprimljenom zahtjevu i izjavi iz Dodatka IV ove Naredbe koju podnosi odgovorna osoba subjekta.

(4) Premještanje pošiljaka stajskog gnoja i gnojevke, uključujući stelju i korištenu stelju, dobivenih od držanih svinja u zonama ograničenja II, III i zaraženoj zoni, u okviru primjene izuzeća od zabrana iz članka 2. stavka 2. podstavka 9. ove Naredbe, dozvoljeno je unutar iste zone ograničenja odlaganjem na površine uz obavezno vođenje evidencije o količini i mjestu odlaganja.

(5) Premještanje pošiljaka stajskog gnoja i gnojevke, uključujući stelju i korištenu stelju, dobivenih od držanih svinja u zonama ograničenja II, III i zaraženoj zoni, u okviru primjene izuzeća od zabrana iz članka 2. stavka 2. podstavka 9. ove Naredbe, dozvoljeno je radi odlaganja na drugu lokaciju izvan tih zona, na području Republike Hrvatske, nakon izdane suglasnosti nadležne inspekcije Državnog inspektorata po zaprimljenom zahtjevu i izjavi iz Dodatka IV ove Naredbe koju podnosi subjekt.

III. TROŠKOVI

Članak 9.

(1) Troškovi proizašli iz provedbe mjera ove Naredbe i to provedbe popisa, uzorkovanja, dostave uzoraka, dijagnostičkog pretraživanja, kliničkih pregleda, preliminarne i završne dezinfekcije, usmrćivanja svinja, pregleda objekata te troškovi i naknade vezano za divlje svinje koji uključuju prijem i dostavu uzoraka za testiranje na afričku svinjsku kugu, pregled uzoraka od odstrijeljenih divljih svinja na trihinelozu, osim uzoraka uzetih u okviru post mortem pregleda tijekom službene kontrole u odobrenim objektima za stavljanje mesa divljači u javnu potrošnju, naknada lovoovlaštenicima po uzorkovanoj i pretraženoj lešini divlje svinje i naknada za dojavu o nađenoj lešini divlje svinje fizičkoj osobi, podmiruju se iz državnog proračuna.

(2) Troškovi neškodljivog uklanjanja u objektu za preradu nusproizvoda životinjskog podrijetla kategorije 1 trupova odstrijeljenih divljih svinja u kojih se laboratorijskim pretraživanjem potvrdi prisutnost virusa afričke svinjske kuge, lešina uginulih držanih svinja i lešina uginulih divljih svinja, podmiruju se iz državnog proračuna.

(3) Troškovi iz stavka 1. ovoga članka obračunavaju se u skladu s važećom Odlukom o visini i opsegu naknada za troškove provedbe propisanih mjera iz područja veterinarstva, objavljenom na službenoj internetskoj stranici Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane Ministarstva.

(4) Troškovi iz stavka 2. ovoga članka obračunavaju se u iznosima određenim Pravilnikom o visini naknade za sakupljanje, preradu i spaljivanje nusproizvoda životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi (»Narodne novine«, br. 106/13 i 43/15).

IV. INSPEKCIJSKI NADZOR

Članak 10.

(1) Nadzor nad provedbom mjera određenih ovom Naredbom provode nadležni inspektori Državnog inspektorata.

(2) Nadležni inspektori Državnog inspektorata dužni su provoditi nadzore objekata na kojima se drže svinje, nadzore u lovištima te nadzore na manifestacijama na kojima se izlaže i/ili konzumira meso svinja i proizvodi od mesa svinja.

(3) Nadležni inspektori Državnog inspektorata dužni su:

– po prijavi iz članka 1. točke 20. ove Naredbe o pojavi svinja koje fenotipski odgovaraju domaćim svinjama izvan registriranih objekata, provesti nadzor, poduzeti odgovarajuće mjere i narediti odstrel

– po prijavi iz članka 1. točke 28. ove Naredbe provesti nadzor te poduzeti odgovarajuće mjere u skladu sa stavkom 4. ovoga članka.

(4) Na objektima za koje se utvrdi da ne udovoljavaju uvjetima za držanje svinja, nadležna inspekcija Državnog inspektorata kada je primjenjivo određuje mjere za otklanjanje nesukladnosti u razdoblju koje ne može biti dulje od 15 dana, u protivnom se svinje s takvih objekata upućuju na klanje ili usmrćivanje.

(5) O rezultatima nadzora nad provedbom mjera određenih ovom Naredbom te utvrđenim nesukladnostima, Državni inspektorat dostavlja Upravi za veterinarstvo i sigurnost hrane Ministarstva kvartalna izvješća do kraja tekućeg kvartala za prethodni kvartal kao i godišnje izvješće najkasnije do kraja ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

(6) Državni inspektorat osim izvješća iz stavka 5. ovoga članka dostavlja Upravi za veterinarstvo i sigurnost hrane Ministarstva i prijedloge za unaprjeđenje provedbe službenih kontrola ovisno o rezultatima nadzora.

V. STUPANJE NA SNAGU

Članak 11.

Danom stupanja na snagu ove Naredbe prestaje važiti Naredba o mjerama kontrole za suzbijanje afričke svinjske kuge u Republici Hrvatskoj (»Narodne novine«, br. 128/25 i 137/25).

Članak 12.

Ova Naredba stupa na snagu prvoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 322-01/24-01/52

Urbroj: 525-09/555-25-80

Zagreb, 12. prosinca 2025.

Potpredsjednik Vlade
i ministar
David Vlajčić, v. r.

DODATAK I.

MJERE BIOSIGURNOSTI KOJE SE MORAJU
PRIMIJENITI U LOVIŠTU

1. Svaki lovoovlaštenik je dužan izraditi plan biosigurnosti koji mora uključiti:

- a. određivanje odgovorne osobe u lovištu za provedbu biosigurnosnih mjera
- b. kontakte (ime, prezime, e-adresa, broj mobitela) odgovorne osobe i kontakte nadležne ovlaštene veterinarske organizacije i organizacije i nadležnog veterinarskog i lovnog inspektora Državnog inspektorata

c. proceduru za vođenje evidencije o svim lovcima koji borave u lovištu

d. proceduru i evidenciju o provedbi dezinfekcije vozila, opreme, i tla prije i nakon lova

e. proceduru za evisceraciju odstrijeljenih divljih svinja s točno određenim prostorom za tu namjenu, a koja najmanje uključuje opis načina otpreme odstrijeljenih divljih svinja do lokacije gdje će se obaviti evisceracija, opis postupka čišćenja, pranja i dezinfekcije pribora i prijevoznih sredstava, opis postupka s trupovima divlje svinje nakon evisceracije te opis postupanja na nepristupačnim terenima kada nije moguće prevoziti odstrijeljenu divlju svinju u svrhu evisceracije

f. proceduru za neškodljivo odlaganje, odnosno uništavanje nusproizvoda životinjskog podrijetla nastalog nakon odstrela.

2. Biosigurnosne mjere minimalno uključuju:

- a. dezinfekciju opreme, vozila prije i nakon lova
- b. vozila koja se koriste u lovištu, posebno za prijevoz trupova odstrijeljenih divljih svinja, moraju biti za to odobrena od odgovorne osobe i prije i poslije lova, odnosno prije izlaska iz lovišta moraju biti dezinficirana
- c. evisceracija se može provoditi isključivo na za to određenim mjestima (prostoru)
- d. postavljanje kontejnera ili određivanje lokacije za nusproizvode životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi (eviscerirani organi, koža i ostalo)) i njihovo neškodljivo uklanjanje
- e. prijavu ulaska neovlaštenih osoba i vozila u područje lovišta
- f. zabranu odlaganja proizvoda i nusproizvoda životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi na području lovišta, osim na za to posebno određenim lokacijama ili kontejnerima
- g. prijavu nelegalnih odlagališta otpada u svrhu žurne sanacije
- h. aktivno traženje uginulih divljih svinja i žurnu prijavu ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji svake pronađene lešine u svrhu njegovog uklanjanja i dijagnostičkog pretraživanja
- i. vođenje evidencije o aktivnom traženju uginulih divljih svinja koja najmanje sadrži podatke o osobama koje su provodile aktivno traženje (ime i prezime), vremenu (dan, sat početka i kraja traženja) te području pretraživanja (opis, naziv, površina ili bilo koji drugi podataka koji označava pretraženo područje).

DODATAK II.

OBRAZAC ZAHTEVA ZA REPOPULACIJU OBJEKTA		
RBO (JIBG)		Lokacija objekta (zaokružiti)
Ime i prezime subjekta		a) zona zaštite
Kontakt podaci (broj telefona)		b) zona nadziranja
Adresa objekta (ulica i k.br.)		c) zaražena zona
		d) zona ograničenja I
		e) zona ograničenja II
		f) zona ograničenja III
		g) izvan zona ograničenja
Naselje		Prethodno dodijeljena kategorija objekta u odnosu na biosigurnost (zaokružiti)
Općina		
Županija		a) kategorija 0
Datum klanja/ usmrćivanja svinja		b) kategorija 1
		c) kategorija 2
		d) kategorija 3
		e) kategorija 4
		f) bez kategorije
		Datum kategorizacije:
Datum preliminarnog čišćenja i dezinfekcije		Datum podnošenja zahtjeva:
Datum završnog čišćenja i dezinfekcije		Potpis:

DODATAK III.

ZAHTEJEV ZA PROVEDBU SLUŽBENE KONTROLE U SVRHU OMOGUĆAVANJA IZUZEĆA OD ZABRANE PREMJEŠTANJA SVINJA		
RBO (JIBG)		Lokacija objekta (zaokružiti)
Ime i prezime subjekta		a) zona zaštite
Adresa objekta (ulica i k.br.)		b) zona nadziranja
		c) zaražena zona
		d) zona ograničenja I
		e) zona ograničenja II
		f) zona ograničenja III
Naselje		Prethodno provedena službena kontrola (zaokružiti)
Općina		
Županija		a) 2023. godina
Kontakt podaci (broj telefona)		b) 2024. godine
		c) 2025. godina
		Datum prethodno provedene službene kontrole:

Izrađen Plan biosigurnosti; (navesti DA/NE)		Datum podnošenja zahtjeva:
Odobren Plan biosigurnosti u prethodnoj službenoj kontroli: (navesti datum)		Potpis:

DODATAK IV.

Zahtjev za izdavanje suglasnosti za premještanje stajskog gnoja/gnojevke/stelje	
Ja, _____ (ime i prezime/naziv subjekta i OIB)	
(RBO (JIBG), adresa subjekta)	
(telefon/mobitel, e-adresa)	
podnosim zahtjev za izdavanje suglasnosti premještanja stajskog gnoja/gnojevke/stelje (potrebno zaokružiti):	
a) unutar zone nadziranja radi odlaganja na drugu lokaciju kojoj sam u vlasništvu ili zakupu	
b) izvan zone ograničenja II, III i zaražene zone	
te dajem sljedeću	
IZJAVU	
Stajski gnoj/gnojevka/stelja u količini od: _____ (kg/tona) potječe od svinja držanih na registriranom objektu	
RBO HR _____, adresa _____	

Od posljednjeg dodavanja stajskog gnoja/gnojevke/stelje prošlo je najmanje 42 dana.	
Prijevoz će se odvijati vozilom registrarske oznake: _____.	
Lokacija na koju se odlaže stajski gnoj/gnojevka/stelja: _____ (upisati ARKOD broj ili katastarski broj čestice).	
Svojim potpisom pod materijalnom i kaznenom odgovornošću jamčim za istinitost i točnost svih podataka navedenih u ovom Zahtjevu te da sam upoznat s odredbama propisa iz područja zdravlja životinja i nusproizvoda u odnosu na mjere kontrole i sprječavanja afričke svinjske kuge.	
U _____ dana _____.	
Potpis: _____	

155/23.), ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva uz prethodnu suglasnost glavnog državnog inspektora, donosi

NAREDBU

**O PODUZIMANJU I SUFINANCIRANJU MJERA ZA
SPRJEČAVANJE ŠIRENJA I SUZBIJANJE ZLATNE
ŽUTICE VINOVE LOZE (*Grapevine flavescence
dorée*) KOJU UZROKUJE FITOPLAZMA
'*Candidatus Phytoplasma vitis*'**

Članak 1.

Ovom se Naredbom propisuju mjere krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze (Grapevine flavescence dorée) koju uzrokuje fitoplazma 'Candidatus *Phytoplasma vitis*'

Članak 2.

Svrha ove Naredbe je zaštita vinogradarske proizvodnje i očuvanje proizvodnje vina na područjima u kojima je potvrđena prisutnost zlatne žutice vinove loze i na kojima su uspostavljena demarkirana područja.

Članak 3.

(1) Akcijskim planom za sprječavanje širenja zlatne žutice vinove loze za razdoblje 2023. – 2025., klasa: 320-20/21-01/24, urbroj: 525-06/236-23-25 od 26. svibnja 2023. godine (u daljnjem tekstu: Akcijski plan) određene su aktivnosti koje trebaju poduzeti jedinice lokalne samouprave radi provedbe fitosanitarnih mjera u zapuštenim i/ili zaraženim vinogradima zlatnom žuticom vinove loze.

(2) Jedinice lokalne samouprave obvezuju se provesti mjere kr-
čjenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove
loze u vinogradima čiji je vlasnik nedostupan/nepoznat i/ili nije u
mogućnosti održavati vinograd pogodnim za poljoprivrednu pro-
izvodnju.

(3) U skladu s Akcijskim planom, poglavljem 4.3.8. Sakupljanje podataka o zapuštenim vinogradima u demarkiranom području, jedinice lokalne samouprave dostavile su nadležnom ministarstvu za poljoprivredu podatke o katastarskim česticama na kojima će se provesti mjere krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze.

(4) Detalji provedbe mjera krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze te rokovi izvršenja definiraju se u Ugovoru o sufinanciranu i provedbi mjera krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze koji se sklapa između ministarstva nadležnog za poljoprivredu i jedinice lokalne samouprave na čijim će se području provesti mjere krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze.

(5) Popis katastarskih čestica na kojima će se provesti mjere krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze nalazi se u Prilogu II. ove Naredbe i njezin su sastavni dio.

(6) Detaljan opis mjera krčenja koje će provesti jedinice lokalne samouprave na katastarskim česticama iz stavka 5. ovoga članka nalaze se u Prilogu I. ove Naredbe i njezin su sastavni dio.

(7) Provjeru provedbe mjera krčenja zapaženih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze na katastarskim česticama iz stavka 5. ovoga članka provodi Povjerenstvo iz članka 4. stavka 3. ove Naredbe.

Članak 4.

(1) Dio sredstva za provedbu mjera krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze na katastarskim česticama iz članka 3. stavka 5. ove Naredbe, osigurana su u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2025. godinu i projekcijama za 2026. i 2027. godinu u okviru razdjela 060 Ministarstva, proračunske glave 06005, aktivnost A401098 Provedba hitnih fitosanitarnih mjera.

(2) Sredstva iz stavka 1. ovoga članka uplaćuju se jedinicama lokalne samouprave na temelju dostavljenog Zahtjeva i Ugovora o provedbi i sufinanciranju mjera krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze iz članka 3. stavka 4. ove Naredbe sklopljenog između ministarstva nadležnog za poljoprivredu i jedinice lokalne samouprave.

(3) Terenski, stručni i administrativni nadzor nad obavljenim mjerama krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze i utrošenim financijskim sredstvima provodi Povjerenstvo o nadzoru i kontroli provedbe mjera krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze kojeg imenuje ministar nadležan za poljoprivredu.

Članak 5.

(1) Ako jedinica lokalne samouprave ne provede mjere krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze na katastarskim česticama iz članka 3. stavka 5. ove Naredbe ili ih ne provede u ugovorenom roku ili ih djelomično ili neadekvatno provede, Povjerenstvo iz članka 4. stavka 3. ove Naredbe zatražit će povrat neutrošenih sredstava u Državni proračun Republike Hrvatske sukladno Ugovoru iz članka 3. stavka 4. ove Naredbe.

(2) Ako Povjerenstvo iz članka 4. stavka 3. ove Naredbe utvrdi da je došlo do objektivnih razloga iz kojih se mjera krčenja zapuštenih i/ili zaraženih vinograda zlatnom žuticom vinove loze na katastarskim česticama iz članka 3. stavka 5. ove Naredbe nije mogla u cijelosti ili djelomično provesti u ugovorenim rokovima predložiti će Aneks ugovora radi produljenja roka za neizvršene radove sukladno dodatnom obrazloženom zahtjevu jedinice lokalne samouprave i priloženim dokazima.

Članak 6.

Ova Naredba stupa na snagu danom objave u »Narodnim novinama«, a prestaje važiti 31. prosinca 2026. godine.

Klasa: 011-01/25-01/62

Urbroj: 525-06/265-25-1

Zagreb, 8. prosinca 2025.

Potpredsjednik Vlade
i ministar
David Vlajčić, v. r.

PRILOG I.

OPIS MJERA KRČENJA I KATEGORIZACIJA
ZATEČENOG STANJA*Radovi na zemljištu Kategorije I.*

Zemljani radovi obuhvaćaju mehaniziranu obradu zbijenog i sraslog tla, uključujući drobljenje i homogenizaciju materijala unutar rova, u svrhu potpunog uklanjanja i deaktivacije korijenovog sustava vinove loze. Radovi se izvode specijaliziranom mehanizacijom – frezama minimalne radne širine 60 cm, s mogućnošću obrade tla

do dubine od najmanje 60 cm, bez klasičnog izbacivanja materijala na površinu te bez potrebe za rezanjem čokota motornom pilom ili drugim alatima u razini tla ili do približno 20 cm iznad tla.

U obuhvat radova ulazi i iskop čokota zajedno s pripadajućim korijenovim sustavom pomoću bagera, alternativno preoravanje cijele površine prikladnim plugom do dubine od 60 cm, te završna obrada prolaskom odgovarajućeg stroja za mljevenje i usitnjavanje preostalih drvenastih dijelova u tlu.

Radovi na zemljištu Kategorije II.

Radovi obuhvaćaju uklanjanje i malčiranje niskog raslinja te uklanjanje stabala promjera do 20 cm (mjereno u prsnoj visini), uključujući vađenje korijenovog sustava. U ovu kategoriju uvrštavaju se i svi radovi definirani u okviru Kategorije I.

Radovi na zemljištu Kategorije III.

Radovi uključuju izvlačenje armiranobetonskih ili drvenih stupova, uklanjanje žice te ukrcaj, prijevoz i zbrinjavanje materijala na ovlaštenim deponijama građevinskog otpada. Drveni stupovi mogu se ukloniti malčiranjem ili drugim odgovarajućim postupkom. U ovu kategoriju ulaze i svi radovi definirani u Kategoriji I i Kategoriji II.

Obračun izvršenih usluga provodi se za svaku katastarsku česticu pojedinačno, zasebno za svaku kategoriju stanja terena, na temelju stvarno izvedenih količina.

Sukladno vrsti predviđenih radova, definirane su tri kategorije stanja terena.

Kategorije stanja terena:

1. Zemljište predstavlja površinu koja je prethodno bila zasađena vinovom lozom. Riječ je o poljoprivrednom zemljištu na kojem je vinograd iskrčen zbog starosti, prorijeđenosti, bolesti ili drugih uzroka. Površina može biti obrasla niskim jednogodišnjim ili višegodišnjim raslinjem (buseni, suha trava, korov i dr.). Takvo zapušteno poljoprivredno zemljište može se ponovno privesti poljoprivrednoj proizvodnji uz ulaganja koja su manja od tržišne vrijednosti zemljišta. Na terenu su prisutni i ostaci vinove loze.

2. Zemljište na kojem se trenutno ne obavlja poljoprivredna aktivnost, a nekada je bilo poljoprivredno zemljište zasađeno vinovom lozom. Poljoprivredno zemljište zaraslo niskim/visokim mješovitim višegodišnjim raslinjem (šikare, grmlje, nisko drveće) do 20 cm.

3. Zemljište na kojem se trenutačno ne obavlja poljoprivredna aktivnost, a koje je prethodno bilo korišteno kao poljoprivredna površina zasađena vinovom lozom. Riječ je o zemljištu obraslom niskim ili visokim mješovitim višegodišnjim raslinjem (šikara, grmlje, nisko drveće) promjera do 20 cm.

Dodatni troškovi, poput premještanja strojeva, smještaja radnika, prehrane i sličnih stavki, ne obračunavaju se zasebno, već su uključeni u jedinične cijene pojedinih radova. Jedinične cijene iskazane su prema principu »ključ u ruke«.

Zbrinjavanje betonskih, metalnih i drvenih stupova, žice te ostalih materijala provodi se u skladu s važećim nacionalnim propisima o gospodarenju otpadom.

Kategorija stanja terena u pravilu se utvrđuje na razini katastarske čestice prilikom uvođenja izvođača u posao. Kategoriju stanja terena određuju stručne službe jedinice lokalne samouprave.

PRILOG II.

POPIS KATASTARSKIH ČESTICA NA KOJIMA
ĆE SE PROVESTI MJERE KRČENJA ZAPUŠTENIH I/ILI
ZARAŽENIH VINOGRADA ZLATNOM ŽUTICOM VINOVE
LOZE PREMA KATEGORIZACIJI ZATEČENOG STANJA

Općina Kloštar Podravski, Koprivničko-križevačka županija

Katastarska općina: Prugovac

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Prugovac	1866/1	590	448	448
Prugovac	1563/11	928	213	213
Prugovac	1563/10	302	195	195

Katastarska općina Kloštar Podravski

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Kloštar Podravski	1820/2	2834	1000	1000
Kloštar Podravski	1854/6	317	245	245
Kloštar Podravski	1854/5	299	227	227
Kloštar Podravski	1884/3	1619	1262	1262
Kloštar Podravski	1896/1	5755	821	821
Kloštar Podravski	1808/3	1122	942	942
Kloštar Podravski	1840/3	1277	1151	1151
Kloštar Podravski	1628/3	5057	1511	1511
Kloštar Podravski	1628/4	5056	1007	1007

Katastarska općina Kozarevac

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Kozarevac	763/2	1597	960	960
Kozarevac	696/2	327	327	327
Kozarevac	694/5	1040	572	572
Kozarevac	694/1	1043	539	539
Kozarevac	903	180	180	180
Kozarevac	904	4880	1798	1798
Kozarevac	1031/3	1050	960	960
Kozarevac	1031/2	1176	906	906
Kozarevac	586/1	5694	2518	2518
Kozarevac	931/4	1780	899	899
Kozarevac	1090/1	1403	1403	1403
Kozarevac	1089	2230	2230	2230

Općina Pitomača, Virovitičko-podravska županija

Katastarska općina: Sedlarica

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Sedlarica	1595/2	1910	1910	1910
Sedlarica	1462/32	1345	809	809
Sedlarica	1591/1	1529	1529	1529
Sedlarica	1592/6	284	284	284
Sedlarica	1592/2	597	597	597
Sedlarica	1593/2	1532	1532	1532
Sedlarica	1548/2	933	933	933
Sedlarica	1462/31	317	317	317
Sedlarica	1462/10	504	259	259
Sedlarica	2417	4270	1259	1259
Sedlarica	1939/4	561	561	561
Sedlarica	1940/2	367	367	367
Sedlarica	1940/3	183	183	183
Sedlarica	1775/2	1482	1069	1069
Sedlarica	9999/77	1072	1072	1072
Sedlarica	9999/45	4399	1034	1034
Sedlarica	1780	1425	360	360
Sedlarica	1779/3	1565	1565	1565
Sedlarica	1779/1	3384	3384	3384
Sedlarica	2016/2	989	989	989
Sedlarica	1771/1	3590	3590	3590
Sedlarica	1463/22	1554	1554	1554
Sedlarica	1551/7	730	730	730
Sedlarica	1551/8	478	460	460
Sedlarica	1276/2	4863	4863	4863
Sedlarica	1297/5	1025	1025	1025
Sedlarica	598/2	1352	1352	1352
Sedlarica	671/4	259	259	259
Sedlarica	669/4	806	806	806
Sedlarica	710/2	2697	2697	2697
Sedlarica	602/3	881	881	881
Sedlarica	1170/1	3924	1259	1259
Sedlarica	2162/1	694	694	694

Katastarska općina: Mala Črešnjevica

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Mala Črešnjevica	526/3	1122	1122	1122
Mala Črešnjevica	438/1	432	432	432
Mala Črešnjevica	401/2	662	662	662
Mala Črešnjevica	401/5	453	453	453
Mala Črešnjevica	441/2	1058	360	360
Mala Črešnjevica	441/3	1057	611	611

Katastarska općina: Velika Črešnjevica

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Velika Črešnjevica	1318	1784	899	899
Velika Črešnjevica	1316/1	917	917	917
Velika Črešnjevica	1270/33	1690	611	611

Općina Špišić Bukovica, Virovitičko-podravska županija

Katastarska općina: Vukosavljevica

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Vukosavljevica	2616/2	1151	1151	1151
Vukosavljevica	2617	921	921	921
Vukosavljevica	2618/2	924	924	924
Vukosavljevica	2653/2	619	619	619
Vukosavljevica	2654/2	370	370	370
Vukosavljevica	2595/1	1550	1316	1316
Vukosavljevica	2595/2	1155	504	504
Vukosavljevica	2596/2	1611	856	856
Vukosavljevica	2596/3	1611	899	899
Vukosavljevica	2601	1964	1964	1964
Vukosavljevica	2598	723	446	446
Vukosavljevica	2602	392	392	392
Vukosavljevica	2604/1	295	295	295
Vukosavljevica	2604/4	414	414	414
Vukosavljevica	961/2	522	522	522
Vukosavljevica	960/2	54	54	54
Vukosavljevica	959/2	486	486	486
Vukosavljevica	963/2	712	712	712
Vukosavljevica	955	406	406	406
Vukosavljevica	950/2	518	518	518
Vukosavljevica	1131	2021	2021	2021
Vukosavljevica	1129	273	273	273
Vukosavljevica	1130	245	245	245
Vukosavljevica	1123	424	424	424
Vukosavljevica	952/3	1154	575	575
Vukosavljevica	952/2	579	579	579
Vukosavljevica	952/1	575	575	575
Vukosavljevica	1065/1	1108	1108	1108
Vukosavljevica	1064/1	79	79	79
Vukosavljevica	919/7	2539	2539	2539
Vukosavljevica	2279	1316	1316	1316
Vukosavljevica	2243	1737	1737	1737
Vukosavljevica	2227	460	460	460
Vukosavljevica	2126/2	1259	1259	1259
Vukosavljevica	2255	104	104	104
Vukosavljevica	2254	590	590	590

Katastarska općina: Špišić Bukovica

Katastarska općina	Broj katastarske čestice	Ukupna površina kč (m ²)	Površina vinograda na kč (m ²)	Površina za krčenje (m ²)
Špišić Bukovica	2873	7236	2201	2201
Špišić Bukovica	2778	1903	1903	1903
Špišić Bukovica	2793	3982	1464	1464
Špišić Bukovica	2768/2	831	831	831
Špišić Bukovica	2113	658	658	658
Špišić Bukovica	2114	658	658	658
Špišić Bukovica	2328/4	478	478	478
Špišić Bukovica	1707/4	108	108	108
Špišić Bukovica	1707/2	360	360	360
Špišić Bukovica	1706/2	694	694	694
Špišić Bukovica	1725/1	644	644	644
Špišić Bukovica	1726/1	655	655	655
Špišić Bukovica	1778/2	360	360	360
Špišić Bukovica	1779/2	158	158	158
Špišić Bukovica	1805/2	1180	1180	1180
Špišić Bukovica	1806	568	568	568
Špišić Bukovica	2084/8	984	636	636
Špišić Bukovica	2084/3	2003	2003	2003
Špišić Bukovica	2084/4	977	632	632
Špišić Bukovica	2084/7	952	616	616
Špišić Bukovica	2084/9	907	587	587
Špišić Bukovica	2073/1	1847	1847	1847
Špišić Bukovica	1437	2593	2158	2158
Špišić Bukovica	1504/5	867	867	867
Špišić Bukovica	1504/4	867	867	867
Špišić Bukovica	1659	2899	2899	2899
Špišić Bukovica	2326/4	856	856	856
Špišić Bukovica	1827/2	1047	1047	1047

HRVATSKA ENERGETSKA
REGULATORNA AGENCIJA

2305

Na temelju članka 11. stavka 1. točke 10. Zakona o regulaciji energetske djelatnosti (»Narodne novine«, broj 120/12 i 68/18) i članka 29. Zakona o energiji (»Narodne novine«, broj 120/12, 14/14, 102/15 i 68/18), Hrvatska energetska regulatorna agencija je na 32. sjednici Upravnog vijeća održanoj 18. prosinca 2025. donijela

ODLUKU
O IZNOSU TARIFNIH STAVKI ZA TRANSPORT
PLINA

I.

Tarifne stavke prema Metodologiji utvrđivanja iznosa tarifnih stavki za transport plina (»Narodne novine«, broj 79/20, 36/21 i 146/25), za energetske subjekt PLINACRO d.o.o., Savska cesta 88A, Zagreb, za godine četvrtog regulacijskog razdoblja 2026. – 2030., iznose kako slijedi:

Vrsta tarifnih stavki	Oznaka tarifne stavke	Naziv tarifne stavke	Tarifne stavke za godine regulacijskog razdoblja (bez PDV-a)					Mjerna jedinica
			T	T+1	T+2	T+3	T+4	
			2026.	2027.	2028.	2029.	2030.	
Tarifne stavke za ugovoreni stalni kapacitet na godišnjoj razini za ulaze u transportni sustav	T _{U,IN}	Tarifna stavka za ulaz na interkonekciji	0,3568	0,3203	0,2658	0,2231	0,2306	EUR/kWh/dan
	T _{U,PR}	Tarifna stavka za ulaz iz proizvodnje	0,3568	0,3203	0,2658	0,2231	0,2306	EUR/kWh/dan
	T _{U,SK}	Tarifna stavka za ulaz iz sustava skladišta plina	0,0357	0,0320	0,0266	0,0223	0,0231	EUR/kWh/dan
	T _{U,UPP}	Tarifna stavka za ulaz iz terminala za UPP	0,3568	0,3203	0,2658	0,2231	0,2306	EUR/kWh/dan
Tarifne stavke za ugovoreni stalni kapacitet na godišnjoj razini za izlaze iz transportnog sustava	T _{I,IN}	Tarifna stavka za izlaz na interkonekciji	0,1949	0,1809	0,1493	0,1248	0,1258	EUR/kWh/dan
	T _{I,HR}	Tarifna stavka za izlaz u Hrvatskoj	0,1949	0,1809	0,1493	0,1248	0,1258	EUR/kWh/dan

II.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu 1. siječnja 2026. godine.

Klasa: 391-35/25-01/17

Urbroj: 371-04-25-9

Zagreb, 18. prosinca 2025.

Predsjednik
Upravnog vijeća
doc. dr. sc. Nikola Vištica, v. r.

2306

Na temelju članka 11. stavka 1. točke 10. Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti (»Narodne novine«, broj 120/12 i 68/18) te članka 6. i članka 13. stavka 2. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina, prihvati i otpremu ukapljenog prirodnog plina i javnu uslugu opskrbe plinom (»Narodne novine«, broj 48/18, 25/19, 134/21 i 9/22), Hrvatska energetska regulatorna agencija na 32. sjednici Upravnog vijeća održanoj 18. prosinca 2025. godine donosi sljedeću

ODLUKU

**O CJENIKU NESTANDARDNIH USLUGA
OPERATORA TERMINALA ZA UKAPLJENI
PRIRODNI PLIN**

I.

Prosječna cijena radnog sata operatora terminala za ukapljeni prirodni plin za drugo regulacijsko razdoblje 2026. – 2030. utvrđuje se u iznosu 38,00 EUR/h, bez PDV-a.

II.

Cjenik nestandardnih usluga operatora terminala za ukapljeni prirodni plin za drugo regulacijsko razdoblje 2026. – 2030. utvrđuje se kako slijedi:

Nestandardna usluga		Broj radnik-sati	Cijena nestandardne usluge bez PDV-a (EUR)
1.	Prijenos kapaciteta ponovnog uplinjavanja UPP-a na sekundarnom tržištu – naknada prodavatelja	- 2,00	76,00
2.	Prijenos kapaciteta ponovnog uplinjavanja UPP-a na sekundarnom tržištu – naknada kupca	- 2,00	PI
3.	Evidentiranje trgovine UPP-om korisniku terminala prodavatelju UPP-a	- 2,00	PI
4.	Evidentiranje trgovine UPP-om korisniku terminala kupcu UPP-a	- 2,00	76,00
5.	Prodaja UPP-a ili prirodnog plina korisnika terminala za UPP u otvorenom postupku	- 40,00	1.520,00

6.	Pražnjenje spremnika plutajuće jedinice za prihvrat, skladištenje i uplinjavanje UPP-a	[1]	PI	PI
7.	Ponovni pretovar UPP-a s plutajuće jedinice za prihvrat, skladištenje i uplinjavanje UPP-a u kamion za prijevoz UPP-a	-	18,00	684,00
8.	Ponovni pretovar UPP-a s plutajuće jedinice za prihvrat, skladištenje i uplinjavanje UPP-a u brod za prijevoz UPP-a	[1]	PI	PI
9.	Provođenje izvanredne inventure zatražene od korisnika terminala	-	40,00	1.520,00

Značenje skraćenica:

PI cijena usluge se određuje izračunom

Opis izračuna ili pojašnjenje nestandardne usluge:

[1] Cijena usluge sastoji se od troška rada koji se određuje kao umnožak broja radnik-sati potrebnih za izvršenje usluge i prosječne cijene radnog sata. Broj radnik-sati se određuje kao umnožak broja radnika potrebnih za izvršenje usluge i broja radnih sati koje je svaki od radnika utrošio za izvršenje usluge.

Cijena nestandardne usluge ne uključuje trošak angažiranja vanjskog pružatelja usluge, već se isti obračunava temeljem ispostavljenog računa za stvarno pružene usluge.

(članak 8. stavak 2. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina, prihvrat i otpremu ukapljenog prirodnog plina i javnu uslugu opskrbe plinom)

III.

Danom stupanja na snagu ove Odluke prestaje važiti Odluka o cjeniku nestandardnih usluga operatora terminala za ukapljeni prirodni plin (»Narodne novine«, broj 108/22).

IV.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu 1. siječnja 2026. godine.

Klasa: 391-08/25-01/59

Urbroj: 371-04-25-2

Zagreb, 18. prosinca 2025.

Predsjednik
Upravnog vijeća
doc. dr. sc. Nikola Vištica, v. r.

2307

Na temelju članka 11. stavka 1. točke 10. Zakona o regulaciji energetske djelatnosti (»Narodne novine«, broj 120/12 i 68/18) te članka 6. i članka 13. stavka 2. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina, prihvrat i otpremu ukapljenog prirodnog plina i javnu uslugu opskrbe plinom (»Narodne novine«, broj 48/18, 25/19, 134/21 i 9/22), Hrvatska energetska regulatorna agencija na 32. sjednici Upravnog vijeća održanoj 18. prosinca 2025. godine donosi sljedeću

ODLUKU

O CJENIKU NESTANDARDNIH USLUGA OPERATORA TRANSPORTNOG SUSTAVA

I.

Prosječna cijena radnog sata operatora transportnog sustava za četvrto regulacijsko razdoblje 2026. – 2030. utvrđuje se u iznosu 32,00 EUR/h, bez PDV-a.

II.

Cjenik nestandardnih usluga operatora transportnog sustava za četvrto regulacijsko razdoblje 2026. – 2030. utvrđuje se kako slijedi:

Nestandardna usluga		Broj radnik-sati	Cijena nestandardne usluge bez PDV-a (EUR)
1.	Izdavanje energetske suglasnosti za građevinu ili dio građevine s jednim obračunskim mjernim mjestom i priključnim kapacitetom:		
a.	do 40.000 kWh/h	–	2,00
b.	od 40.001 do 200.000 kWh/h	–	4,00
c.	preko 200.000 kWh/h	–	14,00
2.	Izrada elaborata izvanrednog stvaranja tehničkih uvjeta u transportnom sustavu	[1]	PI
3.	Suglasnost za izvođenje radova u zaštitnom pojasu transportnog sustava	–	2,00
4.	Nadzor nad izvođenjem radova u zaštitnom pojasu transportnog sustava	[1]	PI
5.	Ucrtavanje položaja elemenata transportnog sustava na podloge:		
a.	u analognom obliku do A3, po izvatku	[2]	0,50
b.	u analognom obliku A2 i većeg, po izvatku	[2]	2,00
c.	u digitalnom obliku, po kilometru plinovoda	[2]	0,50
6.	Montaža ili demontaža plinomjera i druge mjerne opreme:		
a.	plinomjer do G-65	[3]	2,00
b.	plinomjer od G-100 do G-250	[3]	4,00
c.	plinomjer od G-400 do G-650	[3]	6,00
d.	plinomjer od G-1000 do G-2500	[3]	12,00
e.	plinomjer G-4000 i više	[3]	16,00
f.	mehanički korektor	[3]	6,00
g.	elektronski korektor	[3]	6,00

7.	Montaža ili demontaža regulacijske, sigurnosne i druge opreme:			
a.	regulacijska oprema do DN50	[3]	0,50	16,00
b.	regulacijska oprema od DN65 do DN80	[3]	1,00	32,00
c.	regulacijska oprema DN100 i više	[3]	1,00	32,00
d.	ostala oprema nazivnog promjera DN 25 i više	[4]	PI	PI
8.	Montaža ili demontaža plinomjera i druge mjerne opreme s povećanim brojem funkcija, uključujući i modul za daljinsko očitavanje	[4]	PI	PI
9.	Izmještanje obračunskog mjernog mjesta u slučaju neovlaštene potrošnje plina	[4]	PI	PI
10.	Izmještanje elemenata plinskog transportnog sustava	[4]	PI	PI
11.	Popravak elemenata transportnog sustava uslijed oštećenja ili otuđenja koje je pravna ili fizička osoba mogla spriječiti	[4]	PI	PI
12.	Stavljanje izvan funkcije plinskog priključka	[4]	PI	PI
13.	Privremeno odvajanje od transportnog sustava radi izvođenja planiranih radova održavanja, rekonstrukcije ili razvoja povezanog plinskog sustava, građevina ili postrojenja	–	2,00	64,00
14.	Očitavanje stanja plinomjera na posebni zahtjev opskrbljivača plinom:			
a.	bez uporabe modula za daljinsko očitavanje	–	0,10	3,20
b.	uporabom modula za daljinsko očitavanje s GPRS sustavom	–	0,08	2,56
15.	Izvanredno ispitivanje ispravnosti plinomjera ili druge mjerne opreme kod ovlaštenog mjeritelja Državnog zavoda za mjeriteljstvo u skladu s propisima iz područja zakonskog mjeriteljstva	[5]	PI	PI
16.	Privremena promjena izlaznog tlaka na zahtjev operatora distribucijskog sustava ili krajnjeg kupca priključenog na transportni sustav	–	2,00	64,00

17.	Uklanjanje tekućih tehnoloških nečistoća iz uređaja za izdvajanje tekućih tehnoloških nečistoća	–	2,00	64,00
18.	Nadzor uklanjanja tekućih tehnoloških nečistoća iz uređaja za izdvajanje tekućih tehnoloških nečistoća	[1]	PI	PI
19.	Izdavanje ovlaštenja pravnoj ili fizičkoj osobi za izvođenje priključka na transportni sustav na rok od dvije godine	–	5,00	160,00
20.	Pripremno-završno vrijeme	–	1,00	32,00
21.	Evidentiranje trgovine za prodavatelja na sekundarnom tržištu	–	2,00	64,00
22.	Evidentiranje trgovine za kupca na sekundarnom tržištu	–	3,00	96,00
23.	Naknada za pristup aplikaciji za kupca na sekundarnom tržištu koji nije korisnik transportnog sustava	–	4,00	128,00
24.	Mjesečna naknada za pristup aplikaciji za kupca na sekundarnom tržištu koji nije korisnik transportnog sustava	–	4,00	128,00

Značenje skraćenica:

PI cijena usluge se određuje izračunom

Opis izračuna ili pojašnjenje nestandardne usluge:

[1] Cijena usluge sastoji se od troška rada koji se određuje kao umnožak broja radnik-sati potrebnih za izvršenje usluge i prosječne cijene radnog sata. Broj radnik-sati se određuje kao umnožak broja radnika potrebnih za izvršenje usluge i broja radnih sati koje je svaki od radnika utrošio za izvršenje usluge.

(članak 8. stavak 2. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina, prihvrat i otpremu ukapljenog prirodnog plina i javnu uslugu opskrbe plinom)

[2] Ukoliko korisnik usluge zahtijeva više primjeraka istog izvotka u analognom obliku, svaki dodatni primjerak istog izvotka naplaćuje se 0,66 EUR za format do uključivo A3 i 1,33 EUR za format A2 i veći.

U slučaju izdavanja izvotka u digitalnom obliku svaki započeti kilometar računa se kao cijeli.

(članak 11. stavak 2. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina, prihvrat i otpremu ukapljenog prirodnog plina i javnu uslugu opskrbe plinom)

[3] Usluga ne uključuje opremu i zavisne troškove nabave. Trošak materijala i ostali zavisni stvarni troškovi obračunavaju se ukoliko su utrošeni za pružanje nestandardne usluge, a kod obračuna se primjenjuju stvarne nabavne cijene uvećane za iznos manipulativnih troškova od 5% (trošak materijala i ostale zavisne stvarne troškove potrebno je specificirati).

(članak 8. stavak 3. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina i javnu uslugu opskrbe plinom)

[4] Cijena nestandardne usluge sastoji se od troška rada, troška materijala i ostalih zavisnih stvarnih troškova.

– Trošak rada određuje se kao umnožak broja radnik-sati potrebnih za izvršenje nestandardne usluge i prosječne cijene radnog sata. Broj radnik-sati se određuje kao umnožak broja radnika potrebnih za izvršenje nestandardne usluge i broja radnih sati koje je svaki od radnika utrošio za izvršenje nestandardne usluge.

– Trošak materijala i ostali zavisni stvarni troškovi obračunavaju se ukoliko su utrošeni za pružanje nestandardne usluge, a kod obračuna se primjenjuju stvarne nabavne cijene uvećane za iznos manipulativnih troškova od 5% (trošak materijala i ostale zavisne troškove potrebno je specificirati).

Cijena nestandardne usluge ne uključuje trošak angažiranja vanjskog pružatelja usluge, već se isti obračunava temeljem ispostavljenog računa za stvarno pružene usluge.

(članak 8. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina, prihvati i otpremu ukapljenog prirodnog plina i javnu uslugu opskrbe plinom)

[5] Cijena usluge sastoji se od troška rada koji se određuje kao umnožak broja radnik-sati potrebnih za izvršenje usluge i prosječne cijene radnog sata. Broj radnik-sati se određuje kao umnožak broja radnika potrebnih za izvršenje usluge i broja radnih sati koje je svaki od radnika utrošio za izvršenje usluge. Cijena usluge ne uključuje trošak ispitivanja od strane ovlaštene osobe koji se obračunava temeljem ispostavljenog računa za stvarno pružene usluge.

Trošak nestandardne usluge snosi podnositelj zahtjeva za izvanredno ispitivanje samo u slučaju kada je zahtjev neutemeljen.

(članak 8. stavak 2. Metodologije utvrđivanja cijene nestandardnih usluga za transport plina, distribuciju plina, skladištenje plina, prihvati i otpremu ukapljenog prirodnog plina i javnu uslugu opskrbe plinom)

III.

Danom stupanja na snagu ove Odluke prestaje važiti Odluka o cjeniku nestandardnih usluga operatora transportnog sustava (»Narodne novine«, broj 108/22).

IV.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu 1. siječnja 2026. godine.

Klasa: 391-08/25-01/60

Urbroj: 371-04-25-2

Zagreb, 18. prosinca 2025.

Predsjednik
Upravnog vijeća
doc. dr. sc. Nikola Vištica, v. r.

2308

Na temelju članka 11. stavka 1. točke 10. Zakona o regulaciji energetske djelatnosti (»Narodne novine«, broj 120/12 i 68/18) i članka 29. Zakona o energiji (»Narodne novine«, broj 120/12, 14/14, 102/15 i 68/18), Hrvatska energetska regulatorna agencija je na 32. sjednici Upravnog vijeća održanoj 18. prosinca 2025. donijela

ODLUKU

O IZNOSU TARIFNIH STAVKI ZA PRIHVAT I
OTPREMU UKAPLJENOG PRIRODNOG PLINA

I.

Tarifne stavke prema Metodologiji utvrđivanja iznosa tarifnih stavki za prihvati i otpremu ukapljenog prirodnog plina (»Narodne novine«, broj 48/18 i 79/20), za energetske subjekte LNG Hrvatska d.o.o., Slavenska avenija 1B, Zagreb, za godine drugog regulacijskog razdoblja 2026.-2030., iznose kako slijedi:

Oznaka tarifne stavke	Naziv tarifne stavke	Tarifne stavke za godine regulacijskog razdoblja (bez PDV-a)					Mjerna jedinica
		T 2026.	T+1 2027.	T+2 2028.	T+3 2029.	T+4 2030.	
T _{UPP}	Tarifna stavka za prihvati i otpremu UPP-a	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	EUR/MWh

II.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu 1. siječnja 2026. godine.

Klasa: 391-35/25-01/19

Urbroj: 371-04-25-11

Zagreb, 18. prosinca 2025.

Predsjednik
Upravnog vijeća
doc. dr. sc. Nikola Vištica, v. r.

2309

Na temelju članka 11. stavka 1. točke 10. Zakona o regulaciji energetske djelatnosti (»Narodne novine«, broj 120/12 i 68/18), članka 34. stavka 1. Zakona o energiji (»Narodne novine«, broj 120/12, 14/14, 102/15 i 68/18) te članka 25. stavka 2. Metodologije utvrđivanja naknade

za priključenje na plinski distribucijski ili transportni sustav i za povećanje priključnog kapaciteta (»Narodne novine«, broj 48/18), Hrvatska energetska regulatorna agencija je na 32. sjednici Upravnog vijeća održanoj 18. prosinca 2025. godine donijela

ODLUKU

O IZMJENI ODLUKE O NAKNADI ZA PRIKLJUČENJE NA PLINSKI DISTRIBUCIJSKI ILI TRANSPORTNI SUSTAV I ZA POVEĆANJE PRIKLJUČNOG KAPACITETA

I.

U točki I. stavak 2. mijenja se i glasi:

»(2) Naknada za priključenje u dijelu troška pripremno-završnih radova određuje se za priključenje na transportni sustav za godine četvrtog regulacijskog razdoblja 2026. – 2030. kako slijedi:

338,88 EUR	za kategoriju priključka I (priključni kapacitet manji ili jednak 40.000 kWh/h),
578,56 EUR	za kategoriju priključka II (priključni kapacitet veći od 40.000 kWh/h, a manji ili jednak 200.000 kWh/h),
937,60 EUR	za kategoriju priključka III (priključni kapacitet veći od 200.000 kWh/h).«

II.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu 1. siječnja 2026.

Klasa: 391-38/25-01/6

Urbroj: 371-04-25-2

Zagreb, 18. prosinca 2025.

Predsjednik
Upravnog vijeća

doc. dr. sc. Nikola Vištica, v. r.

HRVATSKA REGULATORNA AGENCIJA ZA MREŽNE DJELATNOSTI

2310

Na temelju članka 12. stavka 2. točke 2., članka 16. stavka 1. točke 1., članka 22. stavka 4., članka 70. stavka 1. točke 1., članka 127. stavka 5. točke 1. Zakona o elektroničkim komunikacijama (»Narodne novine« br. 76/22 i 14/24), članka 13. stavka 2. Zakona o poštanskim uslugama (»Narodne novine« br. 144/12, 153/13, 78/15 i 110/19) te članka 11. stavka 3. Zakona o regulaciji tržišta željezničkih usluga i zaštiti prava putnika u željezničkom prijevozu (»Narodne novine« br. 104/17 i 31/25), Vijeće Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti donosi

PRAVILNIK

O PLAĆANJU NAKNADA ZA OBAVLJANJE POSLOVA HRVATSKE REGULATORNE AGENCIJE ZA MREŽNE DJELATNOSTI

I. OPĆE ODREDBE

Sadržaj i svrha

Članak 1.

(1) Pravilnikom o plaćanju naknada za obavljanje poslova Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (dalje: Pravilnik) propisuju se izračun, visina i način plaćanja naknada radi osiguravanja sredstava za obavljanje poslova Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (dalje: HAKOM) na temelju godišnjeg financijskog plana HAKOM-a.

(2) Sredstva za obavljanje poslova HAKOM-a osiguravaju se iz naknada za upravljanje adresnim i brojevnim prostorom, naknada za upravljanje radiofrekvencijskim spektrom, naknada za obavljanje drugih poslova HAKOM-a u području elektroničkih komunikacija, naknada za obavljanje poslova HAKOM-a u području poštanskih usluga te naknada za obavljanje poslova HAKOM-a u području željezničkih usluga.

Značenje pojmova

Članak 2.

1. *CGC* – komplementarna zemaljska sastavnica (eng. complementary ground component)

2. *Dupleks* – komunikacija između dviju ili više radijskih postaja koja se istovremeno odvija na dvije frekvencije

3. *ENG/OB* – veze za elektroničko prikupljanje novosti i vanjski radiodifuzijski prijenos

4. *Javna elektronička komunikacijska mreža* - elektronička komunikacijska mreža koja se u cijelosti ili većim dijelom upotrebljava za pružanje javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga i koja podržava prijenos podataka između završnih točaka mreže

5. *Javna pokretna mreža za zatvorene grupe korisnika* – komunikacijska mreža putem koje se zatvorenim grupama korisnika pruža usluga

6. *Mreža za vlastite potrebe* – komunikacijska mreža koja se koristi za vlastite potrebe zatvorene grupe korisnika

7. *M2M* - komunikacija između strojeva (eng. machine-to-machine)

8. *Nepokretna radijska postaja* – radijska postaja koja je nepokretna u radu

9. *Osnovna postaja* – nepokretna radijska postaja za istodoban prijam i odašiljanje gdje krajnje postaje rade u dupleks načinu rada

10. *Pokretna radijska postaja* – radijska postaja koja može biti pokretna u radu

11. *Prenosiva radijska postaja* – radijska postaja koja je prenosiva, ali je u radu nepokretna

12. *Repetitor* – nepokretna radijska postaja ili samo antenski sustav za istodoban prijam i odašiljanje gdje krajnje postaje rade u poludupleksnom načinu rada

13. *Simpleks* – komunikacija između dviju ili više radijskih postaja koja se odvija na jednoj frekvenciji

14. *PLB* – radio-far za osobnu uporabu.

15. *Svemirska aktivnost* – lansiranje, upravljanje ili rad svemirskog objekta

16. *Smetnja*: učinak neželjenog utjecaja na prijam u radiokomunikacijskom sustavu, uzrokovan odašiljanjem, zračenjem ili indukcijom, ili njihovom kombinacijom, koji se očituje bilo kakvim narušavanjem svojstava tog sustava, pogrešnim prikazom ili gubitkom podataka koji bi se mogli sačuvati u slučaju izostanka takvog neželjenog utjecaja

II. NAKNADA ZA UPORABU ADRESA I/ILI BROJEVA

Određivanje naknade

Članak 3.

(1) Za uporabu adresa i/ili brojeva plaća se godišnja naknada, temeljem izdanog računa HAKOM-a.

(2) Visina godišnje naknade za uporabu adresa i/ili brojeva određuje se ovisno o vrsti elektroničkih komunikacijskih usluga za koje se upotrebljavaju adrese i/ili brojevi.

(3) Naknada za prvu godinu uporabe adresa i/ili brojeva obuhvaća razdoblje od dana donošenja odluke o primarnoj dodjeli adresa i/ili brojeva do kraja tekuće kalendarske godine, i utvrđuje se razmjerno trajanju razdoblja uporabe adresa i/ili brojeva.

(4) Za drugu i svaku sljedeću godinu uporabe adresa ili brojeva, HAKOM izdaje operatoru jedinstveni račun za sve adrese i/ili brojeve koje operator upotrebljava na početku te kalendarske godine.

(5) Naknada iz stavka 1. ovog članka, iznosa većeg od 265.445,62 eura po pojedinom računu, plaća se do najviše četiri jednaka obroka s krajnjim rokom dospijeća zadnjeg obroka do 15. prosinca tekuće godine, odnosno u roku dospijeća navedenom na računu.

(6) Ako se operator u pisanom obliku ne odrekne uporabe dodijeljenih adresa i/ili brojeva u skladu sa Zakonom o elektroničkim komunikacijama prije početka sljedećeg obračunskog razdoblja, obavezan je platiti godišnju naknadu za uporabu adresa i/ili brojeva za sljedeće obračunsko razdoblje.

(7) Ako naknada nije plaćena u roku određenom u opomeni iz članka 27. stavka 5. ovog Pravilnika, HAKOM će donijeti odluku o oduzimanju dodijeljenih adresa i/ili brojeva.

(8) U slučaju prestanka mogućnosti korištenja određenog broja i/ili raspona brojeva sukladno Planu numeriranja, plaćanje naknada se određuje proporcionalno vremenu korištenja predmetne numeracije unutar godine dana.

Naknada za uporabu zemljopisnih brojeva

Članak 4.

(1) Naknada za jedan dodijeljeni zemljopisni broj iznosi 0,07 eura.

(2) Naknada za dodijeljeni blok zemljopisnih brojeva jednaka je zbroju naknada za sve pojedinačne dodijeljene brojeve koji se nalaze u tom bloku brojeva.

Naknada za uporabu nezemljopisnih brojeva

Članak 5.

(1) Naknada za jedan dodijeljeni šesteroznamenasti pretplatnički broj iz raspona nezemljopisnih brojeva namijenjenih za usluge s posebnom tarifom, usluge jedinstvenog pristupnog broja, usluge besplatnog poziva, usluge osobnog broja i usluge pristupa internetu iznosi 0,66 eura.

(2) Naknada za jedan dodijeljeni četveroznamenasti pretplatnički broj iz raspona nezemljopisnih brojeva namijenjenih za usluge s posebnom tarifom i usluge besplatnog poziva iznosi 6,64 eura.

(3) Naknada za dodijeljeni blok brojeva iz raspona brojeva iz stavaka 1. i 2. ovog članka jednaka je zbroju naknada za sve pojedinačne dodijeljene brojeve koji se nalaze u tom bloku brojeva.

(4) Za uporabu nezemljopisnih brojeva namijenjenih za usluge humanitarnog karaktera/prikupljanje humanitarne pomoći ne plaća se naknada.

Članak 6.

(1) Naknada za jedan dodijeljeni dvoznamenkasti nacionalni određišni kod (NDC) za javne komunikacijske usluge u pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama iznosi 78.260,00 eura.

(2) Naknada za jedan dodijeljeni troznamenkasti nacionalni određišni kod (NDC) za javne komunikacijske usluge u pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama iznosi 7.826,00 eura.

(3) Naknada za jedan dodijeljeni četveroznamenasti nacionalni određišni kod (NDC) za javne komunikacijske usluge u pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama iznosi 782,60 eura.

(4) Naknada za jedan dodijeljeni peteroznamenasti nacionalni određišni kod (NDC) za javne komunikacijske usluge u pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama iznosi 78,26 eura.

(5) Naknada za jedan dodijeljeni četveroznamenasti nacionalni određišni kod (NDC) za M2M usluge iznosi 489,08 eura, a za jedan dodijeljeni peteroznamenasti nacionalni određišni kod (NDC) za M2M usluge iznosi 48,91 euro.

Naknada za uporabu kratkih kodova

Članak 7.

(1) Naknada za dodijeljeni peteroznamenasti kôd za službu davanja obavijesti (informacija) i za ostale peteroznamenaste kôdove iznosi 1.327,23 eura.

(2) Naknada za dodijeljeni četveroznamenasti kôd za odabir operatora i za ostale četveroznamenaste kôdove iznosi 3.318,07 eura.

(3) Naknada za dodijeljeni troznamenkasti kôd iznosi 6.636,14 eura.

(4) Naknada za jedan dodijeljeni kratki kod za SMS/MMS usluge s posebnom tarifom, usluge platnog prometa i besplatne usluge iznosi 33,18 eura.

(5) Za uporabu kratkih kodova za hitne službe, kratkih kodova za govorne usluge raspona 116xxx i kratkih kodova za SMS/MMS usluge raspona 116xxx te za usluge humanitarnog karaktera/prikupljanje humanitarne pomoći, ne plaća se naknada.

Naknada za uporabu adresa (kôdova)

Članak 8.

(1) Naknada za jedan dodijeljeni kôd zatvorene korisničke skupine iznosi 0,33 eura.

(2) Naknada za dodijeljeni blok kôdova zatvorenih korisničkih skupina jednaka je zbroju naknada za sve pojedinačne dodijeljene kôdove koji se nalaze u tom bloku kôdova.

(3) Naknada za jedan dodijeljeni kôd nacionalne signalizacijske točke iznosi 33,51 euro.

(4) Naknada za jedan dodijeljeni kôd međunarodne signalizacijske točke iznosi 33,51 euro.

(5) Naknada za jedan dodijeljeni identifikacijski kôd podatkovne mreže iznosi 33,51 euro.

(6) Naknada za jedan dodijeljeni kôd pokretne komunikacijske mreže iznosi 33,51 euro.

III. NAKNADA ZA UPORABU RADIOFREKVENCIJSKOG SPEKTRA

Određivanje naknade

Članak 9.

Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra određuje se prema dodijeljenom radiofrekvencijskom spektru, vrsti i namjeni radijske postaje ili mreže te području pokrivenosti emisijom.

Plaćanje naknade

Članak 10.

(1) Naknada se plaća unaprijed za razdoblje od jedne godine od dana valjanosti dozvole, najkasnije prigodom preuzimanja dozvole za uporabu radiofrekvencijskog spektra, odnosno prema dospijeću računa. Svaka sljedeća uplata dospijeva dvadeseti dan nakon isteka prethodnog razdoblja za koje je naknada plaćena, odnosno u roku dospijeća navedenom u računu.

(2) Naknada iz stavka 1. ovog članka, iznosa većeg od 66.361,40 eura po pojedinom računu, plaća se u obrocima, do najviše četiri obroka, s dospjećem plaćanja svaka tri mjeseca, odnosno u roku dospijeća navedenom na računu.

(3) U slučaju izdavanja dozvole čiji je rok valjanosti kraći od jedne godine, odnosno obračunskog razdoblja kraćeg od jedne godine, visina naknade se razmjerno smanjuje.

(4) Ako se nositelj dozvole u pisanom obliku ne odrekne uporabe dodijeljenih radijskih frekvencija u skladu sa Zakonom o elektroničkim komunikacijama prije početka sljedećeg obračunskog razdoblja, obavezan je platiti godišnju naknadu za uporabu radiofrekvencijskog spektra za sljedeće obračunsko razdoblje.

(5) Ako naknada nije plaćena u roku određenom u opomeni iz članka 27. stavka 5. ovog Pravilnika, HAKOM će donijeti odluku o oduzimanju dozvole.

(6) Ako se utvrdi da se radiofrekvencijski spektar upotrebljava bez valjane dozvole, HAKOM će donijeti odluku o plaćanju naknade za razdoblje uporabe radiofrekvencijskog spektra bez valjane dozvole u visini propisanoj ovim Pravilnikom.

(7) U slučaju nemogućnosti utvrđivanja razdoblja uporabe radiofrekvencijskog spektra bez valjane dozvole, visina naknade iz stavka 6. ovog članka ne može biti manja od visine odgovarajuće godišnje naknade propisane ovim Pravilnikom.

Izuzimanje od plaćanja naknade

Članak 11.

Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra se ne plaća:

1. pri uporabi u skladu s člankom 72. Zakona o elektroničkim komunikacijama
2. pri uporabi u skladu s općom dozvolom iz članka 76. Zakona o elektroničkim komunikacijama
3. za potrebe zdravstvenih ustanova
4. pri uporabi u svrhu znanstvenih, istraživačkih i obrazovnih projekata isključivo u nekomercijalne svrhe
5. pri uporabi isključivo prijamnih postaja

6. pri uporabi bežičnih mikrofona
7. pri uporabi pričuvnih radijskih postaja
8. pri uporabi radio-fara za osobnu uporabu (PLB)
9. pri uporabi za potrebe diplomatskih predstavništva
10. pri uporabi za potrebe HAKOM-a
11. pri uporabi radijskih postaja u amaterskoj službi.
12. pri uporabi u humanitarne svrhe.

Naknada za usmjerene veze točka-točka

Članak 12.

(1) Za uporabu radiofrekvencijskog spektra iznad 1 GHz u usmjerenim vezama točka-točka (sa i bez prenosivih krajnjih postaja) i ENG/OB, koje koriste spektar širine veće od 2 MHz, naknada iznosi 106,18 eura.

(2) Za uporabu radiofrekvencijskog spektra iznad 1 GHz u usmjerenim vezama točka-točka (sa i bez prenosivih krajnjih postaja) i ENG/OB, koje koriste spektar širine 2 MHz ili manje, naknada se ne naplaćuje.

(3) Za uporabu radiofrekvencijskog spektra iznad 1 GHz u usmjerenim vezama točka-točka za koje se dozvola izdaje prema pojednostavljenom postupku, ako je to predviđeno planom dodjele radiofrekvencijskog spektra za taj frekvencijski pojas, naknada iznosi 26,54 eura.

Naknada za ENG/OB ispod 1 GHz

Članak 13.

Za uporabu radiofrekvencijskog spektra u vezama za ENG/OB primjenu u frekvencijskim područjima ispod 1 GHz, naknada se određuje prema vrsti uporabe u skladu s Tablicom 1.

Tablica 1.

Br.	Vrsta	Godišnja naknada (u eurima)
1.	Pokretna usmjerena veza ili kamera za ENG/OB i pokretna usmjerena veza za ENG/OB koja se upotrebljava isključivo za prijenos zvuka	13,27

Naknada za satelitsku službu

Članak 14.

(1) Za satelitske veze naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra iznosi 199,08 eura.

(2) Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra za nepokretnu radijsku postaju na Zemlji koja se koristi za komunikaciju sa satelitima i/ili sa zrakoplovima (komplementarna zemaljska sastavnica (CGC) pokretne satelitske mreže) iznosi 199,08 eura.

(3) Jednokratna naknada za svemirske aktivnosti za koje je dodijeljena dozvola iznosi 331,81 euro.

(4) Naknade za postupak puštanja u rad satelitske mreže, u skladu s odredbama Radijskih propisa Međunarodne telekomunikacijske unije (ITU) i Odlukom 482 Vijeća ITU-a, su prihod ITU-a.

Naknada za mrežu za vlastite potrebe

Članak 15.

(1) Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra za mrežu za vlastite potrebe utvrđuje se prema vrsti i namjeni radijske postaje u skladu s Tablicom 2.

Tablica 2.

Br.	Vrsta radijske postaje	Godišnja naknada (u eurima)
1.	Nepokretna radijska postaja kao repetitor u privatnoj pokretnoj mreži, za svaki par radijskih frekvencija (Tx/Rx)	86,27
2.	Nepokretna radijska postaja kao repetitor u javnoj pokretnoj mreži za zatvorene grupe korisnika i u privatnoj telemetrijskoj mreži, za svaki par radijskih frekvencija (Tx/Rx)	86,27
3.	Nepokretna radijska postaja kao osnovna postaja u javnoj pokretnoj mreži za zatvorene grupe korisnika, za svaki par radijskih frekvencija (Tx/Rx)	86,27
4.	Nepokretna radijska postaja kao osnovna postaja u privatnoj pokretnoj mreži, za svaki par radijskih frekvencija (Tx/Rx)	86,27
5.	Nepokretna radijska postaja kao krajnja postaja u javnoj pokretnoj mreži za zatvorene grupe korisnika	6,64
6.	Nepokretna radijska postaja kao krajnja postaja u privatnoj pokretnoj mreži	6,64
7.	Pokretna radijska postaja u javnoj pokretnoj mreži za zatvorene grupe korisnika	3,32
8.	Pokretna radijska postaja u privatnoj pokretnoj mreži	3,32
9.	Ostale nepokretne radijske postaje	265,45
10.	Radijska postaja za posebne primjene, ukoliko je tako propisano odgovarajućim planom dodjele radiofrekvencijskog spektra	6,64

(2) Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra za mrežu u simpleks i dupleks načinu rada koje sadrže isključivo krajnje radijske postaje, utvrđuje se prema području pokrivenosti komunikacijske mreže uz uporabu radiofrekvencijskog spektra u skladu s Tablicom 3.

Tablica 3.

Br.	Područje pokrivenosti komunikacijske mreže	Godišnja naknada (u eurima)
1.	Područje Republike Hrvatske	199,08
2.	Područje od dviju do šest susjednih županija	99,54
3.	Područje do jedne županije ili za zajedničko područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije	33,18

(3) Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra za privatne širokopojasne mreže utvrđuje se prema području pokrivenosti komunikacijske mreže uz uporabu radiofrekvencijskog spektra u skladu s Tablicom 3.1.

Tablica 3.1.

Br.	Područje pokrivenosti komunikacijske mreže	Godišnja naknada (u eurima)
1.	Područje Republike Hrvatske	200,00
2.	Područje od dviju do šest susjednih županija	100,00
3.	Područje do jedne županije ili za zajedničko područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije	35,00

Iznos naknade za javnu elektroničku komunikacijsku mrežu

Članak 16.

(1) Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra za javnu elektroničku komunikacijsku mrežu, osim mreža iz članka 18. ovog Pravilnika, utvrđuje se prema dodijeljenom radiofrekvencijskom spektru i području za koje je dodijeljena dozvola u skladu s Tablicom 4. za područja s više od 1.000.000 stanovnika i u skladu s Tablicom 4.1. za područja s manje od 1.000.000 stanovnika.

Tablica 4.

Br.	Frekvencijsko područje f dodijeljenog radiofrekvencijskog spektra za javne elektroničke komunikacijske mreže (MHz)	Godišnja naknada (u eurima) po dodijeljenom MHz
1.	$f < 3400$	8.388,08
2.	$3400 \leq f < 3800$	2.621,28
3.	$3800 \leq f$	597,25

Tablica 4.1.

Br.	Godišnja naknada (u eurima) po MHz			
	f (MHz)	Grad Zagreb ili područje od 500.001 do 1.000.000 stanovnika	Područje od 300.001 do 500.000 stanovnika	Područje do 300.000 stanovnika
1.	$f < 3400$	268,76	117,46	50,43
2.	$3400 \leq f < 3800$	84,28	37,16	15,93
3.	$3800 \leq f$	21,24	9,29	3,98

(2) Ako je podnositelju zahtjeva ili nositelju dozvole dodijeljen radiofrekvencijski spektar druge širine pojasa od 1 MHz, naknada se razmjerno mijenja.

(3) Iznimno od odredaba stavaka 1. i 2. ovoga članka, ne plaća se godišnja naknada za uporabu neuparenog radiofrekvencijskog spektra za dodijeljeni radiofrekvencijski spektar u frekvencijskom pojasu 1900 MHz – 1920 MHz.

Naknada za sustav za pozivanje osoba

Članak 17.

Za uporabu radiofrekvencijskog spektra u sustavu za pozivanje osoba naknada se utvrđuje prema vrsti radijske postaje u skladu s Tablicom 5.

Tablica 5.

Br.	Vrsta radijske postaje	Godišnja naknada (u eurima)
1.	Osnovna postaja u jednosmjernom sustavu za pozivanje osoba (<i>on site paging</i> u RDS sustavu) i osnovna postaja u dvosmjernom sustavu za pozivanje osoba (<i>paging</i>)	66,36

Naknada za mrežu točka-više točaka

Članak 18.

Naknada za mrežu točka-više točaka se utvrđuje prema dodijeljenom radiofrekvencijskom spektru i području za koje je dodijeljena dozvola u skladu s Tablicom 6.

Tablica 6.

Br.	Godišnja naknada (u eurima), po MHz				
	Područje s više od 2.000.000 stanovnika	Područje od 1.000.001 do 2.000.000 stanovnika	Grad Zagreb ili područje od 500.001 do 1.000.000 stanovnika	Područje od 300.000 do 500.000 stanovnika	Područje do 300.000 stanovnika
1.	477,80	179,18	106,18	46,45	19,91

Naknada za zrakoplovne, pomorske, radiolokacijske, radionavigacijske službe te službe plovidbe unutarnjim vodama

Članak 19.

Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra, koji je namijenjen isključivo zrakoplovnoj ili pomorskoj službi, radiolokacijskoj ili radionavigacijskoj službi te službi plovidbe unutarnjim vodama, iznosi 6,64 eura, neovisno o vrsti radijske postaje.

Naknada u zemaljskoj radiodifuziji

Članak 20.

(1) Za sve radijske postaje koje sukladno koncesijskom ugovoru i/ili dozvoli za uporabu radiofrekvencijskog spektra odašilju u istoj radiodifuzijskoj mreži, naknada se utvrđuje prema broju stanovnika na predviđenom području pokrivenosti svih odašiljača u toj radiodifuzijskoj mreži, frekvencijskom pojasu i načinu odašiljanja u skladu s Tablicom 7. i stavkom 2. ovog članka.

Tablica 7.

Br.	Broj stanovnika na području pokrivenosti radiodifuzijske mreže	Godišnja naknada (u eurima)
1.	Od 300 001 do 500 000 stanovnika	663,61
2.	Od 500 001 do 1 000 000 stanovnika	1.327,23
3.	Od 1 000 001 do 3 000 000 stanovnika	3.318,07
4.	Više od 3 000 001 stanovnika	6.636,14

(2) Iznos godišnje naknade iz stavka 1. ovog članka izračunava se na način da se odgovarajući iznos naknade iz Tablice 7. pomnoži s koeficijentom k koji, ovisno o sustavu, iznosi:

1. $k = 1$ za digitalnu radiodifuziju za sustave koji koriste širine pojasa veće od 1.6 MHz (VHF pojas III, UHF IV i V)

2. $k = 0.5$ za ostale sustave: za analognu radiodifuziju (VHF pojas I, II i III, UHF IV i V), analognu i digitalnu LF, MF i HF radiodifuziju (pojasevi: 148,5 kHz – 283,5 kHz, 526,5 kHz – 1606,5 kHz, 3950 kHz – 26100 kHz) te za digitalnu radiodifuziju za sustave koji koriste širine pojasa do ili jednako 1.6 MHz (VHF pojas III).

(3) Ako se radijska mreža odašiljača za odašiljanje radijskog programa u analognim radiodifuzijskim sustavima upotrebljava na način da se na istim frekvencijama odašilje radijski program dva ili više nakladnika radija, utvrđeni iznos naknade izračunava se za svakog nakladnika posebno, razmjerno ukupnom trajanju odašiljanja njihova programa tijekom tjedna.

Naknada za privremenu uporabu radijskih postaja

Članak 21.

Za uporabu radiofrekvencijskog spektra temeljem privremene dozvole za uporabu radiofrekvencijskog spektra visina naknade utvrđuje se razmjerno visini godišnje naknade utvrđene za tu vrstu službe, u skladu s odredbama ovog Pravilnika, a naknada se plaća unaprijed prije izdavanja dozvole za radijsku postaju, i to za cijelo razdoblje valjanosti te dozvole.

Naknada za obavljanje tehničkog pregleda kod nakladnika elektroničkih medija

Članak 22.

Naknada za obavljanje tehničkog pregleda kojim se utvrđuje ispunjavanje uvjeta dodijeljene koncesije nakladniku elektroničkih medija, iznosi 265,45 eura po obavljenom tehničkom pregledu.

Naknada za posebna ovlaštenja za obavljanje djelatnosti u elektroničkim komunikacijama

Članak 23.

(1) Podnositelj zahtjeva za izdavanje posebnog ovlaštenja za obavljanje djelatnosti u elektroničkim komunikacijama obavezan je prilikom podnošenja zahtjeva uplatiti iznos od 92,91 eura.

(2) Nositelj ovlaštenja iz stavka 1. ovog članka obavezan je za vrijeme trajanja ovlaštenja plaćati godišnju naknadu za obavljanje ovlasti u iznosu od 66,36 eura.

(3) U slučaju neplaćanja naknade iz ovog članka primjenjuju se odredbe posebnih propisa.

(4) Ako se nositelj ovlaštenja u pisanom obliku ne odrekne izdanog ovlaštenja prije početka sljedećeg obračunskog razdoblja, obavezan je platiti godišnju naknadu iz stavka 2. ovog članka za sljedeće obračunsko razdoblje.

Naknada za mjerenja u radiofrekvencijskom spektru

Članak 24.

(1) Naknada za obavljanje poslova mjerenja, ispitivanja i utvrđivanja uzroka smetnji u radiofrekvencijskom spektru, koje stvaraju radijske postaje, radijski sustavi i druga radijska oprema, ili druga elektronička komunikacijska oprema iznosi 70€ po satu radnika HAKOM-a i naplaćuje se isključivo u slučaju smetnji koje je izazvala vlastita elektronička komunikacijska oprema operatora.

(2) Cijena troška iskazana stavkom 1. ovog članka predstavlja konačnu cijenu bez obračunatog PDV-a, s obzirom na to da HAKOM nije obveznik u sustavu poreza na dodanu vrijednost.

IV. NAKNADA ZA OBAVLJANJE DRUGIH POSLOVA HAKOM-a U PODRUČJU ELEKTRONIČKIH KOMUNIKACIJA

Izračun i visina naknade

Članak 25.

(1) Naknada za obavljanje drugih poslova HAKOM-a, izražena u postotku od ukupnog godišnjeg bruto prihoda koji su u prethodnoj kalendarskoj godini ostvarili operatori u obavljanju djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga na tržištu, plaća se na dio godišnjeg bruto prihoda operatora od obavljanja djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga na tržištu koji prelazi 995.421,06 eura po stopi 0,45 %.

(2) Naknada iz stavka 1. ovog članka, iznosa većeg od 265.445,62 eura po pojedinom računu, plaća se do najviše četiri jednaka obroka s krajnjim rokom dospijea zadnjeg obroka do 15. prosinca tekuće godine, odnosno u roku dospijea navedenom na računu.

(3) Izvješće o iznosu ukupnog godišnjeg bruto prihoda ostvarenoga od obavljanja djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga na tržištu, svi operatori obvezni su dostaviti HAKOM-u najkasnije do 31. ožujka tekuće godine.

(4) U slučaju završetka obavljanja djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, operatori su obvezni dostaviti izvješće o iznosu ukupnog godišnjeg bruto prihoda iz tekuće kalendarske godine najkasnije 60 dana nakon završetka obavljanja djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga.

V. NAKNADA ZA OBAVLJANJE POSLOVA HAKOM-a U PODRUČJU POŠTANSKIH USLUGA

Izračun i visina naknade

Članak 26.

(1) Naknada za obavljanje poslova HAKOM-a u području poštanskih usluga, izražena u postotku od ukupnog godišnjeg bruto prihoda koji su u prethodnoj kalendarskoj godini ostvarili davatelji poštanskih usluga, plaća se na dio godišnjeg bruto prihoda davatelja poštanskih usluga od obavljanja poštanskih usluga koji prelazi 995.421,06 eura po stopi 0,28 %.

(2) Naknada iz stavka 1. ovog članka, iznosa većeg od 265.445,62 eura po pojedinom računu, plaća se do najviše četiri jednaka obroka s krajnjim rokom dospijea zadnjeg obroka do 15. prosinca tekuće godine, odnosno u roku dospijea navedenom na računu.

(3) Izvješće o iznosu ukupnog godišnjeg bruto prihoda, ostvarenoga od obavljanja poštanskih usluga prethodne kalendarske godine, svi davatelji poštanskih usluga obvezni su dostaviti HAKOM-u najkasnije do 31. ožujka tekuće godine.

VI. NAKNADA ZA OBAVLJANJE POSLOVA HAKOM-a U PODRUČJU ŽELJEZNIČKIH USLUGA

Izračun i visina naknade

Članak 27.

(1) Naknada za obavljanje poslova HAKOM-a u području regulacije tržišta željezničkih usluga, izražena u postotku od ukupnog godišnjeg bruto prihoda upravitelja infrastrukture koji je u prethodnoj kalendarskoj godini ostvaren od obavljanja željezničkih usluga, plaća se na dio godišnjeg bruto prihoda upravitelja infrastrukture od obavljanja željezničkih usluga koji prelazi 995.421,06 eura po stopi 3,75 %

(2) Naknadu iz stavka 1. ovog članka obvezan je plaćati upravitelj infrastrukture.

(3) Naknada iz stavka 1. ovog članka, iznosa većeg od 265.445,62 eura po pojedinom računu, plaća se do najviše četiri jednaka obroka s krajnjim rokom dospijea zadnjeg obroka do 15. prosinca tekuće godine, odnosno u roku dospijea navedenom na računu.

(4) Upravitelj infrastrukture ukupni iznos naknade iz stavka 1. ovog članka preračunava i naplaćuje od željezničkih prijevoznika razmjerno udjelu pojedinog željezničkog prijevoznika u ukupnom godišnjem bruto prihodu upravitelja infrastrukture ostvarenom od željezničkih usluga u prethodnoj kalendarskoj godini. Ukupan iznos koji upravitelj infrastrukture naplati od željezničkih prijevoznika na ime naknade ne smije biti veći od iznosa definiranog u stavku 1. ovog članka.

(5) Izvješće o iznosu ukupnog godišnjeg bruto prihoda, ostvarenoga od obavljanja željezničkih usluga u prethodnoj kalendarskoj godini, upravitelj infrastrukture obvezan je dostaviti HAKOM-u najkasnije do 31. ožujka tekuće godine.

VII. NAČIN PLAĆANJA NAKNADA

Članak 28.

(1) Naknade propisane ovim Pravilnikom uplaćuju se na račun HAKOM-a, na temelju izdanog računa.

(2) Naknade propisane ovim Pravilnikom dospijevaju 30 dana od dana izdavanja računa, osim ako za pojedine naknade ovim Pravilnikom nije drugačije propisano.

(3) Obveznik plaćanja naknade koji smatra da mu naknada nije ispravno obračunata ima pravo, u roku od osam dana od dana izdavanja računa iz stavka 1. ovog članka, pisanim putem prigovoriti izdanom računu. Ukoliko HAKOM utvrdi da je prigovor osnovan, izdat će novi račun s novim rokom dospijea. Ukoliko HAKOM ne utvrdi da je prigovor osnovan i ne izda novi račun, obveznik plaćanja naknade obvezan je platiti izdani račun u roku dospijea.

(4) Na svaku naknadu uplaćenu nakon roka dospijea obračunavaju se zakonske zatezne kamate.

(5) Ako se naknada ne plati u roku dospijea naznačenom na računu iz stavka 1. ovog članka, HAKOM će obvezniku plaćanja naknade izdati pisanu opomenu najkasnije u roku od 30 dana od isteka roka dospijea računa.

(6) Naknade uplaćene prema odredbama ovog Pravilnika ne vraćaju se.

VIII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Naknada za uporabu radiofrekvencijskog spektra

Članak 29.

(1) Ovaj Pravilnik se ne primjenjuje ako je za dodijeljeni dio radiofrekvencijskog spektra obračunsko razdoblje za izračun visine naknade za uporabu radiofrekvencijskog spektra počelo teći prije dana stupanja na snagu ovog Pravilnika.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovog članka, plaća se naknada u iznosu i prema rokovima dospijea određenim prema propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog Pravilnika.

(3) Nakon isteka obračunskog razdoblja iz stavka 1. ovog članka, iznos visine naknade bit će određen u skladu s odredbama ovog Pravilnika.

Prestanak važenja propisa

Članak 30.

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaje vrijediti Pravilnik o plaćanju naknada za obavljanje poslova Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (»Narodne novine« br. 151/24).

Stupanje na snagu Pravilnika

Članak 31.

Ovaj Pravilnik objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu 1. siječnja 2026.

Klasa: 011-02/25-02/02

Urbroj: 376-11-25-03

Zagreb, 18. prosinca 2025.

Predsjednik Vijeća
Tonko Obuljen, v. r.

HRVATSKA KOMORA ARHITEKATA

2311

Na temelju Statuta Hrvatske komore arhitekata (»Narodne novine«, br. 15/2021) uz suglasnost Udruženja hrvatskih arhitekata (u daljnjem tekstu UHA) Skupština Hrvatske komore arhitekata (u daljnjem tekstu HKA) na 6. redovnoj sjednici, održanoj 12. prosinca 2025. godine donosi pravilnik o natječajima s područja arhitekture, urbanizma, unutarnjeg uređenja i uređenja krajobraza naziva

PRAVILNIK O NATJEČAJIMA IZ PODRUČJA ARHITEKTURE I URBANIZMA

I. OPĆE ODREDBE

Predmet Pravilnika

Članak 1.

(1) Pravilnik iz područja arhitekture i urbanizma (u daljnjem tekstu: Pravilnik) utvrđuje pripremu i provedbu projektnog natječaja (u daljnjem tekstu: natječaj) kojim se naručitelju osigurava stjecanje visokokvalitetnih rješenja iz područja arhitekture i urbanizma (u daljnjem tekstu: natječajna rješenja), odnosno stjecanje projekta i/ili plana koji je odabrao ocjenjivački sud u postupku projektnog natječaja s dodjelom nagrada u smislu zakona i drugih obvezujućih pravnih stečevina kojima se uređuje javna nabava (u daljnjem tekstu: ZJN-a).

(2) Ovim Pravilnikom uređuje se postupak pripreme i provedbe natječaja iz područja arhitekture i urbanizma, rokovi, dionici natječaja, vrste natječaja, sadržaj natječajne dokumentacije, način ocjenjivanja i rangiranja natječajnih rješenja, uvjeti dodjele nagrada i priznanja, druge naknade i ostali uvjeti za provedbu natječaja.

(3) U smislu ovog Pravilnika projekt obuhvaća usluge ovlaštenih arhitekata i ovlaštenih inženjera u graditeljstvu definirane posebnim zakonom i pravilnicima o standardu usluga arhitekata i inženjera u graditeljstvu, a plan obuhvaća usluge ovlaštenih arhitekata urbanista definirane posebnim zakonom i pravilnikom o standardu usluga arhitekata.

(4) Stručno područje arhitekture i urbanizma obuhvaća područja prostornog i urbanističkog planiranja, projektiranja, krajobraznog uređenja i oblikovanja prostora.

(5) Izrazi upotrijebljeni u ovom Pravilniku su neutralni, odnose se na ženski i muški rod, a napisani su u muškom rodu.

Polazišta i ciljevi Pravilnika

Članak 2.

(1) Pravilnik o natječajima iz područja arhitekture i urbanizma oslanja se na višestoljetnu europsku i nacionalnu tradiciju provedbe natječaja kojom se kroz suradnički, pravedan i kreativan proces potiče raznolikost i inovativnost pristupa u osiguranju prostorne održivosti, razvitka i vrsnoće gradnje te očuvanja prostora i prirode (u daljnjem tekstu: visoka kultura izgrađenog prostora i očuvanja okoliša) kao javnog interesa i ustavnih vrijednosti Republike Hrvatske.

(2) Ciljevi Pravilnika usklađeni su s ciljevima nacionalnih i međunarodnih dokumenata koja vode prema visokoj kulturi izgrađenog prostora i očuvanja okoliša poput Arhitektonskih politika Republike Hrvatske, Europske povelje o prostornom planiranju, Nove povelje iz Lepziga, Deklaracije iz Davosa, Smjernica za ulaganja Novog europskog Bauhausa kao i Deklaracije o arhitektonskim natječajima Vijeća arhitekata Europe (Architects' Council of Europe – ACE) i Međunarodnog udruženja arhitekata (International Union of Architects – UIA), pravila Europana te preporuke UIA-a i UNESCO-a za organizaciju arhitektonskih natječaja.

(3) Primjenom Pravilnika ostvaruju se ciljevi postavljeni nacionalnim strateškim i zakonodavnim okvirom kojima se uređuju pitanja prostornog uređenja, gradnje te potiče kulturno i umjetničko stvaralaštvo.

(4) U slučaju provedbe natječaja za naručitelje koji su u obvezi primjene ZJN-a, uz obveznu primjenu ZJN-a primjenjuje se i ovaj Pravilnik, a radi osiguranja uspješnosti izvršenja ugovora temeljem kvalitete pruženih stručnih usluga iz područja prostornog uređenja i gradnje.

Predmet i cilj natječaja

Članak 3.

(1) Predmet natječaja je izrada natječajnog rješenja iz područja arhitekture i urbanizma koje uključuje jedno ili više stručnih područja s različitim težinama i razinama razrade.

(2) Obveza provedbe natječaja propisuje se zakonom, podzakonskim propisom, odlukom tijela državne uprave, lokalne ili područne (regionalne) samouprave. U drugim slučajevima natječaj se provodi prema odluci naručitelja.

(3) Cilj natječaja je odabir natječajnih rješenja koja najuspješnije udovoljavaju potrebama naručitelja u skladu sa stručnim kriterijima ocjenjivanja.

Temeljna načela natječaja

Članak 4.

(1) Priprema i provedba natječaja temelji se na načelima ravnopravnosti i jednakog postupanja, anonimnosti, transparentnosti, tržišnog natjecanja i zabrane diskriminacije, razmjernog nagrađivanja, profesionalnosti i nepristranosti ocjenjivanja, javnosti te sprječavanju sukoba interesa.

I. Načelo ravnopravnosti i jednakog postupanja postiže se osiguranjem jednakog pristupa informacijama svim natjecateljima kao

i jednakom primjenom svih uvjeta provedbe natječaja na sve natjecatelje.

II. Načelo anonimnosti postiže se osiguranjem obavezne tajnosti podataka o natjecateljima tijekom zaprimanja, pregleda i ocjene natječajnih rješenja.

III. Načelo transparentnosti postiže se javno objavljenom, jasnom i nedvosmislenom natječajnom dokumentacijom. Svrha natječaja i namjere naručitelja moraju biti navedene u natječajnoj dokumentaciji. Postupak ocjenjivanja i odluke ocjenjivačkog suda moraju biti dokumentirani i javno dostupni od trenutka objave rezultata natječaja.

IV. Načelo tržišnog natjecanja i zabrane diskriminacije osigurava se zabranom primjene ograničavajućih ili diskriminirajućih kriterija na natjecatelje.

V. Načelo razmjernog nagrađivanja postiže se određivanjem primjerene novčane nagrade u ovisnosti o složenosti natječajnog zadatka s ciljem promicanja visoko kvalitetnih rješenja iz područja arhitekture i urbanizma koja vode prema visokoj kulturi izgrađenog prostora i očuvanju okoliša te doprinose stručnom usavršavanju arhitekata i inženjera u graditeljstvu.

VI. Načelo profesionalnosti i nepristranosti ocjenjivanja osigurava se odabirom i neovisnim radom članova ocjenjivačkog suda čija je stručnost povezana s predmetom Natječaja.

VII. Načelo javnosti osigurava se kroz mogućnost participacije zainteresirane javnosti u postupku izrade natječajnog programa, sudjelovanjem natjecatelja u natječaju, javno dostupne objave natječajne dokumentacije te javne objave i javnog predstavljanja rezultata natječaja.

VIII. Načelo sprječavanja sukoba interesa osigurava se poduzimanjem prikladnih mjera za učinkovito sprječavanje, prepoznavanje i uklanjanje sukoba interesa u postupku pripreme i provedbe natječaja, a kako bi se izbjeglo narušavanje tržišnog natjecanja i osiguralo jednaki tretman svih natjecatelja.

(2) Smatra se kako se u pripremi i provedbi natječaja poštuju temeljna načela ako se svi dionici natječaja ravnaju u skladu s odredbama ovog Pravilnika.

II. REGISTRI

Registar provoditelja natječaja iz područja arhitekture i urbanizma

Članak 5.

(1) Natječaje u skladu s ovim Pravilnikom mogu provoditi stručne osobe upisane u Registar provoditelja natječaja (u daljnjem tekstu: Registar provoditelja) iz područja arhitekture i urbanizma u Republici Hrvatskoj koji vodi HKA sukladno općim aktima.

(2) U Registar provoditelja se upisuju pravna ili fizička osoba koja sukladno posebnom propisu obavlja stručne poslove prostornog uređenja i/ili stručne poslove projektiranja, a koja ima zaposlenog najmanje 1 (jednog) ovlaštenog arhitekta i/ili ovlaštenog arhitekta urbanista koji zadovoljava uvjet stručnosti od najmanje 300 angažiranih radnih sati stručnjaka (u daljnjem tekstu: Ahs) na poslovima povezanim uz pripremu i provedbu Natječaja prema sljedećem normativu:

- i. sudjelovanje na natječaju kao tajnik natječaja – 100 Ahs
- ii. sudjelovanje na natječaju kao član ocjenjivačkog suda – 75 Ahs
- iii. sudjelovanje na natječaju kao zamjenik člana ocjenjivačkog suda – 65 Ahs

- iv. sudjelovanje na natječaju kao član tehničke komisije – 50 Ahs
- v. obavljanje poslova voditelja natječaja u periodu od godinu dana – 150 Ahs.

(3) Iznimno, bez potrebe dokazivanja uvjeta iz prethodnog stavka u Registar provoditelja se upisuju:

- i. nadležna ustrojstvena jedinica Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) koja obavlja stručne poslove prostornog uređenja za Republiku Hrvatsku, odnosno Zavod za prostorni razvoj
- ii. zavod za prostorno uređenje županije, Grada Zagreba, odnosno velikoga grada
- iii. Udruženje hrvatskih arhitekata (UHA), društva redovne članice UHA-e i European Hrvatska.

Upis u Registar provoditelja

Članak 6.

(1) Za upis u Registar provoditelja pravna ili fizička osoba iz stavka 2. prethodnog članka dostavlja voditelju natječaja zahtjev za upis u Registar provoditelja.

(2) Upis u Registar provoditelja vrijedi 4 (četiri) godine od dana izdavanja odluke o upisu u Registar provoditelja, osim za upisnike čiji je upis u Registar provoditelja trajan.

(3) Uz zahtjev za upis u Registar provoditelja dostavljaju se dokazi o traženim kvalifikacijama:

- i. dokaz o zaposlenju ovlaštenog arhitekta ili ovlaštenog arhitekta urbanista
- ii. životopis ovlaštenog arhitekta ili ovlaštenog arhitekta urbanista s dokazima o udovoljavanju uvjeta stručnosti
- iii. izjavu o nekažnjavanju ili drugi jednakovrijedan dokaz sukladno ZJN-u
- iv. dokaz o plaćenju naknadi za upis u Registar provoditelja u visini propisanoj aktima HKA-a.

(4) U roku od najviše 14 (četnaest) dana od dostave urednog zahtjeva za upis u Registar provoditelja, voditelj natječaja donosi odluku o upisu u Registar provoditelja.

(5) U slučaju podnesenog nevaljalog ili nepotpunog zahtjeva iz stavka 3. ovog članka voditelj natječaja će u istom roku uputiti zahtjev za ispravkom i/ili dopunom podnesenog zahtjeva za upis u Registar provoditelja.

(6) Rok za dostavu ispravka i/ili dopune podnesenog zahtjeva za upis u Registar provoditelja iznosi 14 (četnaest) dana.

(7) Protiv gore navedene odluke može se uložiti žalba Upravnom odboru HKA-a. Protiv odluke Upravnog odbora HKA-a moguće je pokrenuti upravni spor.

Brisanje iz Registra provoditelja

Članak 7.

(1) Iz Registra provoditelja se brišu svi upisnici, osim upisnika čiji je upis u Registar provoditelja trajan, a nakon isteka valjanosti odluke o upisu ako isti pravovremeno ne zatraže produljenje upisa s dostavom ažuriranih priloga iz stavka 3. prethodnog članka.

(2) Iz Registra provoditelja se brišu upisnici za koje se utvrdi da više ne posjeduju tražene kvalifikacije za vrijeme valjanosti odluke o upisu u Registar provoditelja.

(3) Iz Registra provoditelja se brišu upisnici za koje se utvrdi da su počinili grubo kršenje odredbi ovog Pravilnika kojim se narušavaju temeljna načela natječaja, bez mogućnosti ponovnog upisa

u Registar provoditelja u razdoblju od 4 (četiri) godine od dana brisanja iz Registra provoditelja.

(4) Preduvjete za brisanje iz Registra provoditelja iz prethodnog stavka utvrđuje voditelj natječaja u sklopu redovitih poslova ili po prijavi zainteresiranih strana, a temeljem kojih izdaje odluku o brisanju iz Registra provoditelja.

(5) Protiv gore navedene odluke može se uložiti žalba Upravnom odboru HKA-a. Protiv odluke Upravnog odbora HKA-a moguće je pokrenuti upravni spor.

Registar natječaja iz područja arhitekture i urbanizma

Članak 8.

(1) Prethodno objavi, natječaj se upisuje u Registar dodijeljenih registarskih brojeva natječaja (u daljnjem tekstu: Registar natječaja) iz područja arhitekture i urbanizma u Republici Hrvatskoj koji vodi HKA sukladno općim aktima.

(2) U Registar natječaja upisuju se natječaji koji su pripremljeni u skladu s odredbama ovog Pravilnika.

Upis u Registar natječaja

Članak 9.

(1) Za upis natječaja u Registar natječaja u HKA se dostavlja ispunjen zahtjev za upis u Registar dodijeljenih registarskih brojeva natječaja.

(2) Upis u Registar natječaja vrijedi 1 (jednu) godinu od dana izdavanja odluke o upisu u Registar natječaja.

(3) Uz Zahtjev za upis u Registar natječaja dostavlja se:

i. natječajna dokumentacija

ii. dokaz o stručnosti članova radnih tijela natječaja

iii. odluka naručitelja o usvajanju natječajne dokumentacije

iv. izjave članova radnih tijela natječaja o prihvatanju natječajne dokumentacije

v. izračun troškova natječaja

vi. dokaz o plaćenju naknadi za upis u Registar natječaja sukladno aktima HKA-a

vii. izračun procijenjene vrijednosti usluga za izradu projekta i/ili plana ako je primjenjivo

viii. dokaz o sredstvu osiguranja iz članka 28. ako je primjenjivo

ix. analizu tržišta o potrebi provedbe ograničenog natječaja ako je primjenjivo

x. suglasnost za javnu objavu natječaja ostalih naručitelja.

(4) U roku od najviše 14 (četnaest) dana od dostave urednog zahtjeva za upis u Registar natječaja, voditelj natječaja donosi odluku o upisu u Registar natječaja s dodijeljenim jedinstvenim registarskim brojem natječaja.

(5) U slučaju podnesenog nevaljalog ili nepotpunog zahtjeva iz stavka 3. ovog članka voditelj natječaja će u istom roku uputiti zahtjev za ispravkom i/ili dopunom podnesenog zahtjeva za upis u Registar natječaja.

(6) Rok za dostavu ispravka i/ili dopune podnesenog zahtjeva za upis u Registar natječaja iznosi 14 (četnaest) dana.

(7) Protiv odluke iz stavka 4. ovog članka može se uložiti žalba Upravnom odboru HKA-a. Protiv odluke Upravnog odbora HKA-a moguće je pokrenuti upravni spor.

(8) Voditelj natječaja u roku od 14 (četnaest) dana od upisa u Registar natječaja javno objavljuje natječaje ostalih naručitelja na mrežnim stranicama HKA-a.

Brisanje iz Registra natječaja

Članak 10.

(1) Iz Registra natječaja se brišu svi natječaji za koje u roku od godine dana od dana upisa u Registar natječaja nije objavljena obavijest o projektnom natječaju.

(2) Iz Registra natječaja mogu se brisati i natječaji za koje se naknadno utvrde okolnosti koje nisu bile poznate u trenutku upisa natječaja u Registar natječaja, a zbog kojih bi došlo ili dolazi do grubog kršenja odredbi ovog Pravilnika kojim se narušavaju temeljna načela natječaja.

(3) Preduvjete za brisanje iz Registra natječaja iz prethodnog stavka utvrđuje voditelj natječaja u sklopu redovitih poslova ili po prijavi zainteresiranih strana, a temeljem kojih donosi odluku o brisanju iz Registra natječaja.

(4) Protiv odluke iz prethodnog stavka može se uložiti žalba Upravnom odboru HKA-a. Protiv odluke Upravnog odbora HKA-a moguće je pokrenuti upravni spor.

III. VRSTE NATJEČAJA

Vrste natječaja

Članak 11.

(1) Vrste natječaja po stručnom području su arhitektonski, urbanistički ili arhitektonsko-urbanistički natječaji.

(2) Vrste natječaja po načinu provedbe su otvoreni natječaji ili ograničeni natječaji.

(3) Vrste natječaja po namjeri su anketni natječaji ili natječaji za realizaciju.

(4) Vrste natječaja po stupnjevanju su natječaji u 1 (jednom) ili u 2 (dva) stupnja.

(5) Stručno područje, način provedbe, namjeru i stupnjevanje natječaja utvrđuje naručitelj, u suradnji s provoditeljem i izrađivačem natječajnog programa, sve u skladu s ovim Pravilnikom, općim aktima HKA-a i drugim primjenjivim propisima.

(6) Natječajnim programom mogu se definirati jedna ili više zasebnih programskih cjelina natječaja, a koje mogu biti iste ili različite po stručnom području i/ili namjeri natječaja. Sve programske cjeline jednog natječaja moraju biti jednake po načinu provedbe i po stupnjevanju.

Arhitektonski natječaji

Članak 12.

Arhitektonski natječaji provode se u stručnom području projektiranja, krajobraznog uređenja i oblikovanja prostora.

Urbanistički natječaji

Članak 13.

Urbanistički natječaji provode se u stručnom području prostornog i/ili urbanističkog planiranja te krajobraznog uređenja.

Arhitektonsko-urbanistički natječaji

Članak 14.

Arhitektonsko-urbanistički natječaji provode se u svim stručnim područjima.

Otvoreni natječaji

Članak 15.

Na otvoreni natječaj svi zainteresirani natjecatelji mogu dostaviti natječajno rješenje, a na način i prema propozicijama definiranim natječajem i odredbama ovog Pravilnika.

Otvoreni natječaj s pozvanim natjecateljima

Članak 16.

(1) U slučaju kad naručitelj nije u obvezi primjene ZJN-a, na otvorenom natječaju mogu sudjelovati i pozvani natjecatelji.

(2) Naručitelj može pozvati do najviše 5 (pet) natjecatelja za koje se osigurava posebna naknada za sudjelovanje u natječaju.

(3) Ocjenu kvalifikacije i potvrdu mogućnosti sudjelovanja pozvanih natjecatelja vrši ocjenjivački sud.

(4) Popis pozvanih natjecatelja i iznos posebnih naknada navodi se u natječajnoj dokumentaciji.

(5) Otvoreni natječaj s pozvanim natjecateljima, u smislu ovog Pravilnika, provodi se kao i otvoreni natječaj sukladno propozicijama natječaja, odredbama ovog Pravilnika i ostalim primjenjivim propisima.

Ograničeni natječaji

Članak 17.

(1) Ograničeni natječaj se provodi u slučaju specifičnog natječajnog programa zbog kojeg se ne može računati na velik broj natjecatelja s određenim znanjem za udovoljavajuće savladavanje natječajnog programa.

(2) Ograničeni natječaj započinje javnim pozivom navodeći objektivne i nediskriminirajuće kriterije ili pravila za utvrđivanje sposobnosti natjecatelja razmjerna i povezana sa specifičnim uvjetima koji proizlaze iz natječajnog programa, a među kojima mogu biti obrazovne i stručne kvalifikacije te odgovarajuća razina iskustva natjecatelja.

(3) Na ograničeni natječaj može se javiti svaki zainteresirani natjecatelj, odnosno svaka fizička i/ili pravna osoba, dostavom zahtjeva za sudjelovanje u predviđenom roku.

(4) Potrebu provedbe ograničenog natječaja naručitelj dokazuje analizom tržišta koja se uz natječajnu dokumentaciju prilaže zahtjevu za upis u registar natječaja.

(5) Odabir natjecatelja za sudjelovanje u ograničenom natječaju vrši se ocjenom stručne sposobnosti na temelju kriterija broja osvojenih nagrada na natječajima i/ili realiziranih projekata i/ili planova koji su povezani i razmjerni s natječajnim programom. Na temelju stručne ocjene zahtjeva za sudjelovanjem natjecatelja, naručitelj određuje mogućnost sudjelovanja natjecatelja.

(6) Kako bi se osiguralo istinsko tržišno natjecanje i osigurala visoka razina kvalitete natječajnih rješenja na ograničenom natječaju broj natjecatelja ne smije biti manji od 5 (pet).

(7) U slučaju više od 10 (deset) pristiglih prijava natjecatelja koje udovoljavaju uvjetima javnog poziva, naručitelj ne može provesti postupak ograničenog natječaja već se natječaj mora provesti kao otvoreni natječaj.

(8) U slučaju kad na javni poziv pristigne manje od 5 (pet), a najmanje 2 (dvije) prijave natjecatelja koje udovoljavaju uvjetima javnog poziva, naručitelj provodi postupak ograničenog natječaja uz uvjet da pozove sve natjecatelje koji udovoljavaju uvjetima javnog poziva. Nakon odluke naručitelja o mogućnosti sudjelovanja natje-

catelja u ograničenom natječaju, ograničeni natječaj se u daljnjem koraku provodi sukladno pravilima za pripremu i provedbu otvorenog natječaja određenih ovim Pravilnikom.

Natječaj za realizaciju

Članak 18.

(1) Namjera provedbe natječaja za realizaciju je ugovaranje izrade projekta i/ili plana zasnovano na temelju prava prerade odabranog natječajnog rješenja.

(2) Namjera provedbe natječaja za realizaciju može biti ugovaranje izrade više projekata i/ili planova kroz provedbu jednog natječaja ako su natječajnim programom predviđene zasebne programske cjeline. U tom slučaju natjecatelj ima pravo ponuditi natječajno rješenje za samo jednu, više ili sve zasebne programske cjeline sukladno propozicijama natječaja.

Anketni natječaji

Članak 19.

(1) Namjera provedbe anketnog natječaja je prikupljanje natječajnih rješenja kako bi se provjerile mogućnosti načina izgradnje ili uređenja prostora bez ugovaranja izrade projekta i/ili plana ili zasnivanja bilo koje druge vrste prava iskorištavanja autorskog djela arhitekture danog natječajnim rješenjem.

(2) Anketni natječaj se u pravilu raspisuje za prikupljanje projektnih ili planskih rješenja za koje važećom prostorno-planskom dokumentacijom nije utvrđena namjena, način korištenja i uvjeti oblikovanja prostora ili naručitelj na temelju anketnog natječaja analizira i istražuje mogućnosti drukčije namjene, načina korištenja i uvjeta oblikovanja prostora.

Stupnjevanje natječaja

Članak 20.

(1) Natječaji se u pravilu provode u 1 (jednom) stupnju.

(2) Natječaj u 2 (dva) stupnja se provodi zbog posebnih uvjeta uređenja prostora i/ili složenosti natječajnog programa.

(3) U drugi stupanj natječaja moraju se odabrati minimalno 3 (tri) natjecatelja.

(4) Rješenja odabrana u prvom stupnju razrađuju se u drugom stupnju prema zaključcima i preporukama ocjenjivačkog suda.

IV. DIONICI NATJEČAJA

Dionici natječaja

Članak 21.

(1) Dionici u pripremi i provedbi natječaja su:

- i. natjecatelj
- ii. naručitelj
- iii. provoditelj
- iv. voditelj natječaja
- v. izrađivač natječajnog programa
- vi. radna tijela natječaja
- vii. izrađivač projekta i/ili plana.

(2) Svi dionici natječaja dužni su se pridržavati odredbi ovoga pravilnika i odredbi drugih primjenjivih propisa.

IV.A NATJECATELJI

Natjecatelj

Članak 22.

(1) Natjecatelj je autor ili koautor natječajnog rješenja ili drugi nositelj autorskih prava na natječajnom rješenju odnosno bilo koja zajednica tih osoba koja je dostavila natječajno rješenje.

(2) Autor ili koautori natječajnog rješenja je jedna ili više fizičkih osoba koje su stvorile natječajno rješenje kao autorsko djelo arhitekture, a sukladno zakonu kojim se uređuju autorska i srodna prava.

(3) Drugi nositelj autorskih prava na natječajnom rješenju je fizička ili pravna osoba koja je nositelj autorskih imovinskih prava iskorištavanja na natječajnom rješenju, a koja je ta prava stekla sukladno zakonu kojim se uređuju autorska i srodna prava ili na nekom drugom pravnom temelju.

(4) Autori, koautori i drugi nositelji autorskih prava na natječajnom rješenju, kao i uvjeti reguliranja prava prerade natječajnog rješenja, utvrđuju se ovjerenom izjavom o autorstvu i reguliranju prava prerade natječajnog rješenja u projektnom natječaju (u daljnjem tekstu: izjava o autorstvu) koja je obavezni prilog natječajnog rješenja.

(5) Sadržaj obrasca izjave o autorstvu sastavni je dio ovog Pravilnika.

Stručnost natjecatelja

Članak 23.

(1) Stručni natjecatelji na natječajima su arhitekti, krajobrazni arhitekti, ovlašteni arhitekti ili ovlašteni arhitekti urbanisti.

(2) Arhitekt je fizička osoba sa završenim diplomskim studijem arhitekture i urbanizma.

(3) Ovlašteni arhitekt ili ovlašteni arhitekt urbanist su fizičke osobe koji obavljaju stručne poslove projektiranja i/ili stručne poslove prostornog uređenja sukladno zakonu koji uređuje poslove i djelatnosti prostornog uređenja i gradnje.

(4) Krajobrazni arhitekt je fizička osoba upisana u Imenik krajobraznih arhitekata koji vodi HKA ili druga kvalificirana osoba za obavljanje istih poslova.

Osnovni uvjeti stručne sposobnosti natjecatelja

Članak 24.

(1) Ovisno o stručnom području natječaja određuju se uvjeti stručne sposobnosti natjecatelja.

(2) Za natječe za realizaciju iz svih stručnih područja uvjet stručne sposobnosti natjecatelja je zadovoljen kada je barem jedan od autora ili koautora natječajnog rješenja ovlašteni arhitekt.

(3) Za natječe za realizaciju iz stručnog područja urbanizma i prostornog uređenja uvjet stručne sposobnosti natjecatelja je zadovoljen kada je barem jedan od autora ili koautora natječajnog rješenja ovlašteni arhitekt urbanist.

(4) Za natječe za realizaciju iz stručnog područja krajobrazne arhitekture i oblikovanja javnog prostora uvjet stručne sposobnosti natjecatelja je zadovoljen kada je barem jedan od autora ili koautora natječajnog rješenja ovlašteni arhitekt ili ovlašteni arhitekt urbanist.

(5) Za anketne natječe iz svih stručnih područja uvjet stručne sposobnosti natjecatelja je zadovoljen kada je barem jedan od autora ili koautora natječajnog rješenja arhitekt, ovlašteni arhitekt ili ovlašteni arhitekt urbanist.

(6) Isključivo za anketne natječe iz stručnog područja krajobrazne arhitekture uvjet stručne sposobnosti natjecatelja je zadovoljen kada je barem jedan od autora ili koautora natječajnog rješenja arhitekt, ovlašteni arhitekt, ovlašteni arhitekt urbanist ili krajobrazni arhitekt.

Dodatni uvjeti stručne sposobnosti natjecatelja

Članak 25.

(1) U slučajevima provedbe natječaja koji iziskuju dodatne uvjete stručnosti natjecatelja mogu se propisati i dodatni uvjeti stručne sposobnosti natjecatelja.

(2) Dodatni uvjeti stručne sposobnosti natjecatelja mogu biti iz područja stručnih poslova projektiranja, krajobrazne arhitekture, likovnih i primijenjenih umjetnosti, dizajna i slično.

Pobjednik natječaja

Članak 26.

(1) Pobjednik natječaja je natjecatelj čije natječajno rješenje je ocjenjivački sud rangirao na prvo mjesto odlukom o rezultatima natječaja.

(2) Iznimno kod anketnih urbanističkih natječaja moguće je predvidjeti više pobjednika natječaja.

IV.B NARUČITELJ

Naručitelj

Članak 27.

(1) Naručitelj je bilo koja fizička ili pravna osoba ili bilo koja zajednica tih osoba, uključujući svako njihovo privremeno udruženje u svrhu provedbe natječaja, a za čije se potrebe provodi natječaj.

(2) Naručitelj donosi odluku o provedbi natječaja, financira natječaj, usvaja natječajnu dokumentaciju, imenuje članove radnih tijela natječaja te osigurava javnu objavu natječaja i rezultata natječaja sukladno ovom Pravilniku i ako je primjenjivo sukladno ZJN-u.

(3) Vrste naručitelja su:

i. naručitelji koji su u obvezi primjene ZJN-a, odnosno javni ili sektorski naručitelji, kao i drugi subjekti u slučajevima određenima ZJN-om (u daljnjem tekstu: javni naručitelji)

ii. naručitelji koji nisu u obvezi primjene ZJN-a (u daljnjem tekstu: ostali naručitelji).

(4) Više naručitelja dužni su se sporazumjeti o jednom naručitelju koji ih zastupa u postupku provedbe natječaja.

Poslovi, prava i obveze naručitelja

Članak 28.

(1) Naručitelj pokreće postupak pripreme natječaja izradom natječajnog programa sukladno odredbama ovog Pravilnika.

(2) Na temelju prijedloga natječajnog programa, naručitelj pokreće postupak odabira provoditelja sukladno uvjetima pri čemu naručitelj kao i osobe ovlaštene za zastupanje naručitelja:

i. nisu osnivači provoditelja u slučaju kada naručitelj nije obveznik primjene ZJN-a

ii. ne obavljaju upravljačke poslove za provoditelja

iii. nisu vlasnici poslovnog udjela, dionica odnosno drugih prava na temelju kojih sudjeluje u upravljanju odnosno u kapitalu provoditelja s više od 0,5 %.

(3) Naručitelj na prijedlog provoditelja imenuje članove ocjenjivačkog suda, tehničke komisije i stručne savjetnike, odlukom o usvajanju natječajne dokumentacije.

(4) Naručitelj na temelju odobrenog prijedloga natječajne dokumentacije od strane ocjenjivačkog suda, usvaja natječajnu dokumentaciju odlukom.

(5) Naručitelj osigurava javno predstavljanje rezultata natječaja zainteresiranoj stručnoj i široj javnosti uvidom u sva pristigla natječajna rješenja koja su u skladu s propozicijama natječaja javnom objavom na mrežnim stranicama i javnim izlaganjem.

(6) Naručitelj osigurava sva materijalna i financijska sredstva za provedbu natječaja, a osobito:

- i. natječajni program
- ii. analizu tržišta ako je primjenjivo
- iii. natječajne podloge
- iv. priloge natječaju ako je primjenjivo
- v. sredstva za isplatu svih nagrada i posebnih naknada natjecateljima
- vi. sredstva za isplatu naknada radnim tijelima natječaja
- vii. sredstva za isplatu drugih troškova prema ovom Pravilniku i važećim propisima, a koja nisu trošak koji proizlazi iz obveza drugih dionika natječaja.

(7) Naručitelj je dužan pokrenuti postupak ugovaranja usluge izrade projekta i/ili plana na temelju pobjedničkog natječajnog rješenja sukladno natječajnoj dokumentaciji i važećim propisima.

(8) Ostali naručitelji dužni su HKA-u, prije izdavanja odluke o upisu u Registar natječaja, dostaviti bankarsku garanciju ili drugi odgovarajući instrument osiguranja obveza u minimalnom iznosu troškova provedbe natječaja sukladno uvjetima koje određuje HKA.

Stručno povjerenstvo za javnu nabavu

Članak 29.

Stručno povjerenstvo za javnu nabavu priprema i provodi natječaje u suradnji s provoditeljem, odnosno:

- i. priprema dokumentaciju projektnog natječaja u suradnji s provoditeljem sukladno ZJN-u i glavom V. ovog Pravilnika
- ii. objavljuje obavijest o projektnom natječaju u Elektroničkom oglasniku javne nabave Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: EOJN RH)
- iii. objavljuje odgovore na stručna pitanja natjecatelja koje priprema ocjenjivački sud, te priprema i objavljuje odgovore na ostala pitanja natjecatelja sukladno uvjetima ovog Pravilnika
- iv. nakon izrađenog zapisnika o rangiranju natječajnih rješenja utvrđuje identitet natjecatelja te potom ocjenjivačkom sudu dostavlja imena i/ili nazive natjecatelja
- v. zaprima mišljenje ocjenjivačkog suda u pogledu osiguranja primjene načela ravnopravnosti i načela sprječavanja sukoba interesa
- vi. utvrđuje osnove za isključenje, stručnu sposobnost i moguću sukob interesa natjecatelja te uvjete povezane sa Sporazumom o javnoj nabavi (GPA) i drugim međunarodnim sporazumima te obvezujućim propisima Europske unije, s tim u svezi komunicira s natjecateljima radi dostave popratnih dokumenata i/ili traženih dokaza o čemu u pisanom obliku izvještava ocjenjivački sud (u daljnjem tekstu: izvješće stručnog povjerenstva)

vii. na temelju odluke o rezultatima natječaja ocjenjivačkog suda objavljuje obavijest o rezultatima projektnog natječaja zajedno sa završnim izvješćem natječaja u EOJN RH

viii. obavlja ostale poslove vezane uz postupak projektnog natječaja sukladno ZJN-u.

Dodatni poslovi, prava i obveze ostalih naručitelja

Članak 30.

Ostali naručitelji osiguravaju provedbu primjenjivog dijela poslova opisanih u prethodnom članku putem radnih tijela natječaja.

IV.C PROVODITELJ

Provoditelj

Članak 31.

(1) Provoditelj natječaja je pravna ili fizička osoba upisana u Registar provoditelja, a koja vodi stručni postupak provedbe natječaja za naručitelja.

(2) Provoditelj imenuje tajnika natječaja kao odgovornu stručnu osobu u postupku pripreme i provedbe natječaja.

Poslovi, prava i obveze provoditelja

Članak 32.

(1) Provoditelj savjesno i profesionalno, a u skladu s primjenjivim zakonima, ovim Pravilnikom i natječajnom dokumentacijom zastupa interese naručitelja osiguranjem provedbe postupka stručnog odabira najboljih natječajnih rješenja u skladu s potrebama naručitelja, a na temelju kriterija za ocjenjivanje i pravila struke.

(2) Osnovni poslovi provoditelja su:

i. osiguranje uspješne pripreme i provedbe natječaja sukladno Pravilniku, a što uključuje:

- savjetovanje naručitelja o svim bitnim pitanjima u vezi s postupkom pripreme i provedbe natječaja
- pregled prijedloga natječajnog programa i ukazivanje na nedostatke
- imenovanje i angažiranje tajnika natječaja
- predlaganje ostalih članova radnih tijela u skladu s predmetom natječaja
- obavljanje organizacijskih poslova za naručitelja tijekom pripreme i provedbe natječaja koji uključuju komunikaciju sa svim dionicima natječaja te organizaciju sjednica radnih tijela natječaja
- obavljanje poslova za naručitelja tijekom pripreme natječaja koje uključuju ishođenje odobrenja voditelja natječaja na prijedlog imenovanja radnih tijela natječaja i nagradnog fonda te vođenje postupka upisa natječaja u registar natječaja
- obavljanje drugih poslova tijekom i nakon provedbe natječaja koji uključuju pripremanje sadržaja objave natječaja i objave rezultata natječaja na mrežnim stranicama HKA-a
- zaprimanje dijelova natječajnih rješenja koji se dostavljaju izvan sustava elektroničkih komunikacija ako je primjenjivo
- dostavljanje HKA-u obavijesti o projektnom natječaju i rezultatima natječaja javnih naručitelja
- dostavljanje HKA-u odluke o rezultatima natječaja, završnog izvješća natječaja i grafičkih priloga natječajnih rješenja ostalih naručitelja u roku od 10 (deset) dana od dana donošenja odluke o rezultatima natječaja.

ii. vođenje postupka pregleda, ocjene i usvajanja natječajnog programa sukladno Pravilniku, a što uključuje:

- prethodno savjetovanje naručitelja vezano uz izradu prijedloga natječajnog programa koji će se dostaviti članovima ocjenjivačkog suda
- izradu ocjene prijedloga natječajnog programa s preporukama za eventualnu dopunu prijedloga natječajnog programa na temelju mišljenja članova ocjenjivačkog suda i drugih stručnjaka, koje tajnik natječaja dostavlja naručitelju i izrađivaču natječajnog programa
- izrada ocjene konačnog prijedloga natječajnog programa na temelju mišljenja članova ocjenjivačkog suda te izrada zapisnika o odobrenom prijedlogu natječajne dokumentacije.

iii. izrada stručnih dokumenata, izračuna i kriterija, a što uključuje:

- izrada procjene troškova pripreme i provedbe natječaja
- izrada izračuna i određivanje raspodjele nagradnog fonda s obzirom na stručno područje, vrstu, namjeru i stupnjevanje natječaja, a koju naručitelj navodi u dokumentaciji projektnog natječaja
- izrada razmjernih i povezanih stručnih kriterija za ocjenjivanje i isključenje natječajnih rješenja sukladno natječajnom programu i zahtjevima naručitelja, a koje naručitelj navodi u dokumentaciji projektnog natječaja
- izrada uvjeta natječaja koji su sastavni dio natječajne dokumentacije i njihova dostava naručitelju na usvajanje
- priprema bitnih elemenata opisa poslova za budući postupak ugovaranja izrade projekta i/ili plana koji slijedi nakon provedenog natječaja, sa sadržajem isporuka, procjenom vrijednosti usluge i rokom pružanja usluga sukladno aktima HKA-a.

iv. u slučaju kad naručitelj nije u obvezi primjenjivati ZJN osnovni poslovi provoditelja uključuju zaprimanje pitanja natjecatelja uz osiguranja načela anonimnosti te javnu objavu odgovora.

(3) Dodatni poslovi provoditelja definiraju se ugovorom s naručiteljem, a mogu biti:

- i. osiguranje uvjeta za rad radnih tijela, a što uključuje:
 - osiguranje primjerenih prostora za rad radnih tijela natječaja kojima se osigurava tajnost rada
 - usluge realizacije tehničkih preduvjeta za ocjenjivanje natječajnih radova sukladno uvjetima Pravilnika u digitalnom ili fizičkom obliku.
- ii. poslovi organizacije i promocije natječaja, a što uključuje:
 - organizaciju putovanja i smještaja članova radnih tijela natječaja
 - organizaciju radionica, okruglih stolova, seminara i obilazaka za potrebe javne promocije i informiranje natjecatelja, stručne i opće javnosti u fazi pripreme natječaja
 - organizacije javnog predstavljanja rezultata natječaja te organizacija pružanja potrebnih povezanih usluga produkcije i dizajna.

iii. ostali poslovi prema zahtjevima naručitelja, a u skladu s mogućnostima provoditelja.

IV.D VODITELJ NATJEČAJA

Voditelj natječaja

Članak 33.

(1) Voditelj natječaja djeluje neovisno pri HKA-u i osigurava usklađenost natječajne dokumentacije s odredbama Pravilnika i važećih zakona.

(2) Voditelj natječaja (u daljnjem tekstu: voditelj) ima zamjenika (u daljem tekstu: zamjenik voditelja) koji ga mijenja u slučaju odsutnosti.

(3) Voditelj i zamjenik voditelja natječaja su ovlašteni arhitekti koje imenuje Upravni odbor HKA-a uz suglasnost UHA-e na mandat od 2 (dvije) godine.

(4) Voditelj i zamjenik voditelja za svoj rad odgovaraju Upravnom odboru HKA-a i Predsjedništvu UHA-e kojima podnose izvješće za svaku kalendarsku godinu.

(5) Naknada za rad voditelja i zamjenika voditelja osigurava se u proračunu HKA-a, osobito iz dijela namjenskih prihoda plaćanja naknada za izdavanje odluka o upisu u Registar provoditelja i Registar natječaja, a čija visina se utvrđuje općim aktima HKA-a.

(6) Administrativne poslove za potrebe voditelja i zamjenika voditelja vodi tajništvo HKA-a.

Poslovi, prava i obveze voditelja natječaja

Članak 34.

(1) Vodi postupak upisa i brisanja pravnih i fizičkih osoba u Registar provoditelja.

(2) Vodi postupak upisa i brisanja natječaja u Registar natječaja.

(3) Odobrava prijedlog imenovanja radnih tijela natječaja i nagradnog fonda prije podnošenja zahtjeva za upis u Registar natječaja.

(4) Daje stručna mišljenja o usklađenosti postupka pripreme i provedbe natječaja s odredbama ovog Pravilnika.

(5) Javno objavljuje natječaje ostalih naručitelja na mrežnim stranicama HKA-a.

IV.E IZRAĐIVAČ NATJEČAJNOG PROGRAMA

Izrađivač natječajnog programa

Članak 35.

(1) Izrađivač natječajnog programa može biti pravna ili fizička osoba koji ima na raspolaganju stručnu osobu koja izrađuje natječajni program.

(2) Stručnost izrađivača je zadovoljena kada je najmanje jedan od izrađivača natječajnog programa ovlašteni arhitekt i/ili ovlašteni arhitekt urbanist, a ovisno o stručnom području natječaja.

(3) Ovlašteni arhitekt može biti izrađivač natječajnog programa za natječaje iz svih stručnih područja natječaja.

(4) Ovlašteni arhitekt urbanist može biti izrađivač natječajnog programa samo za područje svog stručnog područja natječaja.

Poslovi, prava i obveze izrađivača natječajnog programa

Članak 36.

(1) Izrađivač natječajnog programa dužan je detaljno poznavati područje natječajnog programa, te angažirati stručnjake iz primjenjivih područja s ciljem izrade kvalitetnog natječajnog programa.

(2) Izrađivač natječajnog programa dužan je izrađivati natječajni program sukladno važećim propisima i zahtjevima naručitelja te ako se radi o natječaju za realizaciju i sukladno prostorno-planskoj dokumentaciji.

(3) Izrađivač natječajnog programa dužan je izraditi prijedlog natječajnog programa na koji ocjenjivački sud putem provoditelja daje ocjenu prijedloga natječajnog programa s preporukama.

(4) Izrađivač natječajnog programa je dužan izraditi konačni prijedlog natječajnog programa sukladno preporukama iz prethodnog stavka. Konačni prijedlog natječajnog programa pregledava i odobrava ocjenjivački sud što se evidentira zapisnikom, a usvaja naručitelj odlukom.

IV.F RADNA TIJELA NATJEČAJA

Radna tijela natječaja

Članak 37.

- (1) Radna tijela natječaja su:
- ocjenjivački sud
 - stručni savjetnici
 - tehnička komisija
 - tajnik natječaja.
- (2) Svi članovi radnih tijela su stručnjaci sukladno traženim kvalifikacijama navedenim ovim Pravilnikom ili drugim primjenjivim propisima.
- (3) Stručnost članova radnih tijela dokazuje se životopisima i/ili drugom popratnom dokumentacijom.
- (4) Preporuča se uključivanje izrađivača natječajnog programa u rad radnih tijela natječaja.
- (5) Imenovanjem u radna tijela članovi se odriču mogućnosti izrade projekta i/ili plana koji su predmet natječaja u bilo kojem svojstvu te se obvezuju čuvati tajnost rada od dana imenovanja u radna tijela natječaja do javne objave rezultata natječaja.
- (6) Ako se iz iznimnih razloga za vrijeme provedbe natječaja zamijeni bilo koji član radnih tijela, novoimenovani član radnog tijela dužan je pridržavati se svih načela provedbe natječaja.
- (7) Članovi radnih tijela daju izjavu o prihvatanju natječajne dokumentacije i uvjeta postupanja sukladno odredbama ovog Pravilnika i drugim primjenjivim propisima.

Ocjenjivački sud

Članak 38.

- (1) Ocjenjivački sud čine stručnjaci iz primjenjivih područja ovisno o natječajnom programu, koji štiteći javni interes osiguranja visoke kulture izgrađenog prostora i očuvanja okoliša, a na temelju propozicija natječaja i utvrđenih kriterija, ocjenjuju pristigla natječajna rješenja, dodjeljuju nagrade i priznanja te po potrebi određuju obvezujuće uvjete daljnje razrade natječajnog rješenja.
- (2) Većinu članova ocjenjivačkog suda čine stručnjaci iz područja arhitekture i urbanizma – arhitekti, ovlašteni arhitekti i/ili ovlašteni arhitekti urbanisti.
- (3) Najmanje jednu trećinu članova ocjenjivačkog suda moraju činiti stručnjaci istovjetnih ili jednakovrijednih kvalifikacija koje su uvjet sudjelovanja natjecatelja.
- (4) Članove ocjenjivačkog suda predlaže provoditelj, potvrđuje voditelj natječaja odobrenjem prijedloga imenovanja radnih tijela natječaja i nagradnog fonda, a imenuje naručitelj.
- (5) Objavom natječaja sastav ocjenjivačkog suda je nepromjenjiv, osim u slučaju događaja koji je nastao nakon objave natječaja, a koji se nije mogao predvidjeti i na koji se nije moglo utjecati.
- (6) Ocjenjivački sud ima sljedeće obaveze i prava:
- proučiti, tražiti dopune i/ili usvojiti natječajnu dokumentaciju
 - odgovoriti u zadanom roku na postavljena stručna pitanja natjecatelja

iii. pozvati natjecatelje da odgovore na pitanja kako bi objasnili bilo koju značajku natječajnog rješenja ako je potrebno

iv. vodeći se načelima propisanim ovim Pravilnikom i propozicijama natječaja, pregledati sva pristigla natječajna rješenja te ih stručno i neovisno ocijeniti i rangirati

v. izraditi opisnu ocjenu za svako pristiglo natječajno rješenje koje zadovoljava propozicije natječaja

vi. ako je primjenjivo i potrebno, izraditi uvjete daljnje razrade natječajnog rješenja.

(7) Ocjenjivački sud mora imati neparan broj članova i to najmanje 3 (tri), a najviše 9 (devet) članova, ovisno o složenosti natječajnog zadatka.

(8) Ocjenjivački sud ima predsjednika i dopredsjednika koji su stručnjaci iz područja arhitekture i urbanizma, a koje među sobom biraju članovi ocjenjivačkog suda većinom glasova. Dopredsjednik mijenja predsjednika ocjenjivačkog suda u slučaju njegove spriječenosti.

(9) U slučaju spriječenosti sudjelovanja drugog člana u radu ocjenjivačkog suda, mijenja ga zamjenik. Ocjenjivački sud do 5 (pet) članova ima jednog, dok ocjenjivački sud s većim brojem članova ima 2 (dva) zamjenika člana ocjenjivačkog suda.

(10) Zamjenik člana ocjenjivačkog suda mora biti stručnjak iz područja arhitekture i urbanizma, te sudjeluje na svim sjednicama ocjenjivačkog suda, s pravom glasa samo u slučaju kada mijenja člana ocjenjivačkog suda.

(11) Kako bi se osiguralo načelo nepristranosti ocjenjivanja, dvotrećinska većina članova ocjenjivačkog suda mora biti neovisna o naručitelju.

(12) Ovlašteni arhitekti mogu biti članovi ocjenjivačkog suda za natječaje iz svih stručnih područja. Ovlašteni arhitekti urbanisti mogu biti članovi ocjenjivačkog suda samo za natječaje iz svog stručnog područja.

(13) Ovisno o stručnom području provedbe natječaja u ocjenjivačkom sudu do 5 (pet) članova najmanje je 1 (jedan) ovlašteni arhitekt ili ovlašteni arhitekt urbanist. U ocjenjivačkom sudu s više od 5 (pet) članova najmanje su 2 (dva) ovlaštena arhitekta ili 2 (dva) ovlaštena arhitekta urbanista ili 1 (jedan) ovlašteni arhitekt i 1 (jedan) ovlašteni arhitekt urbanist.

(14) Ocjenjivački sud za svoj rad odgovara naručitelju i provoditelju.

(15) Članovi ocjenjivačkog suda, a koji su stručnjaci iz područja arhitekture i urbanizma, moraju biti upoznati s prostornim kontekstom obuhvata natječaja i izvršno poznavati natječajni program te imati znanja i kvalifikacije iz užeg stručnog područja koje je povezano s predmetom natječaja.

(16) Sastav ocjenjivačkog suda treba biti uravnotežen uvažavajući sljedeće preporuke:

i. uključuju se stručnjaci iz područja arhitekture i urbanizma povezani s lokalnom sredinom i iz drugih sredina

ii. imenuju se stručnjaci iz područja arhitekture i urbanizma koji su dobitnici nagrada na natječajima i/ili dobitnici strukovnih ili državnih nagrada, sve iz područja arhitekture i urbanizma

iii. vodi se računa o sastavu u pogledu roda i dobi

iv. izbjegava se učestalo sudjelovanje istih članova ocjenjivačkih sudova.

(17) Radi osiguranja načela profesionalnosti i nepristranosti ocjenjivanja, stručnjak iz područja arhitekture i urbanizma može

biti član ocjenjivačkog suda najviše 1 (jednom) godišnje za pojedinih naručitelja i/ili provoditelja.

(18) Radi osiguranja javnog interesa, kod natječaja ostalih naručitelja najmanje jedan od članova ocjenjivačkog suda mora biti predstavnik jedinice lokalne samouprave na čijem području se provodi natječaj.

Rad ocjenjivačkog suda

Članak 39.

(1) Ocjenjivački sud zasjeda na zajedničkim sjednicama koje nisu javne.

(2) Na sjednicama ocjenjivačkog suda osim članova i zamjenika ocjenjivačkog suda prisutan je tajnik natječaja, a po potrebi članovi tehničke komisije i stručni savjetnici.

(3) Svaka sjednica može trajati više dana, a zapisnik o svakoj sjednici vodi tajnik natječaja.

(4) Sve odluke ocjenjivačkog suda donose se natpolovičnom većinom glasova ukupnog broja članova ocjenjivačkog suda ako nije drukčije navedeno. Glasuje se javnim izjašnjavanjem na sjednici ocjenjivačkog suda.

(5) Sjednice vodi predsjednik ocjenjivačkog suda.

(6) U postupku provedbe natječaja ocjenjivački sud zasjeda na najmanje tri (3) sjednice.

i. Na I. konstituirajućoj sjednici, navedenim redoslijedom, članovi ocjenjivačkog suda:

- biraju predsjednika i dopredsjednika ocjenjivačkog suda
- daju preporuke za dopunu ili usvajaju natječajnu dokumentaciju
- daju izjavu o prihvaćanju natječajne dokumentacije i izjavu o postojanju ili nepostojanju sukoba interesa.

ii. Na II. sjednici članovi ocjenjivačkog suda odgovaraju na pristigla stručna pitanja natjecatelja. Odgovori ocjenjivačkog suda na stručna pitanja natjecateljima se dostavljaju javnom objavom.

iii. Na III. sjednici, navedenim redoslijedom, članovi ocjenjivačkog suda:

- daju preporuke za dopunu ili usvajaju izvješće tehničke komisije
- odlučuju o prihvaćanju natječajnih rješenja u postupak ocjenjivanja
- ocjenjuju pristigla natječajna rješenja u ocjenjivačkim krugovima
- prije rangiranja izrađuju opisnu ocjenu za svako natječajno rješenje i još jednom razmatraju sva natječajna rješenja
- kod natječaja za javne naručitelje:

- izrađuju zapisnik o rangiranju natječajnih rješenja
- nakon što stručno povjerenstvo za javnu nabavu utvrdi identitet natjecatelja, dostavljaju naručitelju pisano mišljenje ocjenjivačkog suda u pogledu osiguranja primjene načela ravnopravnosti i načela sprječavanja sukoba interesa

- u skladu sa zaprimljenim izvješćem stručnog povjerenstva postupka na način da ako su neki od natjecatelja isključeni, natječajna rješenja preostalih natjecatelja unaprijeduje za odgovarajući broj mjesta te potom donosi odluku o rezultatima natječaja
- kod natječaja za ostale naručitelje:

- donose zapisnik o rangiranju natječajnih rješenja
- utvrđuju identitet natjecatelja, provjeravaju stručnu sposobnost i sukob interesa natjecatelja te ako se u skladu s rezultatima provjere neki od natjecatelja isključuju, natječajna rješenja preostalih natjecatelja unaprijeduje za odgovarajući broj mjesta

- donose odluku o rezultatima natječaja u roku od 60 (šezdeset) dana od isteka roka za dostavu natječajnih rješenja

– kod natječaja za ostale naručitelje ako nakon javne objave rezultata natječaja naknadno postanu poznate okolnosti koje bi u bitnome utjecale na prethodno donesenu odluku o rezultatima natječaja, a što se posebno odnosi na naknadno utvrđene povrede osiguranja primjene načela ravnopravnosti i načela sprječavanja sukoba interesa, donose ispravak odluke o rezultatima natječaja.

Stručni savjetnik

Članak 40.

(1) Stručni savjetnik je priznati stručnjak specijalist iz određenog područja vezanog uz predmet natječaja kojega po potrebi angažira naručitelj.

(2) Stručni savjetnik savjetuje naručitelja i ocjenjivački sud. Za potrebe provedbe natječaja može se imenovati više stručnih savjetnika.

(3) Stručna mišljenja stručnog savjetnika o pojedinom natječajnom rješenju ocjenjivački sud treba uzeti u obzir prilikom ocjenjivanja natječajnih rješenja.

(4) Stručni savjetnik ima sljedeće obaveze i prava:

i. proučiti i po potrebi tražiti dopune natječajne dokumentacije za svoje stručno područje

ii. pregledati natječajna rješenja na zahtjev ocjenjivačkog suda i o njima izraditi pisano mišljenje koje se dostavlja članovima ocjenjivačkog suda

iii. po pozivu sudjelovati na sjednicama ocjenjivačkog suda tijekom provedbe natječaja.

Tehnička komisija

Članak 41.

(1) Tehnička komisija je stručno tijelo koje obavlja poslove tehničke provjere i analize zaprimljenih natječajnih rješenja o čemu sastavlja izvješće tehničke komisije.

(2) Broj članova tehničke komisije ovisan je o složenosti natječajnog programa na način:

i. za natječaje u kojima ocjenjivački sud broji do 5 (pet) članova tehnička komisija može imati do 2 (dva) člana

ii. za natječaje u kojima ocjenjivački sud broji 7 (sedam) i više članova tehnička komisija ima najmanje 2 (dva) člana, a ovisno o složenosti natječaja može imati i više članova.

(3) Članovi tehničke komisije po pozivu mogu sudjelovati na sjednicama ocjenjivačkog suda tijekom provedbe natječaja.

(4) Član tehničke komisije mora biti arhitekt s najmanje 2 (dvije) godine iskustva rada na stručnim poslovima arhitektonskog projektiranja ili stručnim poslovima prostornog uređenja.

Rad tehničke komisije

Članak 42.

(1) Tehnička komisija vrši tehničku provjeru pristiglih natječajnih rješenja uoči sjednice ocjenjivačkog suda na kojoj se donosi odluka o prihvaćanju natječajnih rješenja u postupak ocjenjivanja.

(2) Tehnička provjera uključuje:

i. registriranje i označavanje svih fizičkih dijelova zaprimljenih natječajnih rješenja istom oznakom u prisutnosti tajnika natječaja i najmanje jednog člana ocjenjivačkog suda uz osiguranje poštivanja načela anonimnosti natječaja ako je primjenjivo

ii. pohranjivanje zapečaćenih neprozirnih omotnica s podacima o natjecateljima (anonimizirana oznaka iz sustava EOJN RH kod javnih naručitelja ili izjava o autorstvu kod ostalih naručitelja) u prisutnosti tajnika natječaja i najmanje jednog člana ocjenjivačkog suda uz osiguranje poštivanja načela anonimnosti natječaja ako je primjenjivo

iii. provjeru usklađenosti obaveznih priloga natjecajnog rješenja s propozicijama natječaja

iv. uklanjanje grafičkih i tekstualnih priloga natjecajnog rješenja koji nisu u skladu s uvjetima natječaja ako je primjenjivo

v. izradu usporednog tabelarnog pregleda natjecajnih rješenja s traženim pokazateljima.

(3) Tehnička provjera za natječaje ostalih naručitelja dodatno uključuje:

vi. provjeru zaprimanja natjecajnih rješenja u predviđenom roku za dostavu natjecajnih rješenja uz osiguranje poštivanja načela anonimnosti natječaja.

(4) Tehnička komisija o svom radu sastavlja izvješće tehničke komisije sa zaključcima tehničke provjere koje dostavlja ocjenjivačkom sudu.

Tajnik natječaja

Članak 43.

(1) Tajnik natječaja (u daljnjem tekstu: Tajnik) za provoditelja vodi postupak pripreme i provedbe natječaja u skladu s natjecajnom dokumentacijom i odredbama ovog Pravilnika.

(2) Tajnik mora biti ovlašten arhitekt ili ovlašten arhitekt urbanist ili arhitekt s najmanje 5 (pet) godina iskustva rada na stručnim poslovima arhitektonskog projektiranja ili stručnim poslovima prostornog uređenja.

(3) Tajnik natječaja vodi zapisnike sjednica ocjenjivačkog suda, izrađuje završno izvješće natječaja, nadzire rad i daje upute članovima radnog tijela natječaja, a što se posebno odnosi na upoznavanje s odredbama ovog Pravilnika bitnima za njihov rad te ukazuje na obvezujuće propozicije natječaja.

(4) Ovisno o složenosti natječaja, tajnik može imati zamjenika tajnika radi osiguranja neometane provedbe postupka natječaja. Zamjenik tajnika natječaja mijenja tajnika u slučaju njegove spriječenosti.

(5) Na zamjenika tajnika primjenjuju se jednako svi uvjeti i odredbe ovog Pravilnika kao i na tajnika.

IV.G IZRAĐIVAČ PROJEKTA I/ILI PLANA

Izrađivač projekta i/ili plana

Članak 44.

(1) Izrađivač projekta i/ili plana je dionik natječaja za realizaciju.

(2) Izrađivač projekta i/ili plana je pravna ili fizička osoba koji je sukladno posebnom propisu sposoban obavljati stručne poslove projektiranja i/ili prostornog uređenja, odnosno koji će izraditi projekt i/ili plan na temelju natjecajnog rješenja.

(3) Izrađivač projekta i/ili plana stječe pravo izrade projekta i/ili plana na temelju reguliranja autorskopравnih pitanja s natjecateljima i drugim nositeljima autorskih prava na natjecajnom rješenju. Autorsko-pravna pitanja se reguliraju izjavom o autorstvu.

V. DOKUMENTACIJA

Dokumentacija projektnog natječaja

Članak 45.

(1) Dokumentacija projektnog natječaja izrađuje se sukladno ZJN-u i podzakonskim propisima, te uz propisani opseg podataka sadrži i dodatnu dokumentaciju potrebnu za provedbu projektnih natječaja iz područja arhitekture i urbanizma (u daljnjem tekstu: natjecajna dokumentacija).

(2) Dokumentacija projektnog natječaja u dijelu propisanog opsega podataka za projektni natječaj izrađuje ovlašteni predstavnik naručitelja uz stručnu pomoć provoditelja. Javni naručitelj koji namjerava naknadno dodijeliti ugovor o javnoj nabavi usluga koji slijedi nakon provedenog natječaja za realizaciju, obvezno u obavi jesti o projektnom natječaju i u dokumentaciji projektnog natječaja navodi mogućnost sklapanja ugovora o javnoj nabavi usluga s pobjednikom natječaja u pregovaračkom postupku javne nabave bez prethodne objave.

(3) Javni naručitelj u dokumentaciji projektnog natječaja navodi da je odluka o rezultatima natječaja ocjenjivačkog suda obvezna za naručitelja.

Natjecajna dokumentacija

Članak 46.

(1) Natjecajna dokumentacija sadrži stručne dokumente na temelju kojih se izrađuje natjecajno rješenje.

(2) Natjecajna dokumentacija se sastoji od uvjeta natječaja, natjecajnog programa i natjecajnih podloga te priloga natječaju ako je primjenjivo.

(3) Natjecajna dokumentacija se stavlja na raspolaganje natjecateljima bez naknade, a isključivo za korištenje u svrhu izrade natjecajnog rješenja.

(4) Kada se natječaj provodi za javnog naručitelja, natjecajna dokumentacija se prilaže dokumentaciji projektnog natječaja.

(5) Natjecajna dokumentacija se izrađuje na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu, a iznimno prilog natječaja može biti na stranom jeziku.

V.A UVJETI NATJEČAJA

Uvjeti natječaja

Članak 47.

(1) Uvjetima natječaja određuju se stručni uvjeti izrade natjecajnog rješenja i sudjelovanja natjecatelja na natječaju, a koji nisu navedeni u dokumentaciji projektnog natječaja.

(2) Uvjete natječaja izrađuje provoditelj na temelju prijedloga natjecajnog programa, zahtjeva naručitelja, ovog Pravilnika i ostalih primjenjivih propisa.

(3) Uvjeti natječaja sadrže:

i. opće podatke

– registarski broj natječaja

– podatke o naručitelju i provoditelju

– stručno područje, vrstu, namjeru i stupnjevanje natječaja

– ciljeve natječaja

– popis članova radnih tijela

– rokove natječaja

– nagrade i, ako je primjenjivo, posebne naknade

– podatke o izrađivačima natjecajnog programa, natjecajnih podloga i priloga natječaju

- ii. stručne uvjete
 - sadržaj natječajnih rješenja
 - stručne kriterije za ocjenjivanje
- iii. uvjete sudjelovanja i pružanja usluga
 - uvjete dostave natječajnih rješenja
 - uvjete sudjelovanja natjecatelja
 - uvjete stručnosti natjecatelja
 - uvjete pružanja usluga izrade projekta i/ili plana koja slijedi nakon provedenog natječaja
- iv. ostale primjenjive podatke.

Sadržaj natječajnih rješenja

Članak 48.

(1) Sadržaj natječajnih rješenja definira obvezne i po potrebi neobvezne priloge natječajnog rješenja srazmjerno području, vrsti, namjeri i stupnjevanju natječaja te primjenjivim zahtjevima naručitelja.

(2) Sadržaj natječajnih rješenja utvrđuje se osiguranjem primjene načela minimalno nužnog i razmjernog opterećenja natjecatelja, a sukladno kojima će se izraditi natječajna rješenja na temelju kojih ocjenjivački sud može donijeti odluku.

Stručni kriteriji za ocjenjivanje natječajnih rješenja

Članak 49.

Stručni kriteriji za ocjenjivanje natječajnih rješenja utvrđuju se u ovisnosti o stručnom području, vrsti, namjeri i stupnjevanju natječaja te primjenjivim zahtjevima naručitelja uzimajući u obzir posebice:

- i. uspješnost savladavanja prostorno-programskih uvjeta
- ii. cjelovitost urbanističko arhitektonske ideje i povezanog oblikovanja
- iii. mogućnost ekonomičnog ostvarenja predloženih ideja
- iv. doprinos vrsnoći građenja i održivom razvitku.

(2) Primjenu stručnih kriterija u postupku ocjenjivanja natječajnih rješenja, a u dijelu odgovarajuće razine udovoljenja pojedinih kriterija, određuje ocjenjivački sud cjelovitim sagledavanjem natječajnih rješenja sukladno predmetu natječaja i potrebama naručitelja.

Opći uvjeti sudjelovanja

Članak 50.

(1) Svaki natjecatelj smije sudjelovati na natječaju samo s jednim natječajnim rješenjem.

(2) Kada se natječaj provodi za više zasebnih programskih cjelina, natjecatelj može predati natječajno rješenje za jednu, više ili sve programske cjeline sukladno propozicijama natječaja.

(3) Izrađivač projekta i/ili plana može biti nositelj ovlasti prava prerade samo jednog natječajnog rješenja na natječaju.

Uvjeti stručnosti natjecatelja

Članak 51.

Odredbe uvjeta natječaja koje se odnose na stručnost natjecatelja moraju se voditi načelima tržišnog natjecanja i zabrane diskriminacije određivanjem isključivo nužnih kvalifikacija natjecatelja.

Uvjeti pružanja usluga izrade projekta i/ili plana

Članak 52.

(1) Odredbe uvjeta natječaja koje se odnose na pružanje usluga izrade projekta i/ili plana koje slijede nakon provedenog natječaja moraju se voditi načelom ravnopravnosti i jednakog postupanja prema natjecateljima određivanjem isključivo minimalno potrebne razine sposobnosti za obavljanje profesionalne djelatnosti te minimalnih uvjeta tehničke i stručne sposobnosti.

(2) Odredbe uvjeta natječaja koje se odnose na pružanje usluga izrade projekta i/ili plana koje slijede nakon provedenog natječaja najmanje sadrže:

- i. uvjete sposobnosti za obavljanje profesionalne djelatnosti
- ii. uvjete tehničke i stručne sposobnosti
- iii. rok pružanja usluge
- iv. opseg pružanja usluge sukladno općim aktima HKA-a
- v. procijenjenu vrijednost usluge.

V.B NATJEČAJNI PROGRAM

Natječajni program

Članak 53.

(1) Natječajni program je stručni dokument kojim se definira projektni zadatak na temelju kojeg se izrađuje natječajno rješenje.

(2) Natječajni program izrađuje izrađivač natječajnog programa na temelju zahtjeva naručitelja, ovog Pravilnika i ostalih primjenjivih propisa uzimajući u obzir sve postojeće informacije i dostupnu dokumentaciju vezanu uz predmet natječaja. Natječajni program se izrađuje kroz dvije faze – prijedlog natječajnog programa i konačni prijedlog natječajnog programa.

(3) Usvajanjem konačnog prijedloga natječajnog programa od strane naručitelja, a sukladno prethodno opisanim uvjetima izdavanja mišljenja, ocjena i preporuka članova ocjenjivačkog suda i provoditelja, utvrđen je natječajni program.

(4) Tako utvrđeni natječajni program može se mijenjati isključivo kroz odgovore ocjenjivačkog suda na pitanja natjecatelja i/ili iz okolnosti koje su naručitelju i/ili izrađivaču natječajnog programa postale poznate nakon javne objave natječaja, a koje bi prema njihovoj ocjeni dovele do sadržajno bitno drukčijeg natječajnog programa.

(5) U slučaju utvrđenih sadržajno bitnih izmjena natječajnog programa nakon javne objave natječaja, naručitelj mora objaviti izmjenu i dopunu natječajnog programa te razmjerno produžiti rok za dostavu natječajnih rješenja.

(6) Na izradu izmjena i dopuna natječajnog programa primjenjuju se svi uvjeti ovog Pravilnika kao i kod izrade natječajnog programa.

Sadržaj natječajnog programa

Članak 54.

(1) Natječajni program definira precizan i sveobuhvatan projektni zadatak te uključuje sve relevantne podatke potrebne za izradu natječajnog rješenja.

(2) Natječajni program izrađuje se na način da jasno iskazuje očekivane uvjete za izradu natječajnog rješenja i one koji su prepušteni kreativnim izborima natjecatelja. Očekivani uvjeti za izradu

natječajnih rješenja trebaju biti svedeni na najmanji nužni broj zahtjeva kako bi se osigurala kreativna sloboda pri izradi natječajnih rješenja.

(3) Natječajni program sadrži:

- i. uvodne odredbe s tekstualnim opisima
- ii. procjenu troškova građenja za realizaciju natječajnog rješenja ako se provodi natječaj za realizaciju
- iii. grafičke i tekstualne izvode iz važeće prostorno-planske dokumentacije s rekapitulacijom urbanističkih i drugih parametara
- iv. osnovnu prostornu provjeru mogućnosti realizacije natječajnog programa, ako se provodi natječaj za realizaciju
- v. izvode iz primjenjivih stručnih i drugih dokumenata
- vi. prostorno-funkcionalne, oblikovne, energetske i ekonomske uvjete za izradu natječajnog rješenja
- vii. druge posebne uvjete za izradu natječajnog rješenja
- viii. detaljan iskaz prostorno-programskih uvjeta i drugih pokazatelja za izradu natječajnog rješenja
- ix. fotodokumentaciju zone obuhvata natječaja ako je primjenjivo
- x. ostale podatke ako je primjenjivo.

Participacija zainteresirane javnosti

Članak 55.

(1) Kod natječaja čija se provedba smatra javnim interesom ili je od posebnog interesa za jedince lokalne ili područne (regionalne) samouprave te kod natječaja čiji je obuhvat zahvata veći od 5 ha, može se provesti participacija zainteresirane javnosti prethodno ili tijekom izrade natječajnog programa.

(2) Zaključke participacije zainteresirane javnosti potrebno je uključiti u natječajni program s ciljem zaštite javnog interesa.

V.C NATJEČAJNE PODLOGE I PRILOZI NATJEČAJU

Natječajne podloge

Članak 56.

(1) Natječajne podloge su skup podataka nužnih za izradu natječajnog rješenja.

(2) Natječajne podloge ovisno o natječajnom programu mogu biti: geodetske podloge, kartografski prikazi, 3D modeli i drugi oblici prostornih informacija, fotodokumentacija, razne stručne podloge i tome slično.

(3) Natječajne podloge dobavlja naručitelj na temelju zahtjeva izrađivača natječajnog programa i/ili ocjenjivačkog suda.

Prilozi natječaju

Članak 57.

(1) Prilozi natječaju su dodatni stručni tekstualni i/ili grafički dokumenti koji mogu biti sastavni dio natječajne dokumentacije.

(2) Prilozi natječaju obvezno uključuju dostupne i prethodno izrađene studije, elaborate i ostale izrađene dokumente koji se odnose na predmet natječaja.

(3) Priloge natječaju, u svrhu što kvalitetnijeg informiranja natjecatelja, dobavlja naručitelj na prijedlog izrađivača natječajnog programa i/ili ocjenjivačkog suda.

VI. NATJEČAJNO RJEŠENJE

Natječajno rješenje

Članak 58.

(1) Natječajno rješenje je autorsko djelo arhitekture kojim se definiraju osnovna arhitektonska, arhitektonsko-urbanistička ili urbanistička obilježja projekta i/ili plana.

(2) Osnovna obilježja dana natječajnim rješenjem podloga su za izradu konačnih idejnih rješenja i/ili konačnih stručnih podloga na temelju rezultata natječaja, obvezujućih mišljenja članova ocjenjivačkog suda i preporuka stručnih savjetnika. Konačna idejna rješenja i/ili konačne stručne podloge obvezno se izrađuju u sklopu pružanja usluge izrade projekta i/ili plana.

(3) Natječajno rješenje može činiti više elemenata djela arhitekture – nacrt, skica, originalna slika, crtež, dijagram, fotografija, audio-video zapis, tekst, model, maketa ili bilo koji drugi element natječajnog rješenja, a koji zajedno čine cjelinu autorskog djela arhitekture odnosno natječajno rješenje.

(4) Natječajno rješenje se sastoji od obveznih priloga koji se izrađuju u grafičkom, tekstualnom ili drugom formatu, a može po potrebi sadržavati i neobvezne priloge.

(5) Obvezni prilozi natječajnog rješenja određuju se srazmjerno predmetu natječaja, na način da se od natjecatelja traži minimalni broj obveznih priloga dostatan za razumijevanje i ocjenjivanje natječajnih rješenja.

Grafički prilozi natječajnog rješenja

Članak 59.

(1) Grafički prilozi natječajnog rješenja mogu biti obvezni ili neobvezni, a broj i vrsta obveznih grafičkih priloga definira se uvjetima natječaja.

(2) Opseg i sadržaj grafičkih priloga natječajnog rješenja određuju se u skladu s načelom razmjernog nagrađivanja.

(3) Obvezni grafički prilozi natječaja su nacrti, planovi i prostorni prikazi:

i. obvezni nacrti natječajnih rješenja za zgrade, građevine ili jednostavnije zahvate u prostoru, a ovisno površini zahvata ili građevinskoj (bruto) površini (m²), izrađuju se u mjerilima (M):

- do 500 m² M 1 : 100 i/ili M 1 : 200
- od 500 m² do 10.000 m² M 1 : 200
- iznad 10.000 m² M 1 : 500

– detalji ako je primjenjivo, u odgovarajućim mjerilima.

ii. obvezni planovi natječajnih rješenja za oblikovanje prostora, složene zahvate u prostoru, krajobrazno uređenje, urbanizam ili prostorno uređenje izrađuju se u pravilu ovisno o površini zahvata u mjerilima od 1 : 1000 do 1 : 10.000, s dodatnim nacrtima u primjerenim mjerilima (detalji, presjeci, pogledi i sl.), ako je potrebno.

iii. obvezni prostorni prikazi natječajnih rješenja propisuju se u ovisnosti o natječajnom programu.

(4) Neobveznim grafičkim priložima natječajnog rješenja ostavlja se natjecateljima sloboda prikaza dijela natječajnog rješenja u formi slobodnih prostornih prikaza, skica, shema, dijagrama, ilustracija i sl.

Posebni uvjeti izrade grafičkih priloga

Članak 60.

(1) Obvezni grafički prilozi nacrtu i/ili planova natječajnog rješenja u drugim mjerilima mogu se propisati samo u slučajevima kada su nužni ili dostatni za razumijevanje i ocjenjivanje natječajnog rješenja.

(2) Kod dvostupanjskog natječaja potrebno je prilagoditi razinu razrade grafičkih priloga razmjerno pojedinom stupnju natječaja.

(3) Grafički prilozi koji nisu u skladu s uvjetima natječaja ne razmatraju se prilikom ocjenjivanja natječajnog rješenja, a radi osiguranja ravnopravnosti natjecanja.

Tekstualni prilozi

Članak 61.

(1) Tekstualni prilozi natječajnog rješenja mogu biti obvezni ili neobvezni, a sadržaj obveznih tekstualnih priloga definira se uvjetima natječaja.

(2) Sadržaj i format obveznog tekstualnog priloga propisuje se uvjetima natječaja ovisno o natječajnom programu, a najmanje sadrži:

- i. tekstualni opis
- ii. umanjene grafičke prikaze natječajnog rješenja
- iii. odgovor na anketni upitnik ako je primjenjivo.

(3) Opseg i sadržaj obveznog tekstualnog priloga natječajnog rješenja određuje se u skladu s načelom razmjernog nagrađivanja.

(4) Neobveznim tekstualnim priložima natječajnog rješenja ostavlja se natjecateljima sloboda opisa natječajnog rješenja u tekstualnoj formi.

Dodatni prilozi

Članak 62.

(1) Dodatni prilozi natječajnog rješenja mogu biti obvezni ili neobvezni, a broj i vrsta obveznih dodatnih priloga definira se uvjetima natječaja.

(2) Dodatni prilozi natječajnog rješenja su makete, modeli, audio-video zapisi ili bilo koji drugi elementi natječajnog rješenja koji se ne smatraju grafičkim i tekstualnim priložima.

(3) Dodatni prilozi dostavljaju se na način kojim se osigurava primjena načela anonimnosti u provedbi natječaja.

VII. NAGRADE I PRIZNANJA

Nagrade

Članak 63.

(1) Nagrađenim natjecateljima pripada pravedna i razmjerna novčana naknada koju osigurava naručitelj (u daljnjem tekstu: nagrađa).

(2) Nagrade se dodjeljuju natjecateljima u razmjernom iznosu na temelju rezultata natječaja, u broju i novčanom iznosu sukladno odredbama ovog Pravilnika i važećim propisima.

Nagradni fond natječaja

Članak 64.

(1) Nagradni fond natječaja predstavlja ukupni zbroj svih neto iznosa nagrada koje se dodjeljuju natjecateljima i iskazuje se brojem norma sati temeljem pravilnika o standardu usluga arhitekata.

(2) Ukupni broj norma sati (Uk Ns) nagradnog fonda natječaja (Nf) izračunava se sukladno vrijednosti potrebnog broja norma sati (Ns) za izradu 1 (jednog) natječajnog rješenja uvećanog za faktor naknade natječaja (Fn).

$$Uk\ Ns = Ns \times Fn$$

(3) Broj norma sati za izradu natječajnog rješenja u pravilu iznosi 50 % potrebnog broja norma sati za izradu idejnog rješenja i/ili stručne podloge sukladno pravilniku o standardu usluga arhitekata.

(4) Novčani iznos nagradnog fonda natječaja (Nf) bez pripadajućih doprinosa i poreza izračunava se umnoškom ukupnog broja norma sati (Uk Ns) i prosječne naplaćene cijene norma sata (Cs) utvrđene neovisnim istraživanjem cijena usluga arhitektonske djelatnosti.

$$Nf\ (EUR) = Uk\ Ns \times Cs$$

(5) Podaci za izračun potrebnog broja norma sati i podaci o utvrđenoj prosječnoj tržišnoj cijeni norma sata, a koje utvrđuje HKA općim aktima, ažuriraju se temeljem tržišnih uvjeta i objavljuju godišnje na mrežnim stranicama i u službenim glasilima HKA-a.

(6) Odnos broja norma sati za izradu 1 (jednog) natječajnog rješenja i pripadajućeg faktora naknade potrebnih za izračun nagradnog fonda natječaja (Nf) prikazan je u pripadajućoj Tablici 1.

Tablica 1.

(Napomena: Međuvrijednosti se izračunavaju interpolacijom)

Min NS	Max NS	Fn
93	114	4,00
129	157	4,00
166	200	3,50
233	278	3,00
296	351	3,00
416	489	2,00
637	741	2,00
888	1022	2,00
1138	1303	1,50
1368	1558	1,50
1598	1812	1,50
1816	2052	1,00
2034	2291	1,00
2425	2715	1,00
2815	3138	1,00
3597	3985	1,00
4379	4832	0,75
5242	5749	0,75
6106	6665	0,50
7832	8498	0,50

Prilagodba nagradnog fonda natječaja

Članak 65.

(1) S obzirom na broj programskih cjelina, namjeru i stupnjevanje natječaja vrši se prilagodba nagradnog fonda.

(2) Kod otvorenih natječaja s pozvanim natjecateljima nagradni fond se uvećava za ukupno zbrojeni iznos posebnih naknada pozvanim natjecateljima, a koje svaka pojedinačno iznosi najmanje 80 % iznosa prve nagrade.

(3) Kod anketnih natječaja i natječaja koji se provode u 2 (dva) stupnja nagradni fond se uvećava do 30 %.

(4) Kod natječaja koji obuhvaćaju više zasebnih programskih cjelina koje mogu biti različite prema namjeri natječaja, ukupni nagradni fond čine zbrojeni nagradni fondovi za svaku programsku cjelinu zasebno.

(5) Iznimno kod izdavanja registarskog broja natječaja voditelj natječaja može odobriti umanjeno nagradnog fonda do najviše 20 % iznosa i to za zahvate u prostoru javne, društvene i sportsko-rekre-

acijske namjene, a kada su oni od posebnog interesa za jedinicu lokalne ili područne (regionalne) samouprave, a bez obzira na stručno područje, namjeru i stupnjevanje natječaja.

(6) Iznimno kod izdavanja registarskog broja natječaja voditelj natječaja može odobriti i drukčiji iznos i raspodjelu nagradnog fonda za natječaje koji se provode po pravilima međunarodnih organizacija iz područja arhitekture i urbanizma.

Raspodjela nagradnog fonda

Članak 66.

(1) Nagradni fond raspoređuje se prema vrsti i namjeri natječaja.

(2) Kod natječaja koji obuhvaćaju više zasebnih programskih cjelina koje mogu biti različite prema namjeri za svaku zasebnu programsku cjelinu određuje se raspodjela pojedinačnih nagradnih fondova.

Raspodjela nagradnog fonda kod Otvorenih natječaja

Članak 67.

(1) Dodjeljuje se najmanje 3 (tri), a najviše 5 (pet) nagrada, a sukladno pripadajućem ukupnom broju norma sati (Uk Ns) kako je prikazano u Tablici 2.a.

(2) Iznimno kod anketnih urbanističkih natječaja moguće je dodijeliti najmanje 3 (tri), a najviše 5 (pet) jednakovrijednih nagrada, a sukladno pripadajućem ukupnom broju norma sati (Uk Ns) kako je prikazano u Tablici 2.b.

Tablica 2.a

Nagrade	< 500 Uk Ns	500 – 2000 Uk Ns	> 2000 UK Ns
I. nagrada	50 %	40 %	40 %
II. nagrada	30 %	30 %	20 %
III. nagrada	20 %	20 %	15 %
IV. nagrada	X	10 %	12 %
V. nagrada	X	X	8 %

Tablica 2.b

Nagrade	< 500 Uk Ns	500 – 2000 Uk Ns	> 2000 UK Ns
jednakovri-jedna nagrada	33,33 %	25 %	20 %
jednakovri-jedna nagrada	33,33 %	25 %	20 %
jednakovri-jedna nagrada	33,33 %	25 %	20 %
jednakovri-jedna nagrada	X	25 %	20 %
jednakovri-jedna nagrada	X	X	20 %

Raspodjela nagradnog fonda kod ograničenih natječaja

Članak 68.

Kod ograničenih natječaja za realizaciju nagradni fond se raspodjeljuje sukladno zaprimljenom broju natječajnih rješenja koji zadovoljavaju propozicije natječaja.

Raspodjela nagradnog fonda kod natječaja u dva stupnja

Članak 69.

Kod natječaja u 2 (dva) stupnja nagrađuju se natječajna rješenja koja su zaprimljena u drugi stupanj, a prema svim gore navedenim odredbama ovisno o vrsti i namjeri natječaja.

Raspodjela nagradnog fonda kod otvorenih natječaja s pozvanim natjecateljima

Članak 70.

(1) Kod otvorenih natječaja s pozvanim natjecateljima nagrade se dodjeljuju prema uvjetima raspodjele nagrade otvorenih natječaja.

(2) Kod otvorenih natječaja s pozvanim natjecateljima moguće je dodijeliti novčanu naknadu pozvanim natjecateljima i to u visini propisane posebne naknade. Posebna naknada se isplaćuje pozvanim natjecateljima ako su predali natječajno rješenje koje zadovoljava propozicije natječaja.

Priznanja

Članak 71.

(1) Priznanja se mogu dodijeliti natjecateljima na temelju odluke ocjenjivačkog suda.

(2) Priznanja se dodjeljuju u pisanom obliku i nemaju novčanu vrijednost.

VIII. NAKNADE

Naknada provoditelja

Članak 72.

(1) Provoditelju za svoj rad pripada pravedna i razmjerna novčana naknada, a koju osigurava naručitelj.

(2) Neto naknada za osnovne poslove provoditelja izračunava se udjelom u nagradnom fondu (Nf) natječaja prema Tablici 3.

Tablica 3.

Ukupni broj norma sati natječaja	Naknada provoditelju
< 500 Uk Ns	min. 25 % Nf
500 – 2000 Uk Ns	min. 20 % Nf
> 2000 UK Ns	min. 15 % Nf

(3) Naknada za osnovne poslove provoditelja kod ograničenih natječaja dodatno se uvećava za 20 % iznosa obračunate naknade.

(4) Naknada za osnovne poslove provoditelja kod natječaja koji se provode u 2 (dva) stupnja dodatno se uvećava za 40 % iznosa obračunate naknade.

(5) Naknada sa dodatne poslove provoditelja ugovora se slobodno sukladno opisu poslova i zahtjevima naručitelja.

Naknada članovima radnog tijela

Članak 73.

(1) Članovima radnog tijela za svoj rad pripada pravedna i razmjerna novčana naknada, a koju osigurava naručitelj.

(2) Najniže neto naknade za rad članova ocjenjivačkog suda, zamjenike članova ocjenjivačkog suda i članove tehničke komisije izračunava se udjelom u nagradnom fondu (Nf) natječaja prema Tablici 4.

Tablica 4.

Ukupni broj norma sati natječaja	Naknada članovima i zamjenicima ocjenjivačkog suda	Naknade članovima tehničke komisije
< 500 Uk Ns	4,00 % Nf	3,00 % Nf
500 – 2000 Uk Ns	3,50 % Nf	2,50 % Nf
> 2000 UK Ns	3,25 % Nf	2,00 % Nf

(3) Naknadu za rad tajnika natječaja osigurava provoditelj, a neto iznos se izračunava udjelom u nagradnom fondu (Nf) natječaja prema Tablici 5.

Tablica 5.

Ukupni broj norma sati natječaja	Naknada tajniku natječaja
< 500 Uk Ns	4,50 % Nf
500 – 2000 Uk Ns	4,00 % Nf
> 2000 UK Ns	3,50 % Nf

(4) Naknada stručnim savjetnicima predmet je posebnog ugovora između stručnog savjetnika i naručitelja i ugovora se slobodno sukladno opisu posla.

(5) Naknada za rad svih članova radnih tijela kod ograničenih natječaja dodatno se uvećava za 20 % iznosa obračunate naknade.

(6) Naknada za rad svih članova radnih tijela kod natječaja koji se provode u 2 (dva) stupnja dodatno se uvećava za 40 % iznosa obračunate naknade.

(7) Na naknade se obračunavaju doprinosi i porez sukladno važećim propisima.

(8) Putni troškovi, troškovi dnevnica, boravka i slično nisu obuhvaćeni naknadama članovima radnih tijela već ih naručitelj isplaćuje prema važećim propisima.

IX. PROVEDBA NATJEČAJA

Objava natječaja

Članak 74.

(1) Obavijest o projektnom natječaju javni naručitelj objavljuje u EOJN RH sukladno ZJN-u.

(2) Natječaje za ostale naručitelje javno objavljuje voditelj natječaja sukladno članku 9. ovog Pravilnika.

(3) Ako se natječaj provodi za ostale naručitelje, javna objava natječaja sadrži sve primjenjive podatke propisane ZJN-om.

(4) Provoditelj natječaja može objaviti vijest o objavi natječaja na drugim nacionalnim ili međunarodnim mrežnim stranicama u dogovoru s naručiteljem.

Rokovi dostave natječajnih rješenja

Članak 75.

(1) Uvjet koji utječe na osiguranje kvalitete pristiglih natječajnih rješenja je primjeren rok za njihovu izradu koji se određuje prema složenosti natječajnog zadatka i ne smije biti kraći od 60 (šezdeset) dana od dana objave natječaja.

(2) Za ostale naručitelje rok dostave natječajnih rješenja ne može biti duži od 120 (sto dvadeset) dana.

(3) Iznimno, utvrđeni rokovi mogu se razmjerno produljiti isključivo zbog okolnosti koje naručitelju nisu bile poznate u trenutku objave natječaja.

Pitanja i odgovori na pitanja natjecatelja

Članak 76.

(1) Pitanja natjecatelja mogu biti stručna pitanja i ostala pitanja.

(2) Stručna pitanja natjecatelja su povezana s uvjetima ili informacijama koje se definiraju natječajnom dokumentacijom, a na koje odgovore daju članovi ocjenjivačkog suda čime se utječe na način i rok izrade natječajnih rješenja.

(3) Stručna pitanja natjecatelja mogu se postaviti isključivo do roka od najdulje prve trećine ukupnog vremena za izradu natječajnih rješenja, a rok za dostavu odgovora članova ocjenjivačkog suda na stručna pitanja natjecateljima je do kraja prve polovine od ukupnog vremena za izradu natječajnih rješenja.

(4) Na ostala pitanja natjecatelja koja ne utječu na rok i način izrade natječajnih rješenja i nisu povezana s uvjetima ili informacijama koje se definiraju natječajnom dokumentacijom, odgovore daje ovlašten predstavnik naručitelja ili provoditelj ako se radi o ostalim naručiteljima.

(5) Ostala pitanja natjecatelja mogu se postaviti te na ista odgovoriti, u rokovima prema posebnim propisima ili sukladno propozicijama natječaja ako se radi o ostalim naručiteljima.

(6) Pitanja i odgovori dostavljaju se elektroničkim sredstvima komunikacije uz poštivanje načela anonimnosti sukladno posebnim propisima, a koje objavljuje ovlašten predstavnik javnog naručitelja ili provoditelj ako se radi o ostalim naručiteljima.

Dostava natječajnog rješenja javnim naručiteljima

Članak 77.

(1) Natječajno rješenje s izjavom o autorstvu dostavlja se kroz sustav EOJN RH.

(2) Kada naručitelj samostalno ili putem provoditelja može osigurati tehničke uvjete usporednog ocjenjivanja natječajnih rješenja tehnikom vjerne reprodukcije u prirodnoj veličini korištenjem specijalizirane uredske i tehničke opreme, a uz uvjet osiguranja tajnosti rada radnih tijela natječaja i osiguranja primjene načela provedbe natječaja cjelovita natječajna rješenja dostavljaju se kroz sustav EOJN RH.

(3) Kada naručitelj ne može osigurati tehničke uvjete iz prethodnog stavka, naručitelj će u dokumentaciji projektnog natječaja propisati dijelove koji se dostavljaju kroz sustav EOJN RH, a koji dijelovi natječajnog rješenja se dostavljaju izvan sustava EOJN RH uz uvjet osiguranja anonimnosti natjecatelja.

(4) Natječajna rješenja ili dijelovi natječajnog rješenja dostavljaju se kroz sustav EOJN RH anonimiziraju se dodjelom oznake.

(5) U slučaju dostave dijela natječajnog rješenja izvan sustava EOJN RH, obavezni prilog tog dijela natječajnog rješenja je anonimizirana oznaka iz prethodnog stavka, a koju natjecatelji dostavljaju u zapečaćenoj neprozirnoj omotnici s natpisom 'EOJN RH OZNAKA'.

Dostava natječajnog rješenja ostalim naručiteljima

Članak 78.

(1) Način dostave natječajnih rješenja ostalim naručiteljima propisuje se uvjetima natječaja uz obavezno osiguranje anonimnosti natjecatelja.

(2) Sastavni dio natječajnog rješenja je izjava o autorstvu koja se predaje na način da se osigura anonimnost natjecatelja.

Ocjena natječajnih rješenja

Članak 79.

(1) Ocjena natječajnih rješenja odvija se u pravilu uživo uz osiguranje uvjeta tajnosti rada svih članova radnih tijela koji sudjeluju u pregledu i ocjeni natječajnih rješenja.

(2) Ocjena natječajnih rješenja iznimno se može odvijati elektroničkom komunikacijom na daljinu u stvarnom vremenu ili hibridno. Razmjena podataka vrši se uz uvjet poštivanja načela anonimnosti i tajnosti provedbe natječaja.

(3) Ocjena natječajnih rješenja odvija se uvidom u usporedno izložena sva pristigla natječajna rješenja.

(4) Natječajno rješenje ocjenjuje ocjenjivački sud i zamjenici članova ocjenjivačkog suda kada zamjenjuju odsutne članove.

(5) Rad radnih tijela natječaja je tajan.

Završno izvješće natječaja

Članak 80.

(1) Cjelokupno postupanje radnih tijela – pregled i ocjena natječajnih rješenja, izrada izvješća, donošenje odluka, mišljenja ili uvjeta radnih tijela, bilježi se u završnom izvješću natječaja.

(2) Završno izvješće natječaja izrađuje tajnik natječaja, a sastoji se od tekstualnog dijela i priloga.

(3) Tekstualni dio završnog izvješća natječaja uključuje:

i. podatke iz Registra natječaja

ii. podatke o naručitelju, provoditelju i izrađivaču natječajnog programa

iii. stručno područje, vrstu, namjeru i stupnjevanje natječaja

iv. ciljeve natječaja i kriterije za ocjenjivanje natječajnih rješenja

v. rokove predaje i evidenciju broja pristiglih natječajnih rješenja

vi. podatke o radnim tijelima natječaja

vii. sažete opise tijeka rada svih radnih tijela natječaja

viii. popis nagrađenih natječajnih rješenja i natjecatelja

ix. završene napomene.

(4) Prilozi završnog izvješća natječaja su:

i. izvješće tehničke komisije, koje izrađuju i potpisuju svi članovi Tehničke komisije

ii. zapisnici sjednica ocjenjivačkog suda, koje izrađuje tajnik natječaja, a ovjeravaju tajnik i predsjednik ocjenjivačkog suda

iii. odluka o rezultatima natječaja s pripadajućim zapisnikom o rangiranju

iv. opisne ocjene natječajnih rješenja koje izrađuju članovi ocjenjivačkog suda

v. mišljenje stručnog savjetnika, koje izrađuje i potpisuje stručni savjetnik, ako je stručni savjetnik bio dio radnog tijela

vi. uvjeti za daljnju razradu natječajnog rješenja, koje donosi i potpisuje većina članova ocjenjivačkog suda ako su dani

vii. izdvojeno mišljenje člana ocjenjivačkog suda, koje izrađuje i potpisuje član ocjenjivačkog suda ako je dano.

(5) Provoditelj dostavlja naručitelju završno izvješće natječaja radi javne objave rezultata natječaja.

Objava rezultata natječaja

Članak 81.

(1) Obavijest o rezultatima natječaja javni naručitelj objavljuje u EOJN RH sukladno ZJN-u uz obaveznu objavu završnog izvješća natječaja i grafičkih priloga natječajnih rješenja.

(2) Odluka o rezultatima natječaja ostalih naručitelja objavljuje se na mrežnim stranicama HKA-a u roku od 14 (četrnaest) dana od dana donošenja uz obaveznu objavu završnog izvješća natječaja i grafičkih priloga natječajnih rješenja.

(3) Provoditelj natječaja može objaviti vijest o rezultatima natječaja na mrežnim stranicama provoditelja te na drugim nacionalnim ili međunarodnim mrežnim stranicama.

Pravo na žalbu

Članak 82.

(1) Kod natječaja javnih naručitelja rok za žalbu je 10 (deset) dana od dana objave obavijesti o projektnom natječaju odnosno od dana objave obavijesti o rezultatima projektnog natječaja u skladu sa ZJN-om.

(2) Kod natječaja ostalih naručitelja rok za žalbu je 10 (deset) dana od dana javne objave natječaja odnosno od dana objave rezultata natječaja, a ostvaruje se podnošenjem žalbe HKA-a u pisanom obliku odgovarajućom primjenom odredbi zakona koji se uređuje upravni postupak.

(3) O podnesenoj žalbi iz stavka 2. ovog članka odluku donosi Upravni odbor HKA-a, a protiv koje je moguće pokrenuti upravni spor.

(4) Od dana objave rezultata natječaja do isteka roka za žalbu na zahtjev natjecatelja naručitelj je dužan omogućiti uvid u natječajna rješenja.

Poništenje natječaja

Članak 83.

Naručitelj je obavezan poništiti postupak provedbe natječaja u slučaju:

i. kad postanu poznate okolnosti zbog kojih ne bi došlo do pokretanja provedbe natječaja da su bile poznate prije, a što može utvrditi ocjenjivački sud na temelju zahtjeva naručitelja

ii. na temelju odluke ocjenjivačkog suda kada niti jedno pristiglo natječajno rješenje ne udovoljava uvjetima natječaja

iii. zaštite javnog interesa.

Javno predstavljanje rezultata natječaja

Članak 84.

(1) Po javnoj objavi rezultata natječaja i isteku roka za žalbu ili okončanja žalbenog postupka u prvom stupnju, naručitelj osigurava javno predstavljanje rezultata natječaja.

(2) Javno predstavljanje rezultata natječaja provodi se radi osiguranja načela javnosti, a putem sudjelovanja zainteresirane stručne i šire javnosti u postupku provedbe natječaja.

(3) Javno predstavljanje rezultata natječaja uključuje:

i. javnu objavu rezultata natječaja na mrežnim stranicama HKA-a, a po potrebi i na mrežnim stranicama naručitelja, provoditelja i/ili drugim mrežnim stranicama, kojom se omogućava uvid u sva u roku pristigla natječajna rješenja i završno izvješće natječaja.

ii. organizaciju javne izložbe s izlaganjem svih natječajnih rješenja u digitalnom ili analognom formatu, a u primjerenom roku koji nije dulji od 30 (trideset) dana od osiguranja uvjeta iz stavka 1. ovog članka te u razdoblju koje ne može biti kraće od 5 (pet) dana

iii. organizaciju javne tribine za stručnu i širu javnost na kojoj sudjeluju članovi ocjenjivačkog suda, predstavnik provoditelja i predstavnik naručitelja, tijekom trajanja javne izložbe.

X. PRAVA I OBVEZE

Isplata nagrada i naknada

Članak 85.

(1) Naručitelj je dužan isplatiti nagrade natjecateljima i naknade radnim tijelima najkasnije 30 (trideset) dana od dana javne objave obavijesti o rezultatima natječaja.

(2) U slučaju žalbe na rezultate natječaja, rok za isplatu nagrada i naknada miruje do okončanja žalbenog postupka u prvom stupnju.

Autorska i srodna prava na natječajnim rješenjima

Članak 86.

(1) Autorska i srodna prava na natječajnim rješenjima uređena su posebnim zakonom i izjavom o autorstvu koja je obavezni prilog natječajnog rješenja.

(2) Sukladno izjavi o autorstvu naručitelj i provoditelj stječu ograničeno pravo iskorištavanja autorskih djela svih pristiglih natječajnih rješenja u svrhu informiranja javnosti javnom objavom rezultata natječaja i javnim izlaganjem natječajnih rješenja.

(3) Izjavom o autorstvu utvrđuje se izvornost autorskog djela i utvrđuju svi nositelji autorskih prava na natječajnom rješenju.

(4) Izjavom o autorstvu regulira se pravo prerade natječajnog rješenja između autora, drugih nositelja autorskih prava na natječajnom rješenju ako postoje i izrađivača projekta i/ili plana.

Sklapanje ugovora o uslugama izrade projekta i/ili plana s javnim naručiteljima

Članak 87.

(1) Javni naručitelj pokreće pregovarački postupak bez prethodne objave s izrađivačem projekta i/ili plana kojeg imenuje pobjednik natječaja za realizaciju i drugi nositelji autorskih prava na natječajnom rješenju ako postoje, a s ciljem sklapanja ugovora o uslugama izrade projekta i/ili plana na temelju rezultata provedenog otvorenog natječaja ako je takva namjera navedena u obavijesti o projektnom natječaju i dokumentaciji projektnog natječaja.

(2) Javni naručitelj dodjeljuje izrađivaču projekta i/ili plana ugovor o javnoj nabavi usluga bez prethodne objave poziva na nadmetanje u slučaju provedenog ograničenog natječaja.

(3) Kriterij za odabir izrađivača projekta i/ili plana, određuju se na temelju minimalno potrebne razine sposobnosti za obavljanje profesionalne djelatnosti te minimalnih uvjeta tehničke i stručne sposobnosti, sve sukladno osiguranju načela ravnopravnosti i jednakog postupanja prema natjecateljima.

(4) Izrađivač projekta i/ili plana dokazuje nepostojanje osnova za isključenje i udovoljavanje kriterijima za odabir gospodarskog subjekta sukladno odredbama ZJN-a.

Sklapanje ugovora o uslugama izrade projekta i/ili plana s ostalim naručiteljima

Članak 88.

(1) Ostali naručitelji sklapaju ugovora o uslugama izrade projekta i/ili plana s izrađivačem projekta i/ili plana kojeg imenuje pobjednik natječaja za realizaciju i drugi nositelji autorskih prava na natječajnom rješenju ako postoje, a na temelju objavljenih rezultata natječaja.

(2) Odredbe navedenog ugovora u dijelu razine sposobnost za obavljanje profesionalne djelatnosti, te uvjeta tehničke i stručne sposobnosti, istovjetni su uvjetima za javne naručitelje.

XI. MJERE SPRJEČAVANJA SUKOBIA INTERESA

Utvrdjivanje sukoba interesa

Članak 89.

(1) Sukob interesa obuhvaća situacije koje mogu utjecati na ishod postupka provedbe natječaja, a odnosi se na fizičke ili pravne osobe koje imaju, izravno ili neizravno, financijski, gospodarski ili bilo koji drugi osobni interes koji bi se mogao smatrati štetnim za njihovu nepristranost i neovisnost u okviru postupka, između natjecatelja, izrađivača projekta i/ili plana s jedne strane te niže navedenih s druge strane:

i. predstavnike naručitelja

ii. predstavnike provoditelja

iii. članove radnih tijela

iv. jednu ili više fizičkih osoba koje su izradile i/ili ovjerile natječajni program, te odgovornu osobu izrađivača natječajnog programa

v. voditelja i zamjenika voditelja natječaja

vi. druge osobe koje su uključene u pripremu ili provedbu natječaja ili koje mogu utjecati na odlučivanje ocjenjivačkog suda.

(2) Predstavnicima naručitelja u smislu ovoga članka smatraju se osobe navedene u odredbama o sukobu interesa ZJN-a.

(3) Predstavnicima provoditelja u smislu ovog članka smatraju se osobe ovlaštene za zastupanje provoditelja, njihovi zamjenici i ovlaštenici za zastupanje, a sukladno ustrojstvu pojedinog provoditelja.

(4) Javni naručitelj utvrđuje sukob interesa sukladno stavku 1. ovog članka i odredbama ZJN-a.

(5) Osobe iz stavka 1. ovog članka točke i. do v., prije objave natječaja, daju izjavu o postojanju ili nepostojanju sukoba interesa uzimajući u obzir povezane osobe i suradnike iz sljedećeg članka, a sve sukladno odredbama ZJN-a i ovog Pravilnika.

Povezane osobe i suradnici

Članak 90.

(1) Odredba iz članka 89. stavka 1. primjenjuje se na odgovarajući način sukladno odredbama o sukobu interesa ZJN-a odnosno na srodnike po krvi u pravoj liniji ili u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja, srodnike po tazbini do drugog stupnja, bračnog ili izvanbračnog druga, bez obzira na to je li brak prestao, te posvojitelje i posvojenike (u daljnjem tekstu: povezane osobe) dionika natječaja.

(2) Odredbe iz članka 87. stavka 1. primjenjuju se na odgovarajući način na bliske i učestale poslovne suradnike (u daljnjem tekstu: povezane suradnike) dionika natječaja.

(3) Povezani suradnici su fizičke osobe koje su s bilo kojim dionikom natječaja kao koautori izradili autorsko djelo arhitekture u proteklom razdoblju od 2 (dvije) godine koje prethodi objavi natječaja.

(4) Povezani suradnici su i pravne osobe koje su nositelji autorskih imovinskih prava raspolaganja na autorskim djelima arhitekture iz prethodnog stavka.

XII. MJERE OSIGURANJA RAVNOPRAVNOSTI NATJECANJA

Primjena načela ravnopravnosti natjecanja

Članak 91.

(1) Ako je natjecatelj ili pravna osoba koja je povezana s natjecateljem sudjelovala u aktivnostima povezanim s predmetom natje-

čaja, a koje su prethodile izradi natječajne dokumentacije, naručitelj je obvezan poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurao da sudjelovanje tog natjecatelja na natječaju ne naruši ravnopravnost natjecanja te kako se takve osobe ne bi smatrale drugim osobama koje su uključene u pripremu ili provedbu natječaja ili koje mogu utjecati na odlučivanje ocjenjivačkog suda. Odgovarajuće mjere smatraju se javnom objavom informacija koje su bile razmijenjene ili su rezultat sudjelovanja u aktivnostima povezanih s predmetom natječaja najkasnije 60 (šezdeset) dana prije objave natječaja.

(2) Sve odredbe ovog članka primjenjive su i na izrađivača koji sklapa ugovor o izradi projekta ili plana na temelju rezultata natječaja.

Dodatne mjere osiguranja ravnopravnosti natjecanja

Članak 92.

(1) Radi osiguranja primjene načela ravnopravnosti natjecanja, a bez obzira na poduzete mjere zaštite tržišnog natjecanja iz prethodnog članka, na natječaju ne mogu sudjelovati fizičke osobe i odgovorna osoba u pravnoj osobi, kao i s njima povezane osobe i povezani suradnici, a koje su izradile i ovjerile natječajni program.

(2) Sve odredbe ovog članka primjenjive su i na izrađivača koji sklapa ugovor o izradi projekta ili plana na temelju rezultata natječaja.

XIII. KAZNENE ODREDBE

Pokretanje stegovnih postupaka

Članak 93.

(1) U slučajevima kada član HKA-a postupa suprotno odredbama ovog Pravilnika, a posebice u pogledu poštivanja načela provedbe natječaja, HKA će protiv njega pokrenuti stegovni postupak zbog teže povrede dužnosti i ugleda.

(2) U slučajevima kada član društva članice UHA-e postupa suprotno odredbama ovog Pravilnika, a posebice u pogledu poštivanja načela provedbe natječaja, društvo članica UHA-e će ga prijaviti nadležnom tijelu društva članice.

XIV. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Rješavanje sporova

Članak 94.

Za rješavanje eventualnih sporova koji mogu proizaći iz odnosa koji nastanu u svezi s natječajem nadležan je sud u mjestu sjedišta naručitelja.

Tumačenje odredbi Pravilnika

Članak 95.

(1) Skupština Hrvatske komore arhitekata ovlašćuje Upravni odbor HKA-a i Predsjedništvo UHA-e za izradu zajedničkog autentičnog tumačenja odredbi ovog Pravilnika.

(2) Tumačenje odredbi ovog Pravilnika objavljuje se na mrežnim stranicama Hrvatske komore arhitekata.

Prethodno započeti natječaji

Članak 96.

(1) Natječaj započet po Pravilniku o natječajima s područja arhitekture, urbanizma, unutarnjeg uređenja i uređenja krajobraz

(»Narodne novine« 85/2014) i natječaj za kojeg je do dana stupanja na snagu ovog Pravilnika predan zahtjev za dodjelu registarskog broja natječaja provest će se prema odredbama tog Pravilnika.

(2) Natječaj za koji je prethodno izdan registarski broj natječaja po Pravilniku o natječajima s područja arhitekture, urbanizma, unutarnjeg uređenja i uređenja krajobraz (»Narodne novine« 85/2014), briše se iz Registra natječaja ako u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog Pravilnika nije objavljen.

Prijelazno razdoblje, suglasnosti i donošenje

Članak 97.

(1) Ovaj Pravilnik izrađuju zajedno Udruženje hrvatskih arhitekata i Hrvatska komora arhitekata.

(2) Ovaj Pravilnik donosi Skupština Hrvatske komore arhitekata uz suglasnost Udruženja hrvatskih arhitekata.

(3) Danom stupanja na snagu ovog Pravilnika prestaje važiti Pravilnik o natječajima s područja arhitekture, urbanizma, unutarnjeg uređenja i uređenja krajobraz (»Narodne novine« 85/2014).

(4) U prijelaznom razdoblju, od stupanja na snagu ovog Pravilnika do funkcionalne prilagodbe EOJN RH istom, primjenjuju se odredbe članka 38. stavak 10. i svih povezanih postupanja Pravilnika o natječajima s područja arhitekture, urbanizma, unutarnjeg uređenja i uređenja krajobraz (»Narodne novine« 85/2014).

(5) Ovaj Pravilnik stupa na snagu jedan dan nakon objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 011-05725-01/05

Urbroj: 251-505-01-25-1

Zagreb, 12. prosinca 2025.

Predsjednica

Hrvatske komore arhitekata

Rajka Bunjevac, dipl. ing. arh., v. r.

Obrazac 1.

Izjava o autorstvu i reguliranju prava prerade Natječajnog rješenja u projektnom natječaju za realizaciju (u daljnjem tekstu: IZJAVA)

Ovu IZJAVU daju:

1. sve fizičke osobe koje su autori ili koautori djela koje je predmet ovog natječaja, ili autori doprinosa u sastavljenom djelu koje je predmet ovog natječaja, a koji su kao takvi definirani Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima (u daljnjem tekstu: AUTORI),

2. druge fizičke i/ili pravne osobe koje su nositelji autorskih imovinskih prava iskorištavanja na tom autorskom djelu, a koje su ta prava stekle na temelju radnog odnosa ili narudžbe ili nasljeđivanjem ili na nekom drugom pravnom temelju (u daljnjem tekstu: DRUGI NOSITELJI PRAVA) ako postoje, kao i

3. pravna ili fizička osoba koja je sukladno posebnom propisu sposobna obavljati stručne poslove projektiranja i/ili prostornog uređenja, odnosno koja izrađuje projekt i/ili plan (u daljnjem tekstu: IZRAĐIVAČ PROJEKTA I/ILI PLANA).

Ova IZJAVA se odnosi na sve elemente (uključujući, bez ograničenja: fotografije, videozapise, nacрте, skice, originalne slike, crteže, dijagrame, tekstove, modele, makete i bilo koje druge dostavljene elemente; autorskog djela koje je predmet ovog natječaja (u daljnjem tekstu zajednički nazvani: NATJEČAJNO RJEŠENJE).

NATJEČAJNO RJEŠENJE ZA

(Upisati puni naziv Natječaja)

koje je dostavljeno NARUČITELJU kroz postupak natječaja u vezi s kojim se daje ova IZJAVA:

1. AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA ovlašćuju NARUČITELJA da dokumentaciju koja je sadržana u NATJEČAJNOM RJEŠENJU koristi za promotivne svrhe na svim analognim i digitalnim kanalima na kojima se promocija uobičajeno može obavljati (mediji, internetske platforme, društvene mreže i slično).

2. U tome kontekstu NARUČITELJ je ovlašten NATJEČAJNO RJEŠENJE umnožiti (ali ne gradnjom), distribuirati, priopćiti javnosti, uključujući učiniti dostupnom javnosti. NARUČITELJ može NATJEČAJNO RJEŠENJE u svrhe opisane promocije koristiti u cijelosti ili u dijelovima ali nije ovlašten ni na koji način NATJEČAJNO RJEŠENJE mijenjati, nadopunjavati ili drukčije prerađivati. Nije ga ovlašten koristiti u svrhu promocije ičega drugog osim u svrhe promocije samog NATJEČAJNOG RJEŠENJA i natječaja na kojeg se ova IZJAVA odnosi. Prilikom korištenja NATJEČAJNOG RJEŠENJA u svrhe promocije NARUČITELJ mora poštovati autorska moralna prava svih AUTORA. AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA ovom IZJAVOM potvrđuju i jamče da su jedini autori i nositelji autorskog prava NATJEČAJNOG RJEŠENJA, te da nema trećih osoba koje polažu ikakva autorska prava na NATJEČAJNOM RJEŠENJU koja bi bila suprotna ovoj potvrdi i ovom jamstvu.

Ako bi se pojavila treća osoba koja tvrdi suprotno potvrdi i jamstvu iz prethodnog navoda, AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA će odmah preuzeti sve postupke koje treće osobe pokrenu kao i financijske zahtjeve koje one postavljaju.

3. Ovom IZJAVOM AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA ovlašćuju IZRAĐIVAČA PROJEKTA I/ILI PLANA da preradi NATJEČAJNO RJEŠENJE u druge elemente djela arhitekture na temelju tog NATJEČAJNOG RJEŠENJA.

IZRAĐIVAČ PROJEKTA I/ILI PLANA ovime nije stekao neograničeno pravo prerade već je njegovo pravo prerade ograničeno i vezano isključivo uz NARUČITELJA iz ovog natječaja i to isključivo u svrhu pružanja usluge izrade projekta i/ili plana isključivo u sadržaju i opsegu navedenom u ovom natječaju i ne odnosi se na bilo koja druga prava iskorištavanja NATJEČAJNOG RJEŠENJA ili na pravo prerade NATJEČAJNOG RJEŠENJA za drugog NARUČITELJA.

U korištenju NATJEČAJNOG RJEŠENJA u svrhe prerade na opisani način IZRAĐIVAČ PROJEKTA I/ILI PLANA i NARUČITELJ moraju poštovati autorska moralna prava svih AUTORA.

U slučaju događaja koji se nije mogao predvidjeti i na koji AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA u trenutku davanja ove IZJAVE objektivno ne mogu i nisu mogli utjecati, isti pridržavaju pravo na isti način te u istom sadržaju i opsegu prava kao u ovoj točki, imenovati drugog IZRAĐIVAČA PROJEKTA I/ILI PLANA koji će za NARUČITELJA preuzeti izradu projekta i/ili plana, čime prethodno imenovanom IZRAĐIVAČU PROJEKTA I/ILI PLANA prestaju stećena prava.

U slučaju postojanja razloga za isključenje IZRAĐIVAČA PROJEKTA I/ILI PLANA, čime istom prestaju stećena prava, AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA se obvezuju imenovati drugog kvalificiranog IZRAĐIVAČA PROJEKTA I/ILI PLANA u roku od 30 (trideset) dana od zahtjeva NARUČITELJA.

4. Sva ostala autorsko-pravna pitanja između AUTORA, DRUGIH NOSITELJA PRAVA, IZRAĐIVAČA PROJEKTA I/ILI PLANA i NARUČITELJA uređuju se posebnim ugovorima između navedenih strana.

5. Svi osobni podaci koje dostavljaju AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA, kao i svi drugi osobni podaci koji podliježu propisima o zaštiti osobnih podataka, obrađuju se u skladu sa Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka i u skladu s Uredbom Europskog parlamenta (EU) 2016/679.

Autor¹

Ime i prezime:

Adresa:

OIB:

*(potpis Autora)***Drugi nositelj prava (fizička osoba)**

Ime i prezime:

Adresa:

OIB:

*(potpis Drugog nositelja prava)***Drugi nositelj prava (pravna osoba)**

Naziv:

Adresa sjedišta:

OIB:

Osoba ovlaštena za zastupanje:

*(potpis Osobe ovlaštene za zastupanje)***Izrađivač projekta i/ili plana**

Naziv:

Adresa sjedišta:

OIB:

Osoba ovlaštena za zastupanje:

(potpis Osobe ovlaštene za zastupanje)

Mjesto i datum:

Obrazac 2.**Izjava o autorstvu i reguliranju prava prerade Natječajnog rješenja u anketnom projektnom natječaju**
(u daljnjem tekstu: IZJAVA)

Ovu IZJAVU daju:

1. sve fizičke osobe koje su autori ili koautori djela koje je predmet ovog natječaja, ili autori doprinosa u sastavljenom djelu koje je predmet ovog natječaja, a koji su kao takvi definirani Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima (u daljnjem tekstu: AUTORI),

¹ Dodati po potrebi još polja za AUTORE i DRUGE NOSITELJA PRAVA

2. druge fizičke i/ili pravne osobe koje su nositelji autorskih imovinskih prava iskorištavanja na tom autorskom djelu, a koje su ta prava stekle na temelju radnog odnosa ili narudžbe ili nasljeđivanjem ili na nekom drugom pravnom temelju (u daljnjem tekstu: DRUGI NOSITELJI PRAVA) ako postoje.

Ova IZJAVA se odnosi na sve elemente (uključujući, bez ograničenja: fotografije, videozapise, nacрте, skice, originalne slike, crteže, dijagrame, tekstove, modele, makete i bilo koje druge dostavljene elemente; autorskog djela koje je predmet ovog natječaja (u daljnjem tekstu zajednički nazvani: NATJEČAJNO RJEŠENJE).

NATJEČAJNO RJEŠENJE ZA

(Upisati puni naziv Natječaja)

koje je dostavljeno NARUČITELJU kroz postupak natječaja u vezi s kojim se daje ova IZJAVA:

1. AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA ovlašćuju NARUČITELJA da dokumentaciju koja je sadržana u NATJEČAJNOM RJEŠENJU koristi za promotivne svrhe na svim analognim i digitalnim kanalima na kojima se promocija uobičajeno može obavljati (mediji, internetske platforme, društvene mreže i slično).

U tome kontekstu NARUČITELJ je ovlašten NATJEČAJNO RJEŠENJE umnožiti (ali ne gradnjom), distribuirati, priopćiti javnosti, uključujući učiniti dostupnom javnosti. NARUČITELJ može NATJEČAJNO RJEŠENJE u svrhe opisane promocije koristiti u cijelosti ili u dijelovima ali nije ovlašten ni na koji način NATJEČAJNO RJEŠENJE mijenjati, nadopunjavati ili drukčije prerađivati. Nije ga ovlašten koristiti u svrhu promocije ičega drugog osim u svrhe promocije samog NATJEČAJNOG RJEŠENJA i natječaja na kojeg se ova IZJAVA odnosi.

2. Prilikom korištenja NATJEČAJNOG RJEŠENJA u svrhe promocije NARUČITELJ mora poštovati autorska moralna prava svih AUTORA. AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA ovom IZJAVOM potvrđuju i jamče da su jedini autori i nositelji autorskog prava NATJEČAJNOG RJEŠENJA, te da nema trećih osoba koje polažu ikakva autorska prava na NATJEČAJNOM RJEŠENJU koja bi bila suprotna ovoj potvrdi i ovom jamstvu.

Ako bi se pojavila treća osoba koja tvrdi suprotno potvrdi i jamstvu iz prethodnog navoda, AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA će odmah preuzeti sve postupke koje treće osobe pokrenu kao i financijske zahtjeve koje one postavljaju.

3. Sva ostala autorsko-pravna pitanja između AUTORA, DRUGIH NOSITELJA PRAVA i NARUČITELJA uređuju se posebnim ugovorima između navedenih strana.

4. Svi osobni podaci koje dostavljaju AUTORI i DRUGI NOSITELJI PRAVA, kao i svi drugi osobni podaci koji podliježu propisima o zaštiti osobnih podataka, obrađuju se u skladu sa Zakonom

o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka i u skladu s Uredbom Europskog parlamenta (EU) 2016/679.

Autor¹

Ime i prezime:

Adresa:

OIB:

(potpis Autora)

Drugi nositelj prava (fizička osoba)

Ime i prezime:

Adresa:

OIB:

(potpis Drugog nositelja prava)

Drugi nositelj prava (pravna osoba)

Naziv:

Adresa sjedišta:

OIB:

Osoba ovlaštena za zastupanje:

(potpis Osobe ovlaštene za uastupanje)

Mjesto i datum:

LIČKE VODE D.O.O.

2312

Na temelju članka 52. Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva, (»Narodne novine« broj 153/09, 90/11, 56/13, 154/14, 119/15, 120/16, 127/17 i 66/19), članka 23. stavka 1. postavka 4. Zakona o vodnim uslugama (»Narodne novine« broj 66/19) i članka 31. Društvenog ugovora, klasa: 900-01/25-01/00007, urbroj: 2125-1-21-1-25-8, Skupština trgovačkog društva Ličke vode d.o.o. na sjednici održanoj 16. prosinca 2025., na temelj članka 24. Zakona o vodnim uslugama jednoglasno donosi

ODLUKU

O NAKNADI ZA RAZVOJ

Članak 1.

Na vodoopskrbnom području isporučitelja koje obuhvaća Grad Gospić i Grad Otočac te Općinu Perušić, Općinu Rakovica, Općinu Vrhovine, Općinu Udbina, Općinu Brinje, Općinu Plitvička Jezera, Općinu Donji Lapac, Općinu Lovinac plaća se naknada za razvoj.

Ovom Odlukom o naknadi (u daljnjem tekstu: Odluka) utvrđuje se obveza plaćanja naknade za razvoj na području nadležnosti javnog isporučitelja vodnih usluga Ličke vode d.o.o. (u daljnjem tekstu: Isporučitelj) te se utvrđuju:

- obveznici plaćanja naknade za razvoj,
- osnovica plaćanja,
- namjene kojima služi prihod od naknade za razvoj,
- visina naknade,
- način i rokovi plaćanja naknade te
- nadzor nad obračunom i naplatom naknade za razvoj.

¹ Dodati po potrebi još polja za AUTORE i DRUGE NOSITELJA PRAVA

Članak 2.

Naknada za razvoj prihod je Isporučitelja.

Članak 3.

Obveznik plaćanja naknade za razvoj je korisnik vodne usluge javne vodoopskrbe.

Osnovica za obračun naknade za razvoj je kubični metar (m³) isporučene vodne usluge javne vodoopskrbe.

Članak 4.

Naknada za razvoj obračunava se u sljedećim iznosima:

- kućanstva 0,30 €/m³
- poslovni korisnici 0,37 €/m³.

Članak 5.

Naknada za razvoj iz ove Odluke obračunava se putem računa za vodnu uslugu na kojima se zasebno iskazuje. Naknada za razvoj plaća se u rokovima dospijeca cijene vodne usluge po računima za vodnu uslugu.

Članak 6.

Isporučitelj je u obvezi prikupljena sredstva naknade za razvoj evidentirati u svojim poslovnim knjigama na zasebnim pozicijama.

Članak 7.

Prihodi od naknade za razvoj koriste se za financiranje gradnje komunalnih vodnih građevina sukladno važećem Planu gradnje komunalnih vodnih građevina za razdoblje od 2026. do 2029. koji je objavljen na internetskoj stranici Isporučitelja www.licke-vode.hr.

Pod izdacima gradnje komunalnih vodnih građevina treba podrazumijevati sve izdatke koji su nužni da se pripremi, provede i pusti u uporabu projekt gradnje komunalnih vodnih građevina (CAPEX), što uključuje, ali nije ograničeno na: izradu predstudije izvodljivosti projekta, studije izvodljivosti projekta, ocjene o potrebi procjene, studije utjecaja na okoliš, studije utjecaja na prirodu, djelatnosti prethodnih istraživanja (utvrđivanje uvjeta za građenje, utvrđivanje stanja materijala i građevine te uređaja i instalacija u odnosu na ispunjavanje temeljnih zahtjeva za građevinu) izradu idejnog, glavnog i provedbenog projekta i drugih poslova projektiranja, ishođenja potrebnih upravnih dozvola i drugih upravnih akata (lokacijske, građevinske, uporabne i dr.), ishođenja posebnih uvjeta za građenje, provedbe postupaka javnih nabava, provedbe postupaka otkupa i izvlaštenja te drugog rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, provedbe geodetskih poslova, građenja, nadzora nad građenjem, upravljanje projektom gradnje, djelatnosti ispitivanja materijala, određenih dijelova ili cijele građevine, troškove testiranja i probnoga pogona, troškove pravnih postupaka u vezi s prethodnim poslovima. Sredstva zajedničkog dijela naknade za razvoj koriste se za financiranje gradnje komunalnih vodnih građevina, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa vezanih uz gradnju komunalnih vodnih građevina te financiranje otplate zajmova i kredita danih u svrhu gradnje komunalnih vodnih građevina.

Članak 8.

Neutrošena sredstva naknade za razvoj prikupljena do stupanja na snagu ove Odluke koriste se u skladu s člankom 7. ove Odluke.

Članak 9.

Isporučitelj jednom godišnje dostavlja izvještaj o obračunatim, naplaćenim i utrošenim sredstvima naknade za razvoj neovisnoj ovlaštenoj reviziji koja na osnovu dostavljenih izvještaja provodi nadzor nad obračunom, naplatom i trošenjem sredstava naknade za razvoj.

Članak 10.

Ova odluka važi do isteka četverogodišnjeg Plana poslovanja.

Članak 11.

Stupanjem na snagu ove Odluke, prestaje važiti Odluka o naknadi za razvoj, Gospić, (»Narodne novine« broj 108/2023), Odluka o naknadi za razvoj, Brinje (»Narodne novine« broj 101/2021), Odluka o naknadi za razvoj, Korenica, (»Narodne novine« broj 85/2022) Odluka o naknadi za razvoj, klasa: 325-03/13-01/01, ur-broj: 2125/12-01-13-01 od 16. 9. 2013., Udbina, Odluka o naknadi za razvoj, Vrhovine (»Narodne novine« broj 78/2022).

Članak 12.

Ova Odluka objavljuje se u »Narodnim novinama«, stupa na snagu osmoga dana od dana objave, a primjenjuje se od 1. siječnja 2026.

Klasa: 400-09/25-01/00002

Urbroj: 2125-1-21-1-25-1

Gospić, 16. prosinca 2025.

Ličke vode d.o.o.

Predsjednik Skupštine

mr. Darko Milinović, dr. med., v. r.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

2313

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Frane Staničić, predsjednik, te suci Andrej Abramović, Mato Arlović, Sanja Bezbradica Jelavić, Ante Galić, Biljana Kostadinov, Lovorka Kušan, Maša Marochini Zrinski, Rajko Mlinarić, Goran Selanec, Miroslav Šeparović i Miroslav Šumanović, odlučujući o prijedlozima za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.), na sjednici održanoj 16. prosinca 2025. donio je

ODLUKU

I. Pokreće se postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom te se ukidaju sljedeće odredbe Zakona o osobnoj asistenciji (»Narodne novine« broj 71/23.):

- članak 12. u dijelu koji glasi »koja je navršila 18 godina«,
- članak 5. stavak 1. točka 11. u dijelu koji glasi »koja je navršila 18 godina i«,
- članak 13. alineje 1., 3. i 4. stavka 1.,
- članak 18. stavak 1. i stavak 2.,
- članak 34. stavak 1. u dijelu teksta odredbe koji glasi »u rasponu od 44 do 352 sata mjesečno, odnosno 10 do 80 sati tjedno«; stavak 2. alineja 1. u dijelu koji glasi »u trajanju do 352 sata mjesečno«; alineja 2. u dijelu koji glasi »u trajanju do 176 sati mjesečno«; alineja 3. u dijelu koji glasi »u trajanju do 88 sati mjesečno«; te stavci 3., 4., 5. i 6. i
- članak 54.

II. Članak 18. stavak 1. i stavak 2. Zakona o osobnoj asistenciji (»Narodne novine« broj 71/23.) prestaje važiti s istekom roka od jedne godine od objave ove odluke u »Narodnim novinama«.

III. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

i RJEŠENJE

I. Ne prihvaćaju se prijedlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članaka 18. stavka 3., 24. stavka 1. i 40. stavka 2. Zakona o osobnoj asistenciji (»Narodne novine« broj 71/23.).

II. Ovo rješenje objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Hrvatski sabor na sjednici održanoj 28. lipnja 2023. donio je Zakon o osobnoj asistenciji (u daljnjem tekstu: ZOA). ZOA je objavljen u »Narodnim novinama« broj 71/23 od 30. lipnja 2023., a stupio je na snagu 1. srpnja 2023., osim članka 1. stavka 2., članka 2. stavaka 2. i 3., članka 4., članka 5. točaka 7. – 10., članka 7. stavaka 4. i 5., članka 8. stavaka 2. i 3., članka 9., članka 10. stavka 3., članka 11. stavka 3., članka 17., članka 23. stavka 7., članka 24. stavka 2., članka 38., članka 43. stavka 3., članka 46., članka 48., članka 53., članka 57. stavka 3., članka 59. stavaka 5. i 6., članka 60. stavka 2. i članka 61. stavka 2. koje su stupile na snagu 1. siječnja 2024., te članka 19. stavka 2., stavka 4. podstavka 2. i stavka 5. podstavka 2., članka 21. i članka 22. koje su stupile na snagu 1. srpnja 2024.

2. Ustavnom sudu podnesena su dva prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom pojedinih odredaba ZOA-a.

3. Prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članaka 12., 13. stavka 1. alineje 3., 18. stavka 3., 24. stavka 1., 34. stavka 2. alineje 1., 40. stavka 2. i 54. ZOA-a podnijela je 6. srpnja 2023. Udruga obitelji djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom »Sjena« iz Zagreba, koju zastupaju odvjetnici u Odvjetničkom društvu Vukić & Partneri u Rijeci (predmet broj: U-I-3330/2023).

4. Prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom istih članaka ZOA-a podnijeli su 22. ožujka 2024. Marko Šimić iz Rijeke, zastupan po zakonskoj skrbnici Alisi Šimić, Matea Romić iz Murvice, zastupana po skrbnici Tini Romić, Anita Herceg iz Slavonskog Broda, zastupana po skrbnici Verici Herceg, Ivan Barić iz Slunja, Matea Lončar iz Solina, zastupana po zakonskoj zastupnici Jeleni Lončar, Barbara Marković iz Vukovara, zastupana po skrbnici Brigiti Marković, Irma Džinić iz Rijeke, Faruk Jusufagić iz Zagreba, Maja Vukadinović iz Valpova, Dennis Jakus iz Kastva, Nataša Jakus iz Kastva, Korina Radić iz Zagreba, zastupana po skrbnici Mariji Radić, Robert Igrec iz Slavonskog Broda, zastupan po skrbnici Ivani Igrec, Ana Cegur iz Mahićna, Vesna Jošavac iz Orahovice, Lorena Popec iz Đurđevca, zastupana po skrbnici Maji Popec, Matko Kokor iz Križevaca, zastupan po skrbnici Jasenki Kokor, Filip Zrinščak iz Zagreba, zastupan po skrbnici Sandri Zrinščak, Diana Pušelj iz Mihovljana, zastupana po skrbnici Mariji Pušelj, Julijana Pušelj iz Mihovljana, zastupana po zakonskoj zastupnici Mariji Pušelj, Fran Krešimir Runje iz Sinja, Tin Begić iz Rijeke, zastupan po zakonskoj zastupnici Ivani Baškarada, Vinka Katja Piljek iz Svetog Križa Začretje, zastupana po zakonskoj zastupnici Valentini Piljek, Ivan Srnc iz Preloga, Karmen Čudina iz Sv. Filipa i Jakova, zastupana po skrbnici Mariji Čudina, Moris Zorica iz Dražica, Ivana Franić Morovičan iz Dražica, Filip Franić iz Dražica, Marko Perić iz Rijeke, zastupan po skrbnicima Mariji Perić i Ivanu Periću, Antonio Čović iz Splita, Miranda Jurišić iz Dražica, Petra Hrgović iz Splita, zastupana po skrbnici Dijani Ivanišević, Ljiljana Potkonjak iz Zagreba, Katarina Blažević iz Velike Kopanice, zastupana po skrbnici Ivanki

Blažević, Milana Ogrizović iz Rijeke, Ante Vrdoljak iz Solina, Ivan Sabalić iz Rijeke, Snježana Sabalić iz Rijeke, Sandri Sabalić iz Rijeke, Nikica Čačić iz Kastva, zastupana po zakonskoj zastupnici Alenki Čačić, Željko Čačić iz Kastva, Marko Magić iz Varaždina, Donji Kućan, zastupan po zakonskoj zastupnici Jadranki Magić, Toni Biličić iz Duge Rese, zastupan po skrbnici Branki Biličić, Marija Trgovčić iz Duge Rese, zastupana po skrbnici Višnji Trgovčić, Ivan Orbančić iz Šibenika, zastupan po skrbnici Danijeli Orbančić, Leo Marinović iz Varaždina, zastupan po skrbniku Anti Marinoviću, Gabriel Hobolja iz Kloštara Podravskog, zastupan po skrbnici Sabini Hobolja, Maro Cvjetković iz Zagreba, a svi zastupani po odvjetnicima iz Odvjetničkog društva Vukić & Partneri d.o.o. u Rijeci (predmet broj: U-I-1398/2024).

5. S obzirom na to da se u oba podnesena prijedloga osporavaju isti članci ZOA-a iz istih razloga, Ustavni sud spojio je postupke te je prijedloge kojima se osporavaju osporene odredbe ZOA-a odlučio riješiti jednom odlukom i rješenjem.

6. Pozivom na članak 25. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 42/02. – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), o prijedlogu za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom osporene odredbe, zatraženo je i primljeno očitovanje Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) klasa: 011-0-/21-01/3, ur. broj: 524-08-02-01/2-23-195 od 21. srpnja 2023. (u daljnjem tekstu: očitovanje Ministarstva).

II. OSPORENI ČLANCI ZOA-a, PRIGOVORI PREDLAGATELJA I OČITOVANJE MINISTARSTVA

7. Predlagatelji smatraju da se ustavnost osporenih zakonskih odredaba ZOA-a mora ustavnopravno propitati s aspekta sljedećih Ustavom zajamčenih prava, jamstava i načela:

- načela zabrane diskriminacije i jednakosti sviju pred zakonom normiranog odredbom članka 14. Ustava,
- načela zabrane povrede čovjekove osobnosti normiranog odredbom člankom 22. Ustava,
- ustavnog jamstva na pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti normiranog odredbom članka 35. Ustava,
- prava osoba s invaliditetom na posebnu državnu skrb i pomoć pri uključivanju u zajednicu normiranog odredbom članka 57. Ustava,
- jamstva zaštite djece normiranog odredbom člankom 62. Ustava,
- ustavnog prava tjelesno i duševno oštećenog djeteta na osobitu skrb i njegu normiranog odredbom članka 63. Ustava, te
- dužnosti svih da štite djecu i nemoćne osobe normirane odredbom člankom 64. Ustava, kao i da su navedenim spornim zakonskim odredbama povrijeđene vrednote vladavine prava, socijalne pravde, poštivanja prava čovjeka i jednakosti kao četiri od deset najviših ustavnopravnih vrednota u skladu s odredbom članka 3. Ustava.

7.1. U nastavku odluke i rješenja prigovori predlagatelja detaljnije će se navesti uz svaku osporenu odredbu ZOA-a, te uz očitovanje Ministarstva koje se odnosi na pojedine osporene odredbe ZOA-a koje predlagatelji smatraju nesuglasnim s Ustavom.

8. Osporena zakonska odredba članka 12. ZOA-a:

»Uvjeti za priznavanje prava na uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent

Članak 12.

Pravo na uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent priznaje se osobi s tjelesnim, intelektualnim ili mentalnim oštećenjem kod koje je utvrđen treći ili četvrti stupanj težine invaliditeta – oštećenja funkcionalnih sposobnosti prema propisima o vještačenju i metodologijama vještačenja, koja je navršila 18 godina te koja ima status osobe s invaliditetom sukladno zakonu kojim se uređuje registar osoba s invaliditetom.«

8.1. Osporavajući navedenu zakonsku odredbu ZOA-a predlagatelj navode:

»... pravo na uslugu osobne asistencije ne može se priznati osobama koje nisu navršile 18 godina života odnosno djeci s teškoćama u razvoju.

Stoga, predlagateljica smatra da je posrijedi eklatantna, protuustavna, protukonvencijska, nedopuštena i zabranjena, izravna i teška diskriminacija osnovom životne dobi odnosno dobna diskriminacija, u smislu odredbe čl. 14/1. Ustava, koja osobe s invaliditetom koje nisu navršile 18 godina života odnosno djecu s teškoćama u razvoju, na zakonskoj normativnoj razini, postavlja odnosno pozicionira u diskriminiran i nejednak položaj u odnosu na osobe s invaliditetom, a sve to bez ustavnopravno opravdanog, razumnog i objektivnog razloga.

Naravno, predlagateljica ne osporava činjenicu da predmetni Zakon regulira pravo djece s teškoćama u razvoju na asistenturu pomoćnika u nastavi tijekom trajanja odgojno obrazovnog procesa odnosno aktivnosti.

Međutim, posrijedi je tek nekoliko sati takve vrste asistenture na dnevnoj ili čak tjednoj razini, i to samo radnim danima, dok je sve preostalo vrijeme djeteta s teškoćama u razvoju ovim zakonom lišeno mogućnosti korištenja prava na uslugu osobnog asistenta što je potpuno neprihvatljivo, neodrživo i neopstojno odnosno inegzistentno zakonsko rješenje jer, u smislu odredbe čl. 14/2. Ustava, djeca s teškoćama u razvoju pred zakonom nisu jednaka s odraslim osobama s invaliditetom.

Osim s aspekta odredbe čl. 14. Ustava, predlagateljica smatra da je navedeno zakonsko rješenje neustavno odnosno protuustavno i u smislu odredbe čl. 58/2. Ustava koja osobama s invaliditetom svake vrste i dobi jamči odnosno garantira posebnu državnu skrb i pomoć pri inkluziji odnosno socijalizaciji i društvenoj integraciji u društvo odnosno zajednicu.

Naposljetku u kontekstu neustavnosti, predlagateljica u kontekstu osporavane zakonske odredbe smatra da je ista neustavna i temeljem odredbe čl. 63. Ustava kojom je propisano da država štiti djecu, kao i... odredbe čl. 64., koja u st. 3. regulira pravo tjelesno i duševno oštećenog djeteta na posebnu brigu i skrb.

Nadalje, na konvencijskopravnoj razini, navedena je zakonska odredba protivna načelu zabrane diskriminacije normiranim odredbom čl. 14.1. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Protivna je, dalje, brojnim odredbama, od kojih predlagateljica posebno i poglavito pravno apostrofira odredbu čl. 7., Konvencije o pravima osoba s invaliditetom temeljem koje će... države stranke osigurati sve potrebne mjere kako bi zajamčile djeci s teškoćama u razvoju puno uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda ravnopravno s drugom djecom. U svim aktivnostima koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju prvenstveni će značaj biti pridani najboljim interesima djeteta...

Naposljetku... protivna je i brojnim odredbama Konvencije o pravima djeteta, a poglavito odredbi čl. 23. koja regulira da... države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo djelatno sudjelovanje u zajednici...«

8.2. Ministarstvo u svojem očitovanju na prigovore navodi:

»(...) Zakonom o osobnoj asistenciji... člancima 12., 14. stavkom 1. i 15. propisana je dobna granica od 18 godina za ostvarivanje prava na uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent, videći pratitelj i komunikacijski posrednik. Dobna granica definirana je sukladno Konvenciji o pravima djeteta, uzimajući pri tome u obzir načela neovisnog življenja. Pokret neovisnog življenja osoba s invaliditetom utemeljen je na filozofiji neovisnog življenja čije su osnovne sastavnice:

pravo na izbor, donošenje odluke, kontrolu vlastitog življenja u pogledu vlastitog stila života i dnevnih aktivnosti, odgovornost za donošenje odluka i pravo na pogrešku. U najširem smislu ciljevi filozofije neovisnog življenja su osnaživanje i samoodređenje pojedinca s invaliditetom za izjednačavanje mogućnosti kroz uklanjanje i smanjivanje prepreka u društvu.

Ističemo da je u Općem komentaru br. 5 Odbora za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda iz 2017. godine (Izvor: Opći komentar br. 5 (2017.), CRPD/C/GC/5) navedeno da osoba s invaliditetom mora kontrolirati uslugu, što znači da osoba može ugovoriti pružanje usluge s različitim pružateljima usluga ili djelovati kao poslodavac. Osobe s invaliditetom imaju mogućnost prilagodbe usluge, odnosno imaju mogućnost osmisliti uslugu i odlučiti od koga, kako, kada, gdje i na koji se način usluga pruža te davati upute i usmjeravati osobu koja im pruža uslugu. Nadalje, osobne asistente mora angažirati, obučiti i nadzirati osoba kojoj je dodijeljena osobna asistencija, a koja također mora moći slobodno birati stupanj osobne kontrole nad pružanjem usluge u skladu sa svojim okolnostima i preferencijama. Uloga asistenata kao pružatelja podrške nije utjecanje na donošenje odluka od strane osoba s invaliditetom

Europska mreža centara neovisnog življenja (ENIL) je odredila sedam principa neovisnog življenja (izvor: Principles of Independent Living). Ovdje ističemo prvi princip u kojemu je neovisno življenje definirano kao 'proces podizanja svijesti, osnaživanja i emancipacije', drugi princip koji naglašava da taj proces osnaživanja osobe s invaliditetom moraju moći kontrolirati, peti princip koji upozorava na nužnost postizanja svih zahtjeva za izjednačavanje mogućnosti i potpuno sudjelovanje te sedmi princip neovisnog življenja koji potiče same osobe s invaliditetom da se uključe u istraživanje i razvoj, jednako kao u planiranje i donošenje odluka koje se tiču osoba s invaliditetom. Naglašavamo da su donošenje odluka o vlastitom životu, kontrola vlastitog življenja kao i odgovornost za donošenje odluka, odlika punoljetnosti i poslovne sposobnosti koju osobe stječu punoljetnošću.

Donošenje odluka za maloljetne osobe koje su bitne za dijete odnosno koje mogu znatno utjecati na život djeteta dio su roditeljske skrbi koju čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja. Sukladno članku 92. Obiteljskog zakona, temeljni sadržaj roditeljske skrbi između ostaloga čini pravo i dužnost zaštite osobnih prava djeteta na zdravlje, razvoj, njegu i zaštitu djeteta te pravo i dužnost zastupanja djetetovih osobnih prava i interesa.

Dodatno ističemo da je od početka provedbe pilot projekta osiguravanja usluge osobne asistencije u Republici Hrvatskoj, odnosno od 2006. godine kada je s provedbom istog započelo ministarstvo nadležno za obitelj, usluga bila namijenjena isključivo punoljetnim osobama.«

9. Osporena zakonska odredba članka 13. stavka 1. alineje 3. ZOA-a:

»Zapreke za priznavanje prava na uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent

Članak 13.

Pravo na uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent ne može ostvariti osoba:

(...)

– čiji roditelj ili drugi član obitelji ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja za potrebu skrbi o njoj na temelju zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi, osim u slučaju propisanom člankom 34. stavcima 4., 5. i 6. ovoga Zakona (...)

9.1. U odnosu na navedenu zakonsku odredbu predlagatelj navode:

»... navedenom su zakonskom odredbom anticipirane i normirane negativne zakonske pretpostavke odnosno uvjeti za stjecanje predmetnog prava kao socijalne usluge.

Jedna je od tih zapreka odnosno negativnih pretpostavki je već stečeno pravo na status roditelja njegovatelja odnosno njegovatelja osobe koja njeguje osobu s invaliditetom ili dijete s teškoćama u razvoju uz određene normativne iznimke...

Ova sporna zakonska odredba zabranjuje odnosno ne dopušta kumulaciju prava na status roditelja njegovatelja odnosno njegovatelja, kao prava iz sustava socijalne skrbi normiranog Zakonom o socijalnoj

skrbi, te prava na uslugu osobne asistencije osobnog asistenta kao socijalne usluge reguliranog ZOA-om kao *lex specialis*om.

Glavni argument, ili bolje kazano pseudoargument odnosno kva-ziargument, koji su predlagateljica zakona i vladajuća saborska većina koristili u obrani ove sporne zakonske odredbe je bila tvrdnja odnosno stav da su posrijedi sadržajno odnosno supstancijalno jednaka odnosno identična prava.

Međutim, već je i to potpuno odnosno posvema neistinito i netočno jer su posrijedi dva različita prava regulirana u dva različita zakonska propisa kod kojih je gotovo sve različito, od zakonskih ovlaštenika na stjecanje navedenih prava, preko normativnih uvjeta odnosno pretpostavki za priznanje prava do radnopravnog statusa roditelja njegovatelja odnosno njegovatelja, s jedne strane, i osobnih asistenata osoba sa invaliditetom, s druge strane.

Predlagateljica nastavno stoga, tek primjera radi, navodi tek neke od navedenih razlika u tim pravima.

Prvo, roditelj njegovatelj odnosno njegovatelj stjecanjem statusa odnosno prava ne zasniva radni odnos s nikim i, posljedično toj činjenici, s nikim ne sklapa ugovor o radu nego osobu s invaliditetom odnosno dijete sa teškoćama u razvoju njeguje odnosno o njemu brine i skrbi temeljem rješenja o priznanju prava na status roditelja njegovatelja odnosno njegovatelja kao pojedinačnog upravnog akta kojim im je priznato navedeno pravo iz sustava socijalne skrbi.

Osobni asistent, pak, s pružateljem usluge osobne asistencije osobama s invaliditetom, u radnopravnom svojstvu odnosno položaju poslodavca, u radnopravnom svojstvu radnika, sklapa ugovor o radu na neodređeno vrijeme i zasniva radni odnos.

Drugo, ... osobni asistent ima sva radna prava dogovorena ugovorom o radu, te propisana pravilnikom koji će regulirati tu materiju, kao i Zakonom o radu, dok roditelj njegovatelj odnosno njegovatelj ima tek nekoliko prava normiranih ZSS-om i to, citira se, ... kao zaposlena osoba po posebnim propisima...

Treće, ... roditelj njegovatelj odnosno njegovatelj nema poslodavca, a osobni asistent ima.

Četvrto, roditelj njegovatelj i njegovatelj primaju mjesečnu socijalnu novčanu naknadu osnovom prava odnosno statusa, a osobni asistent prima plaću.

Peto, osobni asistent ima određeno radno vrijeme, roditelj njegovatelj i njegovatelj nemaju.

Odnosno, preciznije kazano, oni su na dispoziciji njegovanoj osobi 24 sata dnevno, 7 sati u tjednu, 365 dana u godini.

Šesto, roditelj njegovatelj odnosno njegovatelj mora biti srodnik osobe s invaliditetom i djeteta s teškoćama u razvoju, a kod osobnog asistenta je to zabranjeno uz neke iznimke.

Sedmo, roditelj njegovatelj odnosno njegovatelj može se postati do 65-te godine korisnika prava, kod osobnog asistenta nema tog dobrog limita odnosno ograničenja.

Osmo, roditelj njegovatelj i njegovatelj obvezno moraju živjeti u zajedničkom kućanstvu s njegovanom osobom, te imati istu adresu prebivališta, a osobni asistenti nijedno od dvoje navedenog.

Konačno, predlagateljica smatra da je najbolji dokaz posvemašnje neosnovanosti, neutemeljenosti, netočnosti i neistinitosti tvrdnje po kojoj bi se dopuštanjem kumulacije navedenih dvaju prava korisnik *de facto* koristio dvjema sadržajno identičnim pravima činjenica da su ipak dopuštene iznimke od pravila po kojem je navedeni status zapreka za priznavanje prava na uslugu osobne asistencije, a to su iznimke od pravila normirane odredbom čl. 34/4. – 6. ZOA-a.

Naposlijetku, predlagateljica smatra da je navedena zakonska zabrana neustavna odnosno protuustavna i zbog toga jer se njome zadire u već stečena prava ...»

9.2. Ministarstvo u svojem očitovanju na prigovore predlagateljica navodi:

»Zakonodavac je poštujući i uvažavajući potrebe djece s teškoćama u razvoju i obitelji koje o njima skrbe uveo pravo na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja za skrb o djetetu, odnosno osobi s invaliditetom koja:

1. je potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe jer joj je zbog održavanja života potrebno pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za koju je prema preporuci liječnika roditelj ili njegovatelj osposobljen

2. je u potpunosti nepokretna i uz pomoć ortopedskih pomagala

3. ima poremećaj autističnog spektra četvrtog stupnja ili

4. ima više vrsta oštećenja četvrtog stupnja (tjelesnih, mentalnih, intelektualnih ili osjetilnih) zbog kojih je potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe pri zadovoljavanju osnovnih životnih potreba.

Također zakonodavac kontinuirano nastoji poboljšati njihov status, što je vidljivo i donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi («Narodne novine», broj 71/23.).

Navedenim je Zakonom povećan iznos naknade i omogućeno ostvarivanje primitaka po osnovi drugog dohotka prema propisima o porezu na dohodak na koji se plaća doprinos za mirovinsko osiguranje i obvezno zdravstveno osiguranje prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja ako obavljanje posla na temelju kojega se stječe drugi dohodak nije u suprotnosti sa svrhom priznatoga statusa roditelja njegovatelja ili njegovatelja. Također produženo je trajanje statusa roditelja njegovatelja i njegovatelja nakon smrti djeteta s teškoćama u razvoju o kojoj je brinuo roditelj njegovatelj ili njegovatelj, te nakon smrti osobe s invaliditetom o kojoj je brinuo roditelj njegovatelj.

Zapreka iz članka 13. stavka 1. Zakona koja se odnosi na nemogućnost istovremenog korištenja prava na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja i usluge osobne asistencije koju pruža osobni asistent propisana je iz razloga što je roditelj ili drugi član obitelji osobe s invaliditetom stekao navedeni status u svrhu njege i zadovoljavanja potrebe osobe s invaliditetom o kojoj skrbi. Nemogućnošću istovremenog korištenja statusa roditelja njegovatelja i usluge osobne asistencije izbjegnuto je da se iz državnog proračuna dvostruko financira usluga skrbi o osobama s invaliditetom koje žive u vlastitoj obitelji. U cilju olakšavanja pružanja usluge od strane roditelja njegovatelja ili njegovatelja, Zakonom o socijalnoj skrbi je u članku 66. definirano pravo na odmor i podršku u slučaju privremene nesposobnosti za rad roditelja njegovatelja ili njegovatelja na način da roditelj njegovatelj ili njegovatelj može tijekom godine koristiti odmor u trajanju od četriri tjedna, a tijekom korištenja odmora, kao i za vrijeme privremene nesposobnosti za pružanje njege koja traje do dva mjeseca, djetetu s teškoćama u razvoju ili osobi s invaliditetom može se priznati pravo na uslugu smještaja. Također za vrijeme trajanja odmora i privremene nesposobnosti za rad roditelja njegovatelja ili njegovatelja, isti imaju pravo na naknadu.

Navod predlagateljice da se ovom odredbom zadire u već stečena prava osoba s invaliditetom čiji roditelj ili drugi član obitelji ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja za potrebu skrbi o njoj i kojoj je kroz projekte i programe organizacija civilnog društva bila pružena usluga osobne asistencije i da istima više neće biti osigurana usluga ne smatra se gubitkom stečenog prava jer usluga nije bila pravo iz sustava socijalne skrbi već je bila usluga koju su pružale organizacije civilnog društva kroz projekte i programe financirane iz dijela prihoda od igara na sreću i sredstava Europskog socijalnog fonda.

Uvažavajući različite uvjete u kojima žive osobe s invaliditetom i njihovi roditelji njegovatelji ili njegovatelji, u članku 34. stavku. 4. i 5. Zakona navedene su iznimke u slučaju kada osoba s invaliditetom starija od 18 godina o kojoj skrbe roditelji njegovatelj ili njegovatelj može ostvariti i pravo na uslugu osobne asistencije. Također, sukladno članku 34. stavku 6. propisana je iznimka koja se odnosi na studente s invaliditetom čiji roditelj ili drugi član obitelji ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja a koji mogu ostvariti broj sati podrške osobnog asistenta propisane člankom 34. stavkom 1. i 2.

Isti ćemo da osobe s invaliditetom imaju pravo izbora i da ne postoji prepreka da se osoba čiji roditelj ima status roditelja njegovatelja ili član obitelji status njegovatelja, može umjesto navedene podrške odlučiti za uslugu osobne asistencije te podnijeti zahtjev za priznavanje prava na istu, odnosno zatražiti prekid prava na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja.

Dodatno naglašavamo da usluga osobne asistencije omogućava ravnotežu između obiteljskog i poslovnog života članova obitelji koji

skrbe o osobi s invaliditetom. Osiguravanjem usluge osobne asistencije članovima obitelji koji su bili isključeni s tržišta rada omogućuje se ravnopravan pristup tržištu rada, odnosno omogućava osobama koje su imale status roditelja njegovatelja ili njegovatelja povratak na tržište rada.

Pored navedenog ističemo da je za djecu s teškoćama u razvoju kroz ovaj Zakon propisano pravo na potporu tijekom odgojno-obrazovnog procesa.

Nadalje, radi osnaživanja i bolje socijalne uključenosti, djeci s teškoćama u razvoju i njihovim roditeljima mogu se sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi priznati ili odobriti različite socijalne usluge na temelju sveobuhvatne i/ili specifične procjene potreba korisnika, rizika i snaga obitelji i resursa lokalne zajednice, u skladu s individualnim planom promjene ili planom intervencija.

Zakonodavac je prepoznao potrebu osiguravanja podrške roditeljima djece s teškoćama u razvoju koji svojoj djeci ne mogu osigurati skrb koja im je potrebna uz istovremeno izvršavanje svojih radnih obveza te je kroz Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama ("Narodne novine, br. 155/22) propisao pravo roditelja na dopust ili rad s polovicom punog radnog vremena radi skrbi i njege djeteta s teškoćama u razvoju i pravo na rad s polovicom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta.«

10. Osporena zakonska odredba članka 18. stavka 3. ZOA-a:

»Uvjeti za osobnog asistenta

Članak 18.

(...)

(3) Osobni asistent ne može pružiti uslugu osobne asistencije svom članu obitelji, osim kada na području pružanja usluge nije moguće zaposliti osobnog asistenta ili ako to zahtijeva korisnik zbog specifičnih uvjeta pružanja usluge i potreba korisnika, ako to nije u suprotnosti s interesima korisnika.«

10.1. U odnosu na navedenu zakonsku odredbu predlagatelj navode:

»... iako u pravilu ne može, član obitelji korisnika prava odnosno usluge može biti osobni asistent ukoliko je posrijedi mjesto prebivališta korisnika prava gdje je teško pronaći osobnog asistenta ili ako to zahtijeva sam korisnik, a nije u suprotnosti s njegovim interesima.

Stoga, imajući u vidu situaciju na tržištu rada kada su u pitanju osobni asistenti odnosno enormni deficit potonjih, poglavito onih kvalitetnih i iskusnih, nije teško predvidjeti da će navedena normativna iznimka u praksi postati – pravilo.

Treće, ... ne postoji niti jedan ustavnopravno objektivni, opravdan i razuman razlog zbog kojeg član obitelji osobe s invaliditetom ne bi mogao biti osobni asistent. Jer, valjda ne bi trebalo biti sporno da je kod osobne asistencije osobama s invaliditetom, ali nota bene i državi koja financira pružanje usluge i putem nadležnih tijela kontrolira zakonitost postupanja svih dionika u provedbi zakona, esencijalno i kapitalno da osobni asistent korisniku prava pruža adekvatnu i kvalitetnu uslugu odnosno osobnu asistenturu u skladu s zakonom, te da je korisnik prava zadovoljan njegovim radom, a posvema je, ili bi bar trebalo biti, irelevantno da li su oni članovi iste obitelji ili nisu.

Četvrto, ovdje dolazimo do narednog problema odnosno podnormiranosti zakona koja će, ... u upravnoj i upravnosudskoj praksi rezultirati posvemašnjom pravnom nesigurnošću i neujednačenom primjenom materijalnog prava od strane nadležnih odnosno mjerodavnih javnopravnih tijela prvog i drugog stupnja, te upravnih sudova, primarno područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad koji će se prvi suočiti s brojnim normativnim deficitima i insuficijentnostima ZOA.

Naravno, sve to na štetu prava i interesa zakonskih ovlaštenika za stjecanje predmetnog prava.

Zbog čega?

Zbog toga jer je zakon ne sadrži definiciju obitelji kao što ju, primjerice, ne sadrži niti Obiteljski zakon.

(...)

Nastavno, peto, predlagateljica naslovnom sudu skreće pažnju na činjenicu da ne samo da nije postojao objektivni, opravdan i razuman razlog za navedenu zabranu nego, upravo suprotno, predlagateljica za-

kona i saborska većina koja ga je izglasala su morali u vidu imati neke kapitalno važne odnosno esencijalne činjenice koje nisu uzeli u obzir.

Prva je od tih činjenica je činjenica da osobe s invaliditetom, sada već dugi niz godina, ionako iznimno teško pronalaze osobne asistente jer je situacija na tržištu rada, pogotovo u urbanim sredinama i sredinama na Jadranskoj obali, takva da potražnja za ovim zanimanjem odnosno uslugom višekratno premašuje ponudu na što je predlagateljica zakona višekratno ukazivao i Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. (...)«

10.2. Ministarstvo u svojem očitovanju na prigovore predlagatelja navodi:

»(...) Vezano uz navedenu odredbu ističemo da je cilj osobne asistencije osiguravanje neovisnog življenja osobi s invaliditetom na način da se osigura podrška osobe koja nije član obitelji kako bi imala priliku biti u većem stupnju socijalno uključena i neovisnija o članovima obitelji koji joj svakodnevno pružaju podršku.

Zakonom je osigurana mogućnost zapošljavanja i člana obitelji u iznimnim situacijama u slučaju kada na području pružanja usluge nije moguće zaposliti osobnog asistenta ili ako to zahtijeva korisnik zbog specifičnih uvjeta pružanja usluge i potreba korisnika, ako isto nije u suprotnosti s interesima korisnika

Tijekom pilotiranja projekta usluge osobne asistencije, dakle od 2006. godine pa nadalje, odnosno do donošenja Zakona, udruge osoba s invaliditetom koje su uslugu pružale kroz programe i projekte isticale su važnost da uslugu osobne asistencije pruža osoba koja nije obiteljski povezana s osobom kojoj pruža podršku. Kroz primanje podrške od strane osobnog asistenta, korisnicima usluge je omogućeno da se odmaknu od paternalističkog stava članova obitelji, a istodobno i članovima obitelji omogućuje odmor od skrbi i uspostavljanje ravnoteže između obiteljskog i poslovnog života.

Kao što smo gore spomenuli osobni asistent ne donosi odluke umjesto korisnika ni ne utječe na donošenje odluka od strane korisnika. Osobi s invaliditetom koja ima podršku od strane osobnog asistenta osigurava se nepristranost od strane osobe koja joj pruža podršku te ima mogućnost samostalnog izbora i kontrole u pogledu vlastitog stila života i dnevnih aktivnosti, što nije moguće kada uslugu pruža bliski član obitelji. Dodatno ističemo da su osobna autonomija i samoodređenje od temeljne važnosti za neovisno življenje.

Na zapošljavanje članova obitelji kao osobnih asistenta može se gledati i kao na osiguravanje radnih mjesta nezaposlenim osobama koja skrbe o članu obitelji koji je osoba s invaliditetom, te na taj način i osiguravanje dodatnih prihoda obiteljima što nije intencija ovog Zakona.

Ističemo da je iznimka za odobravanje pružanja usluge osobne asistencije od strane članova obitelji proistekla iz proteklog šesnaestogodišnjeg iskustva u osiguravanju usluge kroz programe i projekte udruga osoba s invaliditetom. Naime postoje situacije kada korisnici žive u ruralnim sredinama ili otocima u kojima na tržištu rada nema nezaposlenih osoba s potrebnim kvalifikacijama ili motivacijom za zapošljavanje na radnom mjestu osobnog asistenta, a istovremeno središta u kojoj korisnik živi nije uopće povezana ili je nedovoljno povezana javnim prijevozom koji bi omogućio zapošljavanje osobe koja ne živi u mjestu prebivališta korisnika. Također postoje specifične situacije u kojima zbog specifičnosti oštećenja zdravlja i zahtjeva korisnika nije moguće zaposliti odgovarajuću osobu osim članova obitelji koji su educirani za pružanje specifične njege, ili situacije kada korisnici zbog svog mentalnog ili intelektualnog oštećenja nisu u mogućnosti prihvatiti osobnog asistenta kao osobu koja o njima skrbi. Kako zapošljavanje članova obitelji kao osobnih asistenata svojim članovima obitelji ne bi postalo pravilo, već ostalo iznimka zbog gore navedenih ili sličnih razloga, člankom 18. stavkom 3. je propisana mogućnost pružanja usluge od strane člana obitelji, pri čemu je naglašeno da je isto moguće ako to nije u suprotnosti s interesima korisnika. U cilju osiguravanja objektivnosti u procjeni da li je pružanje usluge od strane člana obitelji opravdano te da nije u protivnosti s interesima korisnika, sukladno članku 51. Zakona, procjenjuje Komisija za procjenu potrebe korisnika koju čine socijalni radnik i psiholog kao stručni radnici Zavoda i predstavnik organizacije civilnog društva korisničke skupine kojoj

pripada osoba za koju se traži usluga. Način rada Komisije pravilnikom propisuje ministar. (...)»

11. Osporena zakonska odredba članka 24. stavka 1. ZOA-a:

»Pružatelji usluge osobne asistencije i potpore tijekom odgojno-obrazovnog procesa

Članak 24.

(1) Uslugu osobne asistencije pružaju:

1. ustanove socijalne skrbi:

a) dom socijalne skrbi i

b) centar za pomoć u kući

2. udruga, vjerska zajednica i druga pravna osoba

(...)»

11.1. U odnosu na navedenu zakonsku odredbu predlagatelj navode:

»(...) Citirana je odredba ustavnopravno neprihvatljiva zbog toga jer temeljem nje pružatelji usluga osobne asistencije moraju biti pravne osobe.

Drugim riječima kazano, pružatelji usluga osobne asistencije ne mogu biti fizičke osobe kao pravni subjekti, primjerice fizičke osobe koje obavljaju profesionalnu djelatnost na tržištu, niti pravni entiteti koji nemaju pravnu osobnost poput, primjerice, obrta.

Naravno, posrijedi je pozicioniranje potonjih, u smislu odredbe čl. 14. Ustava, u nejednak i diskriminantan položaj u odnosu na pravne osobe, a za koje normativno rješenje predlagateljica zakona i saborska većina nisu pružili jedan ustavnopravno objektivan, opravdan i razuman razlog.

Štoviše, posrijedi je eklatantni normativni faux pas jer je donošenje navedenog zakona, primjerice, moglo dovesti do otvaranja velikog broja malih obrta koji bi zapošljavali 5 ili 10 osobnih asistenata u svojstvu pružatelja usluge osobne asistencije.

Nadalje, sporna je zakonska odredba, ... ustavnopravno dubiozna i suspektna temeljem odredbe čl. 49. Ustava osnovom kojeg država jamči poduzetničke i tržišne slobode, te jednak položaj na tržištu svim poduzetnicima što kod osporene odredbe nije posrijedi.

Predzadnje, opisano normiranje predlagateljica smatra protivnim i odredbi čl. 55. Ustava koja svakome jamči pravo na rad i slobodu rada, te propisuje da je svakome pod jednakim uvjetima dostupno svako radno mjesto.

U konačnici, citiramo fragment mišljenja Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom o razlozima spornosti citirane zakonske odredbe:

... potrebno je predvidjeti i mogućnost da pružatelj usluge bude fizička osoba koja samostalno obavlja profesionalnu djelatnost ili obrtnik. Mišljenja smo da bi ovo pitanje trebalo regulirati zbog mogućeg nedostatka drugih pružatelja usluge osobne asistencije, a osobito na određenom području (ruralne sredine, otoci)...

11.2. Ministarstvo u svojem očitovanju na prigovore predlagateljice navodi:

»Pružatelji usluge osobne asistencije propisani navedenim članom određeni su temeljem prijedloga članova Radne skupine za izradu Nacrta prijedloga zakona o osobnoj asistenciji, te je navedeni stav temeljen na iskustvima država koje osiguravaju uslugu osobne asistencije ili druge oblike neposredne podrške korisnicima.

Pravo na rad i slobodu rada odnosno zapošljavanja na radnom mjestu osobnog asistenta, komunikacijskog posrednika i videćeg pratitelja omogućeno je svim građanima pod jednakim uvjetima zapošljavanjem kod pružatelja usluge iz stavka 24. stavka 1., pod uvjetima propisanim člancima 18., 19. i 20. Zakona.»

12. Osporena zakonska odredba članka 34. stavka 2. alineje 1. ZOA-a:

»Broj sati usluge koju može ostvariti korisnik usluge osobne asistencije koju pruža osobni asistent

Članak 34.

(...)

(2) Satnica usluge osobne asistencije koju pruža osobni asistent razvrstava se sukladno potrebama korisnika na sljedeći način:

– uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent u trajanju do 352 sata mjesečno može ostvariti samac s tjelesnim oštećenjem 4. stupnja koji ima Barthel indeks 0 – 20

(...)»

12.1. U odnosu na navedenu osporenu zakonsku odredbu predlagatelj navode:

»... Prvo u kontekstu navedene odredbe, svatko tko ima makar i površna saznanja odnosno znanja što, u sadržajnom smislu, predstavljaju navedeni IV. stupanj invaliditeta i navedeni raspon Barthelovog indexa, zna da navedene dva zakonska uvjeta odnosno pretpostavke imaju samo osobe s najtežim i najvećim invaliditetom koje su potpuno ovisne o 24-satnoj tuđoj pomoći, njezi i skrbi.

Drugo, posljedično prvom, nije potrebno biti medicinski ekspert odnosno stručnjak da bi se došlo do zaključka da je treći uvjet koji korisnik prava in cumulo mora ostvariti da bi stekao pravo na osobnu asistenturu u navedenom broju odnosno fondu sati mjesečno, uz poštivanje svih propisa nemoguće ispuniti odnosno da se radi o nemogućem zakonskom uvjetu za stjecanje odnosno priznavanje prava.

Odnosno, drugim riječima kazano, ne postoji osoba s invaliditetom koja uz navedeni stupanj invaliditeta i navedeni raspon BI-ja može živjeti sama čak i samo jedan jedini dan, a kamoli kontinuirano odnosno stalno.

Naime, nesporno je da, prema pravilima bodovanja kod utvrđivanja BI-ja, BI od 0 – 20 imaju osobe potpuno ovisne o tuđoj pomoći, njezi i skrbi, kao i da se u listi težine i vrste invaliditeta – oštećenja funkcionalnih sposobnosti, prilog 5. uz Uredbu o metodologijama vještačenja, IV. stupanj invaliditeta opisuje kao, citira se...nesposobnost samostalnog kretanja niti uz ortopedsko pomagalo, nemogućnost transfera; nemogućnost izvođenja bilo koje aktivnosti svakodnevnog života...i...potpuno ovisan o drugoj osobi u održavanju osobne higijene i obavljanju fizioloških potreba, te pri hranjenju, svlačenju i oblačenju...

Prema tome, treće, predlagateljica naslovnom sudu skreće pažnju na činjenicu da je posrijedi, kolokvijalno kazano, normativni mrtvac u formi zakonske odredbe jer navedeno pravo, pod pretpostavkom odnosno predmnijevom da postupa zakonito odnosno ne služi se nekima makinacijama i zloporabama u svrhu stjecanja prava, neće steći niti jedna osoba s invaliditetom, a kamoli stotine i stotine osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj kojima je tuđa pomoć i njega potrebna 24 sata na dan.

Danju i noću. Radnim danom i praznikom. Svaki dan 24 sata na dan.

Na znanje naslovnom sudu, u cijeloj zemlji trenutno ima 247 osoba s invaliditetom koje imaju navedeni index 0.

Dakle, kod ovog fiktivnog i stvarno nepostojećeg zakonskog prava na navedeni mjesečni fond sati osobne asistenture, odnosno kvaziprava ili pseudoprava, bez ikakvih ustezanja, susprezanja ili uzdržavanja možemo konstatirati poražavajuću i žalosnu činjenicu, kako za predlagateljicu zakona, tako i za sve one koji su podigli ruku za ovakvo normativno rješenje, da je u pitanju cinična normativna prijevara na zakonskoj razini kojom se osobe s najvećim i najtežim invaliditetom ponižavaju i nipodaštavaju na nevjerovatan, neshvatljiv, neprispodobiv i neprihvatljiv način od strane navedenih tijela državne vlasti, dakle Vlade Republike Hrvatske i Hrvatskog sabora.

Stoga, realno i stvarno, maksimalni mjesečni fond sati koji može ostvariti osoba s invaliditetom po ZOA-u iznosi dvostruko manje odnosno 176 sati mjesečno.

Nadalje, kada se navedena brojka podijeli sa 31 danom u mjesecu dobije se da je maksimalni dnevni broj sati usluge osobne asistencije koje može dobiti odnosno ostvariti osoba s invaliditetom IV. stupnja i Barthelovim indexom u rasponu 0 – 20 točno 5,67 sati dnevno.

Navedeno, dalje, znači da osobe s najtežim invaliditetom ovim zakonom ne samo da ne dobijaju veća prava nego što su do sada imale bez zakona odnosno bilo kakvog normativnog okvira i uređenja, nego će imati pravo na smanjeni broj sati osobne asistencije u odnosu na dosadašnji kao što je poviše prezentirano na konkretnom primjeru iz života na kojeg predlagateljica nadovezuje drugi konkretni životni primjer.

Naime, osoba s invaliditetom koja ima IV. stupanj invaliditeta i BI 0 – 20, a nije samac, ubuduće će kao do sada imati pravo na asistenta u punom radnom vremenu odnosno 160 sati mjesečno.

No, ako je ta osoba zaposlena i prima plaću iznad prosječne, imati će manja prava nego do sada jer će svakomjesečno osnovom participacije u cijeni usluge morati uplaćivati određeni novčani iznos u državni proračun što do sada nije bila njena obveza.

Stoga, naposljetku u kontekstu ove zakonske odredbe, predlagateljici ne preostaje ništa drugo nego konstatirati pravno shvaćanje odnosno stav da je i ona neustavna i protuustavna s aspekta uvodno apostrofiranih ustavnih odredaba, poglavito promatrajući ju odnosno prosuđujući kroz prizmu odredbe 58/2. Ustava, te brojnih mjerodavnih odredaba KPOSI-ja i odredbe čl. 14.1. KZLJP-a kao konvencijskog prava koje je u hrvatskom unutarnjem pravnom poretku, po pravnoj snazi iznad ZOA.

(...)«

12.2. Ministarstvo u svojem očitovanju na prigovore navodi:

»(...) Navod predlagateljice vezan uz navedenu odredbu da se radi o nemogućem zakonskom uvjetu za priznavanje prava s obzirom da ne postoji osoba s tjelesnim oštećenjem 4. stupnja koji ima Barthel indeks 0 – 20 te koja živi sama nije točan s obzirom da su u proteklom šesnaestogodišnjem razdoblju u programe i projekte organizacija civilnog društva kao korisnici usluge bile uključene osobe koje udovoljavaju navedenim uvjetima. Osobe su uz podršku osobnih asistentata kao i podršku osoba iz zajednice u kojoj žive te osiguravanjem ostalih socijalnih usluga ostale živjeti samostalno u svojoj stambenoj zajednici. Nadalje ističemo da osiguravanje usluge u trajanju od 352 sata mjesečno predstavlja značajno povećanje broja sati u odnosu na dosadašnju satnicu od 80 ili 160 sati mjesečno koju su kroz projekte i programe organizacija civilnog društva mogli dobiti korisnici koji su imali Barthel indeks 0.«

13. Osporena zakonska odredba članka 40. stavka 2. ZOA-a:

»Sudjelovanje korisnika u plaćanju usluge
Članak 40.

(...)

(2) Ako su prihodi korisnika usluge osobne asistencije iz stavka 1. ovoga članka viši od prosječne neto plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini, dužan je sudjelovati u plaćanju cijene usluge u iznosu od 1% cijene usluge, a ako su prihodi korisnika viši od dvije prosječne neto plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini, dužan je sudjelovati u plaćanju cijene usluge u iznosu od 2% cijene usluge.

(...)«

13.1. U odnosu na navedenu zakonsku odredbu predlagatelj navode:

»(...) Prvo u kontekstu citirane sporne zakonske odredbe, predlagateljica konstatira da se putem nje u zakon uvodi dohodovni cenzus premda se to tako ne zove.

Drugo, za navedenu odredbu ne samo da ne postoji ustavnopravno opravdan, objektivan i razuman razlog, nego je posrijedi suludo i bezumno normiranje bez ikakvog stvarnog normativnog cilja odnosno svrhe.

Jer, treće, država se deklarativno zalaže za zapošljavanje osoba s invaliditetom kako bi se one što više osamostalile u svakom smislu, pa tako i financijskom, te na taj način lakše integrirale odnosno uključile u društvenu zajednicu.

U tu svrhu država donosi i propise, poput Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, te u njima normira institute poput kažnjavanja onih poslodavaca koji ne poštuju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom da bi se tako prikupljena sredstva potom utrošila na razne poticaje za osobe sa invaliditetom uključujući i one koji se odnose na njihovo zapošljavanje.

Naravno, predlagateljica smatra da nije potrebno odnosno nužno dodatno pojašnjavati sve benefite odnosno koristi za državu i društvo koji proizlaze iz zapošljavanja osoba s invaliditetom od kojih je kapitalan i esencijalan onaj da takva osoba onda nije na teret državi, nego, upravo suprotno, iz svoje plaće podmiruje poreze, prireze, obvezne doprinose i sva druga davanja odnosno dadžbine državi.

Dalje, prema službenim podacima u Republici Hrvatskoj trenutno ima 624019 osoba s invaliditetom od kojih je, nota bene, samo 2% zaposleno, a vjerojatno samo 2% od tih 2% ima mjesečnu plaću veću od prosječne.

Nadalje, gore navedenim podacima treba dodati podatak da je nadležno Ministarstvo godišnji trošak ovog zakona odnosno financijska sredstva potrebna za financiranje prava koja proizlaze iz njega procijenilo na 176 milijuna EUR.

Stoga, predlagateljica bi voljela znati koji je točno ratio legis odredbe temeljem koje će se u državni proračun od strane korisnika usluge koji budu podlijevali ovoj obvezi na participaciju u cijeni usluge na mjesečnoj razini prikupiti od nekoliko tisuća do maksimalno nekoliko desetaka tisuća EUR?

Pitanje je, naravno, retoričko jer je riječ o besmislenoj odredbi kojom se, upravo suprotno dobroj svjetskoj praksi, penalizira odnosno sankcionira osobe s invaliditetom koje su se uspjele zaposliti i pride, sram ih bilo, neka predlagateljici bude dopušten sitni cinizam, primaju iznadprosječnu plaću.

Nadalje, sasvim je jasna i nedvosmislena pogubna, porazna i neshvatljiva poruka koju država na ovaj način šalje osobama s invaliditetom koje žele i mogu raditi, a to je poruka da je im je bolje da ne rade nego da žive isključivo na državni teret.

Zaključno, naravno da je posrijedi još jedna neustavna odnosno protuustavna zakonska odredba kojom se navedena mala skupina osoba s invaliditetom diskriminira i pozicionira u nejednak položaj pred zakonom s drugom osobom s invaliditetom u istoj odnosno usporedivoj situaciji u smislu odredbe čl. 14. Ustava koja je, dakako, protivna i brojnim odredbama KPOSI-ja i odredbi čl. 14.1. KZLJP-a, uz nastavnu opasku predlagateljice da je u pitanju i podnormirana, neodređena, nejasna i neprecizna zakonska odredba jer je iz nje neispitljivo da li je korisnik prava koji joj podliježe u državni proračun dužan uplatiti 1% ili 2% cijene mjesečne usluge osobne asistencije u neto ili bruto iznosu, a razlika između ta dva iznosa je, naravno, prilično značajna u novčanom smislu.

(...)«

13.2. Ministarstvo u svojem očitovanju na ove prigovore navodi:

»(...) Kao i kod socijalnih usluga propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi kod kojih su odrasle osobe koje socijalne usluge koriste na temelju rješenja ili uputnice dužne sudjelovati u plaćanju cijene usluge, sudjelovanje korisnika u plaćanju usluge osobne asistencije je propisano člankom 40. stavkom 2. Zakona o osobnoj asistenciji. Kod usluge osobne asistencije zakonodavac je išao u pravcu olakšavanja uvjeta te za razliku od ostalih socijalnih usluga kod kojih je korisnik dužan u plaćanju cijene usluge sudjelovati svojim prihodima i imovinom koja ne služi njemu ili članovima njegova kućanstva za podmirenje osnovnih životnih potreba, kod usluge osobne asistencije u obzir se uzimaju samo primanja korisnika. Ističemo da kod usluge osobne asistencije ne postoji ni obveza zakonskog obveznika uzdržavanja osobe s invaliditetom u sudjelovanju u plaćanju cijene usluge te da u prihod ne ulaze naknade iz sustava socijalne skrbi i naknade iz drugih sustava ostvarene temeljem invaliditeta.

Slijedom navedenog Zakon ne propisuje cenzuse kao uvjet za ostvarivanje prava na uslugu osobne asistencije, već propisuje isključivo obvezu sudjelovanja korisnika u plaćanju cijene navedene usluge. Dodatno ističemo da ne postoje bruto i neto cijena usluge već će sukladno članku 39. stavku 4. način utvrđivanja cijene usluge osobne asistencije, koje se pružaju u mreži usluge osobne asistencije, pravilnikom propisati ministar.

(...)«

14. Osporena zakonska odredba članka 54. ZOA-a:

»Dan priznavanja prava na uslugu osobne asistencije
Članak 54.

Pravo na uslugu osobne asistencije priznaje se s danom početka korištenja usluge.«

14.1. U odnosu na navedenu zakonsku odredbu predlagatelj navode:

»(...)

Prvo, navedena odredba je egzemplarni primjer nepreciznog, neodređenog i nejasnog normiranja koje dominira u zakonskom tekstu, a neposredna posljedica kojeg će u praksi biti neujednačena primjena prava od strane nadležnih javnopravnih tijela i sudova.

Naime, po predlagateljčinom pravnom mišljenju navedena odredba je morala biti stilizirana odnosno formulirana upravo na opozitan odnosno dijametralan način odnosno njome je trebalo biti propisano da se danom početka korištenja usluge smatra dan podnosenja zahtjeva ili *ex officio* pokretanja postupka, ili barem dan izvršnosti rješenja o priznavanju prava na uslugu osobne asistencije.

Jer, naravno da se usluga može početi koristiti tek kad za to postoji valjani pravni osnov u formi rješenja o priznanju prava kao pojedinačnog upravnog akta kojeg donosi područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad u svojstvu prvostupanjskog javnopravnog tijela ...«

14.2. Ministarstvo u svojem očitovanju na prigovore predlagatelja navodi:

»(...)

Navedena odredba koja propisuje da se pravo na uslugu osobne asistencije priznaje s danom početka korištenja usluge istovjetna je članku 136. stavku 3. Zakona o socijalnoj skrbi prema kojemu se pravo na socijalne usluge priznaje s danom početka korištenja usluge.

(...)

Dodatno ističemo da je s ciljem revidiranja sustava socijalnih naknada i olakšavanja ispunjavanja Provedbene odluke Vijeća i ostvarenje mjere iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) 'C4.3. R1 Transparentnost i adekvatnost socijalnih naknada u sustavu socijalne zaštite', Svjetska banka za Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike izradila pregled 'Jačanje politike socijalnih naknada u Hrvatskoj'. U navedenom dokumentu istaknuto je da su naknade za osobe s invaliditetom vrlo 'darežljive' u odnosu na druge naknade u usporedu s drugim državama članicama OECD-a.

Gore spomenuta *Evalvacija pružanja usluge osobne asistencije u Republici Hrvatskoj* je ukazala da se specifičnost usluge osobne asistencije prije svega ističe u svrsi usluge, tj. učinku koji se njome postiže te opsegu (vremenskom) pružanja i individualiziranom pristupu, tj. odnosu asistent-korisnik te da postoji značajna komplementarnost koja u konačnici ima za učinak povećanje kvalitete života korisnika, socijalno uključivanje i prevenciju institucionalizacije.

Slijedom svega naprijed navedenoga, mišljenja smo da je zakonskim rješenjem korištenje usluge osobne asistencije osigurano na jednak i ravnopravan način te s obzirom da normativno rješenje pristupa invaliditetu koji se temelji na modelu ljudskih prava, isto predstavlja veliki iskorak u pružanju neposredne podrške osobama s invaliditetom radi čega predlažemo predmetni prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske u cijelosti odbiti.«

III. MJERODAVNO PRAVO

15. Za ocjenu osnovanosti navoda predlagatelja mjerodavne su sljedeće odredbe Ustava:

»Članak 1.

Republika Hrvatska jedinstvena je i nedjeljiva demokratska i socijalna država.

(...)

»Članak 3.

Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.«

»Članak 14.

Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.

Svi su pred zakonom jednaki.«

»Članak 35.

Svakomu se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.«

»Članak 57.

Slabim, nemoćnima i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama država osigurava pravo na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba.

Posebnu skrb država posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.

(...)

»Članak 62.

Država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarenje prava na dostojan život.

Članak 63.

Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu te imaju pravo i slobodu da samostalno odlučuju o odgoju djece.

Roditelji su odgovorni osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti.

Tjelesno i duševno oštećeno i socijalno zapušteno dijete ima pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb.

Djeca su dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje.

Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji.

Članak 64.

Dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe.

Djeca ne mogu biti primljena na rad prije zakonom određene dobi niti smiju biti prisiljavana na rad koji štetno utječe na njihovo zdravlje ili čudoređe, niti im se takav rad smije dopustiti.

Mladež, majke i osobe s invaliditetom imaju pravo na osobitu zaštitu na radu.«

Mjerodavne odredbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17. i 6/24.; u daljnjem tekstu: Konvencija):

»Članak 8.

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.«

»Članak 14.

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.«

15.1. Mjerodavne odredbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (»Narodne novine, Međunarodni ugovori« broj 6/07. i 5/08.; u daljnjem tekstu: Konvencija o pravima osoba s invaliditetom):

»Članak 2.

DEFINICIJE

Za potrebe ove Konvencije:

(...)

»Diskriminacija na osnovi invaliditeta' označava svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje na osnovi invaliditeta koje ima svrhu ili učinak sprečavanja ili poništavanja priznavanja, uživanja ili korištenja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, društvenom i svakom drugom području, na izjednačenoj osnovi s drugima. Ona uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe;

»'Razumna prilagodba' znači potrebnu i odgovarajuću prilagodbu i podešavanje, koja ne predstavljaju neproporcionalno ili neprimjereno opterećenje, da bi se u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno osobama s invaliditetom osiguralo ravnopravno uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na izjednačenoj osnovi s drugima;

(...)

»Članak 3.

OPĆA NAČELA

Načela ove Konvencije su:

(a) poštivanje urođenog dostojanstva, osobne autonomije uključujući slobodu osobnog izbora i neovisnost osoba;

(b) nediskriminacija;

(c) puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo;

(d) poštivanje razlika i prihvaćanje osoba s invaliditetom kao dijela ljudske raznolikosti i čovječnosti;

(e) jednakost mogućnosti;

(f) pristupačnost;

(g) jednakost između muškaraca i žena;

(h) poštivanje sposobnosti razvoja djece s teškoćama u razvoju i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastitog identiteta.«

»Članak 7.

DJECA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

1. Države potpisnice osigurat će sve potrebne mjere kako bi zajamčile djeci s teškoćama u razvoju puno uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda ravnopravno s drugom djecom.

2. U svim aktivnostima koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju prvenstveni će značaj biti pridani najboljim interesima djeteta.

3. Države potpisnice osigurat će da djeca s teškoćama u razvoju imaju pravo slobodno izraziti svoje stavove o svim pitanjima koja ih se tiču, a njihovi stavovi će se razmatrati sukladno njihovoj dobi i zrelosti, ravnopravno s drugom djecom, a u ostvarivanju tog prava bit će im pružena pomoć u skladu s razinom teškoća u razvoju i uzrastom.«

»Članak 19.

NEOVISNO ŽIVLJENJE I UKLJUČENOST
U ZAJEDNICU

Države potpisnice ove Konvencije priznaju jednako pravo svim osobama s invaliditetom na život u zajednici, s pravom izbora jednakim kao i za druge osobe, te će poduzeti učinkovite i odgovarajuće mjere kako bi olakšale osobama s invaliditetom puno uživanje ovoga prava i punog uključenja i sudjelovanja u zajednici, uključujući i osiguranje sljedećeg:

(a) mogućnosti da osobe s invaliditetom odaberu svoje mjesto boravka, gdje i s kim će živjeti, na ravnopravnoj osnovi s drugima, te da nisu obvezne živjeti bilo kojim nametnutim načinom života;

(b) pristupa širokom rasponu usluga koje različite službe potpore pružaju osobama s invaliditetom u njihovom domu ili ustanovama za smještaj, uključujući osobnu asistenciju potrebnu za potporu življenju i za uključenje u zajednicu, kao i za sprečavanje izolacije ili segregacije iz zajednice;

(c) ravnopravnog pristupa osoba s invaliditetom uslugama, objektima i prostorima, namijenjenima općoj populaciji, te njihove primjerenosti potrebama osoba s invaliditetom.«

15.2. Mjerodavne odredbe Konvencije o pravima djeteta (»Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori« broj 15/90.; u daljnjem tekstu: Konvencija o pravima djeteta), preuzete u pravni poredak Republike Hrvatske na temelju Odluke o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 12/93.) glase:

»Članak 9.

1. Države stranke osigurat će da se dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležne vlasti pod sudbenim nadzorom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je odvajanje potrebno radi dobrobiti djeteta. Takva odluka može biti naročito potrebna u posebnim slučajevima, kao što su zloraba roditeljskog položaja ili zanemarivanje djeteta, ili pak kad roditelji žive odvojeno, a mora se donijeti odluka o mjestu djetetova prebivališta.

(...)

»Članak 18.

(...)

2. U cilju jamčenja i promicanja prava utvrđenih u ovoj Konvenciji, države stranke pružit će odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim skrbnicima kako bi oni mogli ispuniti svoju dužnost prema djetetu, te jačati ustanove i službe za dječju zaštitu i skrb.

(...)

»Članak 20.

(...)

3. Države stranke će u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom takvom djetetu osigurati zamjensku zaštitu.

(...)

»Članak 23.

1. Države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo djelatno sudjelovanje u zajednici.

2. Države stranke priznaju djetetu s teškoćama u razvoju **pravo na posebnu skrb** te će, ovisno o raspoloživim sredstvima, poticati i osiguravati svakom takvom djetetu kao i onima koji su odgovorni za njegovu skrb, pružanje pomoći koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta i uvjetima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji skrbe za njega. Konvencija o pravima djeteta

3. Priznajući djetetu s teškoćama u razvoju posebne potrebe, pružanje pomoći prema stavku 2. ovog članka bit će besplatno kad god je to moguće, uz uvažavanje materijalnih mogućnosti djetetovih roditelja ili drugih osoba koje o njemu skrbe, te će biti organizirano tako da djetetu s teškoćama u razvoju osigura djelotvoran pristup obrazovanju, stručnoj izobrazbi, zdravstvenim službama rehabilitacijskim službama, pripremi za zapošljavanje i mogućnostima razvoja, što mu omogućuju puno uključivanje u zajednicu i osobni razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni napredak.«

15.3. Mjerodavne odredbe Povelje Europske unije o temeljnim pravima (Službeni list Europske unije broj 216/C 202/02.; u daljnjem tekstu: Povelja):

»Članak 24.

PRAVA DJETETA

1. Djeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit. Ona mogu slobodno izražavati svoje mišljenje. Njihovo se mišljenje uzima u obzir u pitanjima koja se na njih odnose, u skladu s njihovom dobi i zrelosti.

2. U svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta.

3. Svako dijete ima pravo na održavanje redovitog osobnog odnosa i izravan kontakt s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim interesima.«

»Članak 26.

INTEGRACIJA OSOBA S INVALIDITETOM

Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice.«

15.4. Mjerodavni članci ZOA-a glase:

»Ciljevi i svrha osobne asistencije i potpore tijekom odgojno-obrazovnog procesa

Članak 2.

(1) Osobna asistencija je socijalna usluga kojom se osigurava pomoć i podrška osobi s invaliditetom u aktivnostima koje ne može izvoditi sama radi vrste i stupnja invaliditeta, a koje su joj svakodnevno potrebne u kući i izvan kuće, te pomoć i podrška u komunikaciji i primanju informacija, a u svrhu većeg stupnja samostalnosti i uključenosti u zajednicu, zaštite i osiguravanja ljudskih prava osobe s invaliditetom, kao i ostvarivanja ravnopravnosti s drugima.

(...)

»Sadržaj osobne asistencije i potpore tijekom odgojno-obrazovnog procesa

Članak 8.

(1) Osobna asistencija može obuhvatiti: – obavljanje kućanskih poslova, uključujući i organiziranje prehrane, koje korisnik nije u mogućnosti samostalno obaviti ili koje umjesto korisnika nisu u mogućnosti obaviti članovi kućanstva – hranjenje – održavanje osobne higijene – omogućavanje mobiliteta i kretanja – rukovanje pomagalicama – pratnju i pomoć u različitim socijalnim aktivnostima, uključujući i putovanja unutar i izvan Republike Hrvatske – pomoć pri obavljanju administrativnih aktivnosti – pružanje podrške u komunikaciji između osobe s oštećenjem sluha i čujuće okoline u svrhu pristupa informacijama u svim područjima života – pružanje podrške u kretanju gluhooslojnih osoba te podrške u komunikaciji između gluhooslojnih osoba i okoline, u svrhu pristupa informacijama u svim područjima života.

(...)

»Broj sati usluge koju može ostvariti korisnik usluge osobne asistencije koju pruža osobni asistent

Članak 34.

(1) Uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent, a za kojom je procijenjena potreba pomoći na temelju Liste procjene potreba, može ostvariti osoba s invaliditetom u rasponu od 44 do 352 sata mjesečno, odnosno 10 do 80 sati tjedno.

(2) Satnica usluge osobne asistencije koju pruža osobni asistent razvrstava se sukladno potrebama korisnika na sljedeći način:

– uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent u trajanju do 352 sata mjesečno može ostvariti samac s tjelesnim oštećenjem 4. stupnja koji ima Barthel indeks 0 – 20

– uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent u trajanju do 176 sati mjesečno može ostvariti:

1. osoba s tjelesnim oštećenjem 4. stupnja koji ima Barthel indeks 0 – 20

2. osoba s tjelesnim oštećenjem 4. stupnja koji ima Barthel indeks 21 – 35 i koji živi sama ili su ostali članovi kućanstva maloljetni

3. samac s mentalnim oštećenjem 4. stupnja

– uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent u trajanju do 88 sati mjesečno može ostvariti:

1. osoba s tjelesnim oštećenjem 4. stupnja koji ima Barthel indeks 21 – 35

2. osoba s tjelesnim oštećenjem 3. stupnja koji ima Barthel indeks 36 – 45

3. osoba s intelektualnim oštećenjem 3. i 4. stupnja

4. osoba s poremećajima iz autističnog spektra 3. i 4. stupnja

5. osoba s mentalnim oštećenjem 4. stupnja koji živi u obitelji

6. samac s mentalnim oštećenjem 3. stupnja ili

7. samac s kroničnim bolestima 4. stupnja.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, osoba iz stavka 2. podstavaka 1. i 2. ovoga članka, kojoj je odobrena usluga cjelodnevno

boravka više od tri dana u tjednu na temelju zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi, ima pravo na najviše 88 sati mjesečno usluge osobne asistencije koju pruža osobni asistent.

(4) Iznimno od stavaka 1. i 2. ovoga članka, osoba iz stavka 2. ovoga članka čiji roditelj ili drugi član obitelji ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja za potrebu skrbi o njoj na temelju zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi, može ostvariti pravo na uslugu osobne asistencije do 88 sati mjesečno ako:

– živi sa samohranim roditeljem

– živi u jednoroditeljskoj obitelji

– živi u dvočlanom kućanstvu

– živi u kućanstvu s dvije ili više osoba s invaliditetom ili

– je potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe jer joj je zbog održavanja života potrebno pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za koje je prema preporuci liječnika roditelj njegovatelj ili njegovatelj osposobljen, a koja se zbog svog zdravstvenog stanja ne može uključiti u programe u zajednici.

(5) Iznimno od stavaka 1. i 2. ovoga članka, osoba iz stavka 2. ovoga članka čiji roditelj ili drugi član obitelji ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja za potrebu skrbi o njoj na temelju zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi, može ostvariti pravo na najviše 44 sata mjesečno usluge osobne asistencije ako živi u kućanstvu u kojem je bračni ili izvanbračni partner roditelja njegovatelja zbog radnih obveza odsutan iz mjesta prebivališta duže od šest mjeseci godišnje.

(6) Iznimno od stavaka 4. i 5. ovoga članka, osoba čiji roditelj ili drugi član obitelji ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja za potrebu skrbi o njoj na temelju zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi, a koja ima status studenta, može ostvariti pravo na uslugu osobne asistencije sukladno satnici propisanoj stavcima 1. i 2. ovoga članka.«

15.5. Mjerodavni članci Zakona o socijalnoj skrbi (»Narodne novine« broj 18/22., 46/22., 119/22., 71/23., 156/23. i 61/25.) glase:

»STATUS RODITELJA NJGOVATELJA ILI STATUS NJGOVATELJA

Pojam statusa roditelja njegovatelja ili statusa njegovatelja

Članak 61.

Pravo na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja priznaje se za njegu djeteta s teškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom koja:

1. je potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe jer joj je zbog održavanja života potrebno pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za koju je prema preporuci liječnika roditelj ili njegovatelj osposobljen

2. je u potpunosti nepokretna i uz pomoć ortopedskih pomagala

3. ima poremećaj autističnog spektra četvrtog stupnja ili

4. ima više vrsta oštećenja četvrtog stupnja (tjelesnih, mentalnih, intelektualnih ili osjetilnih) zbog kojih je potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe pri zadovoljavanju osnovnih životnih potreba.

Roditelj njegovatelj

Članak 62.

(1) Pravo na status roditelja njegovatelja priznaje se roditelju djeteta s teškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom iz članka 61. ovoga Zakona koji ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom.

(2) Ako u obitelji ima dvoje ili više djece s teškoćama u razvoju ili osoba s invaliditetom iz članka 61. ovoga Zakona, pravo na status roditelja njegovatelja može se priznati i jednom i drugom roditelju.

Njegovatelj

Članak 63.

(1) Pravo na status njegovatelja može se priznati bračnom ili izvanbračnom drugu te životnom ili neformalnom životnom partneru roditelja djeteta s teškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom.

(2) Ako dijete s teškoćama u razvoju nema roditelja, ako roditelji ne žive s njim ili zbog psihozičkog stanja nisu u mogućnosti pružiti mu potrebnu njegu, pravo na status njegovatelja može se priznati bračnom

ili izvanbračnom drugu te životnom ili neformalnom životnom partneru roditelja djeteta s teškoćama u razvoju, srodniku u ravnoj lozi i srodniku u pobočnoj lozi do zaključno drugog stupnja srodstva koji ispunjavaju uvjete propisane ovim Zakonom.

(3) Ako u jednoroditeljskoj obitelji ima dvoje ili više djece s teškoćama u razvoju ili osoba s invaliditetom iz članka 61. ovoga Zakona, pravo na status njegovatelja može se priznati i osobi iz stavaka 1. i 2. ovoga članka koja ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom.

(4) Pravo na status njegovatelja priznaje se osobi po izboru osobe s invaliditetom uz suglasnost osobe s invaliditetom odnosno suglasnost njezina zakonskog zastupnika, koja ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom.

Uvjeti za priznavanje prava na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja

Članak 64.

(1) Pravo na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja priznaje se roditelju ili osobi iz članka 63. ovoga Zakona koja:

1. je punoljetna
2. ima poslovnu sposobnost
3. nije lišena roditeljske skrbi
4. ima psihofizičke sposobnosti za pružanje potrebne njege i pomoći i koja pruža njegu
5. **živi u kućanstvu s djetetom s teškoćama u razvoju ili osobom s invaliditetom iz članka 61. ovoga Zakona i ima prebivalište na istoj adresi**

6. je osposobljena za pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za njegu djeteta s teškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom iz članka 61. točke 1. ovoga Zakona i koja pruža njegu.

(2) Pravo na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja priznaje se roditelju njegovatelju ili njegovatelju do navršene 65. godine.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, roditelj njegovatelj ili njegovatelj može i nakon navršene 65. godine ostvarivati priznato pravo ako i nadalje ispunjava zakonske uvjete iz stavka 1. ovoga članka.

(4) Pravo na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja priznaje se:

1. ako djetetu s teškoćama u razvoju ili osobi s invaliditetom **nije priznato pravo na uslugu smještaja ili organiziranog stanovanja** prema ovom Zakonu ili nije osiguran smještaj prema drugim propisima, osim u slučaju osiguranja smještaja žrtve obiteljskog nasilja
2. ako dijete s teškoćama u razvoju ili osoba s invaliditetom nije korisnik usluge cjelodnevnog boravka na temelju ovoga Zakona
3. ako roditelji ne koriste roditeljsku, roditeljsku ili posvojiteljsku dopust za isto dijete
4. roditelju ili drugoj osobi koja nije lišena prava na roditeljsku skrb
5. roditelju ili drugoj osobi kod koje ne postoji zapreka iz članka 261. stavka 1.

Pravo na obavljanje poslova

Članak 65.a

Za vrijeme trajanja prava na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja korisnik **može ostvariti primitke po osnovi drugog dohotka** prema propisima o porezu na dohodak na koji se plaća doprinos za mirovinsko osiguranje i obvezno zdravstveno osiguranje prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja ako obavljanje posla na temelju kojega se stječe drugi dohodak nije u suprotnosti sa svrhom priznatoga statusa roditelja njegovatelja ili njegovatelja.

Odmor i privremena nesposobnost za rad roditelja njegovatelja ili njegovatelja

»Članak 66.

(1) Roditelj njegovatelj ili njegovatelj može tijekom godine koristiti odmor u trajanju od četiri tjedna.

(2) Tijekom korištenja odmora roditelja njegovatelja ili njegovatelja, kao i za vrijeme privremene nesposobnosti za pružanje njege koja traje do dva mjeseca, a koje se utvrđuje odgovarajućom primjenom propisa iz obveznog zdravstvenog osiguranja kojima je utvrđena pri-

vremena nesposobnost za rad, djetetu s teškoćama u razvoju ili osobi s invaliditetom **može se priznati pravo na uslugu smještaja**.

(3) Za vrijeme dok traju okolnosti iz stavka 2. ovoga članka roditelj njegovatelj ili njegovatelj ima pravo na naknadu iz članka 65. stavaka 1., 2. i 3. ovoga Zakona.«

»Prestanak statusa roditelja njegovatelja ili njegovatelja

Članak 68.

Pravo na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja prestaje:

1. na zahtjev roditelja njegovatelja ili njegovatelja
2. ako se promijene okolnosti iz članka 61., članka 63. stavka 3. i članka 64. stavka 1. ovoga Zakona
3. ako roditelj njegovatelj ili njegovatelj zbog neopravdanih razloga ne obavlja poslove njegovatelja u skladu s ovim Zakonom
4. ako se roditelj njegovatelj ili njegovatelj nalazi u istražnom zatvoru ili na izdržavanju kazne zatvora
5. **ako roditelj njegovatelj ili njegovatelj zasnjuje radni odnos, obavlja obrtničku, samostalnu ili neku drugu profesionalnu djelatnost**
6. kada roditelj njegovatelj ili njegovatelj navrší 65 godina života, osim u slučaju iz članka 64. stavka 3. ovoga Zakona
7. istekom roka od dva mjeseca u slučaju privremene nesposobnosti za pružanje njege roditelja njegovatelja ili njegovatelja
8. najduže deset mjeseci od dana smrti djeteta s teškoćama u razvoju o kojem se brinuo roditelj njegovatelj ili njegovatelj odnosno dana smrti osobe s invaliditetom o kojoj se brinuo roditelj njegovatelj
9. smrću osobe s invaliditetom o kojoj se brinuo njegovatelj, smrću roditelja njegovatelja ili njegovatelja
10. ako osoba iz članka 61. ovoga Zakona sklopi ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju ili
11. ako je nastupio neki od razloga navedenih u članku 64. stavku 4. ovoga Zakona.«

IV. OCJENA USTAVNOG SUDA

1. Predmet normativnog uređenja

16. Osporenim se zakonom prvi put u Republici Hrvatskoj uspostavlja normativni okvir usluge osobne asistencije koja postaje socijalna usluga kojom se osigurava pomoć osobi s invaliditetom u aktivnostima koje ne može izvoditi sama zbog vrste i stupnja invaliditeta, a koje su joj svakodnevno potrebne u kući i izvan kuće u svrhu većeg stupnja samostalnosti i uključenosti u zajednicu, zaštite i osiguravanja ljudskih prava osobe s invaliditetom, kao i ostvarivanja ravnopravnosti s drugima.

Uslugu osobne asistencije osobi s tjelesnim, intelektualnim ili mentalnim oštećenjem pruža osobni asistent, uslugu osobne asistencije osobi s oštećenjem sluha i gluhošlijepoj osobi pruža komunikacijski posrednik, a osobi s oštećenjem vida videći pratitelj.

16.1. Osobna asistencija definirana je kao socijalna usluga kojom se osigurava pomoć i podrška osobi s invaliditetom u aktivnostima koje ne može izvoditi sama radi vrste i stupnja invaliditeta, a koje su joj svakodnevno potrebne u kući i izvan kuće, te pomoć i podrška u komunikaciji i primanju informacija, a u svrhu većeg stupnja samostalnosti i uključenosti u zajednicu, zaštite i osiguravanja ljudskih prava osobe s invaliditetom, kao i ostvarivanja ravnopravnosti s drugima.

16.2. Nadalje, osoba s invaliditetom je zakonski definirana kao osoba koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima, a osobni asistent definiran je zakonski kao fizička osoba zaposlena kod pružatelja usluge osobne asistencije koja osobi s invaliditetom pruža pomoć i podršku u svakodnevnom

aktivnostima koje osoba s invaliditetom nije u mogućnosti samostalno obavljati poštujući uputu korisnika o načinu pružanja pomoći i podrške u svrhu osiguravanja kvalitetnije usluge. Korisnik usluge osobne asistencije je, pak, zakonski definiran kao osoba s invaliditetom koja je navršila 18 godina i koja pravo na uslugu osobne asistencije ostvaruje na temelju zakona. Naposljetku, samac je zakonski definiran kao osoba koja živi sama, a kućanstvo kao zajednica osoba koje zajedno žive i podmiruju troškove života.

2. Načelna stajališta Ustavnog suda

17. U ocjeni ustavnosti osporavanih odredaba ZOA-a Ustavni sud pošao je od sljedećih načelnih stajališta:

a) Osnovno dostojanstvo osobe

17.1. U konkretnom postupku Ustavni sud pošao je od temeljne pretpostavke da je svako ljudsko biće jednako vrijedno u svom osobnom ljudskom dostojanstvu.

Ljudsko dostojanstvo neodvojivo je od pretpostavke jednakosti prema kojoj svaka osoba, bez razlike u odnosu na bilo koju osnovu, uživa Ustavom zajamčena prava i slobode.

Ova pretpostavka predstavlja strukturalno načelo ustavnog poretka Republike Hrvatske izraženo kroz odredbu članka 14. Ustava:

»Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.

Svi su pred zakonom jednaki.«

Načelo jednakosti predstavlja odraz temeljnog vrijednosnog okvira ustavnog poretka određenog člankom 3. Ustava:

»Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.«

Ustav, stoga, i izričito jamči zaštitu osobnog ljudskog dostojanstva odredbom članka 35. koja glasi:

»Svaku se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.«

Ovo jamstvo je izričito.

17.2. Članak 3. Ustava, u kojem se navode najviše vrednote ustavnog poretka, a među koje pripadaju sloboda, jednakost, socijalna pravda i poštivanje prava čovjeka, te jamstvo osobnog dostojanstva iz članka 35. Ustava usko su povezani.

Ustavno jamstvo zaštite osobnog dostojanstva svake osobe pretpostavlja određeni minimum koji Ustav štiti kao apsolutno pravo. Prelazak preko tog minimuma nije dopušten niti pod kojim uvjetima. To se s jednakom snagom odnosi kako na tijela državne vlasti tako i na pojedince.

Ustav strogo zabranjuje postupanja koja ciljaju ili po svojim učincima negiraju temeljno dostojanstvo bilo koje osobe. Ustav ne samo da izričito jamči pravo na život svakoj osobi, već odredbom članka 23. ujedno jamči život bez ikakvog zlostavljanja:

»Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima.«

Takva vrsta najgrubljih povreda Ustava kojima se zadire u temeljno dostojanstvo osobe obuhvaća i određenu vrstu postupanja prema osobama s invaliditetom. Postupanja koja dovode do ozbiljne ugroze zdravstvenog stanja, pa i samog života osoba s invaliditetom, odnosno nastanka takvih socijalnih životnih okolnosti koje kao zajednica ravnopravnih građana i građanki smatramo nečovječnim,

predstavljaju povredu njihovog dostojanstva, a time i oblik negacije načela ravnopravnosti svih građana Republike Hrvatske.

17.3. Sva tijela državne vlasti imaju temeljnu ustavnu dužnost raditi na stvaranju i unaprjeđivanju životnih uvjeta u okviru hrvatskog društva, koji svakako pretpostavljaju uklanjanje ozbiljne ugroze zdravstvenog stanja, pa i samog života, svih odnosno svakog pripadnika zajednice. Ista ustavna dužnost također uključuje dosljedno i neprestano sprječavanje nastanka socijalnih uvjeta života u hrvatskom društvu koje, kao zajednica ravnopravnih građana i građanki, smatramo nečovječnim.

17.4. Ova temeljna ustavna dužnost nije ograničena na svoj negativni aspekt, to jest na ustavnu zabranu onih postupaka kojima se izravno i konkretno ugrožava dostojanstvo građana i građanki Republike Hrvatske, te njoj inherentnoj obvezi tijela državne vlasti da se od takvog postupanja suzdrže.

Ona sadrži jednako bitan pozitivan aspekt koji obvezuje tijela državne vlasti da svrhovito koriste svoje ustavne ovlasti, te poduzimaju radnje za koje su nadležni, kako bi osigurali pravne, institucionalne i socijalne uvjete kojima se onemogućava nastanak ozbiljne ugroze zdravstvenog stanja, pa i ugroze samog života, svih odnosno svakog pripadnika zajednice, odnosno nastanak nehumanih socijalnih životnih okolnosti. Kroz Ustav je izražena svijest da je do povrede ustavnog jamstva dostojanstva moguće doći i nečinjenjem tijela državne vlasti, a što je posebno slučaj u kontekstu socijalnog položaja građana i građanki Republike Hrvatske s invaliditetom. Takvo nečinjenje tijela državne vlasti predstavlja povredu ove ustavne dužnosti.

17.5. U odnosu na ovu vrstu povreda građani i građanke s invaliditetom uživaju ustavnu zaštitu u okviru članka 57. stavka 1. Ustava, koji je izravno vezan na jamstvo osobnog dostojanstva iz članka 35. Ustava. Prema članku 57. stavcima 1. i 2. Ustava:

»Slabim, nemoćnima i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama država osigurava pravo na pomoć za podmirjenje osnovnih životnih potreba.

Posebnu skrb država posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.«

Pojmovima kao što su »država osigurava pravo na pomoć« odnosno »posebnu skrb država posvećuje« Ustav jasno i izričito propisuje da država ima pozitivnu obvezu osigurati pravo na pomoć za podmirjenje osnovnih životnih potreba slabim, nemoćnima i drugim nezbrinutim osobama, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad.

Slijedi da izostanak podrške osobama s invaliditetom koja im je neophodna za podmirjenje osnovnih životnih potreba predstavlja nepoštivanje obveze koju je pred državu stavio Ustav, te povredu jamstva njihovog osobnog dostojanstva.

Slično shvaćanje izraženo je i kroz praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) koja se odnosi na društveno nejednaki položaj osoba s invaliditetom. U predmetu *Arnar Helgi Lárusson protiv Islanda*, br. 23077/19, §§ 42 – 46., presuda od 31. svibnja 2022., ESLJP je izrazio stajalište da:

»... država ima pozitivnu obvezu osigurati pristup dotičnim javnim objektima kada takav nedostatak pristupa javnim zgradama i zgradama otvorenim za javnost utječe na njegov/njezin život na takav način da ometa pravo na osobni razvoj i pravo na uspostavljanje i razvijanje odnosa s drugim ljudskim bićima i vanjskim svijetom.«

U presudi ESLJP izričito upućuje na važnost jamstva razumne prilagodbe kao specifičnog oblika pozitivne obveze države u kontekstu članka 8. i članka 14. Konvencije:

»(...)

59. U prethodnim predmetima koji se tiču prava osoba s invaliditetom, Sud je, oslanjajući se na Konvenciju o pravima osoba s inva-

luditom, utvrdio da se članak 14. Konvencije mora tumačiti u svjetlu zahtjeva koji proizlaze iz tih odredaba koje se odnose na 'razumnu prilagodbu' – shvaćenu u smislu 'nužnih, te odgovarajućih izmjena i prilagodaba koje ne nameću nerazmjeran ili nepotreban teret, kada je to potrebno u konkretnom slučaju' – što osobe s invaliditetom imaju pravo očekivati kako bi im bilo osigurano 'uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima (članak 2. CRPD-a – vidi stavak 25. gore). Takva razumna prilagodba pomaže ispraviti postojeće nejednakosti koje su neopravdane i koje stoga predstavljaju diskriminaciju' (vidi Čam, § 65, i Toplak i Mrak, § 114, oba ranije citirana). Sud nalazi da se ova razmatranja jednako primjenjuju na sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvenom i kulturnom životu. U tom pogledu primjećuje da članak 30. CRPD-a izričito zahtijeva od država stranaka da osobama s invaliditetom zajamče mogućnost sudjelovanja u kulturnom životu na ravnopravnoj osnovi s drugima (vidi stavak 25. gore).«

Ustavni sud ukazuje da je zbog socijalnog karaktera ustavnog poretka Republike Hrvatske, izraženog u stavku 1. članka 1. Ustava – koji s obzirom na njen karakter međunarodnog ugovora kojim se postavlja minimum zaštite za veliki broj različitih država specifičnih pristupa socijalnoj politici razumljivo izostaje iz Konvencije – pozitivna dužnost države u odnosu na njenu obvezu da stvara društvene uvjete kojima se uklanja neupitno nepovoljni društveni položaj građana i građanki s invaliditetom izraženiji i dalekosežniji.

b) Načelo stvarne jednakosti društvenog položaja

a. Zabrana diskriminacije

18. Zaštita koju Ustav stavlja na raspolaganje građanima i građankama s invaliditetom nije ograničena na puki minimum zaštite njihova osnovnog ljudskog dostojanstva.

Ustavna zaštita građana i građanki s invaliditetom je postavljena znatno šire, prvenstveno kroz one odredbe Ustava koje su izraz temeljnih ustavnih vrednota slobode, jednakosti i socijalne pravde.

Ustav u stavku 2. svoje prve odredbe jasno vezuje izvor legitimiteta svih oblika državne vlasti u Republici Hrvatskoj s načelom jednakosti:

»(...)«

U Republici Hrvatskoj vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana.

(...)«

U Republici Hrvatskoj sve ovlasti državne vlasti Ustavom su povjerene nadležnim tijelima državne vlasti kako bi učinkovito služila zajedničkom javnom interesu zajednice u kojoj svaki pojedinac ima status slobodnog i jednako vrijednog člana te zajednice. U kontekstu ovog predmeta ističe se ustavno neupitna činjenica da su osobe s invaliditetom jednakovrijedan dio zajednice slobodnih i ravnopravnih državljana. Tijela državne vlasti dužna su služiti njihovim interesima na jednako vrijedan način kao i interesima svih ostalih građana.

Nadalje, pretpostavljajući univerzalnost, nedjeljivost i međusobnu ovisnost Ustavom zajamčenih ljudskih prava i temeljnih sloboda, Ustav svojim odredbama potvrđuje potrebu da se osobama s invaliditetom zajamči njihovo puno uživanje bez diskriminacije.

Prije svega, ustavno jamstvo jednakosti ostvaruje svoj poseban izričaj kroz ustavnu zabranu diskriminacije zajamčeno člankom 14. stavkom 1. Ustava:

»Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.«

Jamstvo jednakosti prava i sloboda bez diskriminacije izraženo je i kroz ustavno pravo na slobodu izbora i uključenost u društvenu zajednicu zajamčeno stavkom 2. članka 57. Ustava:

»Posebnu skrb država posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.«

18.1. Ustavno načelo jednakosti, odnosno jamstvo zabrane diskriminacije ima svoj negativni i pozitivni aspekt.

U svom negativnom aspektu jamstvo zabrane diskriminacije, odnosno jednakosti u postupanju, štiti pojedinca od postupanja koje je u svojim učincima 1) *nepovoljno*, te 2) ujedno *uvjetovano* nekom od specifičnih diskriminacijskih osnova.

Nepovoljnost i uvjetovanost postupanja predstavljaju dva konstitutivna elementa jamstva zabrane diskriminacije. Oba konstitutivna elementa odražavaju karakteristiku dugoročnosti odnosno sustavnosti. Puka razlika u postupanju između dvije naizgled istovjetne situacije ne predstavlja nužno diskriminaciju, pa čak i onda kada je uvjetovana kriterijem razlikovanja koji je načelno suspektan.

Osnove čijom uvjetovanošću neko postupanje poprima karakter diskriminatornog postupanja u biti odražavaju pripadnost određenoj društvenoj skupini. Diskriminacija stoga, u svojoj osnovi, predstavlja nepovoljno postupanje prema osobi, kojim joj se umanjuje zaštita njezina prava i slobode, odnosno kojim joj se umanjuje zaštita njezinih interesa ili društvenih prilika, a koje je uvjetovano činjenicom njezine pripadnosti određenoj društvenoj skupini. Određeno postupanje predstavljat će povredu jamstva zabrane diskriminacije ako se njime potvrđuje, učvršćuje ili produžuje sustavno nepovoljniji položaj određene skupine u društvu. Posljedično, zabrana diskriminacije nije jamstvo istovjetnosti odnosno simetričnosti i nesvodiva je na puku istovjetnost forme odnosno privida.

18.2. Ustavni sud upućuje na to da je srodan pristup obilježje sudske prakse ESLJP-a koja se odnosi na diskriminaciju osoba s invaliditetom. U predmetu *Guberina protiv Hrvatske*, br. 23682/13, presuda od 22. ožujka 2016., navedeno je:

»(...)«

70. Štoviše, članak 14. ne zabranjuje ugovornim strankama da prema određenim skupinama postupaju različito kako bi ispravile činjenične nejednakosti među njima. Doista, pravo ne biti diskriminiran u uživanju prava zajamčenih na temelju Konvencije također je povrijeđeno kada države bez objektivnog i razumnog opravdanja ne postupaju drugačije prema osobama čija je situacija znatno drugačija (vidi predmete *Thlimmenos protiv Grčke* [VV], br. 34369/97, stavak 44., ECHR 2000-IV; *Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 65731/01 i 65900/01, stavak 51., ECHR 2006-VI; i *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [VV], br. 27996/06 i 34836/06, stavak 44., ECHR 2009).

(...)

72. Države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene u ocjenjivanju opravdavaju li razlike i do koje mjere u inače sličnim situacijama drugačije postupanje. Doseg slobode procjene razlikuje se prema okolnostima, predmetu spora i njegovoj pozadini. Isto vrijedi i za potrebu da se prema određenim skupinama postupi različito kako bi se ispravile činjenične nejednakosti među njima (vidi predmet *Stummer protiv Austrije* [VV], br. 37452/02, stavak 88., ECHR 2011).

73. S jedne strane, široka sloboda procjene u pravilu je Konvencijom omogućena državi kada je riječ, na primjer, o općim mjerama ekonomske ili socijalne strategije (vidi predmet *Hämäläinen protiv Finske* [VV], br. 37359/09, stavak 109., ECHR 2014). To uključuje i mjere u području oporezivanja. Međutim, sve se takve mjere moraju provoditi na nediskriminirajući način te ispunjavati zahtjeve razmjernosti (vidi predmet *RSz. protiv Mađarske*, br. 41838/11, stavak 54., 2. srpnja 2013.). S druge strane, ako se ograničenje temeljnih prava primjenjuje na neku posebno ranjivu skupinu u društvu koja je pretrpjela znatnu diskriminaciju u prošlosti, onda je sloboda procjene države znatno uža i mora imati vrlo snažne razloge za predmetno ograničenje. Razlog za takav pristup, koji dovodi u pitanje izvjesne klasifikacije *per se*, jest da su takve skupine kroz povijest bile predmet predrasuda s dugotrajnim posljedicama, što je rezultiralo njihovim isključivanjem iz društva ...«

b. Društvena uključenost

19. Ustavno načelo jednakosti, odnosno jamstvo zabrane diskriminacije ima i svoj pozitivni aspekt.

Ustav obvezuje državnu vlast da poduzme primjerene i učinkovite korake kako bi ostvarila društvene uvjete koji građanima osiguravaju mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u javnom životu i odnosima unutar konkretnog društva. Država nosi ustavnu obvezu uspostavljanja primjerenih uvjeta društvene uključenosti za sve svoje građane.

Odredbom članka 57. stavka 2. Ustav izričito nalaže da država posvećuje posebnu skrb zaštititi osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život. To se s posebnom težinom odnosi na one osobe koje se, vezano uz invaliditet, suočavaju s preprekama pri uključivanju na tržište rada odnosno potpunom nemogućnošću sudjelovanja na tržištu rada. Takvim osobama ugroženo je pravo na rad i slobodu rada iz članka 54. Ustava, a time i pravo na socijalnu sigurnost, kako njih samih tako i članova njihovih obitelji, zajamčeno člankom 56. Ustava.

19.1. Ustav, stoga, pred državu stavlja pozitivnu obvezu uspostavljanja socijalne zaštite ovih osoba kao i članova njihove obitelji koja je primjerena temeljnoj vrednosti zaštite njihova ljudskog dostojanstva odnosno društvene jednakosti.

Posljedično, nepoštivanje pozitivne obveze koju Ustav nameće tijelima državne vlasti, a slijedom čega dolazi do perpetuiranja ili čak i pogoršanja nepodređenog društvenog položaja građana i građanki s invaliditetom, predstavlja izraz diskriminacije zabranjen ustavnim jamstvom jednakosti postupanja.

c. Invaliditet kao ustavna diskriminacijska osnova

20. Ustav odredbom članka 14. stavka 1. zabranjuje nejednako postupanje na osnovi pripadnosti skupinama u nepovoljnom društvenom položaju koja je izražena kroz jednu od diskriminacijskih osnova obuhvaćenih otvorenom klauzulom tog ustavnog jamstva. Zabrana diskriminacije je temeljno, strukturalno načelo ustavnog poretka Republike Hrvatske. Jednakost, nacionalna i spolna odnosno rodna ravnopravnost te socijalna pravda predstavljaju najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i ishodišna točka su za tumačenje ostalih odredaba Ustava.

20.1. Ustav ne sadrži izričitu definiciju invaliditeta. Štoviše, odredba stavka 1. članka 14. Ustava izričito ne navodi invaliditet kao osnovu za diskriminatorno postupanje. Istodobno, jamstvo jednakog postupanja iz te ustavne odredbe nije izričajno zatvoreno. Navodeći pojedine osnove Ustav je predočio primjere načelno dvojbenih kriterija razlikovanja koji predstavljaju jasan izraz temeljnog načela koji konkretiziraju. Skup diskriminatorskih osnova iz stavka 1. članka 14. Ustava nije iscrpljen. Ustavnim tumačenjem, koje uz semantičko značenje odredbe u obzir uzima i njenu vrijednosnu pozadinu odnosno svrhu, kao i njezin odnos prema drugim srodnim odredbama koje zajedno čine sustav ustavne zaštite temeljnih prava i sloboda, moguće je detaljnije konkretizirati odredbe Ustava kako bi se u potpunosti i stvarno ostvario smisao temeljnog načela koje je kroz njih izraženo. U tom smislu, pri tumačenju članka 14. Ustava, neophodno je uzeti u obzir činjenicu da Ustav posvećuje posebnu pozornost društvenom položaju osoba s invaliditetom kroz nekoliko odredaba. Tu se posebno ističe značaj članka 57. Ustava, ali ne smiju se zanemariti niti odredbe članka 63. stavka 3. Ustava, odnosno članka 64. Ustava.

20.2. Na temelju tako postavljenog ustavnog okvira Republika Hrvatska aktivno je sudjelovala u razvoju zaštite prava osoba s invaliditetom i u okviru međunarodnog poretka. Tu činjenicu Ustavni sud uzima u obzir tumačeći značenje, opseg i doseg ustavnih jamstava kojima se pruža zaštita prava i sloboda građana i građanki s invaliditetom.

Ustavni sud ističe da Konvencija o pravima osoba s invaliditetom izričito prepoznaje činjenicu da osobe s invaliditetom, uz sve svoje međusobne razlike, čine specifičnu društvenu skupinu.

U Općem komentaru br. 5 Odbora Ujedinjenih naroda za prava osoba s invaliditetom o neovisnosti življenja i uključenosti u zajednicu (CRPD/C/GC/5, distr.: generalno 27. listopada 2017.; u daljnjem tekstu: Opći komentar br. 5 Odbora UN-a) se ističe:

»Tijekom povijesti osobama s invaliditetom uskraćivan je osobni i pojedinačni izbor i kontrola u svim područjima života. Za brojne se osobe pretpostavlja da ne mogu živjeti neovisno u zajednicama koje su same odabrale. Potpora nije dostupna ili je povezana s određenim načinom života, a infrastruktura unutar zajednice ne poštuje načelo univerzalnog dizajna. Sredstva se ulažu u ustanove, a ne u razvoj mogućnosti kojima bi se osobama s invaliditetom omogućilo neovisno življenje u zajednici.

To je dovelo do napuštanja, ovisnost o obitelji, institucionalizacije i segregacije.«

Dijeleći ovakvo uvažavanje povijesti i niza specifičnosti njihova položaja Ustav je prepoznao da građanke i građani s invaliditetom predstavljaju specifičnu društvenu skupinu, čemu i svjedoče navedena ustavna jamstva.

d. Ustavni pojam invaliditeta i Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

21. Uzimajući u obzir međunarodne obveze Republike Hrvatske, odnosno njezin status članice Europske unije, Ustavni sud prihvaća shvaćanje izraženo kroz odredbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koje invaliditet određuje kao pojam koji se još uvijek razvija, te nastaje, s jedne strane, kao rezultat međudjelovanja osoba s oštećenjima (ograničenjima uobičajene funkcionalnosti), i s druge strane, prepreka koje proizlaze kako iz stajališta njihove okoline tako i iz prepreka koje postoje u okolišu, a koje onemogućuju njihovo puno i djelotvorno sudjelovanje u društvu na ujednačenoj osnovi s drugim ljudima.

21.1. Ustavni sud također prihvaća da diskriminacija bilo koje osobe na osnovi invaliditeta predstavlja povredu prirođenog temeljnog dostojanstva i vrijednosti čovjeka.

U tom smislu invaliditet predstavlja jednu od diskriminacijskih osnova iz članka 14. stavka 1. Ustava.

U tumačenju i primjeni zabrane diskriminacije na temelju invaliditeta u okviru članka 14. stavka 1. Ustava Ustavni sud uvažava definiciju diskriminacije uspostavljene Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom prema kojoj »diskriminacija na osnovi invaliditeta« označava svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje na osnovi invaliditeta koje ima svrhu ili učinak sprečavanja ili poništavanja priznavanja, uživanja ili korištenja svih prava i sloboda na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, društvenom i svakom drugom području, na ravnopravnoj osnovi s drugima, pri čemu ona obuhvaća sve oblike diskriminacije, uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe.

21.2. Ustavni sud uzeo je u obzir činjenicu da je Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ujedno i sastavni dio pravnog poretka Europske unije (u daljnjem tekstu: EU). EU pristupila je Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom iste godine kada i Republika Hrvatska. Posljedično, Konvencija o pravima osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj ulazi i u doseg primjene članka 141.c Ustava, kao sastavni i izravno primjenjivi dio zakonodavstva EU-a. Ustavni sud pri tumačenju Ustava, a posebice jamstava iz članka 14., te članka 57., uvažava i činjenicu da članak 26. Povelje o temeljnim pravima EU-a propisuje da EU priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice.

21.3. Ovakvo shvaćanje diskriminacije izraženo je i kroz odredbe Zakona o suzbijanju diskriminacije («Narodne novine» broj 85/08. i 112/12.; u daljnjem tekstu: ZSD). ZSD je zakon organske snage iz članka 83. stavka 2. Ustava. ZSD predstavlja i jedan od temeljnih implementacijskih zakona s područja antidiskriminacijskog prava EU-a. To se posebno odnosi na činjenicu da je njime implementirana – Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavljanju općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i zanimanju, SL L 303, 2. 12. 2000.; u daljnjem tekstu: Direktiva 2000/78).

21.4. Nadalje, u presudi *Guberina protiv Hrvatske*, br. 23682/13, presuda od 22. ožujka 2016., ESLJP je izrazio sljedeće stajalište vezano uz činjenicu invaliditeta kao jedne od diskriminatornih osnova u kontekstu članka 14. Konvencije:

»(...)

73.... S druge strane, ako se ograničenje temeljnih prava primjenjuje na neku posebno ranjivu skupinu u društvu koja je pretrpjela znatnu diskriminaciju u prošlosti, onda je sloboda procjene države znatno uža i mora imati vrlo snažne razloge za predmetno ograničenje. Razlog za takav pristup, koji dovodi u pitanje izvjesne klasifikacije *per se*, jest da su takve skupine kroz povijest bile predmet predrasuda s dugotrajnim posljedicama, što je rezultiralo njihovim isključivanjem iz društva. Takva bi predrasuda mogla imati za posljedicu zakonske propise primijenjene na pojedince na stereotipiran način bez mogućnosti ocjenjivanja na individualiziran način njihovih kapaciteta i potreba. Sud je već prepoznao izvjestan broj takvih ranjivih skupina koje su bile podvrgnute različitom postupanju zbog njihovog karakterističnog ili statusa, uključujući invaliditet (vidi naprijed citirani predmet *Glor*, stavak 84; predmete *Alajos Kiss protiv Mađarske*, br. 38832/06, stavak 42., 20. svibnja 2010.; i *Kiyutin protiv Rusije*, br. 2700/10, stavak 63., ECHR 2011). Štoviše, s obzirom na sve aktivnosti koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju prvenstveni značaj mora biti pridat najboljim interesima djeteta (vidi prethodni stavak 34.; članak 7. stavak 2. CRPD-a). Ipak, u svakom slučaju i neovisno o dosegu slobode procjene države, konačnu odluku o poštivanju zahtjeva iz Konvencije donosi Sud (vidi, inter alia, predmet *Konstantin Markin protiv Rusije* [VV], br. 30078/06, stavak 126., ECHR 2012 (izvadci)).

...

76. Sud je već presudio da zdravstveni status osobe, uključujući i osobe s invaliditetom i raznim zdravstvenim oštećenjima, spada pod izraz 'drugi status' u tekstualnom dijelu članka 14. Konvencije (vidi naprijed citirane predmete *Glor*, stavak 80; *Kiyutin*, stavak 57; i predmet *I.B. protiv Grčke*, br. 552/10, stavak 73., ECHR 2013).

77. Ovaj se predmet odnosi na situaciju u kojoj podnositelj zahtjeva nije naveo diskriminatorno postupanje u vezi s vlastitim invaliditetom već navodno nepovoljno postupanje prema njemu na osnovi invaliditeta njegovog djeteta s kojim živi i kojemu pruža skrb. Drugim riječima, u ovome se predmetu postavlja pitanje u kojoj mjeri podnositelj zahtjeva, koji sam ne pripada skupini koja je u nepovoljnom položaju, ipak pati zbog manje povoljnog postupanja na osnovi invaliditeta njegovog djeteta (usporedi prethodne stavke 41.-42.).

78. S tim u vezi Sud ponavlja da je riječima 'drugi status' općenito pridodano šire značenje u njegovoj sudskoj praksi i naprijed citirani predmet *Carson i drugi*, stavak 70.) i njihovo tumačenje nije ograničeno na karakteristike koje su osobne u smislu da su urođene ili svojstvene (vidi predmet *Clift protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 7205/07, stavci 56.-59., 13. srpnja 2010.). Sukladno tome, primjerice, pitanje diskriminacije pojavilo se u predmetima u kojima je status podnositelja zahtjeva, koji je služio kao navodna osnova za diskriminatorno postupanje, bio određen u odnosu na njihovu obiteljsku situaciju, kao što je boravište njihove djece (vidi predmet *Efe protiv Austrije*, br. 9134/06, stavak 48., 8. siječnja 2013.). Iz toga slijedi, u svjetlu njegovog cilja i prirode prava koja nastoji zaštititi, da članak 14. Konvencije također obuhvaća slučajeve u kojima se prema osobi postupa manje povoljno na osnovi statusa druge osobe ili zaštićenih osobina.

79. Sud je utvrdio da navodno diskriminatorno postupanje prema podnositelju zahtjeva zbog invaliditeta njegovog djeteta, s kojom ima

bliske osobne veze i kojemu pruža skrb, predstavlja oblik diskriminacije na osnovi invaliditeta obuhvaćene člankom 14. Konvencije.«

c) Pozitivni zahtjevi ustavnog načela stvarne jednakosti osoba s invaliditetom

22. U primjeni članka 57. Ustava, kojim Ustav pred državnu vlast stavlja pozitivnu obvezu posvećivanja posebne skrbi zaštiti osoba s invaliditetom i njihovom uključivanju u društveni život, Ustavni sud uvažava osnovna načela promicanja društvene jednakosti osoba s invaliditetom izražena u članku 3. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom:

(a) poštivanje urođenog dostojanstva, osobne autonomije uključujući slobodu osobnog izbora i neovisnost osoba;

(b) nediskriminacija;

(c) puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo;

(d) poštivanje razlika i prihvaćanje osoba s invaliditetom kao dijela ljudske raznolikosti i čovječnosti;

(e) jednakost mogućnosti;

(f) pristupačnost;

(g) jednakost između muškaraca i žena;

(h) poštivanje razvojnih sposobnosti djece s teškoćama u razvoju i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastitog identiteta.

22.1. U kontekstu ovog predmeta Ustavni sud dao je posebnu težinu načelu punog i učinkovitog uključivanja u društvo koje je preciznije određeno odredbom članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Članak 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom obvezuje državnu vlast da osigura jednako pravo svim osobama s invaliditetom na život u zajednici, s pravom izbora jednakim pravu drugih osoba, te da poduzima djelotvorne i odgovarajuće mjere kako bi olakšala osobama s invaliditetom puno uživanje ovoga prava odnosno njihovo puno uključivanje i sudjelovanja u zajednici. Navedeno pravo na punu uključenost u svakodnevni život zajednice uključuje obvezu države da osigura i sljedeće:

(a) mogućnosti da osobe s invaliditetom odaberu svoje mjesto boravka, gdje i s kim će živjeti, na ravnopravnoj osnovi s drugima, te da nisu obvezne živjeti bilo kojim nametnutim načinom života;

(b) pristupa širokom rasponu usluga koje različite službe potpore pružaju osobama s invaliditetom u njihovom domu ili ustanovama za smještaj, uključujući osobnu asistenciju potrebnu za potporu življenju i za uključivanje u zajednicu, kao i za sprečavanje izolacije ili segregacije iz zajednice;

(c) ravnopravnog pristupa osoba s invaliditetom uslugama, objektima i prostorima, namijenjenima općoj populaciji, te njihove primjerenosti potrebama osoba s invaliditetom.

22.2. Načelo društvene uključivosti (inkluzivnosti) traži da svaka osoba ima stvarnu mogućnost punog i jednakog sudjelovanja u društvenom životu zajednice. Sudjelovanje ne može biti uvjetovano čimbenicima kao što su tjelesna sposobnost, rod, etničko podrijetlo ili dob. Načelo društvene uključivosti polazi od postavke da je društvena raznolikost temelj društva zasnovanog na ustavnom jamstvu jednakosti svih građana i građanki. Ustavno načelo društvene uključivosti stoga promiče osobnu autonomiju i slobodu samoodređenja kao preduvjet ravnopravnog sudjelovanja u svakodnevnim društvenim odnosima.

U Općem komentaru br. 5 Odbora UN-a istaknuta je činjenica da je:

»pravo utvrđeno u članku 19. duboko ukorijenjeno u okviru međunarodnog prava u području ljudskih prava. U članku 29. stavku 1. Opće deklaracije o ljudskim pravima istaknuta je međupovezanost osobnog razvoja pojedinca i društveni aspekt sudjelovanja u zajednici: *‘Svatko ima obveze prema zajednici u kojoj je moguć slobodan i cjelovit razvoj njegove osobnosti’*. Članak 19. ukorijenjen je u građanskim i političkim, kao i gospodarskim, društvenim i kulturnim pravima: *pravo na slobodu kretanja i odabira boravišta* (članak 12. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima) i *pravo na prikladni životni standard*, uključujući odgovarajuću prehranu, odjeću i stanovanje (članak 11. Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima) te osnovna *prava na komunikaciju* čine temelj prava na neovisno življenje i uključenost u zajednicu.

Sloboda kretanja, prikladni životni standard i sposobnost razumijevanja, te to da se naše osobne sklonosti, izbori i odluke razumiju, čine neophodne uvjete za ljudsko dostojanstvo i slobodan razvoj osobe.«

22.3. Odbor za prava osoba s invaliditetom uspostavljen Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom također naglašava da neovisno življenje i uključenost života u zajednici predstavljaju pojmove koji povijesno proizlaze iz *postupaka osoba s invaliditetom kojima ostvaruju kontrolu nad načinom na koji žele živjeti* stvaranjem osnažujućih oblika potpore, kao što su osobna asistencija i zahtijevanje usklađenosti objekata zajednice s načelima univerzalnog dizajna.

U Općem komentaru br. 5 Odbor UN-a ukazuje na važnost poštivanja oba aspekta jamstva iz članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom – pravo na životnu neovisnost i pravo na društvenu uključenost.

22.4. U tom smislu navodi se da *životna neovisnost* pretpostavlja da su osobama s invaliditetom osigurana sva potrebna sredstva koja im omogućavaju izbor i kontrolu nad svojim životima, te donošenje svih odluka koje se tiču njihovih života. Pravo na životnu neovisnost, u tom smislu, u svojoj srži polazi od vrednota kao što su *osobna autonomija i samoodređenje, odnosno mogućnost slobode izbora*.

Pravo na životnu neovisnost obuhvaća stvarnu mogućnost pristupa svim aktivnostima povezanim s razvojem identiteta i osobnosti osobe, odnosno aktivnosti koje su od važnosti za osobni izbor o tome gdje i s kim živimo, što jedemo, volimo li duže spavati ili lijegati kasno navečer, provoditi vrijeme unutra ili vani, pripremati li stol za objed stolnjakom i svijećama, imamo li kućne ljubimce ili želimo li slušati glazbu, s obzirom na to da nas takvi, naizgled prosti, svakodnevnici postupci i odluke čine upravo onim što jesmo kao pojedinci.

Pravo na životnu neovisnost odnosi se na sve aktivnosti koje su od značaja za mogućnost osobne neovisnosti svih, pa i osoba s invaliditetom, kao što su *pristup prijevozu, informacijama, komunikaciji i osobnoj pomoći, mjesto stanovanja, dnevnim obrascima, navikama, primjereno zaposlenje, osobni odnosi, odjevne navike, prehranu, higijenu i zdravstvenu skrb, vjerske aktivnosti, kulturne aktivnosti te seksualna i reproduktivna prava*.

22.5. Pravo na uključenost u zajednicu (*društvena uključenost*) određeno je u Općem komentaru br. 5 Odbora UN-a kao pravo na punu i učinkovitu uključenost i sudjelovanje u društvenim odnosima koji čine život konkretne zajednice. Kao takvo ono uključuje mogućnost iskustva punog socijalnog života, te pristup svim uslugama koje se nude javnosti, kao i uslugama podrške koje se nude osobama s invaliditetom, kako bi im se omogućilo potpuno uključivanje i sudjelovanje u sve sfere društvenog života. Te usluge između ostalog uključuju usluge stanovanja, prijevoza, trgovine, obrazovanja, zapošljavanja, rekreacijske aktivnosti i sve druge sadržaje i usluge koje se nude javnosti, uključujući društvene medije.

Republika Hrvatska poduzela je ratifikacijom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom važan korak u ispunjenju svoje pozitivne

obveze iz članka 57. Ustava, pri čemu je člankom 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom dana posebna važnost mjeri posebne asistencije potrebnoj za potporu življenju i za uključenje u zajednicu, kao i za sprečavanje izolacije ili segregacije iz zajednice kao ključnoj mjeri u izvršenju ustavne obveze osiguranja punog uključivanja i sudjelovanja osoba s invaliditetom u društvenoj svakodnevnici.

Ustavni sud primjećuje da zbog svoje integrirajuće prirode pravo na neovisno življenje i društvenu uključenost iz članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom uključuje široki opseg različitih oblika potpore osobama s invaliditetom. Usluge potpore mogu sadržavati osnovne oblike socijalnih usluga kao što su usluge zdravstvene skrbi, podršku pri prehrani ili održavanju higijene, pomoć pri obavljanju kućanskih poslova, novčane naknade s ciljem zaštite od siromaštva. Takvi osnovni oblici socijalne podrške u pravilu odražavaju načelo neovisnog življenja iz članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Istodobno, jamstvo iz članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom obuhvaća i usluge podrške različitim oblicima socijalizacije, posebno onih njezinih oblika koji se odvijaju u javnosti, izvan doma osoba s invaliditetom. Taj dio širokog spektra usluga podrške u pravilu odražava načelo društvene uključenosti.

22.6. Razmatrajući navedeno prvenstveno u kontekstu sustava zaštite dostojanstva zajamčene člankom 35. Ustava i društvene jednakosti građana i građanki s invaliditetom zajamčene odredbama članka 14. Ustava, Ustavni sud upućuje da pravo na neovisno življenje i društvenu uključenost predstavlja izraz pozitivne obveze iz članka 57. stavka 1. i stavka 2. Ustava koji obvezuje državu na pružanje posebne skrbi zaštititi osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.

U svjetlu pozitivne obveze iz članka 57. Ustava, a ratificirajući Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, Republika Hrvatska obvezala se poduzeti djelotvorne i odgovarajuće mjere koje bi osobama s invaliditetom olakšale puno uživanje prava na sudjelovanje u životu zajednice, s pravom izbora jednakim kao i za druge osobe.

Istodobno, Ustavni sud naglašava razlikovanje između različitih oblika podrške ovisno o njihovoj primarnoj svrsi.

Oni oblici podrške građanima i građankama s invaliditetom koji su neophodni za očuvanje njihovog temeljnog zdravlja, pa i samog života, odnosno koji su neophodni da bi bili u mogućnosti sebi osigurati osnovne životne uvjete, kao što su redovna ishrana i primjerene higijenske uvjete, ostvariti svoju slobodu izbora mjesta i načina stanovanja, te biti sposobno ostvariti svoja osnovna građanska prava i dužnosti, kao što su primjerice sudjelovanje na izborima ili pribavljanje osobnih dokumenata, zajamčeni su u okviru stavka 1. članka 57. Ustava kao izraz jamstva osobnog dostojanstva iz članka 35. Ustava.

S obzirom na to da izostanak ovih oblika podrške osobama s invaliditetom predstavlja povredu ustavnog jamstva temeljnog osobnog dostojanstva, oni predstavljaju Ustavom zajamčen minimum zaštite koji je **država uvijek dužna osigurati** svakoj građanki i građaninu s invaliditetom.

22.7. Ostali oblici podrške osobama s invaliditetom, zahtijevani člankom 19. Konvencije, obuhvaćeni su zaštitom zajamčenom u okviru stavka 2. članka 57. Ustava. Kao i stavak 1. članka 57. Ustava njegov stavak 2. pred državu stavlja pozitivnu obvezu da poduzima prikladne korake kako bi osigurala primjerenu razinu podrške građanima i građankama s invaliditetom, koja im je potrebna kako bi u potpunosti ostvarili svoje pravo na neovisno življenje i društvenu uključenost.

Istodobno, Ustavni sud priznaje da kod ovih oblika podrške zakonodavac uživa nešto širu mogućnost procjene primjerenosti nego što je to slučaj s oblicima podrške zajamčenima člankom 57. stavkom 1. Ustava koji predstavljaju nepovredivi minimum.

3. Primjena temeljnog ustavnopravnog okvira jednakosti osoba s invaliditetom u ocjeni ustavnosti ZOA-a

23. Ustavni sud vodio se pri ocjeni ustavnosti ZOA-a sadržajem zakonske odredbe, odnosno njezinim značajem za ovaj zakon kao cjelinu, a ne numeričkim redoslijedom osporavanih odredaba. Iz istog razloga, ocjenjujući u konačnici ZOA kao sustavnu cjelinu, Ustavni sud ocjenjivao je ustavnost i onih odredaba ZOA-a koje nisu osporene konkretnim prijedlozima, ali su supstancijalno vezane uz osporavane odredbe. Posljedično, Ustavni sud će u ocjeni krenuti od odredaba članka 34. ZOA-a, a zatim će iznijeti ocjenu članka 13. ZOA-a, a potom članka 12. ZOA-a. Ovaj dio ocjene Ustavnog suda predstavlja temeljni dio odluke, s obzirom na to da su odredbe ova tri osporena članka ZOA-a usko međusobno povezane. Nakon ocjene ova tri članka ZOA-a, Ustavni sud iznijet će ocjenu odredaba ostalih osporenih članaka ZOA-a.

Ocjena prigovora koji se odnose na članak 34. ZOA-a

24. Odredbom članka 34. ZOA-a raspodjeljuje se ukupni fond sati pružanja usluge osobne asistencije koji država financira javnim proračunskim sredstvima. Ukupni fond nije fiksni. Ovisi o tome u kojoj mjeri osobe s invaliditetom zadovoljavaju tri kriterija raspodjele. ZOA određuje tri ključna kriterija raspodjele:

- 1) kriteriji težine (stupnja) invaliditeta;
- 2) kriteriji osobne sposobnosti obavljanja svakodnevnih životnih aktivnosti (Barthel indeks (BI)) i
- 3) kriteriji obiteljskog statusa.

Pojedinac tako može ostvariti između 88 i 352 sata podrške osobne asistencije na mjesečnoj razini, odnosno u prosjeku između 3 i 12 sati dnevno u godini dana. Opseg usluge osobne asistencije, to jest, dostupan broj sati pružanja usluge ovisi o razini invaliditeta (stupanj i BI), te o tome je li osoba samac ili živi u zajedničkom kućanstvu. Posljedično članak 34. ZOA-a razlikuje tri razine dostupnosti usluge: 1) najviša razina propisuje maksimalno 352 sata usluge mjesečno, 2) srednja razina propisuje maksimalno 176 sata mjesečno (100 % manje od najviše), te 3) najniža razina propisuje 88 sati mjesečno (200 % manje od najviše).

U skladu s člankom 34. stavkom 2. alinejom 1. ZOA-a, maksimalan broj sati podrške osobne asistencije mogu ostvariti isključivo pojedinci koji imaju najteži četvrti stupanj tjelesnog invaliditeta s vrlo niskom sposobnosti obavljanja svakodnevnih životnih aktivnosti (O-25 BI), a da pri tome nemaju obiteljsku podršku jer su samci. U načelu radi se o građanima i građankama s oblicima invaliditeta koji ih čine ovisnima o konstantnoj podršci drugih i to radi očuvanja osnovnog zdravstvenog stanja, temeljne higijene i minimalnih uvjeta dostojanstvenog življenja.

U skladu s člankom 34. stavkom 2. alinejom 2. ZOA-a, osobama s istom najvišom razinom invaliditeta, ali koji nisu samci, dostupno je maksimalno 176 sati podrške osobne asistencije mjesečno. Isti maksimum sati podrške mjesečno dostupan je samcima četvrtog stupnja tjelesnog invaliditeta s nižom sposobnošću obavljanja svakodnevnih životnih aktivnosti (21 – 35 BI), te samcima s mentalnim ograničenjima četvrtog stupnja.

Iznimno od članka 34. stavka 2. alineja 1. i 2. ZOA-a, a skladu sa člankom 34. stavkom 4. ZOA-a, osobe s invaliditetom najviših razina invaliditeta imat će pristup najnižoj razini dostupnosti usluge 88 sati mjesečno ako im roditelj ili drugi član obitelji zajedničkog

kućanstva ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja za potrebu skrbi o toj osobi na temelju zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi (vidi dio ocjene koji se odnosi na članak 13. ZOA-a).

U skladu s člankom 34. stavkom 2. alinejom 2. ZOA-a, istoj najnižoj razini dostupnosti usluge osobne asistencije (najviše 88 sati mjesečno) pristup imaju osobe s invaliditetom najvišeg stupnja (4. stupanj i 21 – 35 BI) koje nisu samci, te osobe kojima je u kontekstu ZOA-a dodijeljena, relativno gledana, niža razina invaliditeta: osobe s tjelesnim oštećenjem 3. stupnja s BI 36 – 45; osobe s intelektualnim oštećenjem 3. i 4. stupnja; osobe s poremećajima iz autističnog spektra 3. i 4. stupnja; osobe s mentalnim oštećenjem 4. stupnja koje žive u obitelji; samac s mentalnim oštećenjem 3. stupnja; samci s kroničnim bolestima 4. stupnja.

24.1. S obzirom na razlike u pogledu ograničenja i potreba koje načelno imaju osobe različitih razina invaliditeta koje su korištene kao kriteriji dostupnosti usluge osobne asistencije, Ustavni sud zaključuje da su svrha i sadržaj podrške koju će u okviru usluge ostvarivati osobe s najvišim stupnjevima invaliditeta (u načelu kategorije iz alineja 1. i 2.) u pravilu značajno drukčija od podrške koju će ostvarivati osobe iz kategorija iz alineje 3. stavka 2. članka 34. ZOA-a.

U odnosu na osobe s najvišim razinama invaliditeta, koje su određene alinejama 1. i 2. članka 34. ZOA-a, Ustavni sud zaključuje da je njihov primarni cilj odgovoriti prvenstveno na temeljne životne i zdravstvene potrebe osoba s invaliditetom, odnosno očuvanje osnovnog zdravstvenog stanja, temeljne higijene i minimalnih uvjeta dostojanstvenog življenja. U odnosu na ostale kategorije iz alineje 3. članka 34. ZOA-a, Ustavni sud zaključuje da je uz medicinsku podršku usluga osobne asistencije u jednakoj mjeri namijenjena i postizanju osobne neovisnosti i društvene uključenosti osoba s invaliditetom.

24.2. Polazeći od te razlike u svrsi i sadržaju usluge osobne asistencije, Ustavni sud ocjenjivao je odredbe članka 34. ZOA-a u svjetlu dvaju zasebnih ustavnih jamstava koja se odnose na temeljna prava osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Odredbe članka 34. ZOA-a koje se odnose na dostupnost usluge osobne asistencije osobama s najvišim razinama invaliditeta – prvenstveno one kategorije iz alineja 1. i 2. stavka 2. članka 34. ZOA-a – Ustavni sud je ocjenjivao u odnosu na ustavno jamstvo prava na podršku pri podmirivanju osnovnih životnih potreba iz stavka 1. članka 57. Ustava. Odredbe članka 34. ZOA-a koje se odnose na dostupnost usluge osobne asistencije osobama s »nižim« razinama invaliditeta – primarno kategorije iz alineje 3. stavka 2. članka 34. ZOA-a Ustavni sud ocjenjivao je u odnosu na ustavno jamstvo prava na posebnu skrb radi promicanja osobne neovisnosti i društvene uključenosti osoba s invaliditetom iz stavka 2. članka 57. Ustava.

a) *Zaštita temeljnog dostojanstva i pravo na podršku pri ostvarenju osnovnih životnih potreba*

24.3. Ustavni sud u svojoj ocjeni članka 34. ZOA-a vodio se činjenicom da Ustav jamči temeljno dostojanstvo svake osobe. Jamstvo je apsolutnog karaktera, odnosno ne postoji ustavnopravno prihvatljiv način njegova ograničenja.

Posljedično obveza države da poštuje ustavno jamstvo temeljnog dostojanstva svake osobe nužno uključuje kako negativni aspekt obveze tako i njezin pozitivni aspekt. Ustav državi brani da svojim postupanjem dovodi u pitanje temeljno dostojanstvo bilo koje osobe, s obzirom na to da bi ono predstavljalo nečovječno postupanje. Istodobno državi nameće pozitivnu obvezu da djeluje sustavno kako bi uklonila sve okolnosti zbog kojih se osoba našla u situaciji ugroženosti svog temeljnog dostojanstva, odnosno kako bi spriječila bilo čije postupanje koje bi dovodilo u pitanje temeljno ljudsko dostojanstvo.

Ustavni sud stoga je ocjenjivao odredbe članka 34. ZOA-a, koje se odnose na dostupnost podrške osobama s najvišim razinama invaliditeta, primarno u okviru stavka 1. članka 57. Ustava kojim se slabim i nemoćnim osobama jamči pravo na pomoć za podmirjenje osnovnih životnih potreba. To stoga jer odredba stavka 1. članka 57. Ustava predstavlja specifičan izraz članka 35. Ustava kojim se jamči štovanje i pravna zaštita dostojanstva, odnosno članka 62. Ustava kojim se obvezuje država da promiče ostvarivanje prava na dostojan život. S obzirom na to da je na ovoj razini ustavna zaštita građana i građanki usmjerena na zaštitu njihova temeljnog ljudskog dostojanstva, Ustavni sud napominje da bi donekle sustavnije kršenje ovih jamstava i obveza tijela državne vlasti otvorilo pitanje povrede zabrane izlaganja bilo kakvom obliku zlostavljanja odnosno ponižavajućem postupanju propisanim člancima 23. i 17. Ustava.

24.4. Što se tiče činjenica koje su bitne za ocjenu ustavnosti odredaba članka 34. ZOA-a, Ustavni sud prije svega ističe da je građanima i građankama s najvišim mogućim stupnjem invaliditeta osigurana podrška od maksimalno 352 sata mjesečno, što je u prosjeku maksimalno 12 sati dnevno. Ustavni sud nalazi da predlagatelj prijedloga ispravno ističu da IV. stupanj invaliditeta i navedeni raspon Barthelovog indexa iz stavka 2. članka 34. ZOA-a imaju samo osobe s najtežim oblicima i najviše razine invaliditeta koje su potpuno ovisne (BI 0 – 20) ili gotovo neprestano ovisne o stalnoj tuđoj pomoći, njezi i skrbi (BI do 35). Drugim riječima, nesporno je da osobe iz alineja 1. i 2. stavka 2. članka 34. ZOA-a u pravilu u potpunosti ili u najvećem dijelu svog svakodnevnog života ovisе o podršci drugih osoba. To se posebno odnosi na one s najvišim četvrtim stupnjem invaliditeta.

Pri tome Ustavni sud ističe da se kod ovih kategorija tuđa podrška u osnovi najvećim dijelom odnosi na podršku pri zadovoljavanju temeljnih životnih i zdravstvenih potreba, pa i održavanje samog života. Izostanak ove vrste podrške za te osobe značio bi zdravstvenu pa i životnu ugrozu, odnosno nastanak životnih okolnosti koje bi kao zajednica smatrali nečovječnima.

Ustavni sud ističe da država ima pozitivnu ustavnu obvezu spriječiti nastanak takvih okolnosti kada je to u dosegu njezinih mogućnosti.

Jasno je da raspodjelom maksimalnog fonda sati podrške uslugom osobne asistencije kroz mjesec dana osobe s najozbiljnijim oblicima invaliditeta neće imati zakonski osiguranu podršku najmanje 12 sati od 24 moguća sata dnevno. Posljedično, osobe s ovakvim najvišim razinama invaliditeta biti će primorane same osigurati dodatnu podršku, bilo od članova svoje obitelji bilo eventualno plaćanjem dodatne privatne usluge osobne asistencije u okviru odredbe članka 49. ZOA-a.

Istodobno, ZOA-om nije predviđena nikakva mogućnost da se osobama s invaliditetom kojima je nužna podrška dulje od maksimalnog fonda sati, predviđenog člankom 34. ZOA-a, ta podrška i osigura ako im njihova socijalna situacija ne omogućuje da si ju same priušte.

24.5. Ustavni sud ističe da pravo na podršku koja je neophodna za namirenje temeljnih zdravstvenih i životnih potreba povezanih s konkretnim invaliditetom nije socijalna povlastica koju država osigurava svojom socijalnom politikom, već je to *Ustavom zajamčeno pojedinačno pravo* osobe koja se s tim invaliditetom životno suočava. Država nema slobodu procjene hoće li osigurati tu vrstu nužne podrške. To je njena ustavna dužnost. Ova vrsta podrške proizlazi iz objektivnih potreba osoba s invaliditetom čije podmirjenje je nužno za očuvanje osnovnog ljudskog dostojanstva. Ona nema »rok trajanja« ili »radno vrijeme«.

Istodobno, Ustavni sud utvrđuje da iz očitovanja Ministarstva proizlazi da ono samo priznaje da članak 34. ZOA-a polazi od pretpostavke da osobe s najvišim stupnjem invaliditeta mogu živjeti samostalno u svojoj stambenoj zajednici usprkos ili uz vrlo ograničenu podršku usluge osobne asistencije. Preciznije, Ministarstvo navodi da su u proteklom šesnaestogodišnjem razdoblju, u kojem su neustavno i na projektnoj osnovi osobnu asistenciju osiguravale udruge civilnog društva, »osobe ... uz podršku osobnih asistenata kao i podršku osoba iz zajednice u kojoj žive te osiguravanjem ostalih socijalnih usluga ostale živjeti samostalno u svojoj stambenoj zajednici.«. Ustavni sud primjećuje da ovakvo obrazloženje počiva na kontradiktornosti. Nije moguće »živjeti samostalno« ako je život moguć tek kao posljedica *podrške drugih*, bilo da se radi o »osobama iz zajednice u kojoj žive« ili »osobnih asistenata«. Ministarstvo potvrđuje da radi očuvanja osnovnog zdravstvenog stanja, temeljne higijene i minimalnih uvjeta dostojanstvenog življenja osobe s najvišim stupnjem invaliditeta neprekidno ovisе o konstantnoj podršci drugih. Međutim, iz obrazloženja Ministarstva jednako jasno proizlazi kako ono smatra da osiguranje podrške osobama s invaliditetom u okviru usluge osobne asistencije ne predstavlja ustavnu obvezu države. Ministarstvo taj zaključak naizgled temelji na činjenici da se usluga osobne asistencije u zadnja dva desetljeća pruža na parcijalnoj i zakonski neuređenoj osnovi. Za razliku od Ministarstva, Ustavni sud tu činjenicu vidi kao potvrdu neispunjavanja ustavne obveze koju država ima na temelju članka 57. Ustava, a posebice nakon što je pristupila Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom kojom su precizirane pozitivne obveze države prema osobama s invaliditetom, a što je uostalom priznato i člankom 3. ZOA-a. Drugim riječima, iz očitovanja Ministarstva proizlazi da ZOA ipak polazi sa stajališta kako je taj oblik podrške socijalna privilegija koju država svojevolumno pruža kao izraz svoje socijalne politike.

U svjetlu navedenog, Ustavni sud ponovo ističe da, ako je pojedincu neophodna neprekidna podrška osobne asistencije, izostanak koje bi za njega značio ugrozu temeljnog zdravstvenog stanja, pa i samog života, odnosno puko preživljavanje u okviru socijalnih okolnosti koje bi smatrali nečovječnima, država je dužna osigurati tu mogućnost, te je zakonski primjereno urediti.

Zbog svojih specifičnih potreba i prepreka s kojima se osobe s invaliditetom susreću u svom svakodnevnom životu, u tom se aspektu one nalaze u jedinstvenom položaju u odnosu na sve ostale sudionike društva. Posljedično, nije ih moguće uspoređivati s pozicijom punoljetnih korisnika socijalnih usluga propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi, kao što to čini Ministarstvo, kako bi opravdalo mogućnost ograničenog pristupa ovoj razini podrške osobama s invaliditetom. Dok se socijalne okolnosti koje stvaraju potrebu za socijalnim uslugama mogu mijenjati, invaliditet je trajna činjenica s kojom se osobe s invaliditetom suočavaju neprestano, dugotrajno i sustavno.

24.6. Ustavni sud u tom smislu podsjeća da je invaliditet, kao obilježje koje osobe s invaliditetom stavlja u specifičan društveni položaj, s jedne strane, rezultat međudjelovanja osoba s oštećenjima (ograničenjima uobičajenih funkcionalnosti) i, s druge strane, prepreka koje proizlaze kako iz stajališta njihove okoline tako i iz prepreka koje postoje u okolišu, a koje onemogućuju njihovo puno i djelotvorno sudjelovanje u društvu na ujednačenoj osnovi s drugim ljudima (vidi točku 21. ranije iznesenih načelnih stajališta). Ustavni sud uočava da su samim ZOA-om, u okviru članka 5., osobe s invaliditetom prepoznate kao osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Stoga,

zbog takvog društvenog položaja, osobe s invaliditetom imaju svoje potrebe, kako u pogledu medicinske podrške tako i u pogledu suočavanja s ustaljenim obrascima organizacije društvenog života koji učestalo zanemaruju njihovu različitost, te za njih posljedično predstavljaju prepreke ravnopravnom sudjelovanju u društvu. Posljedično, zazivanje postojećih obrazaca podrške koji su na raspolaganju većini građana, koji ne poznaju zahtjevnost života s invaliditetom, kako bi se opravdala uskrata podrške koja je neophodna radi specifičnih potreba osoba s invaliditetom ne može biti valjan argument. Upravo suprotno, takav »usporedni« pristup upozorava na negaciju specifičnosti društvenog položaja osoba s invaliditetom koji je izričito prepoznat Ustavom. Kada se koristi kao opravdanje izostanka podrške koja je osobama s invaliditetom neophodna kako bi očuvala temeljno zdravlje, odnosno spriječila nastanak nečovječnih uvjeta svakodnevnog života, upućuje na zanemarivanje ustavne obveze zaštite temeljnog ljudskog dostojanstva.

Stoga Ustavni sud utvrđuje da izostanak zakonski utvrđene mogućnosti korištenja ovog oblika nužne podrške osobama s invaliditetom koja bi, kada bi to bilo objektivno neophodno, išla iznad propisane maksimalne dostupnosti usluge osobne asistencije iz članka 34. ZOA-a predstavlja povredu ustavnog jamstva prava na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba iz članka 57. stavka 1. Ustava.

Povreda proizlazi iz činjenice da konkretno ustavno pravo predstavlja specifični izraz ustavnog jamstva zaštite osobnog ljudskog dostojanstva koje nije podložno nikakvom ograničenju. Svakoj osobi kojoj je potrebna podrška radi ispunjenja osnovnih potreba nužnih za očuvanje njezina temeljnog zdravlja, pa i samog života, u potrebu mora biti osigurati država koja je već prvom odredbom svog Ustava ustrojena kao demokratska i socijalna država ravnopravnih građana.

Ustavni sud nalazi očiglednim da je bez osnovne podrške potrebne za zadovoljenje temeljnih ljudskih potreba osoba kojima je ona neophodna iluzorno govoriti o ikakvoj ravnopravnosti.

b) Načelo dužnog poštovanja i individualizirana objektivna ocjena potreba osoba s invaliditetom

25. Usko vezano uz činjenicu da nisu dozvoljene nikakve iznimke od ograničene dostupnosti usluge osobne asistencije, postavljene člankom 34. ZOA-a, Ustavni sud također primjećuje da ZOA-om nije osiguran objektivni, individualizirani postupak ocjene svih relevantnih okolnosti na temelju kojih je moguće odrediti puni i stvarni opseg potrebe za podrškom svake konkretne osobe. U okviru ovog dijela ocjene Ustavni sud je krenuo vodeći se već istaknutim ustavnopravnim određenjem pojma »invaliditet« koje je, uostalom, prepoznato i člankom 5. ZOA-a. Iz činjenice da invaliditet nije moguće svesti tek na medicinsku činjenicu dugotrajnoga tjelesnog, mentalnog, intelektualnog ili osjetilnog oštećenja, već je rezultat međudjelovanja takvih bioloških oštećenja s različitim socijalnim preprekama koje za osobe s invaliditetom proizlaze iz ustaljenih obrazaca društvenog života, proizlazi da ocjenu potreba koje za konkretnu osobu proizlaze iz činjenice njezinog invaliditeta nije moguće ograničiti na općenite pretpostavke o potrebama svih osoba određene medicinske kategorije.

Ocjena potrebe za uslugom osobne asistencije stoga pretpostavlja objektivnu i stvarno individualiziranu ocjenu svih relevantnih okolnosti u svakom pojedinačnom slučaju u kojem konkretni pojedinac, kao osoba s određenim invaliditetom, treba pomoć u obavljanju životnih aktivnosti bilo da žive samostalno ili u kućanstvu, te podršku pri uključivanju u društvo. Takva ocjena mora uključivati stručnu i objektivnu procjenu ne samo njegovih potreba s obzirom na stupanj invaliditeta i uz njega vezano zdravstveno stanje, već i svih materijalnih, odnosno socijalnih okolnosti u okviru kojih ta osoba živi u svom kućanstvu.

25.1. Ustavni sud jest uzeo u obzir odredbe članka 51. ZOA-a kojima je, u okviru Hrvatskog zavoda za socijalni rad (u daljnjem tekstu: HZSR) kao nadležnog tijela, ustrojena Komisija za procjenu potrebe korisnika za uslugom osobne asistencije, te utvrđene njezine ovlasti. Iz stavka 1. članka 51. ZOA-a proizlazi da Komisija o postojanju potrebe za uslugom osobne asistencije, te o broju sati pružanja te usluge donosi svoju procjenu. ZOA nije propisao da procjena ima obvezni učinak za tijelo koje je unutar Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Zavod) nadležno za odluku o upravnom rješenju. Nadalje, procjena se temelji prvenstveno na nalazu i mišljenju Zavoda i druge dokumentacije. Nalaz i mišljenje toga zavoda odnosi se na medicinsku činjenicu oblika i stupnja invaliditeta konkretne osobe. Iz nje je moguće zaključivati o određenom broju potreba konkretne osobe koje objektivno proizlaze iz njezinog medicinskog stanja.

Istodobno, potpuno činjenično stanje o stvarnim potrebama konkretne osobe s konkretnim stupnjem invaliditeta i njihovom specifičnom dosegom moguće je utvrditi tek uvidom u sve relevantne materijalne i socijalne okolnosti u kojima ta osoba, sa svojim konkretnim stupnjem invaliditeta, svakodnevno živi u svojoj neposrednoj okolini, to jest, u okviru svoga kućanstva.

U tom smislu Ustavni sud nadalje primjećuje da iz ambivalentnog izričaja odredbe stavka 6. članka 51. ZOA-a naizgled proizlazi da je procjena o potrebi terenskog obilaska korisnika stavljena u nadležnost zaduženog stručnog radnika Zavoda, uz sudjelovanje članova Komisije iz stavka 1. ovoga članka. S obzirom na to da za tu procjenu nisu postavljeni nikakvi objektivni kriteriji i ona nije zakonski određena kao obveza, Ustavni sud zaključuje da se radi tek o široko postavljenoj diskrecijskoj ocjeni Zavoda. Iz odredaba članka 51. ZOA-a tako proizlazi da će Zavod svoje rješenje kojim odlučuje o zahtjevu za pružanje usluge osobne asistencije donositi prvenstveno, a moguće i isključivo, na temelju vještačkog nalaza i mišljenja kojim se osobi medicinski određuje oblik i stupanj invaliditeta.

U tom smislu, radi se tek o djelomično individualiziranoj odluci u kojoj se ocjenjuje medicinska činjenica postojanja invaliditeta, ali se istovremeno bitni dio prava na osobnu asistenciju u određenom trajanju i opsegu, u skladu sa stvarnim potrebama koje su određene konkretnim okolnostima neposredne okoline u kojoj ta osoba živi, određuje na temelju unaprijed određene apstraktne klasifikacije iz članka 34. ZOA-a.

Posljedično, ZOA dopušta nadležnom tijelu da rješenje o utemeljenosti i potrebnom opsegu podrške u okviru usluge osobne asistencije donese bez potpunog uvida u sve relevantne, pa i odlučujuće, okolnosti koje određuju specifičnu situaciju konkretnog pojedinca.

Na taj se način o pojedinačnom ustavnom pravu iz članka 57. Ustava, kojim se štiti osobno dostojanstvo i jednakost (stavak 1.), odnosno pravo na nezavisan život i društvenu uključenost (stavak 2.) svake osobe s invaliditetom kao pojedinca, odlučuje u upravnom postupku u kojem ne postoje nužna postupovna jamstva koja bi osiguravala da će pri donošenju rješenja biti uvažene sve okolnosti individualnog položaja konkretne osobe o čijem ustavnom pravu se odlučuje, a koje određuju utemeljenost i opseg njezine individualne potrebe za uslugom osobne asistencije.

25.2. Ustavni sud podsjeća da je u presudi *Guberina protiv Hrvatske* (navedeno) ESLJP naglasio značaj »mogućnosti ocjenjivanja na individualiziran način njihovih kapaciteta i potreba« u postupanju države prema osobama s invaliditetom (vidi točku 21. odluke).

Činjenica izostanka jasno određenog zakonskog mehanizma objektivne individualizirane procjene utemeljenosti i opsega potrebe

za podrškom kroz uslugu osobne asistencije svake pojedinačne osobe s invaliditetom odnosi se na sve skupine iz članka 34. stavka. 2 ZOA-a bez obzira na težinu njihova invaliditeta. Ustav ne dopušta da o temeljnim interesima građana i građanki koje štiti u okviru svojih jamstava kojima propisuje temeljna prava i slobode država tijela odlučuju bez utvrđivanja svih relevantnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja odnosno na temelju načelnih pretpostavki, općih procjena i apstraktnih klasifikacija. ZOA stoga nije osigurao učinkovitu pravnu zaštitu temeljnih prava osoba s invaliditetom zajamčenih člankom 57. Ustava.

Posljedično se članak 34. ZOA-a i po ovoj osnovi nalazi u nesuglasnosti s ustavnim jamstvima iz stavka 1. i stavka 2. članka 57. Ustava.

Ustavni sud pri tome ističe da između jamstva iz stavka 1. i onog iz stavka 2. članka 57. Ustava postoji razlika. U mjeri u kojoj ono predstavlja izraz Ustavom zajamčene zaštite temeljnog dostojanstva i prava na pomoć radi podmirjenja osnovnih životnih potreba, nije podložno ograničenju u skladu s člankom 16. Ustava. S druge strane, pravo osoba s invaliditetom na posebnu skrb države i skrb za njihovo uključivanje u društveni život, kao socijalno ustavno pravo, podložno je ograničenju u skladu s člankom 16. Ustava. Međutim, u konkretnom slučaju ocjene ustavnosti članka 34. ZOA-a razlika ne može biti relevantan čimbenik ocjene s obzirom na to da oba ustavna prava pretpostavljaju učinkovitost pravne zaštite odnosno postojanje individualiziranih postupaka u okviru kojih se utvrđuju sve okolnosti o kojima ovisi konačna odluka o postojanju i opsegu potrebe za određenom vrstom podrške.

c) Ustavna zaštita obiteljskih odnosa i diskriminacija članova obitelji na temelju povezanosti s osobom s invaliditetom

26. Ustavni sud također ističe da bitno ograničena dostupnost podrške u okviru usluge osobne asistencije (vidi točke 24.1. i 26.2. odluke), na koju osobe s invaliditetom imaju Ustavom zajamčeno pravo, očigledno počiva na pretpostavci da je ta vrsta podrške socijalni privilegij. Preciznije, kroz odredbe ZOA-a kojima se određuje pristup usluzi osobne asistencije jasno je izraženo stajalište da je podrška koja je osobama s invaliditetom neophodna kako bi bile u mogućnosti voditi dostojanstven život prvenstveno odgovornosti *osoba iz zajednice u kojoj žive*, a ponajviše članova njihove obitelji.

Ova je pretpostavka bitna odrednica kako određaba članka 34. ZOA-a tako i osporenih članaka 12. i 13. ZOA-a.

26.1. Pri raspodjeli prilika za korištenje socijalne usluge osobne asistencije zakonodavac se primarno vodio kriterijem dostupnosti podrške koje su osobama s invaliditetom voljni pružati članovi njezine najuže obitelji. To se izričito vidi iz činjenice da je člankom 34. stavkom 2. ZOA-a uvedena razlika u postupanju prema osobama s invaliditetom koji su »samci« i osobama koje žive u zajedničkom kućanstvu. Najveći broj sati podrške pružen je isključivo »samcima« s najvišim stupnjem invaliditeta dok je osobama s istim najvišim stupnjem invaliditeta koje žive u zajedničkom kućanstvu taj maksimalni broj sati dostupne podrške umanjen za 100 %.

Ustavni sud pri tome primjećuje da iz očitovanja Ministarstva jasno proizlazi da u slučaju osoba s najvišim stupnjem invaliditeta »samci« – koji su odredbom članka 5. ZOA-a definirani kao »osoba koja živi sama« – u pravilu ne mogu živjeti sami jer neprestano ovise o pomoći »osoba iz zajednice u kojoj žive«. Radi se o izričitoj nedosljednosti u zakonskom uređenju prava na podršku u okviru usluge osobne asistencije koja za osobe s invaliditetom stvara očiglednu nesigurnost. S obzirom na to da veliki broj osoba s invaliditetom viših stupnjeva u pravilu nema mogućnost samostalnog života i uistinu ovise o podršci »osoba iz zajednice u kojoj žive«, nadležnom uprav-

nom tijelu ostavljena je suviše široka mogućnost slobodne ocjene tko od njih, u takvim okolnostima, »živi sam«, iako je u stvarnosti netko »iz zajednice« uvijek prisutan u tom kućanstvu.

Ovakvo gruba kontradikcija u zakonskom uređenju je izravna posljedica već ranije istaknute činjenice da ZOA počiva na pretpostavci da država nema dužnost osigurati punu podršku osobama s invaliditetom u odnosu na njihova prava iz članka 57. Ustava. Drugim riječima, ZOA regulira uslugu osobne asistencije kao socijalnu privilegiju, a ne Ustavom zajamčeno pravo građana i građanki.

26.2. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatrao je potrebnim s posebnom pažnjom pristupiti ocjeni pretpostavke da je u pogledu pitanja dostupnosti podrške osobama s invaliditetom, a time i usluge osobne asistencije, uloga države suplementarna dok su svakodnevna briga i skrb za dostojanstven život građana i građanki s invaliditetom, odnosno uspješnost njihove uključenosti u društvenu svakodnevnicu, u pravilu odgovornost njihovih najbližih, prije svega roditelja.

Ovakva pretpostavka očigledno polazi od činjenice koja je utemeljena na životnom iskustvu. Osobe s invaliditetom učestalo se oslanjaju na skrb najbliže obitelji. Međutim, Ustavni sud ističe da takva skrb proizlazi prvenstveno iz emocionalne povezanosti članova obitelji. Kao takva ona je izraz čina njihove *slobodne volje*. Ustav odredbom članka 64. propisuje: »dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe«. Iz konkretne odredbe proizlazi obveza svih građana i građanki da, u okviru razumnih očekivanja, postupaju na način kojim će pridonijeti uklanjanju ugroze koja prijeti životu i ugrožava zdravlje nemoćnih odnosno ranjivih osoba. Međutim, iz te odredbe ni na koji način ne proizlazi da su građani i građanke, a to uključuje i članove životne zajednice osoba s invaliditetom, primarno odgovorni za ispunjenje njihovih Ustavom zajamčenih prava.

Ustav je jasan. Stavak 1. članka 57. izričito navodi tko ima dužnost slabima i nemoćnima osigurati pravo na pomoć za podmirjenje osnovnih životnih potreba. To nisu članovi njihove životne zajednice. Ustav izričito propisuje da tu pomoć »država osigurava«. Jednako je izričit i stavak 2. članka 57. Ustava. Država posvećuje posebnu skrb zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život. Država ima ustavnopravnu dužnost, ne treće osobe. Tu dužnost nije moguće »ostvariti« na način da se, koristeći zakonodavnu ovlast, izravno ili neizravno propiše da će skrb za osobe s invaliditetom preuzet drugi, odnosno oni koji im tu skrb već pružaju svojom slobodnom voljom i emocionalnom privrženosti, te vodeći se osobnim osjećajem moralne odgovornosti.

Takva uporaba zakonodavne ovlasti, kojom se izigrava ustavna dužnost, predstavlja arbitrarno postupanje prema osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima.

Članovi obitelji međusobno skrbu jedni o drugima neovisno o državi, odnosno neovisno o tome je li država propisala tu obvezu ili je ona njezinim mjerama postala znatno olakšana. Prepoznajući važnost koju odnosi unutar obiteljskih zajednica imaju za dobrobit građana i građanki Ustav je odredbom stavka 1. članka 61. državi propisao dužnost poštovanja obiteljskog života i obvezu posebne brige za obitelj.

26.3. Navedeno ima bitne ustavnopravne posljedice.

Prvo, ni iz jedne odredbe kojom Ustav uređuje prava i obveze vezane uz obiteljske odnose niti na koji način ne proizlazi da je državi dopušteno da skrb koju članovi obitelji, svojom slobodnom voljom, međusobno pružaju jedni drugima koristi na način da bi umanjila doseg svojih ustavnih dužnosti koje ima prema pojedinim članovima takvih obitelji.

Ustav ne ovlašćuje državu da svoju ustavnu obvezu osiguranja podrške osobama s invaliditetom, koja im je zajamčena kao ustavno pravo, prevaljuje na obiteljske zajednice koje skrbe o svojim članovima s invaliditetom. Ustavom je s dobrim razlogom obvezana država da osigura podršku građanima i građankama s invaliditetom. Svakom pojedincu koji se životno suočava s invaliditetom Ustav jamči pravo na dostojanstvo, neovisno življenje i društvenu uključenost jer je dio zajednice slobodnih i ravnopravnih građana i građanki Republike Hrvatske koja je ustrojena kao demokratska i socijalna država. Zaobilaženje pozitivne obveze osiguranja podrške građanima i građankama s invaliditetom koje je Ustav nametnuo državi stoga predstavlja negaciju njihova ustavnog položaja kao jednako vrijednih i ravnopravnih članova hrvatskog društva.

Drugo, prebacivanjem dijela svoje odgovornosti prema osobama s invaliditetom na njihove obiteljske zajednice, država *članove tih obitelji* dovodi u specifično nepovoljan društveni položaj u odnosu na ostale građane i građanke. Štoviše, s obzirom na to da je taj položaj usko vezan uz činjenicu da članovi obitelji skrbe za osobe s invaliditetom, neizbježno je uvjetovan njihovim invaliditetom.

Ustavni sud u tom smislu podsjeća da, u kontekstu ustavnih jamstava jednakosti, diskriminaciju predstavlja svako postupanje prema pojedincu koje za njega ima nepovoljne učinke, a ujedno je uvjetovano njegovom pripadnošću ranjivoj društvenoj skupini u određenom društvenom položaju (vidi točke 18. – 19. odluke).

Također ističe da pri primjeni ustavnih jamstava zaštite osoba s invaliditetom uzima u obzir odredbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, ali i Povelje i antidiskriminacijsko zakonodavstvo EU-a (vidi točke 20. – 22. odluke). Konvencija i Povelja zabranjuju bilo koji oblik diskriminacije temeljem invaliditeta. Štoviše, oba pravna propisa diskriminaciju definiraju na način da ona uključuje postupke kojima se osoba dovodi u nepovoljni položaj *zbog svoje povezanosti s osobom s invaliditetom*. Jasno je da se to prvenstveno odnosi na one pojedince koji skrbe za osobu s invaliditetom.

U odnos na učinke koje članak 34. ZOA-a (kao i kasnije ocjenjivani članak 13., odnosno članak 12. ZOA-a) ima na položaj članova obitelji koji skrbe za osobe s invaliditetom, Ustavni sud posebno ističe značaj prava EU-a. Pravo EU-a zabranjuje diskriminaciju na temelju invaliditeta na više razina. Prije svega, u pravnom je poretku EU-a već četvrt stoljeća na snazi Direktiva vijeća 2000/78/EZ, kojom se zabranjuje bilo koji oblik nepovoljnog postupanja uvjetovanog invaliditetom pojedinca na tržištu rada. Doseg primjene Direktive 2000/78 ograničen je na pristup zapošljavanju i radno-pravne odnose. Za konkretnu ocjenu Ustavnog suda Direktiva 2000/78 ima važnu ulogu pri tumačenju ustavne zaštite osoba s invaliditetom na tržištu rada.

Nadalje, Direktiva 2000/78 nije jedini izvor antidiskriminacijske zaštite osoba s invaliditetom zajamčene pravnim poretkom EU-a. Počevši s prosincem 2010. u pravnom poretku EU-a na snazi je Povelja. Povelja u okviru članka 21. zabranjuje sve oblike diskriminacije uvjetovane nekim specifičnim osnovama, uključujući i invaliditet. Članak 21. Povelje predstavlja sestrinsko jamstvo članku 14. Ustava. Štoviše, odredbom članka 26. Povelje jamči se integracija osoba s invaliditetom, te ističe da EU priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti, te njihovo sudjelovanje u životu zajednice. Odredba članka 26. Povelje srodna je jamstvima iz članka 57. Ustava. U skladu s navedenim, EU je pristupila Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, koju su države članice nakon potvrde učinile sastavnim dijelom prava EU-a s punim pravnim učinkom, neophodnim za načelo nadređenosti i izravne primjenjivosti.

Posljedično, pri tumačenju i primjeni odredaba Povelje koje se odnose na prava osoba s invaliditetom mora se osigurati i puni učinak Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

26.4. Ustavni sud ističe da je pravo EU-a integralan dio ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske. Ustav u svom članku 141.c izričito nalaže da se pravni akti i odluke koje je Republika Hrvatska prihvatila u institucijama EU-a primjenjuju u Republici Hrvatskoj u skladu s pravnom stečevinom EU-a, a da subjektivna prava utemeljena na pravnoj stečevini EU-a štite hrvatski sudovi. Posljedično, Ustavni sud je pri ocjeni ustavnosti osporavanih odredaba ZOA uzeo u obzir Povelju i njezine odredbe kojima se uređuje položaj osoba s invaliditetom u okviru pravnog poretka EU-a, kao i antidiskriminacijsko pravo EU-a vezano uz relevantna jamstva iz Povelje. Pri tome je Ustavni sud uvažio da odredba članka 51. Povelje traži od država članica poštivanje i primjenu jamstava iz Povelje kada je neko postupanje u dosegu primjene prava EU-a (vidi presudu Suda EU-a od 26. veljače 2013., *Ľklagaren protiv Hans Ľlkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105).

Ustavni sud primjećuje da način na koji se zakonski uređuje pitanje pristupa usluzi osobne asistencije, kao i opseg te usluge, mogu biti od bitnog značaja za ostvarenje niza prava koje pojedincima jamči pravo EU-a. To se svakako odnosi na pristup i položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada, ali i na cijeli niz drugih prava zajamčenih pravnim poretkom EU-a kao što su primjerice sloboda kretanja građana EU-a, pristup dobrima i uslugama na zajedničkom tržištu EU-a ili sudjelovanje u procesima demokratske legitimacije tijela EU-a. Radi se redom o društvenim odnosima koji predstavljaju samu bit prava na životnu neovisnost i društvenu uključenost. U mjeri u kojoj je usluga osobne asistencije preduvjet stvarnoj mogućnosti korištenja tih prava EU-a od strane osoba s invaliditetom, Ustavni sud će u postupcima ocjene ustavnosti zakonskih rješenja kojima se ta usluga uređuje u domaćem pravnom poretku uvažavati i Povelju, odnosno relevantno pravo EU-a.

Posljedično, u kontekstu činjenice da je člankom 34. ZOA-a (kao i člankom 13. odnosno člankom 12. ZOA-a) pristup socijalnoj usluzi osobne asistencije uvjetovan i dostupnošću njega i skrbi unutar obiteljske zajednice, Ustavni sud razmotrio je usklađenost takve prakse s antidiskriminacijskim jamstvima propisanim pravnim poretkom EU-a. Ustavni sud posebnu pažnju posvetio je odluci Suda EU-a u presudi od 17. srpnja 2008., *S. Coleman protiv Attridge Law i Steve Law*, C-303/06 (EU:C:2008:415). Navedenom odlukom Sud EU-a uspostavio je stajalište da se načelo jednakog postupanja sadržano u Direktivi 2000/78 ne primjenjuje na određenu kategoriju osoba, već u odnosu na relevantne diskriminacijske osnove zbog čega ga se mora tumačiti tako da zabrana izravne diskriminacije ne bude ograničena samo na osobe koje su i same osobe s invaliditetom:

»(...)»

50 Iako, u situaciji kao što je ova u ovom predmetu, osoba koja je podvrgnuta izravnoj diskriminaciji na temelju invaliditeta sama nije invalid, ostaje činjenica da je invaliditet taj koji je, prema gđi Coleman, temelj za nepovoljniji tretman za koji tvrdi da ga je pretrpjela. Kao što je vidljivo iz stavka 38. ove presude, Direktiva 2000/78, kojom se nastoje suzbiti svi oblici diskriminacije na temelju invaliditeta u području zapošljavanja i zanimanja, ne primjenjuje se na određenu kategoriju osoba, već upućuju na navedene osnove u članku 1.

51 Ako se utvrdi da zaposlenik, u situaciji kao što je ova u ovom predmetu, trpi izravnu diskriminaciju na temelju invaliditeta, tumačenje Direktive 2000/78 koje ograničava njezinu primjenu samo na osobe koje su i same invalidi pridonosi tome da se Direktivi oduzme važan element njezine učinkovitosti i slabi zaštitu koju ona jamči.»

26.5. Ustavni sud ističe da iz navedenog ne proizlazi da činjenica da se konkretna osoba s invaliditetom u svom svakodnevnom

životu oslanja na podršku zajednice u okviru svog kućanstva, odnosno svoje obitelji, nema nikakav značaj za ocjenu njezinih stvarnih potreba u pogledu podrške kroz uslugu osobne asistencije. Ova je činjenica svakako jedan od relevantnih čimbenika stvarne procjene položaja i potreba konkretnog pojedinca. Međutim, kao što je istaknuto, ta procjena mora biti individualizirana kako bi odluka nadležnog tijela o utemeljenosti i opsegu odobrene usluge osobne asistencije proizlazila iz ocjene svih relevantnih okolnosti konkretnog slučaja, pa tako i činjenice da je nužno uzeti u obzir i interes članova obitelji osoba s invaliditetom da uspješno sudjeluju na tržištu rada, a da su pri tome sigurni da je njihovim bližnjima osigurana primjerena skrb dok su zbog svojih radnih obveza odsutni iz zajedničkog kućanstva. Iz odredaba stavka 2. članka 34. ZOA-a jasno proizlazi da tome nije tako. Oспоравана odredba je izričita u odnosu na maksimalno dopušteni fond sati usluge osobne asistencije za osobe s invaliditetom koje nisu »samci«. Kod osoba s najvišim stupnjem invaliditeta taj maksimum iznosi manje od 6 sati dnevno, dok je kod osoba s tek nešto nižim stupnjem invaliditeta on i znatno ograničeniji (do 3 sata dnevno).

Iz ovako uskih ograničenja dostupnosti podrške u okviru usluge osobne asistencije jasno proizlazi da je primarni teret skrbi i njege za osobe s invaliditetom stavljen na članove njihove obitelji i to bez ikakvog uvažavanja njihovih osobnih interesa, uključujući njihov interes sudjelovanja na tržištu rada. Posljedično, način na koji je člankom 34. ZOA-a uređena dostupnost usluge osobne asistencije predstavlja povredu jamstva zabrane diskriminacije na temelju invaliditeta.

Ustavni sud stoga utvrđuje da, zbog svojih predvidivih diskriminatorskih učinaka suprotnih jamstvu jednakog postupanja iz članka 14. Ustava, a u svjetlu članaka 21. i 26. Povelje i jamstava iz Direktive 2000/78, članak 34. ZOA-a predstavlja ustavno nedopušteno ograničenje prava zajamčenih člankom 57. Ustava. Štoviše, kao takvo ono nije u skladu s ustavnom obvezom države iz članka 61. stavka 1. Ustava.

d) Pravo na osobnu asistenciju u okviru članka 57. stavka 2. Ustava i socijalno progresivni karakter pozitivne obveze države

27. Ustavni sud ponovo ističe da stajalištima na kojima temelji ocjenu članka 34. ZOA-a ne dovodi u pitanje ovlast državnih tijela da u pravnom postupku objektivno utvrđuje postojanje stvarne potrebe za jasno određenim oblikom podrške u okviru usluge osobne asistencije, kao i stvarni doseg te potrebe, uzimajući pri tome u obzir i međusobne odnose u okviru konkretnog kućanstva.

Jednako tako, Ustavni sud naglašava da ne dovodi u pitanje opravdanost interesa države da se izbjegne moguće dupliranje istovrsne podrške kroz formalno dva različita oblika socijalne usluge (vidi ocjenu Ustavnog suda u odnosu na članak 13. ZOA-a). To je također nesporno jedna od relevantnih činjenica na temelju koje nadležno tijelo može temeljiti svoju ocjenu.

Međutim, postupak u kojem nadležno tijelo rješava o konkretnom zahtjevu osobe s invaliditetom za pružanjem usluge osobne asistencije mora biti individualiziran u mjeri koja je neophodna kako bi se objektivno utvrdile sve relevantne okolnosti konkretne situacije, te mora u potpunosti zadovoljavati zahtjeve članaka 18. i 19. Ustava.

27.1. Ustavni sud također priznaje da pristup usluzi osobne asistencije odnosno njezin opseg jest podložan određenoj mogućnosti ograničenja u mjeri u kojoj ta usluga služi svrsi ostvarenja jamstva posebne skrbi iz članka 57. stavka 2. Ustava, koje obuhvaća i ustavno pravo na neovisno življenje i društvenu uključenost osoba s invaliditetom. Ustavni sud prihvaća da potpuna realizacija ovog socijalnog prava u značajnom dijelu ovisi o trenutnim socijalno-ekonomskim uvjetima u društvu.

Primjera radi, nema sumnje da jamstvo na posebnu skrb iz stavka 2. članka 57. Ustava uključuje i pitanje podrške osobama s invaliditetom kako bi, poput ostalih, uživale mogućnost slobode kretanja, kako na teritoriju Republike Hrvatske, tako i šire, a posebice na zajedničkom području EU-a. Država ima pozitivnu ustavnu dužnost osigurati i mogućnost ove vrste podrške. S obzirom na to da je sloboda kretanja jedno od osnovnih preduvjeta razvoja osobne autonomije i uspješne socijalizacije potpuni izostanak ove vrste podrške učinio bi upitnim temeljni smisao jamstva iz članka 57. stavka 2. Ustava. Istodobno, Ustav zasigurno ne traži od države da uslugu pratnje i pomoći pri putovanjima osoba s invaliditetom osigura u neograničenom opsegu i neovisno o objektivnom ekonomskom stanju u društvu, odnosno stanju državne blagajne. Država ima ovlast, prije svega u okviru zakonodavne nadležnosti, realno i objektivno procijeniti pod kojim uvjetima i u kojoj mjeri je moguće osigurati tu vrstu podrške u ekonomskim okolnostima određenog razdoblja. Točno u ovom aspektu dolazi do izražaja bitna razlika između ustavnog jamstva iz stavka 1. i jamstva iz stavka 2. članka 57. Ustava.

U situacijama kada bi osnovni životni uvjeti osoba s invaliditetom bili ugroženi zbog izostanka podrške temeljne skrbi država uvijek ima dužnost osigurati tu skrb kako bi spriječila nastanak nečovječnih uvjeta života za te osobe pa i sačuvala sam život. Za razliku od prava iz stavka 2. članka 57., pravo iz stavka 1. članka 57. nije podložno ograničenju, pa ni zakonom propisanim ograničenju.

S druge strane, potreba za podrškom radi ostvarenja jamstva posebne skrbi iz stavka 2. članka 57. Ustava može biti stavljena u razmjerni odnos s potrebom promicanja drugih ciljeva koji uživaju ustavnu zaštitu. Stoga, u kontekstu dostupnosti usluge osobne asistencije, država ima dužnost osigurati one oblike podrške koji su neophodni za realizaciju prava na neovisnost življenja i društvenu uključenost, što je obveza koju Ustav stavlja pred državu odredbom stavka 2. članka 57. Istodobno, opseg i učinak te obveze ocjenjuje se u okviru optimalnosti, a ne apsolutnosti. Ustavni sud ističe da u pogledu ocjene optimalnosti ove vrste mjera podrške država uživa značajnu slobodu procjene. Ujedno, ta procjena mora biti javno dostupna, transparentno obrazložena, te utemeljena na stvarnim i objektivnim razlozima.

27.2. Ustavni sud također naglašava da svako ograničenje jamstva iz stavka 2. članka 57. Ustava, bilo da je ono zakonski postavljeno općenito ili da je pojedinačno konkretizirano odlukom nadležnog tijela, mora zadovoljavati temeljne načelne uvjete kojima Ustav uvjetuje mogućnost njihova ograničenja. To se prije svega odnosi na uvjet razmjernosti propisan člankom 16. Ustava. Ustavni sud stoga podsjeća da svako ograničenje pri ostvarivanju prava i sloboda priznatih Ustavom mora biti predviđeno zakonom i mora, prije svega, poštivati bit tih prava i sloboda. Uz to što poštuje bit Ustavom zajamčenog prava, ograničenje je moguće samo ako je objektivno potrebno, te ako doista odgovara ciljevima od općeg interesa koje priznaje Ustav. Ograničenje će zaista odgovarati ciljevima koje promiče ako je realno sposobno ostvariti iste, a ujedno je i nužno za njihovo ostvarenje, te ako koristi koje iz njega proizlaze jasno prevažu nad teretom koji predstavlja za one čija prava ograničava.

Nadalje, s obzirom na to da je pravo zajamčeno stavkom 2. članka 57. uspostavljeno radi zaštite specifične društvene skupine svako ograničenje ovog prava ne smije ni na koji način dovoditi u pitanje jamstvo zabrane diskriminacije iz članka 14. Ustava osoba s invaliditetom.

Jednako tako, s obzirom na to da je u pitanju ograničenje prava društvene skupine kojoj Ustav jamči posebnu zaštitu, teret dokaza da ograničenje zadovoljava ove uvjete pripada državi.

27.3. Sagledavajući odredbe članka 34. ZOA-a, a posebice odredbe njegove alineje 3., kroz prizmu navedenog, Ustavni sud uočava da su osporavanom zakonskom odredbom postavljena izuzetno uska ograničenja dostupnosti usluge osobne asistencije za osobe koje relativno gledano nemaju najviše stupnjeve invaliditeta. Istaknuto je već da iz odredaba stavka 2. članka 34. ZOA-a proizlazi kako ta skupina osoba s invaliditetom ima dostupnost usluge osobne asistencije maksimalno 3 sata dnevno na mjesečnoj osnovi, preciznije 88 sati mjesečno. Iz ostalih odredaba jednako jasno proizlazi kako zakonodavac nije propisao niti mogućnost da se od tako strogog ograničenja dostupnosti ove vrste podrške odstupi ako to zahtijevaju okolnosti konkretnog slučaja.

Nepobitna je činjenica da su *svi* tipovi usluga osobne asistencije određeni člankom 8. ZOA-a ograničeni u istoj mjeri *svim* osobama s invaliditetom istog stupnja bez obzira na moguće specifičnosti njihovih pojedinačnih osobnih potreba i životnih okolnosti. Pri tome, treba uzeti u obzir da se ta stroga ograničenja dostupnosti osobne asistencije primjenjuju na razine invaliditeta koje uključuju: treći stupanj tjelesnog oštećenja s Barthel indeksom 36 – 45; intelektualno oštećenje 3. i 4. stupnja; poremećaji iz autističnog spektra 3. i 4. stupnja; kronične bolesti 4. stupnja. Drugim riječima, realno se ne radi o »nižim« stupnjevima invaliditeta već o ozbiljnim ograničenjima.

Niži stupnjevi invaliditeta, kao što su primjerice tjelesna oštećenja 1. i 2. stupnja, odnosno s Barthel indeksom iznad 45, uopće nisu obuhvaćena ZOA-om, to jest toj skupini osoba s invaliditetom u potpunosti je uskraćen pristup socijalnoj usluzi osobne asistencije.

Istodobno, u svom očitovanju Ustavnom sudu Ministarstvo nije predložilo ni jedan razlog kojim bi bilo obrazloženo zbog čega je fond sati podrške, koji je propisan kao strogo ograničenje bez mogućnosti iznimke koja bi dopuštala prilagodbu specifičnostima pojedinaca, ograničen na tako usko određeni broj (najviše 88 sati mjesečno). Također, Ustavni sud nije samostalno mogao utvrditi takav razlog uvidom u obrazloženje Prijedloga ZOA-a, odnosno uvidom u obrazloženja iznesena tijekom službene javne rasprave.

27.4. Ustavni sud stoga nije uvjeren da, primjerice, *svaka* osoba za koju je vještačenjem utvrđeno da je zbog gubitka donjih ekstremiteta (100 % tjelesno oštećenje, to jest 4. stupanj) ili njihove značajne slabosti (tjelesno oštećenje 80 % i više, to jest 3. stupanj) teže pokretna uz pomoć druge osobe ili hodalice, odnosno koja zbog toga traži svakodnevnu uporabu invalidskih kolica koja može samostalno pokretati, a zbog čega joj je potrebna pomoć pri transferu, odnosno svakodnevna pomoć pri obavljanju životnih aktivnosti (Barthel indeks 36 – 60), može zadovoljiti svoje potrebe koje su neophodne za ostvarenje njezina Ustavom zajamčenog prava na neovisno življenje i društvenu uključivost s maksimalno 3 sata dnevno dostupne podrške osobne asistencije. Slično vrijedi i za potrebe osoba s poremećajima iz autističnog spektra 3. i 4. stupnja ili osobe s intelektualnim ograničenjima 3. i 4. stupnja, kao i na osobe s invaliditetima nižih stupnjeva ako im je uskratim usluge osobne asistencije uskraćena podrška koja značajno doprinosi njihovom daljnjem osobnom fizičkom, mentalnom, intelektualnom i socijalnom razvoju.

Jednako tako, Ustavni sud ne vidi uvjerljiv razlog iz kojeg bi proizlazilo da isti cilj racionalne raspodjele dostupnih kapaciteta ne bi mogao biti ostvaren individualiziranim pristupom u kojem bi se potrebe svake osobe s invaliditetom ocjenjivale pojedinačno u svjetlu njoj specifičnih okolnosti, kako zdravstvenih tako i socioloških ili ekonomskih.

Bez uvjerljivih objektivnih razloga koji upućuju na suprotno, a koji mu nisu predloženi, Ustavni sud mora zaključiti da usko po-

stavljena ograničenja dostupnosti podrške u okviru usluge osobne asistencije iz članka 34. stavka 2. ZOA-a čine ostvarenje jamstva na osobnu neovisnost i društvenu uključivost osoba s invaliditetom izuzetno teškim ili gotovo nemogućim. Takvom zaključku dodatno u prilog ide činjenica da ZOA-om nije propisana nikakva mogućnost iznimke od tako usko postavljenih ograničenja kojom bi se omogućilo da se spriječi situacija da neke osobe s invaliditetom ostanu bez nužne podrške koja im je neophodna kako u pitanje ne bi bila dovedena sama bit njihovog ustavnog prava na neovisnost življenja i društvenu uključenost. U tom smislu ZOA je nedosljedan svojim temeljnim vrijednosnim postavkama s obzirom na to da je u jasnoj kontradikciji sa socijalnom definicijom invaliditeta iz članka 5. stavka 1. ZOA-a koju je zakonodavac preuzeo iz Konvencije o pravima osoba s invaliditetom:

»... osoba s invaliditetom je osoba koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima ...«

27.5. Postoje li, te u kojoj mjeri, kod određene osobe s invaliditetom »različite prepreke« koje u međudjelovanju s njezinim psihofizičkim obilježjima sprječavaju u nekoj mjeri njeno puno i učinkovito sudjelovanje u društvu odnosno čine njeno življenje ovisno o drugima, moguće je utvrditi samo u postupku temeljenom na dužnom poštovanju i objektivnoj ocjeni njezinih specifičnih životnih okolnosti. Ocjena vrste i učinaka »međudjelovanja«, koja predstavlja temelj socijalnog modela procjene invaliditeta, nije moguća u okviru pristupa koji se temelji na općenitim, a suviše strogo i usko postavljenim ograničenjima dostupnosti podrške osobne asistencije kao što su ograničenja propisana člankom 34. ZOA-a.

Iz navedenog slijedi da ograničenja dostupnosti usluge osobne asistencije iz stavka 2. članka 34. ZOA-a, a koje se odnose na opseg dostupnosti usluge osobne asistencije osobama s nižim stupnjem invaliditeta, ne zadovoljavaju uvjet razmjernosti iz članka 16. Ustava, te s toga predstavljaju nedopušteno ograničenje jamstva na osobnu neovisnost i društvenu uključivost osoba s invaliditetom iz stavka 2. članka 57. Ustava.

Ocjena prigovora koji se odnose na članak 13. stavak 1. alineju 3. ZOA-a

28. Odredbama članka 13. ZOA-a uređen je pristup socijalnoj usluzi osobne asistencije na način da se mogućnost korištenja usluge uvjetuje nekorisćenjem određenih drugih oblika podrške osobama s invaliditetom. Osporavana odredba definira zapreke za korištenje usluge osobne asistencije na sljedeći način:

»Pravo na uslugu osobne asistencije koju pruža osobni asistent ne može ostvariti osoba:

– koja ostvaruje uslugu pomoći u kući temeljem zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi ili drugog propisa

– kojoj je osiguran smještaj u ustanovi socijalne skrbi i kod drugih pružatelja socijalnih usluga, u zdravstvenoj ili u drugoj ustanovi, odnosno organizirano stanovanje temeljem zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi ili drugog propisa

– čiji roditelj ili drugi član obitelji ima priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja za potrebu skrbi o njoj na temelju zakona kojim se uređuje djelatnost socijalne skrbi, osim u slučaju propisanom člankom 34. stavcima 4., 5. i 6. ovoga Zakona

– koja ostvaruje pravo na njegovatelja na temelju drugih propisa

– koja se nalazi u istražnom zatvoru ili na izdržavanju kazne zatvora

– koja ostvaruje uslugu osobne asistencije koju pruža videći pratitelj.«

28.1. Predlagatelji izravno osporavaju alineju 3. stavka 1. članka 13. ZOA-a. Međutim, s obzirom na načelna stajališta izražena u glavi 2. odluke, te utvrđenja do kojih je došao u okviru provedene ocjene ustavnosti članka 34. ZOA-a, Ustavni sud će razmotriti članak 13. ZOA-a kao cjelinu s obzirom na to da se njime značajno ograničava mogućnost pristupa korištenju usluge osobne asistencije.

28.2. Predlagatelji prijedloga smatraju da odredba koju osporavaju predstavlja nepovoljno postupanje jer uskraćuje pristup mogućnosti korištenja socijalne usluge osobne asistencije za određene skupine osoba s invaliditetom. Također smatraju da je tako određeno nepovoljno postupanje u biti uvjetovano kriterijem obiteljskog statusa. S druge strane, iz očitovanja koje je Ministarstvo podnijelo Ustavnom sudu proizlazi da ono smatra da se ograničavanjem pristupa punom opsegu socijalne usluge osobne asistencije za određene skupine osoba s invaliditetom ne dovodi pripadnike tih skupina u nepovoljniji položaj. Prema Ministarstvu, s obzirom na njihovu mogućnost oslanjanja na brigu i njegu u okviru obiteljskog doma, ovakvim se postupanjem u konačnici ne umanjuje mogućnost ostvarenja većeg stupnja samostalnosti i uključenosti u zajednicu, zaštite i osiguravanja ljudskih prava osoba s invaliditetom, kao i ostvarivanja ravnopravnosti s drugima kao konačnog cilja pružanja usluge osobne asistencije.

Ministarstvo svoju argumentaciju temelji na dvije pretpostavke. Prva pretpostavka je da će pripadnici (pod)skupina kojima je ograničena mogućnost korištenja usluge socijalne asistencije imati primjerenu podršku u brizi i njezi u okviru svog privatnog doma jer žive u obiteljskoj zajednici. Druga pretpostavka je da pripadnici ovih skupina osoba s invaliditetom na raspolaganju imaju određene druge mjere socijalne zaštite ili podrške koje pridonose ostvarenju iste svrhe kojoj služi i mjera osobne asistencije.

Ustavni sud primjećuje da i predlagatelji i Ministarstvo svoje tvrdnje o (ne)postojanju diskriminacije temelje na poredbenom pristupu, uspoređujući različite skupine osoba s invaliditetom.

28.3. U okviru svoje ocjene članka 13. ZOA-a Ustavni sud će u prvom dijelu ocijeniti opravdanost uvjetovanja dostupnosti usluge osobne asistencije nekorištenja drugih oblika podrške u okviru drugih vrsta socijalne usluge (do točke 30.). Potom će u drugom dijelu ocijeniti i primjerenost uporabe kriterija dostupnosti obiteljske podrške kao uvjeta dostupnosti usluge osobne asistencije. Svoja će stajališta o primjerenosti i svrsishodnosti usporedbe položaja različitih skupina osoba s invaliditetom u svrhu argumentacije o diskriminatornom postupanju Ustavni sud izraziti u većem dijelu kroz drugi dio ocjene članka 13. ZOA-a (od točke 30. nadalje).

PRVI DIO

29. Ustavni sud u pri svojoj ocjeni članka 13. ZOA-a pošao je od navoda da su drugi različiti oblici podrške osobama s invaliditetom sposobni ostvariti istu onu svrhu kojoj je namijenjena usluga osobne asistencije. Za potrebe te ocjene posebna je pažnja posvećena uvjetu korištenja statusa (roditelja/ukućana) njegovatelja (alineja 3. članka 13.) i uvjetu korištenja usluge pomoći u kući (alineja 1. članka 13.).

29.1. Pri svojoj je ocjeni Ustavni sud krenuo od ranije obrazloženog stajališta da pristup socijalnoj usluzi osobne asistencije predstavlja integralni dio ustavnih jamstava iz članka 57. stavka 1. i stavka 2. Ustava (vidi točke 17. – 23. odluke).

Ustavni sud nije bio usredotočen na razlike u formalnostima. Naziv određene mjere, odnosno postupak njezine raspodjele, nisu od odlučujućeg značaja. Naziva li se usluga njegovateljem, pomoći u kući ili osobnom asistencijom nije odlučujuće. Nije odlučujuće i to

je li za pristup konkretnoj usluzi potrebno ispuniti zahtjev ili molbu, odnosno proći stručno usavršavanje u ustanovi ili udruzi.

Od odlučujućeg je značaja konkretan sadržaj specifičnog oblika podrške, odnosno svrha kojoj je socijalna usluga namijenjena, kao i njezina sposobnost da je u primjerenoj mjeri i ostvari.

29.2. Ustavni sud primjećuje da u svom očitovanju Ministarstvo nije predočilo nikakve konkretne činjenice odnosno pokazatelje na temelju kojih bi bilo moguće zaključivati o načinima na koji se koristi usluga njegovatelja, odnosno usluga pomoći u kući, a time onda i o stvarnoj sposobnosti tih oblika podrške da ostvare svoj temeljni cilj. Posljedično, za potrebe njihove usporedbe, Ustavni sud u svojoj se ocjeni koristio klasičnim ustavnosudskim pristupom temeljenim na metodama semantičkog, teleološkog i sustavnog tumačenja pozitivnih zakonskih i podzakonskih odredaba kojima se pravno definira usluga njegovatelja ili usluga pomoći u kući.

29.3. Podrška koju je zakonodavac osigurao osobama s invaliditetom u okviru statusa njegovatelja definirana je Zakonom o socijalnoj skrbi. Iz relevantnih odredaba tog zakona u osnovi proizlazi da se status njegovatelja osobe s invaliditetom priznaje s ciljem njege osobe s teškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom koja je:

- potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe jer joj je zbog održavanja života potrebno pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za koju je prema preporuci liječnika roditelj ili njegovatelj osposobljen
- u potpunosti nepokretna i uz pomoć ortopedskih pomagala
- ima poremećaj autističnog spektra četvrtog stupnja ili
- koja ima više vrsta oštećenja četvrtog stupnja (tjelesnih, mentalnih, intelektualnih ili osjetilnih) zbog kojih je potpuno ovisna o pomoći i njezi druge osobe pri zadovoljavanju osnovnih životnih potreba.

Status njegovatelja primarno je usmjeren prema roditeljima osobe s invaliditetom, ali nije na njih ograničen. Ako osoba s invaliditetom nema roditelja, ako roditelji ne žive s njom ili zbog psihofizičkog stanja nisu u mogućnosti pružiti joj potrebnu njegu, pravo na status njegovatelja može se priznati bračnom ili izvanbračnom drugu roditelja djeteta s teškoćama u razvoju, životnom ili neformalnom životnom partneru roditelja djeteta s teškoćama u razvoju, srodniku u ravnoj lozi i srodniku u pobočnoj lozi do zaključno drugog stupnja. To je moguće ako u jednoroditeljskoj obitelji živi dvoje ili više djece s teškoćama u razvoju ili osoba s invaliditetom.

Zakonodavac podršku kroz status njegovatelja nije uvjetovao dobnom granicom. Odlučujuće su dvije činjenice: srodnost i obitavanje u istom kućanstvu. Ujedno, imajući u vidu odredbe članka 12. ZOA-a, jasno je da je usluga njegovatelja jedini oblik podrške maloljetnim osobama s invaliditetom.

29.4. Iz tako zakonski definiranog statusa njegovatelja proizlazi nekoliko bitnih činjenica.

29.4.1. Prije svega, i što je odlučujuće, podrška kroz mjeru njegovatelja jasno je usmjerena prema osobama s najtežim oblicima invaliditeta. Radi se o osobama koje su potpuno nepokretne zbog određenog oblika invaliditeta, potpuno ovisne o pomoći drugih, pa čak i do mjere zadovoljavanja osnovnih životnih potreba. Osvrćući se na ocjenu odredaba članka 34. ZOA-a, radi se prvenstveno o razinama invaliditeta iz alineje 1. i alineje 2. stavka 2. članka 34. ZOA-a.

Iz ovako definiranih ciljeva ovog oblika podrške osobama s invaliditetom jasno proizlazi da je mjera statusa njegovatelja propisana Zakonom o socijalnoj skrbi usmjerena prema *očuvanju temeljnog osobnog dostojanstva*, pa i samog života, ove skupine građana i građanki. Bez podrške te vrste, koja je ovim odredbama Zakona o

socijalnoj skrbi institucionalno formalizirana, ovi građani i građanke bili bi osuđeni na životne okolnosti koje kao društvena zajednica smatramo nečovječnim i neprimjerenim odnosom prema bilo kojem čovjeku.

Ustavni sud stoga zaključuje kako je podrška koja se pruža kroz socijalnu mjeru priznanja statusa njegovatelja prvenstveno rezultat obveze poštivanja ustavnog jamstva zaštite osobnog dostojanstva svake osobe. U tom ju je smislu potrebno razmatrati prvenstveno u kontekstu jamstva iz stavka 1. članka 57. Ustava odnosno članka 35. Ustava.

29.4.2. Drugo, u mjeri u kojoj je usredotočena na zaštitu samih osnova osobnog dostojanstva, podrška koju osobe s invaliditetom mogu ostvariti u okviru mjere njegovatelja nije *a priori* sposobna zadovoljiti i primarnu svrhu onih oblika podrške usmjerenih na osnaživanje stvarne mogućnosti neovisnosti življenja građana i građanki s invaliditetom.

U načelu, socijalna usluga osobne asistencije usmjerena je primarno na *osnaživanje osobne slobode u pogledu izbora načina življenja i mogućnosti pristupa javnim dobrima i uslugama* koje zajednica pruža svojim članovima. To je jasno izraženo kroz članak 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, koji Ustavni sud prihvaća kao relevantan za tumačenje i primjenu članka 57. stavka 2. Ustava. Ti su ciljevi neupitno širi od ostvarivanja minimalnih životnih uvjeta dostojnih čovjeka, neophodnih za zaštitu osobnog dostojanstva građana i građanki s invaliditetom zajamčenih stavkom 1. članka 57. Ustava i s njim povezanim člankom 35. Ustava.

Ujedno, sama činjenica da su u pitanju građani i građanke s najtežim oblicima invaliditeta koji ih čine potpuno nepokretnima ili potpuno ovisnima o pomoći drugih, pa i u mjeri očuvanja pukog života, nikako ne može značiti da im je moguće uskratiti pravo na uslugu osobne asistencije samo zato što već imaju njegovatelja. Ustavni sud odbacuje pretpostavku, pa čak i ako je ona tek implicitna, da građani i građanke s ovim oblicima invaliditeta nemaju potrebu za socijalizacijom, a time i podrškom koja je primjerena realizaciji upravo tog cilja.

Primjerice, neupitno je da osobe s poremećajem autističnog spektra četvrtog stupnja imaju izuzetne koristi od socijalizacije s drugim ljudima koji imaju neophodno razumijevanje njihovih potreba i to izvan njihova obiteljskog doma. Jednako tako, posljedica moguće situacije u kojoj osoba s više vrsta oštećenja četvrtog stupnja nije u mogućnosti napuštati svoj dom zbog zdravstvenih rizika ne može biti uskrata dodatne podrške u okviru osobne asistencije. Širenje mogućnosti socijalizacije osoba s najtežim oblicima invaliditeta, odnosno viši stupanj njihove uključenosti u svakodnevnicu zajednice kojoj pripadaju, moguće je u takvim okolnostima ostvariti na primjeren način i u okviru njezina doma.

Navedenom očigledno ide u prilog činjenica da sam ZOA u članku 8. propisuje da usluga osobne asistencije sadrži više različitih oblika podrške: 1) obavljanje kućanskih poslova, uključujući i organiziranje prehrane, koje korisnik nije u mogućnosti samostalno obaviti ili koje umjesto korisnika nisu u mogućnosti obaviti članovi kućanstva; 2) hranjenje; 3) održavanje osobne higijene; 4) omogućavanje mobiliteta i kretanja; 5) rukovanje pomagalicama; 6) pratnju i pomoć u različitim socijalnim aktivnostima, uključujući i putovanja unutar i izvan Republike Hrvatske; 7) pomoć pri obavljanju administrativnih aktivnosti; 8) pružanje podrške u komunikaciji između osobe s oštećenjem sluha i čujuće okoline u svrhu pristupa informacijama u svim područjima života i 9) pružanje podrške u kretanju gluholijepim osobama te podrške u komunikaciji između gluholijepih osoba i okoline, u svrhu pristupa informacijama

u svim područjima života. Isto je propisano i na provedbenoj razini Pravilnikom o mjerilima za pružanje usluge osobne asistencije, utvrđivanju cijene, sadržaju obrasca za podnošenje prijave na javni poziv te načinu i uvjetima sklapanja ugovora (*»Narodne novine«* broj 96/23.; u daljnjem tekstu: Pravilnik).

29.4.3. Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrđuje da je nesporno da socijalna usluga njegovatelja pruža tek manji dio podrške koji zahtijeva pravo na neovisno življenje i društvenu uključenost.

Analizirajući, s jedne strane, zakonsko određenje usluge njegovatelja (članak 61. Zakona o socijalnoj skrbi) i, s druge strane, uslugu osobne asistencije (članak 8. ZOA-a), Ustavni sud prizna da se ove dvije usluge dijelom sadržajno preklapaju u pogledu određenih oblika podrške koje stavljaju na raspolaganje osobama s invaliditetom. To je slučaj s osnovnim oblicima njege i skrbi za osobe s najtežim oblicima s invaliditetom bez koje bi bilo ugroženo njihovo temeljno zdravlje pa i sam život, odnosno bez kojih ne bi mogle ostvariti niti minimalne higijenske uvjete. Ovi oblici temeljne podrške predstavljaju nužnu razinu podrške, a time neizostavan dio zaštite iz stavka 1. članka 57. Ustava.

Međutim, oni sami za sebe nisu sposobni ostvariti veći dio svrhe kojoj služi pravo na osobnu asistenciju kao integralni dio jamstva iz stavka 2. članka 57. Ustava, odnosno članka 19. Konvencije.

U slučaju da je zakonodavac socijalnu uslugu osobne asistencije definirao drukčije od onog što je propisano člankom 8. ZOA-a, ograničavajući tu uslugu samo na oblike podrške temeljnog zdravlja i života osoba s invaliditetom, kao što je to slučaj sa socijalnom mjerom priznanja statusa njegovatelja, Ustavni sud morao bi utvrditi da tako usko definirana usluga osobne asistencije ne odgovara zahtjevima članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, te predstavlja povredu prava na neovisno življenje i društvenu uključenost zajamčenu stavkom 2. člankom 57. Ustava.

Posljedično, moguća činjenica da se mjera priznanja statusa njegovatelja iz Zakona o socijalnoj skrbi po svom cilju i sadržaju u manjem dijelu preklapa sa socijalnom uslugom osobne asistencije iz osporavanog ZOA-a ne može biti temelj zaključku da je mogućnost korištenja usluge osobne asistencije opravdano uvjetovati nekorištenjem mjere njegovatelja.

29.5. Ustavni sud uočava i dodatne razlike između ova dva oblika socijalne usluge namijenjene osobama s invaliditetom, pa tako ističe da se mjera podrške u okviru priznanja statusa njegovatelja osobe s invaliditetom primarno svodi na novčanu naknadu. Štoviše, analizom odredaba koje se odnose na prava roditelja njegovatelja dolazi se do zaključka da zakonodavac gleda na skrb i njegu koje njegovatelji osiguravaju kao na specifičan oblik rada odnosno (pseudo)zaposlenja.

29.5.1. Primjerice, njegovatelji imaju pravo na naknadu tijekom korištenja odmora od četiri tjedna tijekom godine, kao i za vrijeme privremene nesposobnosti za pružanje njege koja traje do dva mjeseca, a koje se utvrđuje odgovarajućom primjenom propisa iz obveznog zdravstvenog osiguranja kojima je utvrđena privremena nesposobnost za rad. Za vrijeme korištenja odmora ili privremene nesposobnosti za pružanje njege roditelja njegovatelja ili njegovatelja, djetetu s teškoćama u razvoju ili osobi s invaliditetom može se priznati pravo na uslugu smještaja izvan njezina doma.

29.5.2. Nadalje, u članku 65. Zakona o socijalnoj skrbi izričito stoji da njegovatelj ima prava iz mirovinskog osiguranja, obveznog zdravstvenog osiguranja i prava za vrijeme nezaposlenosti, kao zaposlena osoba prema posebnim propisima. S druge strane, za razliku od pružatelja usluge socijalne asistencije, njegovatelj ne sklapa ugovor o radu i ne vodi se kao zaposlena osoba.

29.5.3. Prateći pretpostavku da se radi o nekom specifičnom obliku socijalnog rada zakonodavac je priznanje statusa njegovatelja uvjetovao i određenom razinom stručnosti. Za stjecanje statusa njegovatelja osoba mora zadovoljiti uvjete propisane Zakonom o socijalnoj skrbi, među kojima treba istaknuti uvjet da živi u kućanstvu s osobom s invaliditetom i ima prebivalište na istoj adresi, te uvjet da je osposobljena za pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za njegu osobe s invaliditetom.

29.5.4. Ujedno, baš kao i usluga njegovatelja, usluga osobne asistencije također je definirana kao stručna usluga, ali sa zasebnim specifičnim uvjetima. ZOA-om je u članku 18. propisan uvjet stjecanja stručnog znanja koje pružatelj usluge mora steći kako bi se mogao zaposliti kao osobni asistent. Pravilnikom u članku 6. utvrđuje se da je uvjet stručne osposobljenosti osobnih asistenata odlučujuće mjerilo kvalitete i broja fizičkih osoba zaposlenih kod pružatelja usluge osobne asistencije. Institucije i pravne osobe koje su prema ZOA-u ovlaštene sklapati ugovore s korisnicima usluge ne mogu zaposliti osobu koja nema propisane stručne kvalifikacije. Osobni asistent tako mora imati završen program obrazovanja odraslih (osposobljavanja) za osobnog asistenta i najmanju razinu obrazovanja 4.1. ili 4.2. Hrvatskog klasifikacijskog okvira (u daljnjem tekstu: HKO) ili najmanju razinu obrazovanja 1. HKO-a i završen program za stjecanje odgovarajuće kvalifikacije ili skupova ishoda učenja za zanimanje njegovatelj, a iznimno osobni asistent može biti osoba koja ne ispunjava uvjet završenog programa obrazovanja odraslih (osposobljavanja) za osobnog asistenta, ako je do dana stupanja na snagu ZOA-a završila edukaciju za osobnog asistenta u trajanju od najmanje deset sati i ispunjava ostale uvjete za osobnog asistenta propisane ZOA-om.

Kao što je ranije istaknuto, usluga osobne asistencije sadrži više različitih oblika podrške. Stoga je, u skladu s ranije analiziranim člankom 34. ZOA-a i članka 7. stavkom 2. Pravilnika propisano da se opseg i način pružanja usluge osobne asistencije određuje na osnovi liste procjena potreba pojedinačnog korisnika koju ispunjava Komisija za procjenu potrebe korisnika za uslugom osobne asistencije. Pri tome, pravne osobe koje su ovlaštene sklapati ugovore s korisnicima imaju dužnost javno deklarirati svoje kapacitete kroz Registar pravnih osoba koje pružaju uslugu osobne asistencije (u daljnjem tekstu: Registar). Registar je ustrojen Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja registra pravnih osoba koje pružaju uslugu osobne asistencije (»Narodne novine« broj 96/23.). Pravna osoba je navedenom Registru obvezana prijaviti točan broj osobnih asistenata koje zapošljava za točno određene oblike podrške.

Drugim riječima, na temelju procjene komisije tražit će se osobni asistent koji mora biti kvalificiran za uspješno pružanje specifičnog oblika podrške osobne asistencije. Kako bi nekom članu kućanstva osobe s invaliditetom bio priznat status njegovatelja on ne mora zadovoljavati tu vrstu kvalifikacija, niti mora biti zaposlen u posebno certificiranoj pravnoj osobi odnosno upisan u neki registar stručno osposobljenih pružatelja usluge.

Istodobno, Pravilnikom o standardima kvalitete za pružanje usluge osobne asistencije (»Narodne novine« broj 96/23.; u daljnjem tekstu: Pravilnik o standardima kvalitete) nadležno Ministarstvo je jasno propisalo da usluga osobne asistencije mora zadovoljavati određeni standard uspješnosti. U tom je smislu u Pravilniku o standardima kvalitete propisano da je postizanje ovih ciljeva od ključnog značaja za ocjenu kvalitete pružane usluge:

»Standard 3: POVEZIVANJE I SURADNJA

Sveobuhvatne potrebe korisnika zadovoljavaju se na način koji u najvećoj mjeri potiče pristup korisnika javnim uslugama dostupnim drugim građanima i integraciju te uključenost korisnika u društvo i održavanje veza s obitelji i prijateljima.

Pokazatelji kvalitete:

3.1. Pružatelj usluge potiče korisnika usluga na korištenje svih javnih usluga dostupnih drugim građanima (poput zdravstvene, odgojno-obrazovne, sportsko-rekreativne, kulturne usluge, usluge zapošljavanja i dr.) osiguravajući pri tom podršku i razumnu prilagodbu u skladu s individualnim potrebama i funkcionalnim sposobnostima korisnika.

3.2. Postoje planovi za suradnju s drugim pružateljima javnih usluga u svrhu povećanja pristupa korisnika drugim potrebnim uslugama, koje pridonose izgradnji samopouzdanja i samostalnog življenja te time sprječavaju stvaranje ovisnosti o sustavu socijalne skrbi.

Svrha standarda

Ključna svrha usluge je poboljšanje socijalnog uključivanja korisnika usluge, čime se unapređuje kvaliteta njihovog života kao i njihova neovisnost.

Svaki pružatelj usluga mora poduzeti sve raspoložive mjere kako bi potaknuo ili uključio korisnika usluge kao aktivne članove zajednice, osiguravajući pristup uslugama na jednakoj osnovi s drugim građanima, samostalno ili u suradnji s drugim pružateljima javnih usluga.

29.5.5. Iz svega navedenog jasno slijedi da su usluge njegovatelja i osobne asistencije već na zakonskoj, a potom i podzakonskoj, razini osmišljene i definirane kao *usluge različitog sadržaja i dosega*.

Za razliku od mjere priznanja statusa njegovatelja, socijalna usluga osobne asistencije je pravno određena kao *institucionalizirana* stručna usluga koja se sastoji od niza različitih oblika stručne podrške, koje je moguće pružiti isključivo uz odgovarajuće stručne kvalifikacije. Sukladno navedenom, oni koji pružaju institucionaliziranu uslugu osobne asistencije imaju status zaposlenika u pravnoj osobi, obavljaju rad za koji ostvaruju odgovarajuću naknadu i za svoje postupke odgovaraju zajedno s pravnom osobom kod koje su zaposleni (vidi članke 10., 39., 40. ZOA-a).

Iz ovako postavljenih uvjeta jasno proizlazi da njegovatelj ne mora biti, a gotovo sigurno i nije, jednako stručno opremljen za one oblike fizikalne i psihološke skrbi i podrške koji se pružaju u okviru socijalne usluge osobne asistencije.

Prateći logiku koju je postavio sam zakonodavac, smatrajući ovu vrstu njege i skrbi nekim oblikom socijalnog rada, njegovatelj i nije prikladno osposobljen za onu podršku koja se pruža uslugom socijalne asistencije. To se posebno odnosi na onaj bitan dio usluge osobne asistencije namijenjenom osnaživanju mogućnosti sudjelovanja korisnika u socijalnim odnosima koji uključuju druge osobe, te kao takvi nisu suženi na ukućane s kojima provode gotovo sve svoje vrijeme.

Posljedično, njegovatelj nije osposobljen osigurati propisanu razinu standarda kvalitete podrške koji se jamči korisnicima usluge osobne asistencije. Slijedi da je već iz samog normativnog izričaja pravnih odredaba koje ih uređuju jasno da dvije usluge nisu u potpunosti međusobno zamjenjive.

29.5.6. Ustavni sud ne spori da je moguće u pojedinačnom slučaju da se ove dvije usluge preklape, posebno u odnosu na oblike podrške pod 1) – 4) osobne asistencije (vidi točku 29.4.2.). Ustavni sud u tom smislu podsjeća na ranije utvrđenje da je u postupku objektivne individualizirane procjene stvarnih potreba konkretne osobe za podrškom u okviru usluge osobne asistencije legitimno uzeti u obzir činjenicu da u svrhu ostvarenja dijela stvarnih potreba osoba već koristi ili je u mogućnosti koristiti i neki drugi oblik socijalne podrške kojoj je zakonski stavljen na raspolaganje.

Međutim, iz mogućnosti djelomičnog preklapanja ne proizlazi da su ova dva različita oblika podrške međusobno zamjenjivi.

To se prije svega odnosi na mogućnost ostvarivanja neovisnosti življenja i društvene uključenosti osoba s invaliditetom. Ustavni sud

u tom smislu posebno ističe oblike podrške kao što su omogućavanje mobilnosti i kretanja, pratnja i pomoć u različitim socijalnim aktivnostima, uključujući i putovanja unutar i izvan Republike Hrvatske ili pomoć pri obavljanju administrativnih aktivnosti kao oblike podrške od izravnog i bitnog značaja za postizanje osobne neovisnosti i društvene uključenosti, koji su kao osobno pravo zajamčeni člankom 57. stavkom 2. Ustava i člankom 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, ali i člankom 26. Povelje. Ti oblici podrške su nužni za realizaciju niza specifičnih prava zajamčenih Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, kao što su pravo osobne pokretljivosti (članak 20.), sloboda izražavanja i mišljenja, te pristup informacijama (članak 21.), poštivanje privatnosti (članak 22.), rad i zapošljavanje (članak 27.), sudjelovanje u političkom i javnom životu (članak 29.) i sudjelovanje u kulturnom životu, rekreaciji, raznodni i športu (članak 30.).

29.5.7. Ustavni sud stoga zaključuje da činjenica da osoba s invaliditetom uživa podršku u okviru mjere priznanja statusa njegovatelja članu njezine obitelji ne može *per se* opravdati uskratu dostupnosti podrške u okviru socijalne usluge osobne asistencije.

S obzirom na to da ova dva oblika podrške služe različitim ciljevima, te imaju različit sadržaj, takva apsolutna uskrata predstavljala bi ograničenje prava na osobnu neovisnost i društvenu uključenost zajamčenog člankom 57. stavkom 2. Ustava koje bi bilo u očiglednom neskladu s ustavnim uvjetom razmjernosti iz članka 16. Ustava.

29.5.8. Isti razlozi primjenjivi su i na tvrdnju da su usluge pomoći u kući i osobne asistencije međusobno zamjenjivi.

29.6. Istodobno, Ustavni sud uočio je da uskrata mogućnosti korištenja usluge osobne asistencije propisana člankom 13. ZOA-a nije *apsolutna*. Ustavni sud stoga je s posebnom pažnjom razmotrio i činjenicu da su propisane određene iznimke od uskrate korištenja osobne asistencije (stavci 4., 5. i 6. članka 34. ZOA-a).

Tako je članom 34. stavkom 4. ZOA-a propisano da osobe s najvišim razinama invaliditeta (alineje 1. i 2. članka 34. stavka 2. ZOA-a) imaju mogućnost pristupa usluzi osobne asistencije maksimalno 88 sati mjesečno ako dijele kućanstvo isključivo s članom obitelji kojemu je priznat status njegovatelja (dvočlano obiteljsko kućanstvo).

Ista iznimka iz stavka 4. članka 34. ZOA-a odnosi se na još dvije specifične kategorije.

Prvo, na osobe s najvišim razinama invaliditeta koje žive u višechlanim kućanstvima pod uvjetom da je najmanje još jedan član tog kućanstva/obitelji osoba s invaliditetom.

Drugo, iznimka obuhvaća i osobe s najvišim razinama invaliditeta koje žive u višechlanom kućanstvu, a potpuno su ovisne o pomoći i njezi druge osobe jer im je zbog održavanja života potrebno pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za koje je prema preporuci liječnika roditelj njegovatelj ili njegovatelj osposobljen, a koje se zbog svog zdravstvenog stanja ne mogu uključiti u programe u zajednici.

Uz navedene iznimke iz stavka 4. članka 34. ZOA-a propisano je još nekoliko njih.

Stavkom 5. članka 34. ZOA-a propisano je da osobe s najvišim razinama invaliditeta koje žive u višechlanom kućanstvu u kojem je roditelju priznat status njegovatelja mogu koristiti i uslugu osobne asistencije pod uvjetom da je bračni ili izvanbračni partner roditelja njegovatelja zbog radnih obveza odsutan iz mjesta prebivališta duže od šest mjeseci godišnje.

Stavkom 6. članka 34. ZOA-a propisana je iznimka od uskrate iz članka 13. ZOA-a koja se odnosi na studente s invaliditetom. Načelno, svi studenti s invaliditetom koji žive u kućanstvu s članom

obitelji koji im je njegovatelj imaju pristup usluzi osobne asistencije u skladu sa satnicom propisanom člankom 34. stavcima 1. i 2. ZOA-a. Doista, zbog ograničenja iz članka 34. stavka 2. ZOA-a, iznimka se *de facto* odnosi na osobe s nižim razinama invaliditeta iz članka 34. stavka 2. alineje 3. ZOA-a, primjerice osobe s tjelesnim oštećenjem 3. stupnja i BI 36 – 45. Posljedično, osobama s invaliditetom koje su u mogućnosti ispunjavati zahtjeve sveučilišnog obrazovanja realno je na raspolaganju do najviše 88 sati osobne asistencije.

29.6.1. Ustavni sud već je istakao da to što osoba s invaliditetom uživa podršku u okviru mjere priznanja statusa njegovatelja članu njezine obitelji ne može opravdati uskratu dostupnosti podrške u okviru socijalne usluge osobne asistencije.

Međutim, u svjetlu navedenih iznimaka iz članka 34. ZOA-a, Ustavni sud morao je ocijeniti čine li te iznimke sporno ograničenje jamstva iz članka 57. stavka 2. Ustava, propisano člankom 13. ZOA-a, razmjernim u sklad s uvjetima iz članka 16. Ustava. Ustavni sud je u svojoj ocjeni bio usredotočen primarno na pitanje sposobnosti propisanog ograničenja da, kada se u obzir uzmu propisane iznimke, ipak ostvari legitimni cilj kojem bi trebao služiti.

29.6.2. Iz očitovanja koje je Ministarstvo podastrijelo Ustavnom sudu proizlazi da se uskratom dostupnosti usluge osobne asistencije ciljalo spriječiti »duplo financiranje« podrška koje su, prema stajalištima Ministarstva, u bitnome slične.

Financijska racionalnost i učinkovitost pri osiguranju usluga kojima se ostvaruju Ustavom zajamčena prava osoba s invaliditetom mogu predstavljati legitimni cilj u onoj mjeri u kojoj služi uspješnom iskorištavanju dostupnih materijalnih sredstava za što širi opseg pružanja podrške osobama s invaliditetom kojima je ta podrška potrebna. Uobičajeni razlozi fiskalne politike *per se*, kao što je primjerice politika smanjivanja poreznog opterećenja, ne predstavljaju legitimni cilj kojim je moguće opravdavati ograničavanje temeljnih prava iz članka 57. Ustava. U kontekstu provedbe ustavnih jamstava socijalnog karaktera, razlog financijske racionalnosti osiguranja optimalnosti podrške osobama s invaliditetom, koji je državi u interesu primarno kako bi što učinkovitije raspodijelila ograničena materijalna sredstva između velikog broja korisnika, stoga, predstavlja legitimni cilj.

U kontekstu konkretnog predmeta, Ustavni sud uvažio je razlog financijske racionalnosti upotrebe dostupnih materijalnih sredstava kao legitiman cilj kojim je moguće opravdavati zakonsko ograničenje pristupa usluzi osobne asistencije uspostavljenoj ZOA-om u mjeri u kojoj postoji mogućnost da je podršku koja se pruža kroz tu uslugu moguće nadomjestiti podrškom kroz neki drugi oblik usluge, konkretnije mjerom priznanja statusa njegovatelja.

Vodeći se navedenim, Ustavni sud pošao je od već ranije utvrđene činjenice da je sadržajni opseg usluge osobne asistencije znatno širi od mjere priznanja statusa njegovatelja, ali i da se one u dijelu svog sadržaja mogu preklapati. Stoga, a u svjetlu činjenice da su člankom 34. ZOA-a propisane određene iznimke, Ustavni sud prihvaća da bi kombiniranjem ta dva oblika socijalne podrške osobama s invaliditetom njihov položaj bio povoljniji nego da im je omogućeno koristiti isključivo jednu od te dvije usluge kako to načelno uvjetuje članak 13. ZOA-a. Štoviše, kao što je ranije utvrđeno u kontekstu ocjene ustavnosti stavaka 1. i 2. članka 34. ZOA-a, način na koji je dostupnost usluge osobne asistencije uređen člankom 34. ZOA-a nije sposoban ostvariti interese osoba s invaliditetom zaštićenih stavkom 1. odnosno stavkom 2. člankom 57. Ustava zbog vrlo niskog broja dostupnih sati korištenja uslugom.

Maksimalno dostupan broj sati korištenja usluge osobne asistencije, određen stavcima 3. – 6. članka 34. ZOA-a, jednako je

nizak. Međutim, Ustavom zaštićene interese osoba s invaliditetom možda bi bilo moguće ostvariti unatoč ograničenoj dostupnosti usluge osobne asistencije ako bi ona bila popraćena dostatnom dodatnom podrškom u okviru mjere priznanja statusa njegovatelja.

Posljedično, u skladu s člankom 16. Ustava, za ocjenu razmjernosti propisanog ograničenja iz članka 13. ZOA-a, u svjetlu propisanih iznimaka iz članka 34. ZOA-a, od odlučujućeg je značenja sljedeće pitanje: može li se smatrati da je mogućnost ograničenog korištenja usluge osobne asistencije za osobe s invaliditetom koje ostvaruju podršku i kroz mjeru njegovatelja, a koja je propisana ovim iznimkama, sposobna osigurati primjerenu zaštitu interesa koji su osobama s invaliditetom zajamčeni člankom 57. Ustava, te tako uklanjanjem troškova dupliranja istovjetnih oblika podrške ujedno pridonijeti promicanju optimalnosti *ukupne* dostupne podrške koja im je dostupna.

Optimalnost je pri tome određena kao kriteriji kojim se ograničenjem dostupnosti usluge jedne vrste određenom broju osoba širi dostupnost te iste usluge većem broju dodatnih osoba kojima je ona jednako potrebna, a da pri tome podrška koja čini bit usluge ostaje jednako učinkovita i za osobe kojima je ta usluga ograničena. Bit kriterija je ostvariti dostupnost jednako zadovoljavajuće razine podrške za što širi broj osoba.

29.6.3. Kako bi ocijenio optimalnost podrške usluge osobne asistencije koja je, u okviru iznimaka propisanih odredbama stavka 3. – 6. članka 34. ZOA-a, iznimno dostupna i onim osobama s invaliditetom koje na temelju Zakona o socijalnoj skrbi raspolažu i podrškom u obliku skrbi njegovatelja, Ustavni sud pošao je od odlučujuće činjenice da su propisane iznimke usmjerene primarno prema osobama s najtežim oblicima invaliditeta. Pri tome, Ustavni sud uočava da je navedenim osobama 1) osiguran realno nizak broj sati dostupne podrške osobne asistencije (manje od 3 sata dnevno) i to prvenstveno 2) ako primarna skrb za njihovu temeljnu dobrobit pada na teret jedinog člana kućanstva s kojim žive.

Navedeno upućuje na to da je primarna svrha konkretnih iznimaka osigurati dodatnu pomoć njegovateljima pri pružanju njegovateljske skrbi koja je usmjerena prema zadovoljavanju osnovnih životnih potreba osobe s invaliditetom koja je potpuno ovisna o tuđoj pomoći i njezi. Kao nadopuna njegovateljske skrbi, usluga osobne asistencije pružana bi primarno, ako ne i isključivo, u obliku pomoći pri obavljanju kućanskih poslova, uključujući i organiziranje prehrane, koje korisnik nije u mogućnosti samostalno obaviti, odnosno koje umjesto korisnika nisu u mogućnosti obaviti članovi kućanstva, hranjenje ili održavanje osobne higijene (alineje 1 – 3. stavka 1. članka 8. ZOA-a). Tome uvjerljivo svjedoči činjenica da i ovako vrlo ograničena dostupnost usluge osobne asistencije u potpunosti nestaje ako osoba s invaliditetom živi s oba roditelja odnosno, ako dijeli kućanstvo s više od jednog člana obitelji.

Ovakva vrsta nadopune njegovateljske skrbi kroz uslugu osobne asistencije svakako je relevantan čimbenik u ocjeni je li konkretno osobi na primjeren način zaštićeno njezino pravo iz stavka 1. članka 57. Ustava. Međutim, ona istodobno upućuje na to da ona ne jamči da će osobama s invaliditetom koje raspolažu njegovateljskom skrbi biti ostvareno i njihovo pravo na osobnu neovisnost i društvenu uključenost zajamčeno stavkom 2. člankom 57. Ustava.

29.6.4. Čak i u slučaju da se prihvati teza da je član obitelji njegovatelj, kao jedini član kućanstva s kojim živi osoba s invaliditetom, u potpunosti sposoban samostalno, bez dodatne pomoći drugih, osigurati skrb koja je takvoj osobi neophodna za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba i očuvanja temeljnog zdravlja, još uvijek ostaje činjenica da je za potrebe kao što su omogućavanje (pa čak i tek

minimalnog) mobilnosti i kretanja, rukovanje pomagalicama, pratnju i pomoć u različitim socijalnim aktivnostima (pa čak i unutar samog doma), pomoć pri obavljanju administrativnih aktivnosti, pružanje podrške u komunikaciji ili u svrhu pristupa informacijama u svim područjima života (oblici asistencije iz alineje 4. – 9. stavka 1. članka 8. ZOA-a), omogućeno *najviše* 88 sati mjesečno, odnosno manje od tri sata dnevno. To posebno slikovito dolazi do izražaja kod studenata s invaliditetom, jer je kod ove skupine osoba s invaliditetom i više nego razumno očekivat da će im u savladavanju prepreka prilikom studija biti potrebna znatno dostupnija podrška osobne asistencije.

S obzirom na ovako stroga i kruta, a opet paušalno postavljena ograničenja dostupnosti socijalne usluge osobne asistencije, Ustavni sud utvrđuje da su na iznimke propisane stavcima 4., 5., i 6. članka 13. ZOA-a u potpunosti primjenjivi razlozi koje je Ustavni sud utvrdio pri ocjeni ustavnosti stavka 1. i stavka 2. članka 34. ZOA-a (vidi točke 24. – 28. odluke).

29.6.5. Iz svega navedenog slijedi da čak i kada se u obzir uzmu iznimke propisane odredbama stavaka 3. – 6. članka 34. ZOA-a, uskrata dostupnosti usluge osobne asistencije propisana člankom 13. ZOA-a i dalje predstavlja ograničenje temeljnog prava na osobnu neovisnost i društvenu uključenost osoba s invaliditetom, zajamčenog stavkom 2. člankom 57. Ustava, koje ne zadovoljava uvjetima razmjernosti propisanim člankom 16. Ustava. To je stoga što tako kruto postavljene iznimke, s tako nisko određenim brojem dostupnih sati, ne pridonose optimizaciji dostupnosti usluge osobne asistencije u svrhu osiguranja interesa zaštićenih člankom 57. stavkom 1. odnosno stavkom 2. Ustava, već u najvećem dijelu osiguravaju održavanje minimuma podrške očuvanja temeljnog zdravlja, pa i samog života iz stavka 1. članka 57. Ustava. Pojednostavljeno rečeno, rezanjem podrške koja je neophodna za osiguranje interesa zaštićenih stavkom 2. članka 57. održava se minimum nužne podrške koju je država dužna osigurati u okviru stavka 1. članka 57. Ustava.

30. Uz navedeno, Ustavni sud smatra potrebnim osvrnuti se na dodatnu specifičnu okolnost koju je uočio kada je uskratu dostupnosti usluge osobne asistencije propisane člankom 13. ZOA-a razmotrio u svjetlu iznimaka propisanih člankom 34. ZOA-a.

Članak 13. ZOA-a potvrđuje da se pri raspodjeli prilika za korištenje socijalne usluge osobne asistencije zakonodavac primarno vodio kriterijem dostupnosti podrške koju su osobama s invaliditetom voljni pružati članovi njihove najuže obitelji. U tom smislu, članak 13. i članak 34. ZOA-a leže na istom ustrojstvenom kriteriju. Osoba s invaliditetom koja uživa podršku unutar svoje najuže obitelji, a to su najčešće roditelji, ne može računati na punu podršku države u pogledu postizanja primjerene razine neovisnosti življenja i društvene uključenosti. Takvoj je osobi dostupna tek ograničena podrška pri zadovoljavanju bazičnih zdravstvenih i životnih potreba.

Posljedično, kao što je ranije istaknuto kada se članak 13. ZOA-a sagleda zajedno s člankom 34. ZOA-a slijedi da je zakonodavac mogućnost korištenja prava na osobnu asistenciju i prava na njegovateljsku skrb postavio alternativno, iako su namijenjena ostvarenju vrlo različitih potreba osoba s invaliditetom te su, štoviše, odraz dva različita ustavna prava koje Ustav kumulativno jamči osobama s invaliditetom. Međutim, država pri tome ova dva prava stavlja u određenu hijerarhiju u kojem je pravu na osobnu asistenciju osigurana podređena uloga.

Ustavni sud već je istaknuo svoje stajalište vezano uz postupanje kojim država koristi životnu činjenicu da članovi obitelji međusobno skrbe jedni za druge na temelju svoje slobodne volje, te međusobne emocionalne povezanosti odnosno osobnog osjećaja

moralne odgovornosti. Državi nije dopušteno koristiti postojeće odnose između članova obitelji da bi izbjegla svoje Ustavom određene pozitivne obveze prema građanima.

U kontekstu ocjene članka 13. ZOA-a ovakav pristup države posebno se odražava kroz činjenicu da se dostupnost usluge osobne asistencije, koja je ionako vrlo ograničena, dodatno uvjetuje odricanjem od mogućnosti korištenja statusa njegovatelja. Dovodeći ih pred takav izbor, država najbliže članove obitelji osoba s invaliditetom, odnosno primarno njihove roditelje neprimjereno potiče da, koristeći mogućnost priznanja statusa njegovatelja, formalno preuzmu odgovornost za skrb invaliditetu svojih bližnjih u njenoj potpunosti, oslobađajući državu te Ustavom propisane odgovornosti.

Stoga, Ustavni sud smatra neophodnim istaknuti da činjenica što je Zakonom o socijalnoj skrbi omogućena financijska i socijalna pomoć članovima obitelji sa statusom njegovatelja, koji ionako nose najveći teret skrbi za osobe s invaliditetom, ni na koji način ne utječe na stajalište koje je Ustavni sud ranije izrazio u pogledu odnosa države prema ustavnim obvezama koje ona ima prema osobama s invaliditetom u skladu s člankom 57. Ustava (vidi točke 26. – 26.4. odluke).

30.1. Ustavni sud podsjeća kako neispunjavanjem svojih ustavnih obveza prema osobama s invaliditetom država teret skrbi za njihovu dobrobit prevlađuje na članove njihove obitelji dovodeći ih na taj način u nepovoljni položaj u odnosu na ostale građane i građanke na temelju povezanosti s osobom s invaliditetom za koju skrbe. Kao što je utvrđeno, takvo postupanje predstavlja povredu jamstva zabrane diskriminacije na temelju invaliditeta (vidi točke 20. – 21.).

U svjetlu navedenog Ustavni sud također primjećuje da i predlagatelji i Ministarstvo koriste argument diskriminacije na način koji Ustavni sud smatra nedostatnim. Naime, oboje jamstvo zabrane diskriminacije svode na poredbeni pristup, pri čemu uspoređuju različite (pod)skupine osoba s invaliditetom. Time se iskrivljuje stvarna slika o nepovoljnom položaju osoba s invaliditetom u društvu.

Pitanje je li određena skupina osoba s invaliditetom ostvarila manju ili višu razinu podrške u odnosu na neku drugu skupinu osoba s invaliditetom ne može biti od odlučujućeg značaja za ocjenu predstavlja li neko postupanje diskriminaciju na temelju invaliditeta. Odlučujuće obilježje koje određeno postupanje prema osobama s invaliditetom čini diskriminatornim određeno je (ne)mogućnošću da ostvare svoje temeljne interese i koriste dobra, prilike i povlastice koje pruža društvo podjednako uspješno kao i njihovi sugrađani bez invaliditeta.

Posljedično, povreda onih jamstava kojima Ustav štiti osobito osobe s invaliditetom, odgovarajući na njihove specifične potrebe, nužno otvara i pitanje njihove diskriminacije, kao što je to slučaj i u ovom predmetu. Sama povreda takvih jamstava predstavlja ujedno i diskriminatorno postupanje na temelju invaliditeta. U tom smislu, tvrdnje da određeno postupanje prema jednom dijelu osoba s invaliditetom, kao što su primjerice one osobe za koje skrbi obitelj, ne predstavlja diskriminaciju zbog toga što se podrška koja im je *realno potrebna* uskraćuje s namjerom da ju se preusmjeri prema drugoj skupini osoba s invaliditetom kojoj je *još više potrebna*, primjerice osobe s invaliditetom koje ne mogu računati na skrb unutar obitelji, ne može biti dokaz da (ni)je došlo do diskriminacije. Do diskriminacije je došlo činjenicom da je osobi s invaliditetom uskraćena neophodna i Ustavom zajamčena podrška.

30.2. Ustavni sud naglašava da se u takvom slučaju ne radi o nekom obliku tzv. »pozitivne diskriminacije«.

U mjeri u kojoj učvršćuje ili perpetuira nepovoljni položaj pripadnika određene skupine, koji je rezultat izloženosti dugotrajnoj i

sustavnoj diskriminaciji unutar društva, ustavno načelo jednakosti na jednaki način pretpostavlja kako ukidanje razlika u postupanju uvjetovanih irelevantnim obilježjima po kojima se pripadnike »manjinske« skupine razdvaja od »većine«, tako i prestanak zanemarivanja stvarnih i objektivnih razlika u specifičnim potrebama koja karakteriziraju pripadnike različitih društvenih skupina. U mjeri u kojoj se ustavno jamstvo jednakosti razmatra po načelu »sa sličnima slično« ono nužno pretpostavlja uvažavanje po načelu »sa različitim različito«.

U mjeri u kojoj se pitanju diskriminacije prilazi u okviru usporjedbe različitih osoba odnosno njihovih položaja, valja imati na umu kako shvaćanje da se sa *sličnima postupa slično* logički pretpostavlja i to da se u slučaju njihovih međusobnih bitnih razlika prema njima postupa različito, te u razmjeru na tu specifičnu razliku. U mjeri u kojoj se osobe s invaliditetom razlikuju po svom specifičnom položaju i uz njega vezanim potrebama, postupanje koje uvažava te razlike s ciljem da se ostvari njihova jednakost u društvu, ne može predstavljati povredu načela jednakosti bilo u »negativnom« bilo u »pozitivnom« smislu. Odredbe članka 57. Ustava zorno odražavaju potrebu za uvažavanjem objektivnih specifičnosti društvenog položaja osoba s invaliditetom.

30.3. U svjetlu navedenog, Ustavni sud ističe daljnju nedosljednost u načinu na koji je člankom 13. ZOA-a uskraćena usluga osobne asistencije onim osobama s invaliditetom kojima temeljnu skrb pružaju članovi njihove obitelji u okviru statusa njegovatelja iz Zakona o socijalnoj skrbi.

Ustavni sud uočava da je Zakon o socijalnoj skrbi donekle prepoznao da osobe koje brinu o članovima obitelji s invaliditetom nisu u jednakoj poziciji ostvariti svoje Ustavom zajamčeno pravo na zapošljavanje i sudjelovanje na tržištu rada. Odredbom članka 56. Zakona o socijalnoj skrbi njegovateljima je priznat specifični radno pravni status (vidi točke 29.4.3. – 29.5.5. odluke).

Jednako važno, odredbom članka 65.a Zakona o socijalnoj skrbi izričito je priznato da njegovatelji nisu ograničeni u pogledu svoje želje za dodatnim zaposlenjem usporedno s obvezama njegovatelja. Jedini uvjet je da se paralelno zaposlenje ne kosi s obvezama koje su na sebe preuzeli kao njegovatelji. Ustavni sud podsjeća da je status njegovatelja mogućnost koja je dostupna članovima uže obitelji osoba s invaliditetom koje su u najosnovnijim životnim potrebama u potpunosti ovisne o konstantnoj skrbi drugih. Posljedično, da bi njihovi članovi obitelji kojima je priznat status njegovatelja bili u imalo smisljenoj poziciji uključivati se, pa makar i u ograničenom obujmu, u odnose na tržištu rada moraju biti u mogućnosti osigurati skrb za vrijeme svog radnog vremena. Istodobno, ZOA tim obiteljima uskraćuje mogućnost korištenja i onog dijela usluge osobne asistencije kojim bi bila osigurana takva skrb, odnosno, u slučaju da se radi o dvočlanom kućanstvu, tu mogućnost svodi na manje od tri sata dnevno. Posljedično, mogućnost sudjelovanja u odnosima na tržištu rada priznata Zakonom o socijalnoj skrbi realno je dostupna onim obiteljima kojima financijsko stanje omogućava da neophodnu dodatnu skrb osiguraju u okviru privatne usluge. Onim obiteljima kojima to socijalna situacija ne dopušta odredba Zakona o socijalnoj skrbi nije od koristi zbog uskrate pristupa usluzi osobne asistencije propisane člankom 13. ZOA-a.

Ustavni sud zaključuje da zakonodavac nije uvažio objektivne specifičnosti položaja obitelji osoba s invaliditetom. Zakon o socijalnoj skrbi nije priznao puni radnopravni status osobama s priznatim statusom njegovatelja. Međutim, stoga im je odredbom članka 65.a Zakona o socijalnoj skrbi izričito prepoznato pravo pristupa i sudjelovanja tržištu rada. Istodobno, ZOA-om nije uvažena ovisnost njihovog specifičnog položaja o dostupnosti zamjenske skrbi tijekom njihovog odsustva u okviru radnog vremena.

Štoviše, odredbama ZOA članovi obitelji isključeni su iz mogućnosti osposobljavanja i pružanja usluge osobne asistencije. Prvo, usluga osobne asistencije zakonski je definirana kao stručna usluga za koju je potrebno odgovarajuće stručno znanje. Štoviše, s obzirom na to da se obavlja kao stručna usluga, oni koji pružaju institucionaliziranu uslugu osobne asistencije obavljaju rad; za rad ostvaruju odgovarajuću naknadu (vidi članke 10., 39. i 40. ZOA-a). Drugo, socijalnu uslugu osobne asistencije pružaju isključivo pravne osobe (javna ustanova ili udruga) iz članka 24. ZOA-a, pri čemu su njihovi članovi obitelji u pravilu isključeni iz kruga zaposlenika koji im mogu pružati uslugu osobne asistencije (članak 18. stavak 4. ZOA-a).

Ustavni sud nije zanemario činjenicu da stavak 4. članak 18. ZOA-a dopušta iznimku od zabrane zapošljavanja članova obitelji u iznimnim situacijama potpune nedostupnosti usluzi osobne asistencije na nekom području. Istodobno, Ustavni sud ocjenjuje da u stvarnosti ovako vrlo usko određena iznimka ima još užu vrijednost.

Naime, iako jasno određuje da pružatelji usluge socijalne asistencije moraju imati stečenu određenu razinu stručnih kvalifikacija, ZOA ne definira koja znanja i vještine su neophodne za stjecanje kvalifikacije osobnog asistenta. Jednako tako, ZOA ne određuje tko autorizira i verificira edukacijske programe na temelju kojih se provodi takvo stručno usavršavanje.

S obzirom na to da Ministarstvo nije predložilo nikakve informacije u tom pogledu, Ustavni sud je provjerio je li ovo pitanje uređeno podzakonskim aktima, iako ZOA ne ovlašćuje tijela izvršne vlasti na donošenje takvih akata. Uvidom u podzakonske akte donešene na temelju ZOA-a, Ustavni sud utvrdio je da ovo pitanje nije uređeno niti na toj razini. Odredbom članka 6. Pravilnika jednostavno su propisani zakonski uvjeti stečene stručne osposobljenosti za pružatelja osobne asistencije kojim je propisano da takva osoba mora imati završen program obrazovanja odraslih (osposobljavanja) za osobnog asistenta i najmanje razinu obrazovanja 4.1. ili 4.2. HKO-a ili najmanje razinu obrazovanja 1. HKO-a i završen program za stjecanje odgovarajuće kvalifikacije ili skupova ishoda učenja za zanimanje njegovatelj.

Ne sadrže ni ZOA ni podzakonski akti odredbe kojima bi se osigurala ujednačenost i minimalna razina kvalitete sadržaja stručnog usavršavanja. Iz zakonskih i podzakonskih odredaba koje su na snazi i kojima se uređuje pružanje usluge osobne asistencije proizlazi kako pitanje stručnog osposobljavanja nije pravno uređeno.

Ustavni sud uzeo je u obzir i javno dostupne podatke o postojećim programima stručnog osposobljavanja za pružanje usluge osobne asistencije. Uvidom u opise tih programa koji su javno dostupni putem internetske informacijske mreže moguće je zaključiti kako programe stručnog osposobljavanja za pružanje usluge osobne asistencije u pravilu pružaju udruge civilnog društva koje su u svom radu usredotočene na položaj osoba s invaliditetom. Ovu pretpostavku potvrdilo je i nadležno Ministarstvo tijekom javnog savjetovanja u povodu objave prijedloga ZOA-a. Polazeći od činjenice da od 2008. godine, kada je Republika Hrvatska preuzela obvezu osiguranja usluge osobne asistencije ratifikacijom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, ova usluga nije bila osigurana kao zakonom zajamčeno pravo, već tek kao mogućnost u okviru različitih projekata, uglavnom financiranih kroz sredstva EU-a, Ministarstvo navodi da »kao i tijekom dosadašnje, šesnaestogodišnje provedbe programa i projekata kojima se osiguravala usluga osobne asistencije od strane organizacija civilnog društva, odnosno udruga osoba s invaliditetom, iste će i nadalje imati mogućnost provođenja edukacija korisnika« (https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=22652).

Iz javno dostupnih podataka proizlazi da je moguće steći stručnu kvalifikaciju osobnog asistenta i u okviru određenih obrazovnih institucija u kojima su programi stručnog osposobljavanja koje je verificiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih (vidi primjerice <https://www.magistra.hr/osobni-asistent/>). Međutim, prevladavaju programi osposobljavanja koje provode udruge civilnog društva. Ustavni sud primjećuje da je ovakva regulacija posljedica činjenice da od 2008. do donošenja ZOA-a podrška osobne asistencije nije bila zakonski regulirana, a obvezu države da osigura ovu vrstu podrške građanima i građankama s invaliditetom preuzimala su civilna društva u okviru projektnog financiranja iz sredstava EU-a, kao što je primjerice »Pilot projekt osobne asistencije za najteže osobe s invaliditetom«. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je razumno očekivat da će stručno osposobljavanje za pružanje usluge osobne asistencije u najvećem udjelu nastaviti pružati iste one udruge civilnog društva kojima je člankom 24. ZOA-a dopušteno institucionalizirano pružanje usluge osobne asistencije, s obzirom na to da su tu vrstu podrške pružale tijekom cijelog tog razdoblja umjesto države.

Razumno je pretpostaviti da će one svoje zakonske ovlasti i resurse koristiti kako bi osposobile zaposlenike kojima je zakonodavac dopustio pružanje usluge osobne asistencije, a to nisu članovi obitelji osoba s invaliditetom kojima je potrebna takva podrška.

Iz svega navedenog slijedi da je odredbama ZOA-a posljedično umanjena svrsishodnost odredbe članka 65.a Zakona o socijalnoj skrbi. Time su građani i građanke koji su preuzeli odgovornost za skrb svojih najbližih, a posredno i osobe s invaliditetom za koje skrbe, dovedeni u nepovoljni položaj u odnosu na mogućnost sudjelovanja na tržištu rada radi ostvarenja najvažnijih prava koja uobičajeno čine sastavni dio redovnog radnopravnog statusa koji im statusom njegovatelja nije osiguran.

Ocjena prigovora koji se odnose na članak 12. ZOA-a, Različito postupanje u pogledu pristupa socijalnoj usluzi osobne asistencije

31. Odredbom članka 12. ZOA-a definirani su uvjeti za priznavanje prava na uslugu osobne asistencije. Pravo na uslugu osobne asistencije pruža osobni asistent. Pravo se priznaje osobi s tjelesnim, intelektualnim ili mentalnim oštećenjem kod koje je utvrđen treći ili četvrti stupanj težine invaliditeta – oštećenja funkcionalnih sposobnosti prema propisima o vještačenju i metodologijama vještačenja.

Osoba mora imati navršanih 18 godina, te status osobe s invaliditetom u skladu sa zakonom kojim se uređuje Registar osoba s invaliditetom.

31.1. Iz izričaja je odredbe članka 12. ZOA-a jasno da je zakonodavac propisao razliku u mogućnosti pristupa usluzi osobne asistencije na način da je maloljetnim osobama s invaliditetom ta usluga u pravilu u potpunosti uskraćena dok je punoljetnim osobama s invaliditetom mogućnost korištenja usluge načelno osigurana. S obzirom na sadržaj usluge osobne asistencije, kako je on definiran člankom 8. ZOA-a, maloljetnim osobama s invaliditetom uskraćeni su sljedeći oblici podrške:

- obavljanje kućanskih poslova, uključujući i organiziranje prehrane, koje korisnik nije u mogućnosti samostalno obaviti ili koje umjesto korisnika nisu u mogućnosti obaviti članovi kućanstva
- hranjenje
- održavanje osobne higijene
- omogućavanje mobiliteta i kretanja
- rukovanje pomagalicama
- pratnju i pomoć u različitim socijalnim aktivnostima, uključujući i putovanja unutar i izvan Republike Hrvatske

- pomoć pri obavljanju administrativnih aktivnosti
- pružanje podrške u komunikaciji između osobe s oštećenjem sluha i čujuće okoline u svrhu pristupa informacijama u svim područjima života

- pružanje podrške u kretanju gluhooslijepljivim osobama te podrške u komunikaciji između gluhooslijepljivih osoba i okoline, u svrhu pristupa informacijama u svim područjima života.

31.2. Predlagatelji smatraju da tako zakonski definirana mogućnost pristupa socijalnoj usluzi osobne asistencije predstavlja diskriminaciju maloljetnih osoba s invaliditetom odnosno da odredba članka 12. ZOA-a predstavlja povredu ustavnog jamstva jednakosti iz članka 14. stavka 1. Ustava.

Ustavni sud stoga mora odgovoriti na pitanje predstavlja li različito postupanje u pogledu mogućnosti korištenja socijalne usluge osobne asistencije, prema osobama s invaliditetom istog stupnja, ali različite životne dobi, neki od oblika diskriminacije zabranjene Ustavom.

Iz argumenata predlagatelja proizlazi da smatraju da se nepovoljno postupanje temelji na diskriminatornoj osnovi *životne dobi*. Osobe s invaliditetom starije životne dobi koje su dosegle punoljetnost imaju pristup usluzi osobne asistencije, dok osobe s istim stupnjem invaliditeta mlađe životne dobi nemaju taj pristup.

31.3. S druge strane, Ministarstvo svoje očitovanje Ustavnom sudu temelji na pretpostavci da ocjena ustavnosti sporne odredbe članka 12. ZOA-a ovisi o tome imaju li osobe s invaliditetom na raspolaganju onu vrstu podrške koja čini sadržaj različitih oblika usluge osobne asistencije, kako je to definirano člankom 8. ZOA-a. U slučaju da osoba s invaliditetom već raspolaže tim oblikom podrške bez pomoći države tada, prema mišljenju Ministarstva, nije riječ o nepovoljnom postupanju jer se tu osobu ne ostavlja bez podrške koja joj je potrebna. Ista je pretpostavka, prema mišljenju Ministarstva, ključna i pri ocjeni ustavnosti članka 13. ZOA-a.

Obje su suprotstavljene pozicije u osnovi nedostatne jer, s obzirom na njihove specifične potrebe te posljedično Ustavom zajamčen poseban režim zaštite njihovih temeljnih prava, položaj djece s invaliditetom nije i ne može biti usporediv položaju odraslih osoba s invaliditetom.

31.4. Ustavni sud već je istaknuo da omogućavanje pristupa nekom dobru *samo nekim* osobama s invaliditetom nije *per se* dokaz da uskrata pristupa tom istom dobru *nekim drugim* osobama s invaliditetom ne predstavlja diskriminaciju *temeljem invaliditeta* na osnovi puke činjenice da su neke osobe s invaliditetom ipak ostvarile pristup konkretnom dobru. Jednako tako, u kontekstu članka 12. ZOA-a, činjenica da je jedna dobna skupina osoba s invaliditetom ostvarila pristup nekom dobru dok druga dobna skupina nije, ne znači nužno da je u pitanju nepovoljno postupanje uvjetovano (samo) dobi. U takvim situacijama moguće je da je dob primarno posrednik za drugi, prevladavajući uzročnik nepovoljnog postupanja prema konkretnoj skupini osoba. Diskriminacija nije nužno ograničena na jednu osnovu. Nepovoljno postupanje prema osobama koje pripadaju ranjivim skupinama unutar društva učestalo je uvjetovano dvjema, pa i više, diskriminatornih osnova. Ustavopravni poredak Republike Hrvatske prepoznaje i zabranjuje takvu intersektionalnu odnosno višestruku diskriminaciju.

31.5. Posljedično, ustavnost osporavane odredbe članka 12. ZOA-a, kojom se osobe s invaliditetom maloljetne dobi znatnije ograničavaju u mogućnosti korištenja socijalne usluge osobne asistencije, u bitnome ovisi o učincima koje će ta odredba imati za njihov položaj. Stoga, Ustavni sud je u okviru ovog predmeta prije svega razmatrao pitanje predstavlja li uskrata pristupa socijalnoj

usluzi osobne asistencije maloljetnim osobama, u opsegu u kojem je određena ZOA-om, uskratu ili nerazmjerno ograničenu mogućnost postizanja životne neovisnosti odnosno umanjene sposobnosti uključivanja u društveni život. Ograničenjem ovih prava bili bi dovedeni u *nepovoljni* položaj u pogledu mogućnosti za razvoj osobne autonomije i slobode samoodređenja koje im je zajamčeno člankom 57. Ustava, te člankom 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. S obzirom na to da je ovo ustavno jamstvo inherentno zaštititi koju je Ustav namijenio posebno osobama s invaliditetom, njegova povreda ujedno bi predstavljala i povredu zabrane diskriminacije iz članka 14. stavka 1. Ustava.

31.6. Ustavni sud primjećuje da predlagatelji i Ministarstvo u svojim tvrdnjama polaze od iste pretpostavke da su odrasle, punoljetne osobe s invaliditetom u usporedivom položaju s maloljetnim osobama s invaliditetom. Posljedično, predlagatelji tvrde da se člankom 12. ZOA-a maloljetne osobe s invaliditetom dovode u nepovoljni položaj u odnosu punoljetne osobe s invaliditetom koje su s njima usporedive u pogledu svojih potreba i položaja. Jednako tako, polazeći od iste pretpostavke usporedivosti potreba i položaja, Ministarstvo tvrdi da nije moguće zaključiti da članak 12. ZOA-a predstavlja diskriminaciju jer maloljetne osobe imaju mogućnost ostvariti te usporedive potrebe u okviru roditeljske skrbi dok punoljetne nemaju tu mogućnost, odnosno ta mogućnost im je znatno umanjena.

31.7. Ustavni sud stoga ističe položaj djece u okviru ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske. Odredbama članka 64. Ustava načelo dobrobiti djeteta jasno je određeno sljedećim:

»Dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe.

Djeca ne mogu biti primljena na rad prije zakonom određene dobi niti smiju biti prisiljavana na rad koji štetno utječe na njihovo zdravlje ili čudoređe, niti im se takav rad smije dopustiti.

Mladež, majke i osobe s invaliditetom imaju pravo na osobitu zaštitu na radu.«

Djeca, stoga, predstavljaju društvenu skupinu koja uživa posebnu razinu zaštite. Ustav na jasan i izričit način prepoznaje da potrebe djece, a time i njihovi interesi, *nisu jednaki potrebama odraslih zrelih (punoljetnih) osoba*. Djeca i odrasli ne mogu biti u usporedivom položaju u odnosu na svoje specifične potrebe. Kada bi bili u istovjetnom usporedivom položaju Ustav ne bi prepoznao vrijednost *načela dobrobiti djeteta* kao zasebnu ustavnu obvezu svih građana, a posebice tijela državne vlasti.

To je jednako tako ako ne i više primjenjivo na djecu s invaliditetom što jasno proizlazi iz stavka 3. članka 63. Ustava kojim je posebno naglašeno da:

»Tjelesno i duševno oštećeno i socijalno zapušteno dijete ima pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb.«

Drugim riječima, maloljetne osobe s invaliditetom imaju Ustavom zajamčeno pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb. Pojam »osobito« jasno upućuje na to da ovo pravo traži podršku koja nije istovjetna onoj karakterističnoj za skrb koju djeca načelno redovno ostvaruju u okviru uobičajene roditeljske skrbi. Zahtjevnija je. Pravo osobite skrbi iz članka 63. Ustava stoga predstavlja poseban izraz temeljnih prava osoba s invaliditetom iz članka 57. Ustava prilagođen posebnim interesima djece. Na taj način Ustav naglašava posebnu snagu obveze koju država ima prema maloljetnim osobama s invaliditetom.

31.8. S obzirom na ovu činjenicu, Ustavni sud ističe da dužnost osobite skrbi nikako nije isključiva odgovornost roditelja. Za posebnu skrb prema djeci s invaliditetom u bitnom dijelu, uz roditelje, suodgovorna je također i država. Posljedično, već iz samog teksta Ustava proizlazi da je potpunu uskratu pristupa socijalnoj usluzi

osobne asistencije, propisane člankom 12. ZOA-a, teško pomiriti s dužnošću osobite skrbi za maloljetne osobe s invaliditetom.

Štoviše, obrazloženje koje je Ministarstvo predočilo kao opravdanje razlike u postupanju prema, s jedne strane, punoljetnim osobama s invaliditetom, i, s druge strane, maloljetnih osoba s invaliditetom, u potpunosti ignorira bitnu i očiglednu razliku između pripadnika te dvije (pod)skupine. Tijekom razdoblja sazrijevanja u zrele osobe sposobne preuzeti odgovornost za svoju dobrobit, maloljetne osobe imaju čitav niz *specifičnih razvojnih potreba*. Specifične razvojne potrebe djece su i psihofizičke prirode i socijalne prirode. Njihovi interesi su nepobitno različiti od uobičajenih interesa punoljetnih građana. Ova očigledna činjenica predstavlja bit ustavnog načela zaštite dobrobiti djeteta.

Ustavni sud primjećuje da određene odredbe samog ZOA-a i same počivaju na ovoj ustavnoj postavci. Obrazovanje djece i mladih jedan je od ključnih preduvjeta uspjeha razvoja osobe u autonomne racionalne i odgovorne građane i građanke Republike Hrvatske. Jasno je da se radi o osobnoj razvojnoj potrebi socijalne prirode. Jednako je jasno da je to specifična potreba karakteristična za maloljetne osobe, pa tako i maloljetne osobe s invaliditetom. Jasno je i da se u odnosu na tu potrebu one ne nalaze u istovjetnom položaju u odnosu na punoljetne građane, bez obzira na invaliditet. Posljedično, sam ZOA propisuje mogućnost korištenja usluge asistencije u obrazovanju samo maloljetnim osobama s invaliditetom.

Drugim riječima, analiza odredaba ZOA-a upućuje na to da sam zakonodavac polazi sa stajališta da položaj i potrebe maloljetnih osoba s invaliditetom *nisu istovjetne* punoljetnim osobama s invaliditetom. Štoviše, iz odredaba samog ZOA-a jednako jasno proizlazi da sam zakonodavac uvažava činjenicu da se sve potrebe koje imaju maloljetne osobe vezane uz okolnosti svog invaliditeta ne mogu zadovoljiti kroz roditeljsku skrb. Da je tome tako, ZOA ne bi sadržavao odredbe kojima se uređuje usluga asistencije u obrazovanju.

31.9. Navedeno nužno određuje i ustavnopravni značaj roditeljske skrbi, odnosno odnos države prema činjenici da Ustav primarnu skrb za dobrobit djeteta povjerava roditeljima.

Prema ranije navedenoj ocjeni Ministarstva, maloljetne osobe imaju bitno manju potrebu za podrškom koja se osobama s invaliditetom pruža u sklopu usluge osobne asistencije jer tu podršku mogu u najvećem dijelu ostvariti u okviru roditeljske skrbi. Slično obrazloženje koje nudi u kontekstu članka 13. ZOA-a, Ministarstvo tu pretpostavku koristi kao opravdanje uskrate pristupa socijalnoj usluzi osobne asistencije za maloljetne osobe. Ministarstvo smatra da ovakva raspodjela mogućnosti korištenja usluge socijalne asistencije služi *usmjeravanju ograničenih proračunskih sredstava* i institucionalnih kapaciteta prema onoj socijalnoj skupini koja je u nepovoljnijem socijalnom položaju, a to su punoljetne osobe s invaliditetom. Ministarstvo je u svom opravdanju uskrate pristupa usluzi socijalne asistencije maloljetnim osobama dosljedno razlozima kojima opravdava i ograničenja iz članka 13. ZOA-a. U oba slučaja, kako kod članka 12. ZOA-a tako i kod članka 13. ZOA-a, opravdanje Ministarstva počiva na pretpostavci da je pristup socijalnoj usluzi osobne asistencije utemeljeno uvjetovati dostupnošću podrške u okviru obiteljskog doma. U kontekstu članka 12. ZOA-a dostupnost podrške u okviru obiteljskog doma za Ministarstvo je učvršćena činjenicom da roditelji imaju zakonsku dužnost skrbiti za svoju djecu.

Ustavni sud jasno je obrazložio razloge neutemeljenosti pretpostavke da država ima ovlast koristiti činjenicu dostupnosti obiteljske njege za osobe s invaliditetom u okviru njihova obiteljskog doma kako bi umanjila svoju Ustavom propisanu obvezu osiguranja podrške osobama s invaliditetom. U kontekstu ocjene ustavnosti član-

ka 12. ZOA-a Ustavni sud će iznijeti ocjenu postupanja države koja ističući zakonsku obvezu roditelja da skrbe za svoje dijete time od sebe odmiče odgovornost da djeci s invaliditetom osigura primjerenu skrb zajamčenu člankom 63. Ustava.

31.10. Ustavni sud ističe da je člankom 63. Ustava propisano da:

»Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu te imaju pravo i slobodu da samostalno odlučuju o odgoju djece.

Roditelji su odgovorni osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti.

Tjelesno i duševno oštećeno i socijalno zapušteno dijete ima pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb.

Djeca su dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje.

Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji.«

Kao što je i ranije istaknuto, temeljni smisao ustavne zaštite roditeljske skrbi prema djeci je *dobrobit djeteta*. To je dodatno potvrđeno odredbom stavka 1. članka 64. Ustava koja izričito nalaže da »dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe«.

Ustav štiti skrbništvo roditelja nad njihovom djecom polazeći od pretpostavke da je, u načelu, kroz taj oblik skrbi moguće ostvariti najbolje uvjete za psihofizički, emocionalni i socijalni razvoj djeteta do njegove zrelosti, kada stječe punu poslovnu sposobnost u okviru pravnog poretka. Ustavni značaj roditeljske skrbi određen je njezinom funkcijom *ostvarivanja dobrobiti djece*.

Ustavom je vrlo jasno propisano da roditelji imaju pravo samostalno odlučivati o odgoju svoje djece *pod uvjetom* da ispunjavaju svoju dužnost njihovog uzdržavanja, odgoja i školovanja jer imaju ustavnu dužnost osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti.

Stoga, vrijednost koju roditeljska skrb ima u okviru sustava ustavne zaštite proizlazi prvenstveno iz pretpostavke da predstavlja najučinkovitiji oblik promicanja dobrobiti djeteta. U mjeri u kojoj roditeljska skrb ne ostvaruje svoju temeljnu svrhu zaštite dobrobiti djeteta Ustav nije prepreka njezinom ograničenju. Ustavni sud također podsjeća da se člankom 9. stavkom 1. Konvencije o pravima djeteta od država potpisnica zahtijeva osigurati da se »dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležne vlasti pod sudbenim nadzorom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je odvajanje potrebno radi dobrobiti djeteta«. Države potpisnice Konvencije o pravima djeteta »pružit će odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim skrbnicima kako bi oni mogli ispuniti svoju dužnost prema djetetu«, kako je propisano člankom 18. stavkom 2. Konvencije o pravima djeteta. Nadalje, člankom 20. stavkom 1. Konvencije o pravima djeteta utvrđeno je da »Dijete kojemu je privremeno ili trajno uskraćena obiteljska sredina, ili koje zbog svoje dobrobiti u njoj ne smije ostati, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države«, dok je člankom 20. stavkom 2. Konvencije o pravima djeteta utvrđeno da će »Države potpisnice u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom takvom djetetu osigurati zamjensku zaštitu.«

Sažeto, roditeljska skrb nije samo ustavno pravo već i dužnost. Kao dužnost ona je u funkciji vrlo specifične svrhe. Njezin osnovni smisao je zaštita vrednote dobrobiti djeteta osiguravanjem najboljih uvjeta za psihofizički, emocionalni i socijalni razvoj djeteta do njegove zrelosti.

31.11. Iz navedenog jasno slijedi nekoliko ustavnopravnih posljedica.

S obzirom na to da Ustav osigurava zaštitu roditeljske skrbi nad djetetom, ciljajući na taj način ostvariti najbolje uvjete za psihofizički, emocionalni i socijalni razvoj djeteta do njegove zrelosti, Ustav u načelu ne dopušta mogućnost da, zbog tako pružene ustavne zaštite njihovog obiteljskog okruženja, djeca snose negativne posljedice za ostatak svojih interesa koji nadilaze njihov položaj u samoj obiteljskoj zajednici.

Nadalje, temeljna je svrha ustavne zaštite roditeljske skrbi iz članka 64. Ustava omogućavanje najboljih uvjeta za psihofizički, emocionalni i socijalni razvoj djeteta do njegove ustavno pretpostavljene zrelosti (punoljetnosti). Ustav stoga ne dopušta mogućnost uprezanja roditeljske skrbi u svrhu postizanja nekih drugih ciljeva, povrh osiguranja uvjeta za psihofizički, emocionalni i socijalni razvoj djeteta, ako se time narušava sposobnost roditelja da ostvare tu osnovnu funkciju roditeljske skrbi koju je Ustav odredio kao njihovu dužnost.

Drugim riječima, nije moguće iskorištavati činjenicu da je Ustav roditeljima propisao dužnost roditeljske skrbi da se izbjegnu dužnosti koje za druge proizlaze iz ustavnog načela dobrobiti djeteta, a posebno ako se te dužnosti prebacuju na teret roditelja. Time bi bila ugrožena bit jamstva iz članka 64. Ustava. To bi posebno bio slučaj ako bi država svoju odgovornost zaštite interesa djece, u cijelosti ili dijelom, prebacila na roditelje pravdajući to činjenicom da roditelji imaju ustavnu obvezu skrbiti za svoju djecu.

31.12. Iz navedenog proizlazi i da funkcionalni karakter ustavne zaštite roditeljske skrbi odražava činjenicu da je ona ustrojena kako bi se zadovoljile *potrebe djeteta*. Stoga, kao što je ranije utvrđeno, jasno je da Ustav prepoznaje da potrebe djece, a time i njihovi interesi, *nisu jednake potrebama zrelih (punoljetnih) osoba*.

Ustavni sud ne može prihvatiti da se obiteljska, odnosno roditeljska skrb, koristi kao odlučujuće mjerilo položaja punoljetnih osoba s invaliditetom prema položaju djece s invaliditetom. Ustav prepoznaje da njihove potrebe nisu istovjetne. Državi stoga nije dopušteno da socijalne usluge koje je dužna pružati svim osobama s invaliditetom uskraćuje ili ograničava djeci s invaliditetom, *samo stoga što uživaju dobrobiti roditeljske skrbi* koju im Ustav jamči upravo kako bi odgovorio na njihove specifične potrebe. Činjenica da je djetetu dostupna roditeljska skrb, koja je ujedno njegovo ustavno pravo, ali i ustavna obveza roditelja, ne može biti valjan razlog za *potpuno ograničenje* pristupa socijalnoj usluzi osobne asistencije iz članka 12. ZOA-a.

31.13. Ustavni sud također ističe da zbog specifičnih ciljeva koje je Ustav namijenio ovim različitim ustavnim jamstvima, roditeljska skrb ne može nadoknaditi sve koristi na koje osobe s invaliditetom imaju pravo u okviru Ustavom zajamčene podrške njihovoj životnoj neovisnosti, osobnoj samostalnosti i društvenoj uključenosti.

Ustavni sud uvažava činjenicu koju iznose predlagatelji da podrška roditelja nerijetko neće u potpunosti zadovoljiti potrebu za nekim oblikom podrške pojedinog djeteta, odnosno da roditelji neće biti u mogućnosti pružiti neke od specifičnih oblika podrške koji čine sastavni dio usluge osobne asistencije. Ustavni sud ističe da se djeca s invaliditetom međusobno razlikuju u pogledu svojih potreba, koje su određene konkretnim okolnostima njihove pojedinačne situacije, kako u smislu njihovog tjelesnog stanja tako i u smislu mogućnosti roditelja.

Štoviše, samo Ministarstvo je u dijelu svog očitovanja Ustavnom sudu ispravno navelo da, u okolnostima konkretnog predmeta, ocjena predstavlja li različito postupanje prema maloljetnim osobama s invaliditetom ujedno i nepovoljno postupanje prema njima ovisi o tome imaju li osobe s invaliditetom podjednaku mogućnost ostvarivanja većeg stupnja samostalnosti i uključenosti u zajednicu, odnosno je li im pružena realna zaštita i osiguranje ljudskih prava, kao i realizacija ravnopravnosti s drugima. Navedeni cilj određen je kao vrijednosni temelj samog ZOA-a kroz definiciju usluge osobne asistencije u članku 2. stavku 1. ZOA-a. ZOA definira temeljni vrijednosni cilj ovog instrumenta:

»1) Osobna asistencija je socijalna usluga kojom se osigurava pomoć i podrška osobi s invaliditetom u aktivnostima koje ne može izvoditi sama radi vrste i stupnja invaliditeta, a koje su joj svakodnevno potrebne u kući i izvan kuće, te pomoć i podrška u komunikaciji i primanju informacija, a u svrhu većeg stupnja samostalnosti i uključenosti u zajednicu, zaštite i osiguravanja ljudskih prava osobe s invaliditetom, kao i ostvarivanja ravnopravnosti s drugima. (...)«

Mogućnost ostvarivanja većeg stupnja samostalnosti i uključenosti u zajednicu izravno zrcali ciljeve ustavnog jamstva iz članka 57. stavka 2. Ustava koji izričito propisuje da država *posvećuje posebnu skrb zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život*. Ustavno jamstvo na životnu neovisnost i društvenu uključenost iz članka 57. Ustava je pojedinačno pravo koje je Ustav stavio na raspolaganje svakoj pojedinačnoj osobi. Kada se radi o djeci s invaliditetom obveza države da osigura uvjete neophodne za uključenost osoba s invaliditetom u društvo poprima specifičnu težinu kroz članak 63. Ustava.

32. U svjetlu ustavne obveze iz članka 63. Ustava, Ustavni sud smatra potrebnim posebno se osvrnuti na tvrdnje Ministarstva da maloljetne osobe nisu slobodne samostalno donositi odluke već to za njih čine roditelji kao njihovi skrbnici, odnosno zakonski zastupnici, zbog čega punoljetne osobe *imaju značajniju potrebu* za oblicima podrške koji se pružaju uslugom osobne asistencije zbog svoje *slobode odlučivanja punoljetne osobe*.

Ustavni sud odbacuje ovakvo shvaćanje slobode izražavanja volje djeteta ocjenjujući da se na taj način bitno iskrivljuje sama svrha roditeljske skrbi: osiguravanje najboljih uvjeta za psihofizički, emocionalni i socijalni razvoj djeteta do njegove zrelosti odnosno *razvoj njegove osobne autonomije*.

Ustavni sud uočava da je u ovakvom pristupu pravu na osobnu autonomiju djeteta i njegovim specifičnim potrebama koje slijede iz procesa njegova razvoja Ministarstvo u potpunosti zanemarilo dvije bitne ustavne činjenice.

Prvo, Ustav pravo iz članka 57. stavka 2. jamči svakoj osobi. To je pravo svake osobe kao pojedinca. Stoga svaki pojedinac, poslovno sposoban ili ne, uživa njegovu zaštitu. U tom svjetlu, Ustavni sud također ističe stajalište koje je za potrebe primjene članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom razvio Odbor UN-a za prava osoba s invaliditetom u Općem komentaru br. 5:

»Članak 19. izričito se odnosi na sve osobe s invaliditetom. Ne smije se pozivati na potpuno ili djelomično uskraćivanje bilo kojeg 'stupnja' poslovne sposobnosti ili na razinu potrebne potpore kako bi se osobama s invaliditetom uskratilo ili ograničilo pravo na nezavisnost i neovisno življenje u zajednici.«

Ustav ni s čim i ne sugerira da je njegova zaštita manja prema djeci jer zbog ograničenja svoje osobne autonomije ona nemaju punu poslovnu sposobnost.

Drugo, činjenica da je brigu o najboljem interesu djeteta Ustav primarno povjerio roditeljima nikako ne znači da Ustav djetetu negira slobodu izbora. Svrha roditeljske skrbi je da osigura uvjete za *primjereni razvoj djeteta i njegove osobnosti*. U okviru roditeljske skrbi dijete mora imati mogućnost slobodno izražavati svoju volju. Ovlašt roditeljske skrbi dopušta roditeljima da procjenjuju predstavlja li volja djeteta njegov najbolji interes. Međutim, ona ni na koji način ne uključuje pravo roditelja da u potpunosti zanemaruju djetetovu volju samo zato što je u njihovoj roditeljskoj skrbi, odnosno jer su oni njegovi zakonski zastupnici. Primjeri ovih granica roditeljske skrbi mnogobrojni su i dobro su znani, i Ustavni sud ih je kroz svoju praksu određivao kroz predmete zlostavljanje djeteta ili brakorazvodnih postupaka i postupaka raspodjele ili ograničavanja roditeljske skrbi radi zaštite najboljeg interesa djeteta.

32.1. Iz navedenog slijedi činjenica koja je od odlučujućeg značenja za ocjenu ustavnosti članka 12. ZOA-a.

Ustavni sud ističe da značajan dio razvoja osobne autonomije maloljetnih osoba, te njihovo sazrijevanje u punopravne ravnopravne članove društvene zajednice, ovisi o njihovoj mogućnosti osobne interakcije s drugim članovima društva, a posebno njihovim vršnjacima. Da bi sazreli u autonomne, racionalne i odgovorne građane i građanke maloljetne osobe moraju imati mogućnost uključivanja u razne oblike društvene socijalizacije.

Socijalna usluga osobne asistencije prvenstveno služi realizaciji što učinkovitije socijalizacije osoba s invaliditetom. To je njezina sama srž. Kada su u pitanju djeca s invaliditetom njihovo sazrijevanje u zrele, odgovorne i autonomne osobe ovisi o njihovoj mogućnosti sudjelovanja u društvenim odnosima, baš kao što je to neophodno i njihovim vršnjacima koji se ne nose s izazovima invaliditeta.

Ustavni sud stoga smatra da je razlog ograničene poslovne sposobnosti maloljetnih osoba, kojim se pokušava opravdati uskrata njihova pristupa tu usluzi, očigledno kontradiktoran samom temeljnom smislu usluge osobne asistencije.

Ustavni sud u prilog zaključku da je socijalizacija djece ključna u smislu njihova specifičnog interesa sazrijevanja u zrele, odgovorne i autonomne građane ukazuje na jednostavnu činjenicu da Ustav sadrži jasne odredbe koje se odnose na proces obrazovanja djece, kao jedan od najvažnijih oblika njihove socijalizacije. Tako je člankom 65. Ustava određeno da *»obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima«*, dok je *»obvezno obrazovanje besplatno u skladu sa zakonom«*. Pri tome članak 62. Ustava na izričit i jasan način također propisuje obvezu države da štiti *»djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život.«* Članak 64. Ustava je jednako jasan kada propisuje da *»dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe«*.

Činjenica da u Republici Hrvatskoj socijalni proces obrazovanja država institucionalizira, uređuje i nadzire, predstavlja jasan dokaz da je društvo taj oblik brige i skrbi za razvoj djece i mladih preuzelo prvenstveno na sebe. Roditelji pred tim izazovom nisu ostavljeni sami. Navedene odredbe predstavljaju jasan dokaz činjenice da Ustav svojim odredbama izričito propisuje podjelu (su)odgovornosti za skrb nad dobiti djece i mladih.

32.2. Štoviše, iz ovih odredaba Ustava jasno proizlazi da obrazovanje nije jedini dio skrbi za dobrobit djece i mladih za koji Ustav određuje podjelu (su)odgovornosti između roditelja i države. Iz citirane odredbe članka 62. Ustava jasno proizlazi da država ima ustavnu dužnost štiti djecu i mladež u svim aspektima njihove dobrobiti, a posebno stvarati socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje njihova prava na dobrobit. Ustav ni tu roditelje ne ostavlja same, iako im povjerava ovlast primarne skrbi za njihovu djecu. Država ima pozitivnu ustavnu obvezu suodgovornosti za dobrobit djece. Podrška koju djeca s invaliditetom mogu ostvariti u okviru usluge osobne asistencije tu je od izrazite važnosti.

Ustavni sud stoga ističe da procesi socijalizacije djece, pa tako i djece s invaliditetom, nikako ne mogu biti ograničeni na prostor roditeljskog doma, pa niti na obrazovne institucije. Štoviše, u dijelu u kojem podupire razvoj osobne autonomije i samostalnosti, socijalizacija zahtijeva sudjelovanje u društvenim odnosima u kojima izostaje neposredna prisutnost roditelja, prvenstveno onima u kojima sudjeluju njihovi vršnjaci.

Ranije upućujući na odredbe članka 57. Ustava, odnosno članka 64. Ustava, te Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, kao i na

Opći komentar br. 5 Odbora UN-a, Ustavni sud već je naglasio da pravo na neovisnost življenja pretpostavlja da su osobama s invaliditetom osigurana *sva potrebna sredstva koja im omogućavaju izbor i kontrolu nad svojim životima*, te donošenje svih odluka koje se tiču njihovih života. Pravo na neovisnost življenja i društvenu uključenost kao takvo obuhvaća stvarnu mogućnost pristupa svim aktivnostima povezanim s razvojem identiteta i osobnosti osobe. Štoviše, ono obuhvaća aktivnosti koje su od važnosti za osobni izbor oko naizgled prostih svakodnevnih postupaka i odluka. Pravo na društvenu uključenost zahtijeva mogućnost pune i učinkovite uključenosti i sudjelovanje u društvenim odnosima koji čine život konkretne zajednice.

Ustavni sud ocjenjuje da je to pravo ograničeno maloljetnim osobama s invaliditetom kojima je u cijelosti uskraćen pristup socijalnoj usluzi osobne asistencije.

Socijalizacija djece odnosno mladih u zrele, odgovorne i samostalne osobe po prirodi stvari pretpostavlja mogućnost sudjelovanja u društvenim odnosima izvan četiri zida svog doma, odnosno bez izravne prisutnosti svojih roditelja. Uz neizostavni proces obrazovanja, uspješnost procesa socijalizacije djece jednakom snagom ovisi o njihovom pristupu nizu drugih javnih ustanova i njihovih usluga, od tjelesnih aktivnosti i kulturno-umjetničkih sadržaja do pristupa raznim oblicima društvene interakcije i zabave, koje se pružaju kroz tržišne usluge kao što su ugostiteljstvo, igraonice, sportska natjecanja, festivali i slično. Izostanak izravne prisutnosti roditelja, odnosno veći stupanj posrednosti njihova nadzora u okviru ovih oblika društvene interakcije, čini važan dio osobnog sazrijevanja maloljetnih osoba.

Taj dio razvoja djece s invaliditetom neće moći ostvariti jer im je člankom 12. ZOA-a uskraćen pristup usluzi osobne asistencije samo stoga što im je dostupna roditeljska skrb.

Ujedno, Ustavni sud naglašava kako u pitanju nisu samo oni oblici podrške djeci s invaliditetom koji im omogućavaju osobni razvoj kroz vršnjačku socijalizaciju izvan četiri zida roditeljskog doma. U pitanju su i oni oblici podrške koji su potrebni onoj djeci s invaliditetom koja zbog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti napuštati roditeljski dom odnosno koja trebaju vrlo visoku razinu podrške radi sprječavanja daljnjeg urušavanja zdravlja, pa i moguće ugroze za sam život, podrške mobilnosti ili zadovoljavanja specifičnih potreba osobne higijene. Socijalizacija ove skupine djece s invaliditetom izrazito je ovisna o mogućnosti kontakta s osobama koje nisu neposredni članovi njihove obiteljske svakodnevnice, te su im nerijetko jedini neovisni kontakt s vanjskim društvom.

U tom smislu, Ustavni sud također nalazi neutemeljenim opravdanje Ministarstva da je uskrata pristupa usluzi osobne asistencije maloljetnim osobama opravdana i činjenicom da njihovi roditelji imaju pristup socijalnoj usluzi njegovatelja kojom država pospješuje njihovu sposobnost da svojoj djeci s invaliditetom pruže podršku primjerenu njihovim potrebama. Kao što je ranije istaknuto, podrška koju osobe s invaliditetom mogu ostvariti u okviru socijalne usluge priznanja statusa njegovatelja ne može zamijeniti podršku koja je predviđena u okviru socijalne usluge osobne asistencije. To je posebno jasno kada se radi o specifičnim potrebama djece s invaliditetom.

32.3. S obzirom na navedeno, ponovo je korisno istaknuti da nikakva usporedba s položajem punoljetnih osoba nije utemeljena. Jednako je tako jasno da se usporedbom mogućnosti maloljetnih osoba s invaliditetom i njihovih vršnjaka bez invaliditeta stječe puno realnija slika njihove nejednakosti u društvu.

Vezano uz sposobnost djece s invaliditetom da razviju svoju osobnost i autonomiju *»izvan četiri zida roditeljskog doma«* usporedbom mogućnosti, s jedne strane, maloljetnih osoba s invaliditetom, i s druge strane, maloljetnih osoba bez invaliditeta, brzo i

lako se mogu utvrditi značajne strukturalne nejednakosti. Igrališta, parkovi, kina, kafići, kazališta ili knjižnice i galerije, u kojima njihovi vršnjaci bez invaliditeta uživaju u značajnom stupnju samostalnosti u vršnjačkoj socijalizaciji, u njihovom slučaju vrlo često ostaju nepristupačni.

Prepreke jednakoj mogućnosti društvene uključenosti nisu samo fizičke odnosno arhitektonske, već jednako tako i izostanak primjerene podrške samostalnosti pri izbivanju izvan četiri zida roditeljskog doma.

Sagledano iz te perspektive, nemogućnost pristupa socijalnoj usluzi osobne asistencije za maloljetne osobe s invaliditetom znači da će ostati uskraćeni za važan dio osobne slobode koju uobičajeno uživaju njihovi vršnjaci bez invaliditeta. Posljedično će zaostajati u mogućnosti postizanja osobne autonomije koja je preduvjet temeljnog prava na životnu neovisnost i društvenu uključenost. Potpunom uskratom njihova pristupa socijalnoj usluzi osobne asistencije povećava se jaz između mogućnosti maloljetnih osoba s invaliditetom da ostvare punu uključenost u društvo, a time i jednako uspješno razviju svoju osobnu autonomiju i mogućnosti, koje svakodnevno uživaju njihovi vršnjaci bez invaliditeta.

32.4. Iz navedenih razloga slijedi da uskrata mogućnosti korištenja usluge socijalne asistencije maloljetnim osobama s invaliditetom predstavlja povredu jamstva neovisnog življenja i društvene uključenosti zajamčenog člankom 57. stavkom 2. Ustava odnosno obveze osobite skrbi za djecu s invaliditetom iz članka 63. kao njegovog posebnog izričaja. Ustavni sud nije utvrdio razloge kojima bi bilo moguće opravdati potpunu uskratu pristupa usluzi osobne asistencije maloljetnim osobama kako je ona propisana člankom 12. ZOA-a. To svakako nije moguće razložiti kao što su dostupnost podrške u okviru roditeljske skrbi ili ograničena poslovna sposobnost. Oni su u očiglednoj suprotnosti s temeljnom svrhom usluge osobne asistencije. S obzirom na to da povredu temeljnog prava maloljetnih osoba s invaliditetom iz stavka 2. članka 57. Ustava nije moguće opravdati, odnosno s obzirom na to da su one na taj način stavljene u nepovoljni društveni položaj u odnosu na osobe bez invaliditeta, uskrata pristupa osobnoj asistenciji iz članka 12. ZOA-a ujedno predstavlja i povredu ustavne zabrane diskriminacije na temelju invaliditeta iz članka 14. stavka 1. Ustava.

32.5. Ustavni sud ujedno napominje da je pravo na neovisno življenje i društvenu uključenost pojedinačno pravo socijalne prirode, te ga kao takvog nije moguće razmatrati u potpunosti odvojenog od socijalnih i ekonomskih okolnosti koje određuju sposobnost države da ostvari njegovu punu realizaciju. Ustavni sud ne poriče da je ono podložno ograničenju, za razliku od temeljnog prava iz članka 57. stavka 1. Ustava. Istodobno, svako ograničenje ustavnog prava iz članka 57. stavka 2. Ustava mora zadovoljavati ustavno načelo razmjernosti propisano člankom 16. Ustava, te ne može predstavljati paravan za nepovoljno postupanje suprotno članku 14. stavku 1. Ustava.

32.6. Ustavni sud također ne osporava da uvjeti u kojima obitava osoba s invaliditetom u okviru svog obiteljskog doma, pa tako i u okviru svog roditeljskog doma, mogu biti od značaja za određenje njezinih stvarnih potreba. Međutim, u kojoj mjeri osoba uživa potrebnu podršku u okviru svog obiteljskog doma, pa tako i roditeljske skrbi, ocjena je koja nužno ovisi o okolnostima svakog zasebnog slučaja. U tom smislu Ustavni sud upućuje na svoja stajališta (vidi točke 17. – 23. odluke).

32.7. S obzirom na razloge zbog kojih je Ustavni sud ocijenio neustavnim članak 12. ZOA-a u dijelu koji glasi »koja je navršila 18 godina«, nužno je ukinuti i članak 5. stavak 1. točku 11. ZOA-a u

dijelu u kojem se pojam korisnika usluge osobne asistencije ograničava isključivo na osobe s invaliditetom koje su navršile 18 godina. Zadržavanje tog dijela te definicije dovelo bi do normativne nedosljednosti i posrednog zadržavanja istog protuustavnog učinka, jer bi se definicijskom odredbom ponovno isključile maloljetne osobe s invaliditetom, suprotno ustavnim jamstvima na kojima se temelji ukidanje dijela članka 12. ZOA-a.

Ocjena prigovora koji se odnose na osporeni članak 18. stavak 3. ZOA-a, ograničenje prava usluge osobnog asistenta svom članu obitelji

33. Odredbama članka 18. ZOA-a propisani su uvjeti koje osobe moraju zadovoljavati kako bi mogle pružati uslugu osobne asistencije. ZOA tako propisuje da osobni asistent mora biti:

- punoljetan
- zdravstveno sposoban
- imati završen program obrazovanja odraslih (osposobljavanja) za osobnog asistenta
- imati određenu minimalnu razinu obrazovanja Hrvatskog kvalifikacijskog okvira.

Uz navedene uvjete koji se odnose na sposobnost obavljanja usluge osobne asistencije člankom 18. stavkom 3. ZOA-a propisan je i dodatan specifičan uvjet koji se odnosi na razlog mogućeg sukoba interesa:

»(...) (3) Osobni asistent ne može pružiti uslugu osobne asistencije svom članu obitelji, osim kada na području pružanja usluge nije moguće zaposliti osobnog asistenta ili ako to zahtijeva korisnik zbog specifičnih uvjeta pružanja usluge i potreba korisnika, ako to nije u suprotnosti s interesima korisnika.«

Ustavni sud ocijenio je članak 18. ZOA-a u njegovoj cijelosti.

Predlagatelji su u svojim argumentima u osnovi usredotočeni na stavak 3. članka 18. ZOA-a. Smatraju da ne postoji racionalni razlog kojim bi bilo moguće opravdati njime propisano ograničenje mogućnosti članovima obitelji pružanja usluge osobne asistencije. Ustavni sud se ne slaže s takvom tvrdnjom. Iz ranije navedenih stajališta Ustavnog suda koji se odnose na smisao i ciljeve usluge osobne asistencije, prvenstveno na njezinu funkciju u okviru članka 57. stavka 2. Ustava, jasno proizlazi da u svrhu postizanja više razine uključenosti osoba s invaliditetom u društvene odnose država ima legitiman interes ograničiti mogućnost pružanja usluge osobne asistencije na osobe »izvan četiri zida« obiteljske zajednice. Jednako tako, Ustavni sud priznaje da država također ima legitiman interes brinuti o mogućem sukobu interesa do kojeg može doći u situacijama u kojima članovi obitelji pružaju ovu vrstu usluga osobama s invaliditetom. S obzirom na opseg različitih oblika podrške koji su sadržani u usluzi osobne asistencije nije nerazumno uzeti u obzir mogućnost da će u takvim situacijama biti teže ispitati razinu odgovornosti za kvalitetu pružene usluge nego što je to slučaj kada je u pitanju odnos između primatelja i pružatelja usluge koji je lišen te razine emocionalne povezanosti.

33.1. Posljedično, a u svjetlu činjenice da predlagatelji sami ne navode daljnje argumente iz kojih bi proizlazilo da osporavano ograničenje nije sposobno odnosno nužno za realizaciju ovih ciljeva, Ustavni sud nalazi da odredba stavka 3. članka 18. ZOA-a nije ustavnopravno suspektna.

Istodobno, Ustavni sud ističe da je člankom 18. ZOA-a propisan uvjet osposobljenosti za pružanje usluge osobne asistencije. Ustavni sud ne dovodi u pitanje neophodnost stručnog osposobljavanja za osobnog asistenta. Upravo suprotno, Ustavni sud naglašava da je obveza zakonodavca uspostaviti prikladne kriterije koji su sposobni jamčiti jednakost pristupa stručnom osposobljavanju, ali i kvalite-

tu njegova ishoda. Ova obveza proizlazi iz same pozitivne ustavne obveze države da zakonski osigura pristup socijalnoj usluzi osobne asistencije, u skladu sa člankom 57. stavkom 2. Ustava.

Štoviše, s obzirom na to da je stručno osposobljavanje vrsta obrazovne usluge, koja je zakonski određena kao preduvjet obavljanja određene vrste javnog posla, obveza preciznog pravnog uređenja proizlazi i iz članka 54. Ustava, kojim je građanima i građankama zajamčeno da svatko slobodno bira poziv i zaposlenje i svakomu je pod jednakim uvjetima dostupno svako radno mjesto i dužnost.

Analizom odredbi ZOA-a, te uvidom u podzakonske akte koji su doneseni na temelju ZOA-a, Ustavni sud uočio je da zakonodavac nije sam regulirao postupak stručnog osposobljavanja za pružanje socijalne usluge osobne asistencije, niti je postavio minimalne uvjete u okviru kojih je ovlastio izvršnu vlast da preciznije uredi konkretnu uslugu stručnog usavršavanja.

Istodobno, zakonodavac je u članku 9. stavku 4. ZOA-a propisao da način i sadržaj osposobljavanja i obavljanja poslova pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika, te druga pitanja značajna za pružanje potpore tijekom odgojno-obrazovnog procesa učenika, pravilnikom propisuje ministar nadležan za obrazovanje.

Ustavni sud nije našao ni jedan razlog koji bi mogao, u najmanju ruku, barem naznačiti zbog čega se jednako tako nije moglo urediti pitanje stručnog osposobljavanja osobnih asistenata. Bez pravnog uređenja pristupa toj obrazovnoj usluzi odnosno njezina sadržaja nije moguće osigurati niti minimum ujednačenosti kvalitete socijalne usluge osobne asistencije. Jednako tako, nije moguće osigurati uvjete jednake dostupnosti tom obliku zaposlenja u javnom sektoru.

Zakonodavac je dužan osigurati primjerenu pravnu regulativu kojom će se urediti pitanje jednakog pristupa odnosno sadržaja i kvalitete stručnog osposobljavanja za pružanje usluge osobne asistencije. Ta regulativa ne može dovesti do toga da se osobama koje već pružaju uslugu osobne asistencije osobama s invaliditetom, te su na taj način razvile potrebno znanje i vještine odnosno razvile odnose povjerenja s korisnicima kojima su na raspolaganju, onemogućiti daljnje pružanje te podrške.

Posljedično, Ustavni sud smatra da je uvjet stručne osposobljenosti nužan dio djelotvorne provedbe pozitivne obveze iz članka 57. stavka 2. Ustava. Slijedi da zakonodavac ima dužnost osigurati da se na jasan i precizan način urede kriteriji kvalitete programa osposobljavanja, bilo neposredno kroz zakon bilo posredno zakonskim ovlaštenjem razrade zakonskih odredaba podzakonskim aktima primjerenom tijelu izvršne vlasti. U nedostatku takve regulative članak 18. ZOA-a ne može proći test ustavnosti.

Ocjena prigovora koji se odnose na osporeni članak 24. stavak 1. ZOA-a

34. Odredbama članka 24. ZOA-a uređeno je ovlaštenje za obavljanje djelatnosti osobne asistencije. Zakonodavac se odlučio za institucionalni oblik djelatnosti socijalne usluge osobne asistencije, te je propisao da je ta vrsta socijalne usluge dostupna samo u okviru određene vrste pravnih osoba. Uslugu osobne asistencije tako mogu pružati ustanove socijalne skrbi, te udruge, vjerske zajednice i druge pravne osobe.

Predlagatelji smatraju da je ovakvim uređenjem povrijeđeno njihovo pravo na slobodu poduzetništva jer im je zapriječena mogućnost pružanja konkretne vrste usluge bez zasnivanja za to ustrojene pravne osobe. Tvrdi da osporavano uređenje predstavlja diskriminaciju. Predlagatelji ne navode konkretnije ustavnopravne razloge kojima obrazlažu svoju tvrdnju. Iz njihovih navoda nije mo-

guće utvrditi smatraju li da ovako postavljeno uređenje služi cilju koji nije moguće smatrati legitimnim ili nije sposobno ostvariti svoj cilj, odnosno nije nužno za njegovo ostvarenje.

Ustavni sud ne prihvaća tvrdnje da odredbe članka 24. ZOA-a predstavljaju ograničenje poduzetničkih sloboda odnosno tržišne utakmice u uslužnom sektoru. Ustavni sud naglašava da je dostupnost podršci u sklopu usluge osobne asistencije temeljno pravo građana i građanki s invaliditetom. Ona ima svoj pozitivni aspekt i pred državu stavlja pozitivnu obvezu da osobama s invaliditetom osigura pristup toj vrsti socijalne podrške. Posljedično, država je dužna zakonski urediti pitanje dostupnosti, kvalitete, raspodjele i opsega te vrste podrške. Država odnosno zakonodavac ima na raspolaganju mogućnost da svoju obvezu ispuni oslanjajući se na tržišne mehanizme ako ocjeni da je to svrsishodan, prikladan i dovoljno učinkovit način da se osobama s invaliditetom osigura ova vrsta podrške. Država nema dužnost organizirati uslugu osobne asistencije kao tržišnu uslugu. Baš kako je to slučaj i s ostalim uslugama socijalne skrbi država je ovlaštena osigurati taj oblik podrške osobama s invaliditetom kroz institucionaliziranu mrežu socijalne skrbi koja se financira javnim sredstvima. Pri tome joj Ustav pruža značajan prostor razumne prosudbe o pitanjima kao što su poželjna jamstva kvalitete usluge, stručnosti pružatelja usluge i nadzora nad poslovanjem ustanova i njihovih djelatnika.

Predlagatelji ocjene ustavnosti ističu da su obrtnici i fizičke osobe koje bi imale interesa pružati uslugu osobne asistencije diskriminirani člankom 24. ZOA-a. Ustavni sud naglašava da različitost postupanja sam po sebi ne predstavlja diskriminaciju čak ni kada su u pitanju naizgled slične situacije. Različito postupanje prema naizgled sličnim situacijama predstavlja eventualno indiciju nekog oblika nedopuštenog pogodovanja. Bez dodatnih razloga koji podupiru takvu sumnju ono nema snagu dokazati da je pitanju povreda jamstva zabrane diskriminacije. U tom smislu Ustavni sud ističe da osim tvrdnje o različitom postupanju predlagatelji ne iznose razloge iz kojih bi ustavnopravno opravdavali zaključak da ono predstavlja diskriminaciju. Ujedno, Ustavni sud primjećuje da postoji cijeli niz mogućih razloga zbog kojih je zakonodavac ovim osobama mogao razumno uskratiti mogućnost pružanja usluge osobne asistencije, od rizika neujednačenosti usluge do otežanog nadzora njezine kvalitete ili nadzora njezina financiranja.

34.1. Ustavni sud nije utvrdio ni jedan uvjerljivi razlog koji bi upućivao na to da je način institucionalne organizacije pružanja usluge osobne asistencije propisan člankom 24. ZOA-a nerazuman ili arbitraran odnosno da predstavlja ograničenje nekog temeljnog prava, uključujući jamstvo poduzetničkih sloboda, koje bi bilo potrebno opravdati u okviru ustavnog načela razmjernosti iz članka 16. Ustava.

Ocjena prigovora koji se odnose na osporeni članak 40. ZOA-a

35. U svojoj prvoj odredbi Ustav određuje da je Republika Hrvatska jedinstvena i nedjeljiva demokratska i socijalna država. Ustavnoj demokraciji u kojoj je socijalna pravda jedna od temeljnih vrednota ustavnopravnog poretka inherentno je da građani pridoneše podmiirenju troškova javnih usluga koje na ravnopravnoj osnovi osigurava država u skladu sa svojim imovinskim mogućnostima.

Usluga osobne asistencije zajamčena je člankom 57. stavkom 2. Ustava, odnosno člankom 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom kao obveza posebne skrbi države prema osobama s invaliditetom. Ta pozitivna obveza države ima svoj korelativ u ustavnom pravu osoba s invaliditetom na osiguranu primjerenu podršku države. Od ratifikacije Konvencije o pravima osoba s invaliditetom ta

podrška određena je između ostalog i kao pravo na uslugu osobne asistencije. Ustavni sud ističe da je pravo zajamčeno člankom 57. stavkom 2. Ustava jedno od prava iz glave 3. Ustava koja je izričito naslovljena »Gospodarska, socijalna i kulturna prava«. Prava koja proizlaze iz pozitivne obveze države određene stavkom 2. članka 57. Ustava jesu socijalna prava. Posljedično javni troškovi njihova osiguranja podmiruju se prema načelu socijalne solidarnosti. Ono uključuje mogućnost njihove raspodjele na temelju kriterija imovinskog stanja.

Odredbom članka 40. stavka 1. ZOA-a propisano je da korisnik usluge osobne asistencije nije dužan sudjelovati u plaćanju usluge ako su mu prihodi niži od prosječne neto plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini. Ustavni sud ne ocjenjuje uporabu socijalnog kriterija prosječne plaće kao kriterij razlikovanja u pogledu dužnosti sudjelovanja u podmirenju troškova javne usluge ustavnopravno spornom. Upotreba kriterija ove vrste pri uređenju raspodjele obveze podmirenja troškova javnih usluga je uobičajena.

35.1. Nadalje, člankom 40. stavkom 2. ZOA-a propisan je uvjet korištenja usluge osobne asistencije na način da korisnici koji ostvaruju prihode više od prosječne neto plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini sudjeluju u podmirenju troškova usluge u iznosu od jedan posto (1 %) njezina ukupnog troška, dok korisnici koji ostvaruju prihode više od dvije prosječne neto plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini sudjeluju u plaćanju cijene usluge u iznosu od dva posto (2 %) cijene usluge.

35.2. S obzirom na činjenicu da je visina obveze participacije, statistički razmatrano, određena kao nizak udio u ukupnom iznosu troška koji prati pružanu uslugu, pri čemu je taj udio ujedno i stavljen u srazmjer s visinom redovnih prihoda korisnika u određenom razumnom razdoblju, Ustavni sud načelno ne vidi ništa sporno u tako postavljenoj zakonskoj odredbi. Istodobno, Ustavni sud svjestan je činjenice da statistički određeni pragovi proizvode različitu razinu obveze za različite korisnike s obzirom na to da konkretni iznos obveze sudjelovanja ovisi o konkretnoj visini ukupnog troška specifične usluge pružane specifičnom korisniku. U tom smislu Ustavni sud ponovno ističe važnost individualizirane procjene ukupnog zdravstvenog i socijalnog stanja svake osobe pojedinačno. Ustavni sud upozorava da konkretnu odredbu nije moguće primjenjivati na formalistički način koji bi dopustio da i tako nisko određen statistički prag participacije ugrozi socijalnu sigurnost konkretne osobe s invaliditetom.

Ocjena prigovora koji se odnose na članak 54. ZOA-a

36. Odredbom osporavanog članka određeno je da se pravo na uslugu osobne asistencije priznaje s danom početka korištenja usluge.

Ustavni sud ocjenjuje ovako sročenu odredbu nejasnom.

Ustavni sud upućuje na svoje stajalište izraženo pri ocjeni ustavnosti članka 40. ZOA-a. Iz njega jasno proizlazi da je pravo na osobnu asistenciju socijalno pravo koje korelacijski proizlazi iz pozitivne obveze države propisane člankom 57. stavkom 2. Ustava. Posljedično, od trenutka ratifikacije Konvencije o pravima osoba s invaliditetom pravo na uslugu osobne asistencije zajamčeno je Ustavom kao pojedinačno socijalno pravo svakog građanina i građanke s invaliditetom. ZOA-om definirani su uvjeti pristupa odnosno korištenja tog ustavnog prava. Posljedično, nije moguće da se pravo na uslugu osobne asistencije »priznaje« s danom početka korištenja usluge, niti je moguće da država svoju Ustavom pozitivnu obvezu prema građanima i građankama odgađa na ovakav način.

Ustavni sud ističe da je slobodna volja svake osobe da samostalno odredi hoće li koristiti neko svoje Ustavom ili zakonom zajamčeno

pravo. Istodobno, ovlast je države da u skladu s Ustavom određenim okvirima odredi uvjete pristupa i korištenja nekog konkretnog prava. Država, u skladu s ustavnim načelom ravnopravnosti građana, ima ovlast nadzirati jesu li korisnici konkretnog prava zadovoljili zakonom propisane uvjete korištenja tog prava. Obveza je države da osigura učinkovito korištenje zajamčenog prava onim građanima koji su zadovoljili propisane uvjete pristupa i korištenja konkretnim pravom. Ta procjena ispunjenosti uvjeta izražena je u obliku javnopravnog (upravnog) akta podložnog sudskoj kontroli u skladu s odredbama članka 18. i članka 19. Ustava.

37. Slijedom svega navedenog, Ustavni sud donio je na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona odluku kao u izreci pod točkom I. odluke, dok je na temelju članka 43. stavaka 1. i 2. Ustavnog zakona odlučeno kao u rješenju (točka I.).

38. Ustavni sud na temelju ovlaštenja iz članka 55. stavka 2. Ustavnog zakona odgodio je prestanak važenja članka 18. stavaka 1. i 2. ZOA-a do isteka roka određenog u točki II. izreke odluke u kojem razdoblju je potrebno osigurati donošenje neophodnih propisa kojima se određuju ujednačeni kriteriji edukacije i stručnog osposobljavanja za stjecanje statusa osobnog asistenta.

39. Točka III. odluke i točka II. rješenja temelje se na članku 29. Ustavnog zakona.

40. U odnosu na zatraženu naknadu troškova ustavnosudskog postupka, Ustavni sud odlučio je u skladu s člankom 23. Ustavnog zakona kojim je propisano da svaki sudionik snosi svoje troškove ako Ustavni sud ne odluči drukčije.

S obzirom na činjenicu da je u konkretnom slučaju postupak apstraktne ocjene ustavnosti pokrenut na temelju prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom, Ustavni sud odlučio je da svaki sudionik snosi svoje troškove u skladu s navedenom odredbom.

Broj: U-I-3330/2023

U-I-1398/2024

Zagreb, 16. prosinca 2025.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik

dr. sc. Frane Staničić, v. r.

VISOKI UPRAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

2314

PRESUDA

Visoki upravni sud Republike Hrvatske u vijeću sastavljenom od sutkinja toga suda dr. sc. Sanje Otočan, predsjednice vijeća, Senke Orlić-Zaninović, Blanke Turić, Snježane Horvat-Paliska i Kristine Senjak Krunic, članica vijeća uz sudjelovanje više sudske savjetnice – specijalistice Ivane Mamić Vuković, zapisničarke, u postupku ocjene zakonitosti općeg akta u povodu zahtjeva udruga građana »Vlasnici zemljišta na Marjanu«, Split, Varaždinska 49, OIB: 68130933444 i »Udruga Merjan«, Split, Meštrovićevo šetaliste 51, OIB: 21837177215, koje zastupaju opunomoćenici Mijo Jeličić i Marina Bosnić, odvjetnici u Odvjetničkom društvu Jeličić & partneri d.o.o. Split, Kliška 29, OIB: 34488487135, na sjednici vijeća održanoj 26. studenoga 2025.

presudio je

I. Ukida se Odluka o ograničenju korištenju prometnica u Park-šumi Marjan (»Službeni glasnik Grada Splita«, 67/24.).

II. Stavlja se izvan snage rešenje ovoga Suda, poslovni broj: Usoz-172/2024-5 od 27. veljače 2025. danom objave ove presude u »Narodnim novinama«.

III. Nalaže se Gradu Splitu, OIB: 78755598868, da podnositeljima zahtjeva »Vlasnici zemljišta na Marjanu«, Split, OIB: 68130933444 i »Udruga Merjan«, Split, OIB: 21837177215, nadoknadi troškove ovoga spora u iznosu od 2.812,50 eura (dvije tisuće osamsto dvanaest eura i pedeset centi) u roku od 15 dana od dostave ove presude, sa zakonskim zateznim kamatama koje teku od dana donošenja ove presude do isplate ako Grad Split ne isplati navedeni iznos u ostavljenom roku.

IV. Odbija se zahtjev podnositelja za naknadu troškova spora u preostalom dijelu.

Obrazloženje

1. Udruga »Vlasnici zemljišta na Marjanu«, Split i »Udruga Merjan«, Split podnijele su ovome Sudu zahtjev za ocjenu zakonitosti Odluke o ograničenju korištenja prometnica u Park-šumi Marjan (»Službeni glasnik Grada Splita«, 67/24.; u daljnjem tekstu: Odluka).

2. Podnositelji smatraju da je osporena Odluka nesuglasna s Ustavom Republike Hrvatske (»Narodne novine«, 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14. – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori«, 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17.), Zakonom o sigurnosti prometa na cestama (»Narodne novine«, 67/08., 48/10., 74/11., 80/13., 158/13., 92/14., 64/15., 108/17., 70/19., 42/20., 85/22., 114/22. i 133/23.; u daljnjem tekstu: ZSPNC), Zakonom o komunalnom gospodarstvu (»Narodne novine«, 68/18., 110/18. i 32/20.), Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (»Narodne novine«, 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09. i 143/12.), Zakonom o općem upravnom postupku (»Narodne novine«, 49/09. i 110/21.) i Zakonom o pravu na pristup informacijama (»Narodne novine«, 25/13., 85/15. i 69/22.; u daljnjem tekstu: ZPPI).

2.1. Među brojnim, različitim prigovorima koji se odnose i na formalnu i na materijalnu nezakonitost osporene Odluke, valja izdvojiti one koji se odnose na to da osporena Odluka nije donesena na temelju valjane pravne osnove, da Odluka prelazi okvire suglasnosti nadležnog ministarstva odnosno da je u nesuglasju s tom suglasnošću, da je riječ o nedopuštenom ograničenju ustavnog i konvencijskog jamstva prava vlasništva odnosno prava na mirno uživanje vlasništva, da je Odluka diskriminatorna jer bez opravdanog razloga jednu skupinu osoba stavlja u nepovoljan položaj te da prije donošenja osporene Odluke nije provedeno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u smislu ZPPI-a.

2.2. Predlažu da Sud ukine osporenu Odluku, a do donošenja odluke o zahtjevu obustavi izvršenje Odluke. Traže naknadu troškova ovoga spora u iznosu od 4.468,75 eura (za sastav zahtjeva, podnesaka od 18. veljače 2025. i 12. studenoga 2025. te uvećanje za zastupanje više stranaka uz pripadajuću PDV) sa zakonskim zateznim kamatama od dana objave sudske odluke do isplate.

3. Sud je pozvao donositelja osporene Odluke da se očituje o zahtjevu. Očitovanje je dostavio Upravni odjel za imovinsko-pravne poslove i izgradnju, Odsjek za pravno zastupanje Grada Splita. U očitovanju se ističe da je osporena Odluka donesena nakon provedene javne rasprave koja je trajala od 12. siječnja 2024. do 12. veljače 2024. Pored toga se navodi da nakon rješenja ovoga Suda, poslovni

broj: Usoz-172/2024-5 od 27. veljače 2025. kojim je obustavljeno izvršenje osporene Odluke Grad Split nije donio drugi opći akt po tom pitanju. Predlaže se odbijanje zahtjeva kao neosnovanog.

4. Zahtjev je osnovan.

5. Osporenu Odluku donijelo je Gradsko vijeće Grada Splita 23. rujna 2024. na temelju članka 5. stavka 1. ZSPNC-a i članka 36. Statuta Grada Splita (»Službeni glasnik Grada Splita«, 17/09., 11/10., 18/13., 39/13., 46/13. – pročišćeni tekst, 11/18., 6/20., 41/21. i 43/21. – pročišćeni tekst). Odluka je objavljena u »Službenom glasniku Grada Splita«, 67/24. od 2. listopada 2024.

6. Nakon analize osporene Odluke odnosno postupka njenog donošenja u svjetlu navoda podnositelja zahtjeva Sud je ocijenio da postupak koji je prethodio donošenju osporene Odluke nije proveden u skladu sa ZPPI-em, zbog čega osporena Odluka nije zakonita u formalnom smislu.

7. Mjerodavne odredbe članka 11. stavaka 1. i 2. ZPPI-a propisuju:

»Članak 11.

(1) *Tijela državne uprave, druga državna tijela, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe s javnim ovlastima dužne su provoditi savjetovanje s javnošću pri donošenju zakona i podzakonskih propisa, a pri donošenju općih akata odnosno drugih strateških ili planskih dokumenta kad se njima utječe na interese građana i pravnih osoba.*

(2) *Savjetovanje s javnošću tijela državne uprave provode preko središnjeg državnog internetskog portala za savjetovanja s javnošću, a druga državna tijela, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe s javnim ovlastima preko internetske stranice ili preko središnjeg državnog internetskog portala za savjetovanje s javnošću, objavom nacrt propisa, općeg akta odnosno drugog dokumenta, s obrazloženjem razloga i ciljeva koji se žele postići donošenjem propisa, akta ili drugog dokumenta, sastavom radne skupine koja je izradila nacrt, ako je odlukom člnika tijela radna skupina bila osnovana te pozivom javnosti da dostavi svoje prijedloge i mišljenja.*

8. Navedene odredbe članka 11. ZPPI-a na odgovarajući se način primjenjuju u postupku donošenja općih akata jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kojima se uređuju pojedina pitanja iz njihova samoupravnog djelokruga, a kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i uređuju druga pitanja od interesa za opću dobrobit građana i pravnih osoba na njihovu području.

9. Osporenim Odlukom propisana su ograničenja kod korištenja prometnica, dopuštena vrsta prometa i ograničenje brzine u Park-šumi Marjan. Dakle, predmetna je Odluka opći akt jedinice lokalne samouprave kojim se neposredno uređuju pitanja od interesa za građane na području Grada Splita. Stoga je jedinica lokalne samouprave u postupku donošenja osporenog općeg akta kojim se uređuju navedena pitanja bila dužna postupiti prema članku 11. ZPPI-a.

10. Donositelj općeg akta obavezan je pridržavati se zakonom propisanog postupka za donošenje odluka iz svoje nadležnosti, čime se osiguravaju formalni uvjeti za zakonitost njegovog postupanja i donesenih odluka.

11. U spisu predmeta ne postoji dokaz o tome da je u postupku donošenja osporene Odluke proveden postupak savjetovanja s javnošću u smislu članka 11. ZPPI-a niti na mrežnoj stranici Grada Splita postoji bilo kakav trag o postupku savjetovanja s javnošću u vezi s osporenim Odlukom. Slijedom navedenoga Sud utvrđuje da osporena Odluka nije zakonita.

12. Osvrćući se na navod iz očitovanja Grada Splita o zahtjevu da je »osporena Odluka donesena nakon provedene javne rasprave koja je trajala od 12. siječnja 2024. do 12. veljače 2024.«, valja ponoviti da na mrežnoj stranici Grada Splita ne postoji podatak o tome da je provedeno savjetovanje s javnošću u vezi s osporenim Odlukom. Na navedenoj je stranici objavljen obrazac sudjelovanja javnosti u »internetskom savjetovanju o Nacrtu Zaključka o izmjenama i dopunama zaključka o korištenju prometnica u dijelu Park-šume Marjan« kao i nacrt navedenog Zaključka. Valja istaknuti da je riječ o Zaključku kojim se mijenja i dopunjuje Zaključak o korištenju prometnica u dijelu Park-šume Marjan (»Službeni glasnik Grada Splita«, 50/20.), dakle, o aktu različitom (ne samo po nazivu, već i po sadržaju) od ovdje osporenog općeg akta.

13. Polazeći od navedenoga, a imajući na umu okolnost da je člankom 12. osporene Odluke propisano da njenim stupanjem na snagu prestaje važiti Zaključak o korištenju prometnica u dijelu Park-šume Marjan, Sud zaključuje da se savjetovanje s javnošću na koje upire davatelj očitovanja ne odnosi na osporenu Odluku.

14. Budući da je utvrđena nezakonitost osporene Odluke u formalnom smislu zbog neprovođenja zakonom propisanog postupka savjetovanja s javnošću, sama za sebe, dostatan razlog za ukidanje osporene Odluke, Sud nije razmatrao ostale prigovore podnositelja zahtjeva kojima se upire na druge, različite razloge nezakonitosti osporenog općeg akta.

15. Slijedom navedenog, Sud je na temelju članka 162. stavka 3. Zakona o upravnim sporovima (»Narodne novine«, 36/24.; u daljnjem tekstu: ZUS), ukinuo osporenu Odluku zbog njezine nezakonitosti u formalnom smislu (točka I. izreke).

16. Osporena Odluka, u skladu s člankom 162. stavkom 4. ZUS-a, prestaje važiti danom objave ove presude u »Narodnim novinama«.

17. Budući da je Sud donio meritornu odluku o zakonitosti osporene Odluke, valjalo je staviti izvan snage rješenje Suda kojim je obustavljeno izvršenje osporene Odluke. Stoga je odlučeno kao u točki II. izreke.

18. S obzirom na činjenicu da su podnositelji zahtjeva uspjeli u ovom sporu, valjalo im je na temelju članka 147. stavka 1. ZUS-a dosuditi troškove spora.

19. Podnositelji traže naknadu troška sastava zahtjeva za ocjenu zakonitosti općeg akta te podnesaka od 18. veljače 2025. i 12. stu-

denoga 2025., uvećano za zastupanje više stranaka, s pripadajućim PDV-om, u ukupnom iznosu od 4.468,75 eura, sa zakonskim zateznim kamatama.

20. Što se tiče opravdanosti troškova spora, valja reći da prema članku 144. stavku 1. ZUS-a troškove spora čine opravdani izdaci učinjeni tijekom ili u povodu spora. S obzirom na navedeno, podnositeljima pripada pravo na naknadu troška sastava zahtjeva za ocjenu zakonitosti općeg akta kao i sastava podneska od 12. studenoga 2025. kojim su dostavili Sudu odgovor na očitovanje donositelja osporenog općeg akta o zahtjevu i specificirali troškove spora. Trošak sastava podneska od 18. veljače 2025. kojim podnositelji iznose činjenice koje nisu od utjecaja na zakonitost osporenog općeg akta i ponovno traže obustavu izvršenja osporene Odluke (koji prijedlog su podnijeli i u zahtjevu za ocjenu zakonitosti Odluke), Sud ne smatra opravdanim izdatkom u konkretnom slučaju.

21. Sud nije dosudio podnositeljima povećanu naknadu troškova u smislu Tbr. 40. stavka 1. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (»Narodne novine«, 138/23.; u daljnjem tekstu: Tarifa) za zastupanje više stranaka smatrajući da okolnosti konkretnog slučaja ne opravdavaju povećanu naknadu. Naime, u konkretnom je slučaju podnesen jedan zahtjev za ocjenu zakonitosti općeg akta u ime dvaju podnositelja koji osporavaju (jedan) opći akt iz istih razloga. Ni zahtjev za ocjenu zakonitosti osporene Odluke ni podnesci koji su u tijeku spora dostavljeni Sudu ne sadrže ništa što bi upućivalo na zaključak o potrebi dodatnog vrednovanja opunomoćenika podnositelja zbog zastupanja dvaju podnositelja.

22. Polazeći od navedenoga, kao i stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske o troškovima objektivnog upravnog spora, izraženog u odluci, broj: U-III-837/2021 od 3. prosinca 2024., valjalo je, u skladu s Tbr. 27., Tbr. 52. stavkom 3., Tbr. 54. Tarife podnositeljima dosuditi naknadu troška za sastav zahtjeva (1.250,00 eura) i podneska od 12. studenoga 2025. (1.000,00 eura) s pripadajućim PDV-om od 562,50 eura, što ukupno iznosi 2.812,50 eura, dok je u preostalom dijelu, iz naprijed navedenih razloga, zahtjev za naknadu troškova odbijen. Slijedom iznesenog, na temelju članka 144. stavka 1. u vezi s člankom 147. stavkom 1. ZUS-a odlučeno je kao u točkama III. i IV. izreke.

Poslovni broj: Usoz-172/2024-11

Zagreb, 26. studenoga 2025.

Predsjednica vijeća
dr. sc. Sanja Otočan, v. r.

NARODNE NOVINE

SLUŽBENI LIST REPUBLIKE HRVATSKE

Glavna urednica: Zdenka Pogarčić

10000 Zagreb, Trg sv. Marka 2, telefon: (01) 4569-244

NAKLADNIK: Narodne novine d.d., 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Predsjednik Uprave: Alen Gerek

Nakladnička djelatnost, 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Direktor: Ostop Graljuk

Izvršna urednica: Gordana Mihelja – telefon: (01) 6652-855

TISAK I OTPREMA NOVINA: Narodne novine d.d., 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 13, telefon: (01) 6502-759, telefon/telefaks: (01) 6502-887.

Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se u roku od 20 dana.

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb.

Novine izlaze jedanput tjedno i prema potrebi.

Internetsko izdanje – www.nn.hr

PRIMANJE OGLASA I PRETPLATA: Narodne novine d.d. – Nakladnička djelatnost, 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Primanje oglasa: telefon: (01) 6652-870, telefaks: (01) 6652-871, e-adresa: oglas@nn.hr. Cjenik objave oglasa dostupan je na www.nn.hr.

MALI OGLASNIK – oglasi za poništenje isprava: telefon: (01) 6652-888, telefaks: (01) 6652-897, e-adresa: oglas.gradjana@nn.hr.

Oglasi za Mali oglasnik plaćaju se osobno u maloprodajama Narodnih novina d.d. ili uplatom na žiroračun (upute dostupne na www.nn.hr).

Pretplata i prodaja novina: telefon: (01) 6652-869, telefaks: (01) 6652-897, e-adresa: e-pretplata@nn.hr. Pretplata za 2025. godinu iznosi 340,80 EUR, bez PDV-a, za inozemne pretplatnike iz Europe 781,00 EUR, bez PDV-a, a izvan Europe 973,00 USD, bez PDV-a. Pretplatnicima koji se preplate tijekom godine ne možemo osigurati primitak svih prethodno izšlih brojeva.

O promjeni adrese pretplatnik treba poslati obavijest u roku od 8 dana.

Žiroračun kod Privredne banke Zagreb: IBAN: HR3623400091500243194/ SWIFT: HPBZHR2X. Cijena ovog broja je 6,00 EUR.